

FĂRÎNTELE ARSENIIE BOCA

CĂRAREA
IMPĂRĂȚIEI

DEVA - 2006

CĂRAREA
IMPĂRĂȚIEI

LeiN 110.00

ISBN: 973-0-04456-2

CĂRAREA ÎMPĂRĂȚIEI

Coperta: Ieromonah Arsenie Boca

IEROMONAH ARSENIE BOCA

CĂRAREA ÎMPĂRĂȚIEI

Tipărită cu binecuvântarea
Prea Sfințitului Dr. TIMOTEI SEVICIU
Episcopul Aradului și Hunedoarei

Ediția a V-a îngrijită de:
Preot Conf. Dr. SIMION TODORAN
și
Monahia ZAMFIRA CONSTANTINESCU

Editura Sfintei Episcopii Ortodoxe Române a Aradului
2006

© Charisma Advertising
Deva, Str. Nicolae Iorga nr. 24, tel./fax: 0254.212626
www.arsenieboca.ro e-mail: office@arsenieboca.ro
I.S.B.N. 973-0-04122-9

Toate drepturile asupra prezentei lucrări aparțin S.C. Charisma Advertising S.R.L.
Reproducerea integrală sau parțială a textelor sau ilustrațiilor este posibilă
numai cu acordul prealabil scris al S.C. Charisma Advertising S.R.L.

SMERITĂ ÎNCHINARE PĂRINTELUI ARSENIE

Au trecut patru ani de la ieșirea de sub tipar a volumului *Cărarea Împărăției* datorat Părintelui Arsenie Boca, cunoscut îndrumător în cele ale duhovniciei, care a reprezentat pentru nenumărați credincioși o prețioasă hrană spirituală. Iată, acum apare aceeași carte într-o nouă ediție, fapt care ne bucură pe toți cei care ne dăm seama cât de mult poate folosi doritorilor de desăvârșire cuvântul unui duhovnic precum Părintele Arsenie.

Personal l-am cunoscut prin 1943 când student în Teologie fiind, la Facultatea din București, o parte din colegi au avut privilegiul de a-l fi descoperit pe Părintele Arsenie. Se bucura de mult prestigiu și era cunoscut ca duhovnic plin de har. Se găsea în acea vreme la Mănăstirea Brâncoveanu de la Sâmbăta de Sus, spre care își îndreptau pașii numeroși creștini doritori de mântuire. Printre aceștia s-au numărat destui "teologi" care îl frecventau cu asiduitate. N-am avut prilejul să merg la mănăstire să-l întâlnesc dar odată a venit el la Facultate când ne-am întâlnit: el un impunător și harismatic monah, eu un tânăr timid și lipsit de experiență. Nu mai știu dacă am schimbat mai mult de câteva vorbe. Am rămas însă marcat de privirea sa pătrunzătoare și de întreaga înfățișare care impunea respect și venerație. Atunci am simțit dorința de a urma aceeași cale a monahismului ca și el, dorință pe care au și pus-o în aplicare câțiva din colegi.

S-au scurs anii care au dus la instaurarea comunismului. În ce mă privește am pierdut urma Părintelui Arsenie. El a fost dus de Mitropolitul Nicolae Bălan să restaureze Mănăstirea Prislop din Țara

Hațegului. De acolo a fost alungat în luna mai 1959. Și-a început pribegia în București, unde a fost angajat la Biserica Sf. Elefterie ca pictor secund pe lângă pictorul Vasile Rudeanu, iar în 1961 a fost angajat la atelierul de pictură al Patriarhiei, ca unul ce era înzestrat cu talent în această direcție. Eu însumi am străbătut variate etape până când Dumnezeu a vrut să fiu ales Episcop la Arad, eparhie de care depindea Mănăstirea Prislop. Așa se face că aș fi avut un cuvânt de spus în ce privește refacerea Mănăstirii Prislop. Atunci, în 1961 însă, acest lucru n-a fost posibil. Am aflat totuși cât de mult dorea Părintele Arsenie să se reîntoarcă la mănăstirea de care se simțea legat. Între timp am fost ales Mitropolit la Timișoara și vizitând atelierul de pictură al Patriarhiei, l-am reîntâlnit aici și după o scurtă convorbire a acceptat să execute icoana Sfântului Iosif cel Nou de la Partoș pentru reședința mitropolitană.

Apoi n-am mai avut privilegiul să-l revăd. Totuși opresiunea comunistă slăbind și în fine dictatura celor fără Dumnezeu prăbușindu-se, mănăstirile au putut să-și reia cursul de odinioară, inclusiv Prislopul cu obștea călugărească de aici și duhovnicul ei. Popularitatea Părintelui Arsenie creștea, mulțime de bărbați și femei, tineri și vârstnici căutându-l pentru a se adăpa din înțelepciunea și experiența sa, pentru a-i solicita ajutorul și izbăvirea de necazurile cu care se confruntau. Popularitatea și faima sa creșteau tot mai mult. Când Dumnezeu l-a chemat la Sine, creștinii pe care i-a îndrumat și ajutat, dar și cei care numai au auzit de el, au continuat să-l cinstească și să-i ceară sprijinul venind la mormântul său.

La ora actuală, fără a exagera, deși exagerări felurite s-au produs, putem spune că Părintelui Arsenie i se aduce o cinstită populară ca puțini altor slujitori ai lui Dumnezeu. Mi-am dat seama de această realitate din contactul cu numeroși credincioși, ceea ce mi-a redeșteptat respectul pentru el resimțit în perioada tinereții, dar și regretul de a nu mă fi putut împărtăși de harul său pe când era încă în viață. Iată însă că a apărut *Cărarea Împărăției*, această minunată carte din cuprinsul căreia putându-ne împărtăși fiecare, avem ocazia să ne îmbogățim duhovnicește și să înaintăm pe drumul desăvârșirii.

Repet încă o dată, Părintele Arsenie Boca s-a împărtășit din partea credincioșilor săi, precum se întâmplă adesea cu cei aflați în obiectivul lor, de o venerație care a alunecat și spre exagerări. Nu el le-a provocat și nu el le-a alimentat. Personal era de o sinceră modestie și de o exemplară discreție. Greșala admiratorilor a fost nu o dată folosită spre a-l denigra. Rămâne oricum în venerația bunilor credincioși care au în el un bun exemplu de următor al lui Hristos, iar în opera lui *Cărarea Împărăției* un bogat izvor de înțelepciune. E motivul pentru care îndemn pe toți doritorii de perfecțiune spirituală să deschidă această carte, fiind siguri că vor găsi în paginile ei bogăție de înțelepciune.

† NICOLAE
Mitropolitul Banatului

Icoana Sfântului Iosif cel Nou de la Partos,
executată de Părintele Arsenie Boca
pentru reședința mitropolitană de la Timișoara.

P R E F A Ț Ă

Personalitatea Părintelui Arsenie Boca, între multiplele-i însușiri o are într-un grad elevat pe aceea de a insufla un simțământ tainic al evlaviei acelor care se apropie de ea. Așa se și explică numărul crescând pe zi ce trece al celor ce urmându-i pilda și îndemnul, ei înșiși sporesc în viața cea îmbunătățită. Tuturor a împărtășit cuvânt de zidire, fie împreună, fie în parte, după trebuință, multora scriind pentru o mai temeinică povățuire. Și așa cum se întâmplă în cele duhovnicești el însuși se îmbogățea pe măsura în care dădea altora. De aici iscusința duhovnicească aparte din care ne dă prilejul să ne împărtășim prin cartea de față, lăsată în manuscris, ca mărturie a dragostei pentru sufletele ce au nevoie de mângâiere în încercările vieții pământești și călăuzire pe calea celei cerești. Se cuvine ca la sfârșitul citirii, desigur mereu reluate, să aducem prinosul recunoștinței ostenitorului pentru câștigul sufletesc neprețuit pe care l-a prilejuit. Era de așteptat ca acela care atât de măiestrit a mănuit penelul spre mijlocirea vederii celor nevăzute, să folosească în același fel și condeiul, înfățișând minunatele peisaje spirituale străbătute de *Cărarea Împărăției*. Cartea arată într-adevăr câte sunt căile, pildele, chemările, luptele, problemele, dezlegările și lucrările vieții creștine în cele șapte părți, număr simbolic pentru tot ceea ce este sfânt și din care chiar cel mai smerit credincios poate găsi ca proprie măcar o cărăruie spre mântuire.

Cuvântul înainte atrage luarea aminte la firul călăuzitor, și anume: trăirea învățaturii creștine. Prefetei îi revine datoria de a reaminti avertismentul dat lectorului, dispunându-l spre un bilanț sufle-

tesc și este lesne a cunoaște cum întreaga iconomie a lucrării se structurează pe dimensiunile unei mari înălțimi spirituale oglindind launtru scriitorului: chipul în care a lăsat să încolțească în toată ființa sa sămânța miraculoasă a cuvântului dumnezeiesc spre rodire de viață din belșug.

Smeriții ostenitori ce au dat lucrarea la lumina tiparului au avut gândul îndreptat spre acest scop, cunoscând desigur dorința autorului, care pe îndelete și vreme îndelungată a cules din Scriptură și Tradiția Sfântă ceea ce ar răspunde pelerinului de azi pe *Cărarea Împărăției* lui Dumnezeu sau ceea ce i-ar fi mai potrivit spre ajungerea la țintă. Parcurgând *Cărarea*, alcătuitorul rândurilor ce îmbracă aproape veșmânt de innografie face să se simtă aievea - și ceea ce este minunat - că Iisus Hristos Cel de pe Cruce însoțește pe cel ce cu credință se încumetă la sușul sfânt.

De altfel pelerinajele ortodoxe încredințează obișnuit despre aceasta; iar Sfânta Mănăstire Prislop, una dintre vechile vetre monahale românești și care a avut privilegiul a fi rectitorită și condusă de Prea Cuviosul Protosinghel Arsenie Boca, ilustrând totodată prin cele făptuite până astăzi statura sa spirituală, este cea care în cadrul Episcopiei Aradului și Hunedoarei oferă ca pe una dintre roadele nevoițelor călugărești ale celui ce veghează în țintirimul cinstului așezământ la toată buna rânduială, aceste file de filocalie spre binecuvântare.

† TIMOTEI

Episcop al Aradului și Hunedoarei

Învierea Domnului.
Pictură în tempera, de Ieromonah Arsenie Boca.
Biserica din satul Drăgănescu, de lângă București.

CUVÂNT ÎNAINTE

Adunatu-s-au aci o seamă de cuvinte, - răspunsuri la atâtea lacrimi... și unele și altele se adunau la măsura sfintei spovedanii, unde mila lui Dumnezeu strălucea în ele, ca soarele în picurii de rouă.

Strălucirile acelea, prinse din lacrimi, împreună le dăm - Părinte și părinți - învățături din vreme urmașilor, în neam și-n neam, ca să nu mai orbecăiască și ei în noaptea neștiinței și a lipsei de sfat, de unde vin toate relele care chinuiesc pe oameni, întunecă vremile și prea adesea cruntă pământul.

Este o singură cale senină: *trăirea învățaturii creștine, în toată adâncimea ei și în toată sinceritatea noastră*. Asta rămâne singura cale sigură, pe care trebuie s-o învățăm mereu, în fiecare rând de oameni.

Cu părintească iubire, tuturor ostenitorilor, și cu multă smerenie, la toți creștinii.

Arsenie

I

C Ǟ R A R E A

DE LA CÂRMA MINȚII ATÂRNĂ ...

De la început e bine să plecăm cu câteva lucruri știute și anume: că toți oamenii, fără deosebire, suntem în aceeași vreme și fiii oamenilor și fiii lui Dumnezeu¹. Adică, după trup suntem făpturi pământești, iar după duh făpturi cerești, care însă petrecem vremelnice în corturi² pământești. De la Dumnezeu ieșim³, petrecem pe pământ o vreme și iarăși la Dumnezeu ne-ntoarcem. Fericit cine se-ntoarce și ajunge iar Acasă, rotunjind ocolul. Aceasta e cărarea.

Unii însă nu se mai întorc...

Sunt cei ce ascultă de o vrajă vrăjmașă, care îi scoate din cale și, cu poftă pieritoare, îi încâlcește în lume. Vraja aceea, a păcatului, cu vremea le slăbește mintea și în așa fel le-o întoarce, încât ajung să zică binelui rău⁴ și răului bine și din fiii lui Dumnezeu se fac vrăjmașii lui Dumnezeu. Vremea li se gată, lumina minții li se stinge... și așa îi prinde noaptea⁵ - moartea - rămași rătăciți de Dumnezeu și neîntorși Acasă.

Aci e toată drama omului căzut între tâlhari pe când se pogora din Ierusalim la Ierihon⁶, adică a lui Adam cu toți urmașii, părăsind Raiul pentru lumea aceasta. Dar s-a pogorât din Ceruri Samarineanul milostiv. El e Cel ce ne-a făcut datori să știm: ce suntem, cine ni-s Părinții, de unde venim, ce-i cu noi pe-aicea și, într-o lume cu viclene primejdii, cum să ne purtăm, cine ne cheamă Acasă și cine ne-ntinde momeli? ...Că de la cărma minții atârnă încotro pornim și unde să ajungem.

¹ Ioan 1, 12-13.

² 2 Corinteni 5, 1.

³ 1 Ioan 5, 19.

⁴ Isaia 5, 20.

⁵ Ioan 9, 4.

⁶ Luca 10, 30.

UN TOVARĂȘ NEVĂZUT

Înainte minții oamenilor se deschid două căi: una lată, plină de ademeniri și de aceea mulți sunt cei ce merg pe dânsa¹; iar alta suitoare și îngustă și puțini se află care să meargă pe ea². Calea largă e calea pierzării. Pe ea aleargă de zor două feluri de drumeți: Lucifer, cu toată ceata lui de îngeri, aruncați pe pământ și toată "lumea" pe care o înșeală el³. Și-i înșeală așa că-i înțepă cu acul plăcut al păcatului, care le amortește sufletul o vreme, sau chiar toată vremea vieții pământești. Aceștia pentru Dumnezeu sunt morți, deși lor li se pare că trăiesc⁴, dar sunt numai trupuri⁵. Toți aceștia, câtă vreme trăiesc, dar sunt morți, neștiind de Dumnezeu, sunt cu îngerii cei răi împreună călători la iad⁶ pe calea pierzării. Așa au călătorit toți nepoții lui Adam, mii de ani de-a rândul.

Dar Dumnezeu preamiloșivul, din iubirea de oameni, a făcut totul din partea Sa, ca să-i întoarcă pe oameni din povârnia pierzării într-o cale nouă, în calea mântuirii. De aceea Fiul, a doua Față a lui Dumnezeu, S-a făcut Om desăvârșit - afară de păcat - și ne-a arătat Cărarea. Prin urmare, calea mântuirii e chiar cărarea pe care a mers Dumnezeu Însuși ca om adevărat, făcându-ni-Se pildă întru toate⁷ și dându-ne îndrăzneală. Pe cărarea mântuirii încă merg două feluri de călători, căci de-atunci... un Tovarăș nevăzut și bun merge cu noi, cu fiecare, în toate zilele, cu fiecare rând de oameni, până la sfârșitul veacului⁸: Dumnezeu Însuși și cu sfinții Săi, întovărășind nevăzut pe oameni...

NOE ȘI IISUS

Ceea ce odinioară era corabia lui Noe peste puhoaiile potopului, aceea e Biserica lui Hristos - Cel cu cruce - peste puhoaiile pierzării.

¹ Matei 7, 13.² Matei 7, 14.³ Apocalipsă 12, 9-13.⁴ Apocalipsă 3, 1.⁵ Geneză 6, 3.⁶ Iov 21, 13.⁷ Ioan 13, 15.⁸ Matei 28, 20.

Deosebirea e că aceea a fost închisă pe dinafară de Dumnezeu și nimeni n-a mai putut intra¹, pe când corabia Bisericii - corabia cu crucea pe catarg - are intrarea deschisă și mai pot intra oameni învălmași de puhoie. Acolo era Noe, aci Hristos, iar în valuri ucigașul, înecând pe oameni.

Se întâmplă însă ceva de neînțeles: că cei ce se chinuiesc în valuri, deși toți țin să trăiască, totuși nu toți vor să scape în corabie. Mai mult chiar, scuipe mâinile ce li se-ntind de la intrarea corăbiei. Iar mâinile sunt brațele părintești: brațele celor șapte Sfinte Taine ale lui Dumnezeu care izbăvesc pe oameni din potop, născându-i din trup în Duh², din amărâta viață la viața cerească. Aceștia, care nu vor să scape în corabia cârmuită de Iisus Hristos - Cel cu cruce - sunt fiii pierzării³, fiindcă n-au primit iubirea adevărului ca să se mântuiască. De aceea Dumnezeu îngăduie să vină asupra lor amăgiri puternice, ca să dea crezământ minciunii și să cadă sub osândă toți cei ce n-au crezut adevărul, ci au îndrăgit nedreptatea⁴. Astfel, după trecere de vreme, îngăduind Dumnezeu, vrăjmașul mântuirii oamenilor s-a iscusit tot mai mult în rele: a scornit și el corăbii și cu ele dă târcoale peste apele potopului, ca să culeagă el pe cei ce-ntind mâinile să scape, dar scuipe Biserica. Pentru ei, pentru fiii pierzării, îngăduie Dumnezeu amăgirea nelegiuită a Satanei⁵, care li s-a făcut până acum în peste 800 de hristoși mincinoși⁶, care de fapt sunt diavoli. Căci până acum nelegiuitul a scornit peste 800 de secte⁷, lunturi sau biserici mincinoase, în care pe mulți îi ia de minte și-i duce cu el. Înșelăciunea e ușor de prins: corăbierul vrăjmaș și hristoșii mincinoși nu au crucea pe catarg, iar înlăuntru nu au cele șapte Taine. Înșelăciunea e și mai vădită, întrucât oricare din hristoșii mincinoși, luat în parte, nu e fiul Tatălui; dovadă că nu-și lasă ucenicii să zică "Tatăl nostru", deși scrie: "Așa să vă rugați"⁸. Prin urmare hristoșii mincinoși își scot ucenicii dintre fiii Tatălui și-i fac fiii pierzării. Aceștia sunt cei nesiguri în adevăr, dar siguri în înșelăciune. Apoi, oricare dintre hristoșii mincinoși, luat în

¹ Facere 7, 16.² Coloseni 2, 12.³ Ioan 17, 12.⁴ 2 Tesaloniceni 2, 10-12.⁵ 2 Tesaloniceni 2, 10.⁶ Matei 24, 24.⁷ 800 în 1946, acum cca. 3000.⁸ Matei 6, 9.

parte, nu e fiul Sfintei Fecioare, dovadă că-și învață ucenicii să zică rău de Maica Domnului; și în sfârșit să ne gândim la întrebarea Apostolului Pavel: "Oare s-a împărțit Hristos?"¹

Cum ajunge cineva pradă înșelăciunii, se va lămuri la vreme. Aci, răspunzând celor ce se țin mai presus de Biserică și sfinți, e destul să le aducem aminte înșelăciunea în care au căzut iudeii, ucigașii dreptilor, primii călători la iad cu Scriptura în mână, întrebându-i: Nu după Scripturi² au răstignit ei pe Dumnezeu?

DIN PĂCĂTOȘI, SFINȚI

Mântuirea e fapta milostivirii lui Dumnezeu, prin care ne scoate din păcat, dacă vrem și ostenim și noi. Dacă însă nu vrem, cu sila, nu ne mântuiește nimeni. Așa voiește Dumnezeu, ca darul mântuirii³ Sale să fie totdeodată și roada cunoștinței, a voinței și a dragostei noastre. Dar Dumnezeu e așa de milostiv, că tot El ne ajută și să vrem și să lucrăm. Calea mântuirii, sau Cărarea, începe când omul vine - de cele mai multe ori abia viu din gâlceava cu moartea - și intră în Biserica văzută, cea adevărată, care e: "Una, sfântă, sobornicească și apostolească Biserică". Mântuitorul nostru a întemeiat și are numai o Biserică creștină, nu opt sute. Biserica aceasta, una, e sfântă pentru că Sfânt e Întemeietorul și, ca atare, rămâne mereu sfântă, ba chiar sfințește pe păcătoși. Celelalte "biserici" - casele de adunare ale sectelor - nu sunt sfinte, pentru că sunt întemeiate de oameni robiți răzvrătirii și, ca atare, nici nu sfințesc pe nimeni. Biserica lui Hristos e sobornicească, adică stă pe temelia celor șapte soboare a toată lumea și, prin furtunile istoriei, e cârmuită nevăzut de Mântuitorul Însuși⁴, nu de vreun înlocuitor al Său, mai presus de soboare. Biserica, în care ne mântuim, e apostolească, adică își are slujitorii urmând, ca dar, prin punerea mâinilor⁵, unii de la alții în șir neîntrerupt, suind până la Apostoli și prin ei până

¹ 1 Corinteni 1, 13.

² Ioan 19, 7.

³ Efeseni 2, 8.

⁴ Matei 28, 20.

⁵ Fapte 6, 6.

la Iisus Hristos. Toate celelalte "biserici" ivite după aceea, prin chiar aceasta sunt alătura de cale, deci alătura de mântuire.

Prin urmare, cei ce stăm sub semnul crucii¹, câtă vreme petrecem în cortul pământesc, urmăm calea mântuirii în obștea Bisericii văzute sau luptătoare. "Pe ea nu o înnegrește rugina răutății, produsă de împrejurările pământești. Ea rămâne nemicșorată și neștirbită, deoarece, cu toate că e arsă din vreme în vreme în cuptorul prigoanelor și încercată de furtunile neconținute ale ereziilor, ea nu suferă sub povara încercărilor nici o slăbire în învățătura, sau viața, în credința sau rânduiala ei. De aceea ea întărește prin har înțelegerea celor ce cugetă la ea cu evlavie. Ea cheamă pe de o parte pe necredincioși, dăruindu-le lumina cunoștinței adevărate; pe de alta păstorește cu iubire pe cei ce contemplă tainele ei, păzind nepătimaș și fără betesug ochiul înțelegerii lor. Iar pe cei ce-au pățimit vreo clătinare îi cheamă din nou și, prin cuvânt de îndemn, le reface înțelegerea bolnavă."² Iar după dezlegarea noastră din cele pământești, dacă am luptat, *αγωνίζου*, lupta cea bună³ pe pământ, venim în obștea Bisericii biruitoare din ceruri, - desăvârșirea neavând hotar.

Biserica de pe pământ se numește luptătoare, pentru că aci, sub povățuirea ei, inșii din obște au de purtat o întreită luptă, care ține o viață întreagă: lupta cu ei înșiși, cu patimile contra firii, după trup și după duh; o luptă cu "lumea" indiferentă și necredincioasă; și lupta împotriva uneltirilor vicelanului. Preoția Bisericii urmărește ca nici unul din fiii Tatălui să nu se învrăjbească în sine însuși, sau să se rupă din obște și din duhul dragostei lui Hristos. Căci El e Cel ce unește obștea laolaltă, deci nimeni nu se mântuiește răzlețindu-se de Biserică, oricât ar crede că într-însul sălășluiește Duhul lui Hristos.

Iar Biserica din Ceruri se numește biruitoare, fiindcă e alcătuită din obștea bunilor biruitori mucenici, a sfinților slujitori și cuvioși și a tuturor sfinților purtători și mărturisitori de Dumnezeu⁴, unde sunt așteptați toți ucenicii Domnului care vor mai fi până la sfârșitul vea-

¹ 1 Corinteni 1, 18.

² Sf. Maxim Mărturisitorul, *Răspunsuri către Talasie*, Întrebarea 63, în *Filocalia*, Sibiu, 1948, ed. I, vol. 3, p. 364.

³ 1 Timotei 6, 12.

⁴ Apocalipsă 12, 11.

cului¹. Unii s-au învrednicit încă de aici să petreacă nevăzut cu sfinții, să fie cercetați de Maica Domnului și de Puteri cerești și chiar pe Domnul să-L vadă. E cunoscută întoarcerea lui Pavel pe drumul Damascului² și răpirea lui în Rai³.

Calea mântuirii, prin urmare, ne desprinde de pământ spre Cer, ca pe unii ce știm că de la Dumnezeu am ieșit și iarăși la Dumnezeu ne-ntoarcem și lăsăm lumea.

Fericit cine se-ntoarce...

LUPTA MÂNTUIRII

Pe o asemenea mărită cale, nimeni nu poate merge singur, de nu va veni mai întâi în obștea Bisericii ca să fie condus de mâna nevăzută a Mântuitorului prin preoți, ucenicii Săi văzuți, trimiși de El în fiecare rând de oameni. Căci au zis Părinții de demult cuvântul acesta: cine vrea să se mântuiască cu întrebarea să călătorească; pentru că omul, care s-a hotărât să iasă din calea păcatelor sau din gâlceava fărădelegilor, se va trezi deodată că i se vor ridica împotrivă⁴ trei vrăjmași, unul după altul. Iar vrăjmașii mântuirii sunt aceștia: lumea, trupul și diavolul. Pe aceștia îi arată ca atare toți Sfinții Părinți.

Prin "lume" se înțelege categoria păcatului, adică turma oamenilor necredincioși⁵, cei ce din toată voia s-au unit cu sfaturile dracilor⁶. E lumea pentru care nu s-a rugat Mântuitorul⁷. E gura satului, gura vecinului și, de multe ori, gura și faptele celor dintr-o casă cu tine⁸. Aceștia, sau lumea, îți iartă orice ticăloșie ai face, oricât ai îndărăpta cu sufletul, dar nu te iartă nicidecum să le-o iei un pas înainte și să te faci mai bun. Oamenii aceștia ai lumii au o ciudată rușine de a fi buni. Bunătatea ta îi arde, și se trudesă să te scoată de vină cu tot felul de ponoase. "Lumea" e veacul viclean⁹, placul oamenilor¹⁰ și slava deșartă¹¹. Gura lumii grăiește ale stăpânitorului ei¹². De aceea avem

¹ Apocalipsă 17, 14.

² Fapte 26, 12-18.

³ 2 Corinteni 12, 4.

⁴ 2 Timotei 3, 12.

⁵ Ioan 1, 10.

⁶ 1 Ioan 3, 8.

⁷ Ioan 17, 9.

⁸ Matei 10, 36.

⁹ Galateni 1, 4.

¹⁰ Efeseni 6, 6.

¹¹ 1 Ioan 2, 16.

¹² 1 Ioan 5, 19.

poruncă: "Nu iubiți lumea, nici cele din lume: pofta trupului, pofta ochilor și trufia vieții, care nu sunt de la Tatăl"¹.

Cine vrea să biruie această primă piedică în calea mântuirii, are la îndemână aceste trei: răbdarea, iertarea și rugăciunea. Cu arătarea răbdării suntem datori în primul rând pentru că, mai înainte de a veni la calea lui Dumnezeu sau la ostenele mântuirii, făceam și noi ale lumii, umblând în fărădelegi și chinuind pe alții, și astfel ne-am băgat datori; deci acum trebuie să plătim ale noastre cele de atunci, ca pentru răbdare să dobândim mântuirea de la Dumnezeu. Așa trebuie să plătim acum cu durere cele ce le-am făcut odinioară cu plăcere.

Gândul acesta iată cum îl exprimă Sf. Maxim Mărturisitorul, definind virtutea răbdării: "A sta neclintit în împrejurări aspre și a răbda relele; a aștepta sfârșitul ispitirii și a nu da drumul iușimii la întâmplare; a nu vorbi neînțelept, nici a gândi ceva din cele ce nu se cuvin unui închinător al lui Dumnezeu. Căci zice Scriptura: «Până la o vreme va răbda cel cu îndelungă răbdare și pe urmă i se va răsplăti lui cu bucurie...»². Acestea sunt semnele răbdării, dar mai presus de acestea este a se socoti pe sine pricina încercării. Căci multe din cele ce ni se întâmplă, ni se întâmplă spre îndrumarea noastră, sau spre stingerea păcatelor trecute, sau spre îndreptarea neatenției prezente, sau spre ocolirea păcatelor viitoare. Cel ce socotește așadar că pentru una din acestea i-a venit încercarea, nu se răzvrătește când e lovit - mai ales dacă e conștient de păcatul său - nici nu învinovățește pe acela prin care i-a venit încercarea, căci fie prin acela fie prin altul, el a avut să bea paharul judecăților dumnezeiești... Nebunul însă roagă pe Dumnezeu să-l miluiască; dar venind mila nu o primește, fiindcă n-a venit precum a vrut el, ci precum Doctorul sufletelor a socotit că e de folos. Și de aceea se face nesimțitor și se tulbură și uneori se războiește aprins cu dracii, alteori hulește pe Dumnezeu; astfel, arătându-se nemulțumit, nu primește decât băta."³

Cine vrea să biruie lumea e dator să ia arma rar folosită a iertării, oricâte necazuri ar pătimi de la oamenii lumii acesteia, ca unul ce vede

¹ 1 Ioan 2, 15-16.

² Înțelepciunea lui Isus Sirah 1, 22-23.

³ Sf. Maxim Mărturisitorul, *Cuvânt Ascetic*, în *Filocalia*, Sibiu, 1947, ed. I, vol. 2, pp. 13-14.

că frații săi stau legați într-o robie străină, în întunericul necunoștinței de Dumnezeu și de ei înșiși.

Cine vrea să biruie lumea se roagă Tatălui său în ascuns sau în gând, pentru orice fiu al lui Dumnezeu, oricât de întunecată purtare ar avea și oricâte rele i-ar face. Căci răbdarea răului, iertarea fraților și rugăciunea în ascuns au mare putere înaintea lui Dumnezeu, căci pentru ele biruie El în locul omului, întorcând spre bine cele pornite de la lume cu răutate. Stăruind în acestea te-ai făcut pricină de mântuire și pentru fratele tău din lume. Rugăciunea nu judecă, ci se smerește, aducându-ne aminte greșelile noastre, nu ale lumii. Rugăciunea adevărată cere iertarea lumii, nu osândirea ei. Iar asupra smereniei vrăjmașul nu poate nimic. Deci, făcând așa, ori de câte ori întâmplarea o cere - dar și când n-o cere - ajutat de Dumnezeu, treci cu bine peste prima piedică a protivnicului pe care ți-o ridică în cale prin frații tăi din lume, care sunt mai slabi de înger¹. Cine are darul dragostei, al răbdării și al gândului smerit, în vremea de luptă - dacă luptă după lege², iar legea este dragostea - poate vedea lucruri minunate, întoarceri neașteptate la Dumnezeu.

Așa de pildă, noi nu știm tainele lui Dumnezeu: pe cine mântuiește din lume și pe cine osândește. Dacă pe cel ce se salăbățește asupra ta, din pricina întunecimii sale, îl știe Dumnezeu că se va mântui, mântuirea lui o va face și cu ajutorul tău, prin aceea că-ți dă darul răbdării, al iertării din inimă³ și al rugăciunii. Astfel pentru smerenia ta îl va birui Dumnezeu și va alunga duhul protivnic dintr-însul. Dacă însă fratele acela mai are de chinuit în robie străină, sau chiar își va pierde sufletul, la purtarea ta cea după Dumnezeu, răutatea lui va crește și se va salăbăci cu totul împotriva oamenilor și împotriva lui Dumnezeu. Prin urmare, nicidecum să nu uităm că ostași⁴ ai lui Dumnezeu suntem. Deci fii destoinic, suflete, știind cui crezi⁵, cu ale cui arme bați război⁶, cine îți ajută, ca să nu piardă Dumnezeu pe cineva pentru neiscușința ta. De aceea au zis Părinții, că pricina mântuirii este aproapele. Cei ce biruie lumea⁷ nu sunt nicidecum o adunare de nepu-

¹ 1 Tesaloniceni 5, 14.

² 2 Timotei 2, 5.

³ Matei 18, 35.

⁴ 2 Timotei 2, 3.

⁵ 2 Timotei 1, 12.

⁶ 2 Corinteni 10, 4.

⁷ 1 Ioan 5, 4.

tincioși, o turmă de inactivi, oricât s-ar părea răbdarea răului o slăbi-ciune a binelui, ci ei sunt ostașii Împăratului, care prin răbdarea Crucii a biruit nu numai lumea, ci și toată stăpânirea morții. Mântuirea e cununa acestei biruințe. Iar despre nevoința care dovedește răbdarea și credința sfinților¹, putem spune că e singura cale îngăduită și în stare să mistuie puterea răului și să o facă fără rost și fără vlagă în lume.

“VRĂJMAȘ MILOSTIV ȘI PRIETEN VICLEAN”

Când protivnicul mântuirii noastre se vede bătut la prima piedică - cea mai ușoară - ce o ridică în calea robilor lui Dumnezeu prin lume, mândria nu-l lasă să se dea bătut, ci le stârnește a doua piedică prin viciile trupului, sau o iubire trupească de sine. La o atare înaintare a luptei pentru mântuire se tânguie trupul, ca să te milostivești de el; e tânguirea vicleană a stricăciunii, care nu trebuie ascultată, ci scoasă din rădăcină și firea făcută iarăși curată. De aceea Părinții i-au zis trupului: vrăjmaș milostiv și prieten viclean. În vremea negriiei de mântuire trupul se năvălise cu patimile și poftele, iar acestea l-au desfrânat și l-au scos de sub conducerea minții, sau, mai bine-zis, au scos mintea de la conducere, încât se răscoală cu nerușinare împotriva sufletului, chinuindu-l în tot felul, și se întărește până și împotriva lui Dumnezeu. “Căci pofta cărnii este vrăjmășie împotriva lui Dumnezeu, fiindcă nu se supune legii lui Dumnezeu, și nici nu poate.”² Așa vine că fiecare ducem o povară în spate - trupul de pe noi. De la starea asta și până la a-l face să fie templu sau Biserică a Duhului Sfânt³ e de luptat de cele mai multe ori viața întreagă.

Firea trupului fiind surdă, oarbă și mută, nu te poți înțelege cu el decât prin osteneală și foame, acestea însă trebuie conduse după dreapta socoteală, ca să nu dăuneze sănătății. Acestea îl îmblânzesc, încât nu se mai ține vrăjmaș lui Dumnezeu. Rugăciunea și postul scot dracii poștei și ai mâniei din trup. Foamea îmblânzește fiarele.

¹ Apocalipsă 13, 10.

² Romani 8, 7.

³ 1 Corinteni 3, 16.

Cu tot dinadinsul se atrage luarea aminte ca toată lupta aceasta să nu se ducă fără îndrumarea unui duhovnic iscusit care știe cumpăni pentru fiecare ins aparte: măsura, trebuința și puțința fiecăruia. Postul adică să fie măsurat după vârstă, după sănătatea rămasă - deși postul pe mulți i-a făcut sănătoși - și după tăria și felul ispitelor. Așa cere dreapta socoteală. Cei ce s-au grăbit fără sfatul dreptei socoteli, toți au întârziat sau, îndărăptând, au pierdut. De aceea au zis Părinții, gândindu-se la cei grăbiți să stingă patimile, că mai mulți s-au păgubit din post, decât din prea multa mâncare, și preamăreau dreapta socoteală, ca virtutea cea mai mare¹. Prețuirea pătimășă a trupului pe mulți îi întoarce împotriva duhovnicului, deși învrăjbirea nu-i ține mult, boala îi întoarce; pe alții, însă, mușcați la minte de mândrie, nici nu-i lasă să meargă vreodată la duhovnic, deși le tânjește cugetul. La vreme de umilință - care cearcă pe toți - și aceștia biruie piedica și intră în lupta mântuirii.

PUIUL NECURAT

Sfântul Maxim Mărturisitorul numește iubirea de sine "primul pui al diavolului". Ea e cealaltă parte din piedica a doua ce ne-o stârnește protivnicul în noi înșine: iubirea trupească de sine, începătura mândriei. Împotriva ei ne-a cerut Mântuitorul să ne hotărâm pentru lepădarea de sine, zicând: "Oricine voiește să vie după Mine să se lepede de sine, să-și ia crucea sa în fiecare zi și să-Mi urmeze Mie"². Lepădarea aceasta însă o poate face numai cine s-a ridicat cu mintea mai presus de cele deșarte și s-a desfăcut din toată dragostea lumească și și-a strămutat puterea dragostei sale, toată, către Dumnezeu. Sau, cu alte cuvinte: pe cine l-a ajutat Dumnezeu să iasă din legăturile iubirii de lume, îl ajută să iasă și din legăturile dinlăuntru ale iubirii de sine.

Când vrei cu toată sinceritatea și tăria să birui piedica a doua, a viciilor minții, despre care "credeai" că ești tu însuși, atunci și Dum-

¹ Sf. Ioan Casian, *Cuvânt despre Sf. Părinți din Skit*, în *Filocalia*, Sibiu, 1946, ed. I, vol. I, p. 130 și ed. II, vol. I, Sibiu, 1947, p. 129.

² Luca 9, 23.

nezeu sporește dragostea Sa către tine și crește și dragostea ta către Dumnezeu, cu atât mai mult cu cât e și piedica din cale mai mare. Într-adevăr, această iubire trupească de sine și plină de trufie, numai dragostea aprinsă a lui Dumnezeu o poate scoate și desăvârșit s-o facă scrum, prin umilințele cu care o arde. Obişnuit noi nu prea putem ști în câtă primejdie ne bagă iubirea de sine, dar o putem deduce din purtarea de grijă a lui Dumnezeu, Care, cu iubire de oameni, ajută mântuirea noastră, îngăduind încercări, certări și ocări peste capul nostru, cu rostul ca să ne scârbim de noi înșine și să ni se tocească tot gustul de cele de aici, căci altfel nu putem muri nouă înșine ca să viem lui Dumnezeu¹. De aceea toți Părinții au fugit de laudă și au iubit ocara și toată năpăstuirea, ca pe unele ce ucid puii vicleni și aduc mult folos de la Dumnezeu.

Cei ce, prin darul lui Dumnezeu, se izbăvesc și de legăturile dinlăuntru ale iubirii de sine, se poartă și se mărturisesc pe ei înșiși străini și călători² aici pe pământ. De aceea "suspina în acest trup, dorind să ne îmbrăcăm cu locuința noastră cea din Ceruri"³. Iată de ce, prin sfatul dreptei socoteli, trupul trebuie stins și faptele lui vicioase, omorâte⁴. În privința aceasta stau mărturie cuvintele Mântuitorului, când zice: "Cine ține la viața lui o va pierde; iar cine-și pierde viața lui pentru Mine, va găsi-o"⁵. Înțelegem că-și va pierde viața cel ce ține la felul lumesc și truesc al vieții. Iar sub altă formă auzim același cuvânt, grăind: "Cine va voi să-și mântuiască sufletul, îl va pierde; iar cine-și va pierde sufletul său pentru Mine și pentru Evanghelie, acela îl va mântui"⁶. Sufletul are și el o parte pătimășă, care, prin negrijă, năvăindu-se cu viața cea trupească, așa se învoiește și se leagă de tare cu plăcerea din lumea aceasta, încât n-ar mai vrea să-i moară trupul, ci ar vrea să fie veșnică viața aceasta vremelnică. Poate că și de aceea a lăsat Dumnezeu viața aceasta așa de necăjită, ca să ne mai și săturăm de ea. Deci, ca niște dezlegați de plăcerile vieții, mai fericiți sunt săracii⁷, ca bogații. Căci bogatul zice: "Acum, suflete, ai multe bună-tăți, adunate pe mulți ani: mănâncă, bea și te veselește". Iar pentru o

¹ Galateni 2, 19.

² Evrei 11, 13.

³ 2 Corinteni 5, 2.

⁴ Romani 8, 13.

⁵ Matei 10, 39.

⁶ Marcu 8, 35.

⁷ Luca 6, 20.

atare socoteală Dumnezeu i-a zis: "nebun"¹. Deci, ca să ne mântuim trebuie să pierdem înclinarea sufletului cea lunecoasă spre împătımirea cu lumea, cu trupul și cu avuția, care toate aici rămân. Iar dacă nu ardem această înclinare a sufletului spre lume, sufletul întreg se pierde.

Și totuși n-am scăpat de curse, căci sunt unii care-și curățesc sufletul de patimi prin multe osteneți - și sufletul are patimile lui: părerea, slava deșartă și mândria - iar dacă scapă de aceste bucurii mincinoase, dăruindu-le Dumnezeu în schimb adevărate bucurii duhovnicești, cad în primejdie de a se îndrăgosti așa de tare de propriul lor suflet, pentru faptul că se face curat, încât sufletele lor se sting și se pierd. Bucuria neînfrânată, chiar cea pentru daruri cu adevărat duhovnicești, te poate face să uiți că încă n-ai ieșit cu totul din împărăția ispitelor. Sufletul însă care se mântuiește este acela care nu mai trăiește pentru sine, ci pentru Dumnezeu - sufletul care s-a izbăvit de sine și petrece ca un dus din lumea aceasta. Viața și dragostea lui întreagă este numai Dumnezeu, care-l face să uite de sine, iar când revine în lumea aceasta, se urăște pe sine. Evanghelistul Ioan prinde tocmai această a treia treaptă a luptei cu sine însuși după cuvântul Domnului, care zice: "Cine-și iubește sufletul său îl va pierde; iar cine-și urăște sufletul său, în lumea aceasta, îl va păzi spre viața veșnică"². Deci, de-am străluci duhovnicește ca soarele, ceea ce la puțini se întâmplă, de una să ne ținem: că nu suntem din lumea aceasta și nu trebuie ținută "aici" dragostea noastră. Când ajungem la o atare socoteală cu noi înșine, atunci dragostea lui Dumnezeu ne arde, și arde și predica a doua din calea întoarcerii noastre Acasă... Cei ce și-au adunat și și-au strămutat unite toate puterile făpturii lor de la lume și vicii spre Dumnezeu, aceștia sunt cei ce au biruit lumea și pe ei înșiși.

SEMNUL CRUCII

Creștinismul nostru ar fi în mare parte de neînțeles, dacă n-am considera și realitatea personală a demonului, a îngerilor căzuți. Cre-

¹ Luca 12, 20.

² Ioan 12, 25.

dința noastră ar fi incompletă și s-ar dizolva cu ușurință, dintr-o religie revelată, într-o doctrină umanitară, sau, în cazul cel mai bun, într-un raționalism protestant, fără nimic supranatural și personal. Dar nu e bună nici extrema cealaltă, care, fie că admite răul ca principiu paralel cu Dumnezeu, fie că vorbește de demoni mult prea mult decât merită în realitate. A nu admite existența personală a îngerilor căzuți și a nu recunoaște influența lor asupra vieții sufletului, asupra minții cu deosebire, dovedește fie un raționalism sec și trufaș, fie o ignoranță a suficienței de sine. A admite răul ca pe un principiu paralel binelui înseamnă că ne cufundăm în adâncuri neguroase de istorie, când n-aveam o revelație precisă și deplină a realităților spirituale. Pentru vremea noastră, cu o revelație completă, a mai zăbovi pe lângă elemente perimate din istoria religiilor, firește că dovedește multă îndărăptare mintală. Iar a îmblăți prea mult și fără socoteală numele celui rău, firește că arată lipsă de socoteală, dacă nu chiar dezechilibrul minții.

De aceea, socotind piedicile mântuirii la justa lor valoare, spunem că în calea mântuirii sau a întoarcerii noastre Acasă se mai ridică o stavilă: vrăjmașul însuși, puterea răului în persoană, sau îngerul rău. Mândria lui nu poate răbda bătaie; acesta-i chinul păcatului său, că totuși trebuie s-o capete. Deci, dacă a fost bătut când se lupta cu noi din afară, prin gura lumii, dacă a trebuit să fugă rușinat, după zeci de ani de lupte dinlăuntru, din trup și din suflet, atunci sufletul și mintea, făcându-se curate, îl prind în prezența nevăzută. Atunci, nemaiaivând ce face, vine în persoană să se războiască cu noi. De acum începe războiul minții omului cu mintea cea vicleană, sau războiul nevăzut. Spre războiul acesta însă să nu îndrăznească nimeni, de n-a fost chemat de Dumnezeu cu rost de a rușina puterea vrăjmașă și a mai întări neputința oamenilor spre război, căci nu e un război de glumă. Deocamdată să ne mulțumim a ști că asupra diavolului avem aceste trei arme: Numele Domnului și al Maicii Domnului despre care zice Sf. Ioan Scărarul că: "Armă mai tare în cer și pe pământ nu avem, ca numele lui Dumnezeu". Iar a doua armă pe care o avem împotriva puterii vrăjmașe este Sf. Cruce¹. (Aș întreba pe cei ce nu au cruce: cu ce semn vă apărați voi de diavol?) Ei însă n-au semn, că nu-i lasă să-l

¹ 1 Corinteni 1, 18.

facă. Nu în zadar semnul Crucii îl numește Biserica: "Armă nebiruită asupra diavolului, Crucea Ta ne-ai dat". Iar a treia armă de apărare este smerenia sufletului. Deci chiar în ceasul tulburării tale, să zici în adâncul inimii: "Pentru păcatele mele pătesc acestea, Doamne, izbăvește-mă de cel rău". Și întoarce-te cu inimă bună către Dumnezeu, orice gânduri rele ai avea, pălmuiindu-ți mintea, căci vede Tatăl osteneala fiului și nicidecum nu-l lasă.

IN PUSTIA CARANTANIEI

Până aci se înțelege și nu se prea înțelege drama desăvârșirii persoanei omenești. Și fiindcă aceasta nu s-a prea putut înțelege, urmări și realiza, a fost nevoie ca Dumnezeu să creeze omul a doua oară și, prin creștinism, să-l facă în stare de această înțelegere și realizare a desăvârșirii sale personale. Această desăvârșire urmărită și așteptată de Dumnezeu de la om, ni s-a revelat, ni s-a dat de model în persoana clară și reală a lui Iisus Hristos, a Dumnezeu-Omului. De aceea El e Calea și naturală și supranaturală a desăvârșirii. Iisus Hristos nu avea nevoie de mântuirea Sa, dar fără pogorârea Sa, în trup de om re-creat, născut afară de calea păcatului, mântuirea noastră ar fi fost cu neputință; ori noi eram și suntem cei ce avem nevoie de mântuire. Deci pentru iubirea de oameni a lui Dumnezeu, simțită de noi ca o credință arzătoare de mântuire, ni s-a arătat și ni s-a dat ca model de viață persoana reală a Mântuitorului nostru Iisus Hristos. El e pentru noi oamenii măsura desăvârșirii. Atât doar că modelul revelat trebuie urmat. Căci, dacă Dumnezeu a făcut totul pentru mântuirea noastră, aceasta nu însemnează ca noi să ne dedăm lenei, pentru că a făcut Dumnezeu totul și noi nu mai avem de făcut nimic. Dumnezeu a făcut totul din partea Sa, anume: S-a micșorat pe Sine și S-a făcut om adevărat¹, întru totul asemănându-Se nouă, afară de păcat, ca să ne arate cărarea cu lucrul și cu persoana Sa. El era și Dumnezeu adevărat, dar a mers omenește pe calea cea nouă. De aceea, calea mântuirii o numim calea lui Dumnezeu, pentru că, cel dintâi, El a mers pe ea.

¹ Filipeni 2, 7.

Deci, cei ce vrem să ne mântuim avem a merge și noi toți aceeași cale, toată. Și, fiindcă avem de a trece peste șerpi și peste scorpii și peste toată puterea vrăjmașă¹, iar noi nu suntem decât numai oameni, Iisus Cel cu cruce ne ajută, dăruindu-ne din persoana și viața Sa cele trebuitoare, dar mai presus de firea noastră. Ba mai mult, chiar El însuși se luptă pentru noi ca să-L urmăm întocmai, pe toată calea pământească. Din buze mulți îl urmează pe Domnul, dar când să treacă prin moartea de pe cruce - desăvârșita lepădare de sine - mulți se dau înapoi. Toți aceștia întârzie pe cale. De aceea zic, cine vrea să vadă pe Domnul în veacul fără de sfârșit, după înviere, trebuie să meargă cu El toată calea, iar nu numai până la un loc, sau numai până la o vreme. Rămăși în urmă de frică² sunt destui în toate vremile, dar mai ales în zilele noastre, temându-se ca nu cumva din cauza credinței să-și primejduiască viața aceasta. Noi însă zicem: unde e fericirea aceea, să cădem și noi în "primejdia" în care a căzut Dumnezeu; iar de nu ne primejduim pentru Dumnezeu e semn că nu suntem vrednici.

Dacă avem în vedere pe lângă cunoștința mântuirii și nevoința, sau caracterul ascetic al cărării spre desăvârșire, ne întâlnim cu învățătura Sf. Maxim Mărturisitorul, una dintre cele mai luminate minți ale Bisericii. Depănăm deci firul cărării în spiritul *Cuvântului Ascetic* al Sf. Maxim Mărturisitorul³, atât pentru trebuința documentării patristice, cât și pentru adâncimea și frumusețea învățăturii Sfântului.

Iisus Hristos, Dumnezeu prin fire, primind să se facă om, pentru iubirea de oameni, S-a coborât sub lege, ca păzind porunca asemenea unui om, să desființeze osânda cea veche a lui Adam. Iar știind Domnul că toată legea și proorocii atârnă în porunca iubirii de Dumnezeu și de oameni, S-a grăbit să le păzească asemenea unui om, de la început până la sfârșit.

Aceste porunci, care rezumă Scriptura, trebuie păzite împotriva cuiva, care vrea să le surpe, trebuie apărate, trebuie trăite în ciuda firii și a unui protivnic, altfel nu ne mântuim. Cu acest protivnic a avut Iisus o luptă îndoită, una prin ispitele plăcerii și a doua prin încercările durerii. Iată prima ispitire prin plăcere: diavolul L-a crezut om, văzân-

¹ Luca 10, 19.

² Apocalipsă 21, 8.

³ Sf. Maxim Mărturisitorul, *Cuvânt Ascetic*, op. cit., p. 1.

du-L pe El mărturisit la Botez de Tatăl și primind, ca om, pe Duhul înrudit, din ceruri, și mergând în pustie ca să fie ispitit de el. Înșelându-se și crezându-L astfel, a pornit împotriva Lui tot războiul, doar va putea cumva să-L facă și pe El să pună mai presus materia lumii decât iubirea lui Dumnezeu. Deci, știind diavolul că mâncările, avuțiile și slava sunt cele trei între care se frământă toate cele omenești, cu acestea a ispitit și pe Domnul în pustie ca doar-doar îl va prăvăli și pe El în prăpastia pierzării, ca pe tot omul.

E bine de observat că Iisus Hristos, întrupat în om adevărat, a biruit pe diavolul ca om, iar nu ca Dumnezeu; căci cu puterea de Dumnezeu, ca fulgerul l-a aruncat din ceruri¹. Iisus a venit să se lupte cu diavolul, ca om adevărat, întrucât numai așa ne putea împinge la toată îndrăzneala câtă trebuie; iar câștigând - ca om - o biruință desăvârșită asupra lui, biruința ne-a dat-o nouă, în dar, dar numai dacă ne luptăm și noi ca El. Cu biruința Sa, Mântuitorul ne-a învățat și pe noi meșteșugul războirii, ne-a dat cunoștința și ne-a dat și puterea. Deci El e meșteșugul, cunoștința și puterea; El e modelul de luptă, cât ține cărarea. Mântuitorul de aceea a și venit, ca să sfărâme lucrurile diavolului² și să surpe stăpânirea lui în care ținea pe oameni. Astfel, când L-a ispitit, în Pustia Carantaniei³, ca să facă din pietre pâini, căci flămânzise, El l-a bătut cu Scriptura, zicând: "Scriș este că nu numai cu pâine va trăi omul, ci cu orice cuvânt al lui Dumnezeu"! Dar diavolul n-a renunțat la luptă, ci L-a ispitit iarăși cu strălucirea tuturor împărățiilor pământului - cu slava puterii politice - zicând Domnului: "Ție îți voi da toată puterea și strălucirea ei, căci mie-mi este dată și o dau cui vreau. Deci, dacă Tu te vei închina mie, toată ți-o dau Ție". Privitor la aceste cuvinte semețe ale ispititorului, Sf. Chiril al Ierusalimului se întreabă dacă a mințit Satana atunci, sau, silit de prezența lui Dumnezeu, a spus adevărul?⁴ Ci răspunzând Iisus, l-a bătut, grăind din Scripturi: "Scriș este: Domnului Dumnezeului tău să te închini și numai pe El unul să-L

¹ Luca 10, 18.

² 1 Ioan 3, 8.

³ Luca 4, 1-13.

⁴ Sf. Chiril al Ierusalimului, *Catehezele*, în *Izvoarele Ortodoxiei*, București, 1943, vol.6, *Cateheza VIII*, pp. 205-206.

slujești"¹. Când s-a văzut diavolul bătut din Scripturi a luat și el Scriptura, căci știe și el Scriptura, însă diavolește, deoarece mintea lui, fiind nebună, strâmbă înțelesul oricărui cuvânt, de vreme ce el nu stă în adevăr, ci în minciună. Așa, Îl duce pe Iisus pe aripa templului din Ierusalim, zicându-I: "Dacă ești Tu Fiul lui Dumnezeu, aruncă-Te de aici jos, căci este scris că îngerilor Săi va porunci pentru Tine, ca să Te păzească și Te vor ridica pe mâini, ca nu cumva să Te izbești cu piciorul de vreo piatră". Atunci Iisus i-a tăiat scurt și ispita aceasta, răspunzându-i: "S-a zis în lege să nu ispitești pe Domnul Dumnezeul tău!" Și după ce sfârși toată ispita, diavolul se duse de la El până la o vreme. Semn că a mai venit și sub altă formă.

IUBIREA E CĂRAREA

Protivnicul L-a încercat pe Domnul prin aceste trei: prin nepuțința trupului, prin slava deșartă și prin ispitirea de Dumnezeu. Toate aceste ispite au ascunse în ele momeala plăcerii, sau acul păcatului², însă în chip felurit. Toate la un loc alcătuiesc chipul dintâi al războiului, sau, după Sf. Maxim, ispita prin plăcere. Dacă Iisus s-ar fi biruit de oricare dintre acestea, ar fi căzut din dragostea Tatălui, ar fi călcat El porunca primă din lege, pe care avea s-o propovăduiască între oameni ca nimeni altul: porunca dragostei de Dumnezeu, ca Tată al oamenilor³.

Tot războiul protivnicului acesta a fost: ca să-L facă pe Domnul să calce dragostea către Dumnezeu ca Tată. Căci știe vrăjmașul că plăcerea pământească, pentru cine umblă după ea, are drăceasca putere să desfacă pe om de dragostea lui Dumnezeu și să i-o întoarcă spre plăcerea a orice altceva afară de Dumnezeu. Prin urmare, dacă mai avem inima prinsă de ceva de pe pământ, stăpânitorul lumii acesteia încă ne mai ține legați în împărăția lui, de vreme ce dragostea noastră către Dumnezeu încă n-a ars și așa aceea.

¹ Luca 4, 8.

² 1 Corinteni 15, 56.

³ Matei 5, 48.

După ce Domnul l-a bătut pe diavolul în Pustia Carantaniei în sfânt sufletul Său - curat de lumea aceasta ca o pustie - a venit să-l bată și între oameni. Cuvintele Evanghelistului ne descriu și această latură a războiului, căci zice: "Și după ce sfârși toată ispita, diavolul se depărtă de la El, până la o vreme"¹. Semn că a mai venit iarăși, însă de data aceasta războindu-se cu Domnul prin oamenii lumii acesteia. Satana a răsculat împotriva Mântuitorului pe oamenii puternici de atunci, viclenii vremii, cărturarii și fariseii lumii vechi, unelte ale sale, oameni slabi dar cu putere mare, ca doară-doară Iisus îi va blestema, sau îi va urî, și așa va greși măcar împotriva celei de-a doua porunci, porunca iubirii de oameni.

Aceasta e, cum zice Sf. Maxim, ispita a doua, prin durere, care e stărnită de protivnicul cu menirea de a învrăjbi pe Iisus cu oamenii și pe oameni întreolaltă. Iată cuvintele Sf. Maxim Mărturisitorul despre acest numit al doilea fel de ispită pe care l-a avut Mântuitorul de învins: "După ce, așadar, prin biruința asupra primei ispite, cea prin plăcere, a zădărnicit planul Puterilor, Căpeteniilor și Stăpâniilor celor rele, Domnul le-a îngăduit să-și pună în lucrare și al doilea atac, adică să vină și cu încercarea ce le mai rămăsese, cu ispita prin durere"².

Să urmărim deci uneltirile protivnicului, să vedem metoda lui și metoda lui Dumnezeu, tot după cuvintele Sf. Maxim.

"Neputând vrăjmașul să-L facă pe Domnul să calce porunca iubirii de Dumnezeu, prin cele ce I le-a făgăduit în pustie, s-a străduit pe urmă, după ce a venit în lume, cu ajutorul nelegiuitorilor iudei, să-L facă să calce porunca iubirii de oameni. Satana (care însemnează «protivnicul») îi îndemna pe cărturari și farisei la feluritele meșteșugiri împotriva lui Iisus, ca, neputând răbda încercările, cum credea el, să fie adus să-i urască pe cei ce-I întindeau curse și așa să calce porunca iubirii de oameni. Dar Domnul, ca un Dumnezeu, cunoscând gândurile protivnicului, n-a urât pe fariseii puși la lucru de el (căci cum ar fi făcut-o, fiind prin fire bun?) ci, pe cei purtați de el, nu înceta să-i sfătuiască, să-i mustre, să-i înfricoșeze, să-i plângă, ca pe unii ce puteau să nu se lase conduși de el. Blestemat de ei, se purta cu îndelungă

¹ Luca 4, 13.

² Sf. Maxim Mărturisitorul, *Răspunsuri către Talasie*, în op. cit., p. 65.

răbdare. Mântuitorul, e drept, i-a muștrat și i-a certat ca nimeni altul¹, însă nu i-a urât nici o clipă, de vreme ce pe diavolul din ei îl certa și-l umilea, dându-l la iveală și arzându-l cu adevărul, iar pe ei îi iubea și-i învăța înainte². Pătimea cu îndurare și le arăta toate faptele iubirii; îi învăța căile vieții și zugrăvea prin fapte chipul viețuirii cerești; vestea învierea morților și făgăduia viața veșnică și Împărăția Cerurilor celor ce cred; iar necredincioșilor (ateilor) le vestea înfricoșatele pedepse veșnice. Iar pe cel ce lucra prin ei (prin atei) îl bătea cu iubirea de oameni, iubindu-i și pe ei, deși-i ducea diavolul.

O, minunat război! În loc de ură Iisus arată iubirea și răpune pe tatăl răutății prin bunătate. În acest scop, răbdând atâtea rele de la ei - mai adevărat vorbind, pentru ei - S-a străduit până la moarte, în chip omenesc, pentru porunca iubirii și, dobândind biruința deplină împotriva diavolului, a primit cununa învierii pentru noi. Astfel Adam Cel nou a înnoit pe cel vechi."³

Dumnezeu îi prevenise pe mai marii templului prin vedenia lui Zaharia proorocul, ca să ia aminte, că și ei vor fi ispitiți. Iată cuvântul: "Și mi-a arătat pe Iisus (sau Iehoșua), marele preot, stând înaintea îngerului Domnului și Satana la dreapta lui, ca să i se-mpotrivescă"⁴. Proorocul îl vede pe marele preot schimbându-i-se veșmintele rele cu altele bune și punându-i-se podoabă curată pe cap, iar îngerul atrăgându-i luarea aminte: "fii luător aminte, Iisuse, mare preot, tu și soții tăi, care stau înaintea feței tale: căci ei sunt chipuri pentru viitor. Căci iată eu aduc pe Servul Meu Odraslă"⁵. Totuși ei, învăluți cu lumea aceasta, n-au putut pricepe ispita în care cădeau pizmuind pe Iisus.

Iubirea de Dumnezeu și iubirea de oameni în care atârână toată Legea și Proorocii⁶, împlinindu-le Iisus ca nimeni altul, prin aceasta se vedea limpede că Iisus e Dumnezeu și Dumnezeu este iubire⁷. Pe acestea două ni le-a dat ca porunci. Aci stă taina pentru care poruncile lui Dumnezeu bat pe vrăjmașul, când are cine le trăi. Căci

¹ Ioan 8, 41-47.

² Ioan 8, 48-59.

³ Sf. Maxim Mărturisitorul, *Cuvânt Ascetic*, în op. cit., pp. 8-9.

⁴ Zaharia 3, 1.

⁶ Matei 22, 37-40.

⁵ Zaharia 3, 8.

⁷ 1 Ioan 4, 8.

iată: Dumnezeu se ascunde în poruncile Sale, după cum ne asigură Sfinții Marcu Ascetul¹ și Maxim Mărturisitorul².

Trăirea acestor porunci arde pe diavol așa de cumplit, încât acesta răscoală puterile iadului și cu ele atâță pe oamenii lumii, care-s biruiți de el, și-i năpustește împotriva lui Iisus și a oricărui ucenic al Lui. Iar prin lege, prin stăpânitorii lumii acesteia, prin slujitorii templului, arhieriei Anna și Caiafa, prin Iuda vânzătorul, diavolul nu-L mai putea răbda să-i facă împărăția de jaf, și-I cere nedreapta răstignire pe cruce, în rând cu tâlharii.

Când războiul nevăzut între iubire și ură a ajuns aci, Iisus bate pe diavol - tot ca om, să nu uităm - prin neputința și neprețuirea trupului³. Adică prin desăvârșita lepădare de sine sau prin primirea de bunăvoie a morții. Plăcerea a alungat-o cu hotărâre puternică, durerea însă a primit-o cu dorire mare⁴.

Din cele de până aci vedem că lupta Mântuitorului cu protivnicul pentru porunci și pentru mântuirea noastră prezintă câteva deosebiri față de stadiile luptei pe care are să le întâmpine omul, când vrea să urmeze pe Domnul. Mântuitorul a înfrânt întâi pe protivnicul în duh, în apariția lui personală din pustie, biruind prin dragostea de Dumnezeu ispita aceluia când Îl îmbia cu momeala plăcerii din materia lumii. Noi muritorii însă n-avem de a începe lupta de la arătarea fățișă și personală a protivnicului; căci, după unii, ne-ar fugi mintea de spaima arătării lui înfiorătoare. E lucru știut că sistemul nostru nervos, răvășit de atâtea vicii săvârșite de noi sau de un șir întreg de părinți înaintași, nu suportă impresii prea tari, ca peste toate acestea să rămână sănătos. Noi trebuie să începem urmarea Mântuitorului de la purificarea de patimi, ca să ajungem după multă vreme la o sănătate, fizică și psihică, în stare de a ne apropia, fără primejdii grave, acolo de unde doar Iisus a început lupta. E lucru știut și probat de medicină că spaimile (traumatismele) peste puterea de răbdare a sistemului nervos, îl

¹ Sf. Marcu Ascetul, *Despre legea duhovnicească*, în *Filocalia*, Sibiu, 1946, ed. I., vol. I, p. 249 și ed. II, vol. I, Sibiu, 1947, p. 247.

² Sf. Maxim Mărturisitorul, *Capete gnostice*, în *Filocalia*, ed. I, vol. 2, p. 193.

³ Ioan 6, 63.

⁴ Luca 12, 50.

dezechilibrează, și, după slăbiciunea la care-l găsește, poate să-l aducă până la boala epilepsiei, care seamănă mult cu îndrăcirea, descrisă de Evangheliile.

Firește că și noi în lupta cu patimile - treabă de începători, dar care poate ține o viață întreagă - trebuie să dăm cu el o luptă în duh. În această luptă încă suntem scutiți prin rânduiala dumnezeiască de a-l vedea în toată feroasa lui prezență.

De la această deosebire încolo, lupta pentru mântuire, atât a Mântuitorului cât și a ucenicului, urmează aceeași cărare și stadii. Astfel, după ce Iisus l-a bătut pe protivnic în pustie, a venit să-l bată și în lume, în societatea omenească stăpânită de acela. De aceea, urmând pe Domnul, spunem că mântuirea nu se câștigă cu o faptă răzleață, ci presupune și o față socială; nimeni nu se mântuiește singur; de mântuirea sa se mai leagă o mulțime de oameni.

În societatea omenească Iisus l-a bătut pe protivnic prin iubirea de oameni, oricât Îl lovea vrăjmașul printr-înșii cu ispita durerii. Și pe urmă de tot, a venit - prin orânduire dumnezeiască - ispita, tot prin durere, asupra trupului Domnului, ispita pe care a biruit-o, dându-și trupul ca "din neputință"¹ să fie răstignit pe cruce ca un făcător de rele. Nu-și dădea Satana seama că, răstignind "omul" pe cruce, după ce-L va înghiți cu poftă, sau cu ura cea mai mare, va afla că prin cruce a înghițit pe Dumnezeu. Nu-și putea da seama vicleanul de Taina Crucii care îi va rupe cele dinlăuntru, și, Hristos Iisus, Omul-Dumnezeu îi va învia pe dreptii cei din Vechiul Testament, făcând biruință veșnică asupra răului pe care o va da omului, fratelui Său² și ucenic pe aceeași cale. Prin această biruință a lui Iisus, în omul în care se ținea ascuns, s-a făcut restabilirea firii omenești, i s-a deschis Împărăția lui Dumnezeu, s-a vestit învierea și i s-a dat mântuirea în dar³.

¹ 2 Corinteni 13, 4.

² Matei 28, 10.

³ Efeseni 2, 8.

CĂRAREA SFÂNTULUI PAVEL

Ajunși la acest loc al depănării cuvântului, e bine să mai lămurim câteva lucruri, dintre care cel dintâi e îndreptarea părerii greșite ce o au unii creștini despre "mântuirea în dar", pe care a câștigat-o Iisus Hristos pentru noi. Din aceste cuvinte nu urmează că noi trebuie doar să "credem" că "suntem" mântuiți și cu asta am făcut totul ce ar atârna de noi. Iată cum a înțeles Sf. Pavel pe Domnul și cum i-a urmat cărarea, după cuvintele Sf. Maxim: "Pavel așa se lupta împotriva dracilor, care lucrează în trup plăcerile, alungându-i prin neputința trupului său. El, Pavel, ne arată cu faptele și chipul biruinței împotriva vicleanului, care luptă să aducă pe credincioși la ură, stârnind împotriva lor (a Apostolilor) pe oamenii mai nebăgători de seamă, ca, ispitiți prin ei, să-i facă să calce porunca iubirii. Dar Sf. Pavel zice: «Ocărați fiind, binecuvântăm; prigoniți, noi răbdăm, huliți, noi mângâiem; ca o lepădătură ne-am făcut, gunoiul tuturor până astăzi»¹. Dracii au pus la cale ocărarea, huirea și prigonirea lui, ca să-l miște la ura celui ce-l ocărăște, îl hulește și-l prigonește. Ei aveau ca scop să-l facă să calce porunca iubirii. Iar Apostolul, cunoscând gândurile lor, binecuvânta pe cei ce-l ocărau, răbda pe cei ce-l prigoneau și mângâia pe cei ce-l huleau, ca să depărteze (din cale) pe dracii care lucrau acestea și să se unească cu bunul Dumnezeu. Deci pe protivnicii care lucrau acestea îi zădărnicea prin acest chip al luptei, biruind pururea răul prin bine, după asemănarea Mântuitorului. Așa a slobozit Pavel mulțime de lume de sub puterea viclenilor și a unit-o cu Dumnezeu, el și ceilalți Apostoli, biruind prin «înfrângerile» lor pe cei ce nădăjduiau să-i învingă. Dacă deci și tu, frate, vei urmări acest scop, vei putea să iubești pe cei ce te urăsc. Iar de nu, e cu neputință.»² Darul mântuirii deci se dobândește chiar ca dar, cu mare luptă.

Pilda Mântuitorului i-a prilejuit Sf. Pavel multe și adânci meditații.

¹ 1 Corinteni 4, 12-13.

² Sf. Maxim Mărturisitorul, *Cuvânt Ascetic*, în *op. cit.*, p. 10.

Iată de data aceasta un om păcătos, întru totul asemenea nouă, năzuind spre țintă¹, fără să se fi socotit că a ajuns², mărturisind abia la capătul alergării: "Calea am săvârșit, credința am păzit³... de acum aștept cununa,"⁴ - unirea desăvârșită cu Hristos. Deci nu mai avem motiv să spunem, scuzându-ne lenea, că Iisus a fost Dumnezeu și așa a biruit puterile protivnice și îndărătnicia firii, căci iată Sf. Pavel era om, cu păcate grele, ba și bolnăvicios, și iată-l, luptându-se după lege⁵ pentru legea care rezumă Scriptura și mântuirea, că s-a arătat mai presus de lunecșul plăcerii și ascușul durerii. A ieșit din cercul vicios al plăcerii și al durerii, în care de obicei se învârtă până la absurd viața omenească.

Iată ce mare e sfatul Sfintei Treimi: ca Unul din Treime să se facă om pentru noi și pentru a noastră mântuire, ceea ce e totuna cu crearea firii din nou. Mântuitorul, omenește, a mers și merge înaintea noastră, făcându-se cărare de la om la Dumnezeu. Nu putem rămâne decât uimiți de dragostea pentru înțelepciunea și iubirea lui Dumnezeu, personificate în Iisus Hristos, Dumnezeu-Omul.

Ca mărturii netrebnece îi știm dragostea cu care ne iubește El, dar nimic de pe pământ n-o poate spune. El umblă nevăzut de oamenii cu ochi de lut, căutând mereu pe frații Săi⁶, pândind și alergând după fiecare ins, "până-i va prinde pe toți cei ce se vor mântui, ca pe Pavel"⁷, și neavând odihnă până nu-i adună pe toți Acasă. Și aceasta o face mereu, în fiecare veac de oameni până la sfârșitul lumii. Asta nu se poate tăcea. Iar cine L-a și văzut pe Domnul și neasemănata-i Cruce, pe care încă o tot duce printre oamenii ce-L pălmuiesc cu ură de fiară până la sfârșitul veacului de-acum, unul ca acela sare ca ars din orice iubire conservatoare de sine și se roagă, strigând să aibă în lumea aceasta soarta lui Dumnezeu. Unul ca acesta trăiește ca un dezlegat de viață și nici o urgie a vremii nu-i poate face nimic, decât a-l desăvârși, lămurindu-l ca aurul.

¹ Filipeni 3, 14.

² Filipeni 3, 13.

³ 2 Timotei 4, 7.

⁴ 2 Timotei 4, 8.

⁵ 1 Corinteni 9, 20.

⁶ Matei 28, 10.

⁷ Sf. Maxim Mărturisitorul, *Capete despre dragoste*, *Filocalia*, ed. I, vol. 2, p. 77.

Dacă simțim suferința fără asemănare a lui Dumnezeu Mântuitorul nostru, cea din iubirea de oameni, aceasta curățește și viața noastră; căci acesta-i focul azvârlit de Dumnezeu pe pământ¹: pârjolul dragostei, care aprinde lumea, arde puterile răului și strălucește cu lumină dumnezeiască pe smeriții Săi următori, ce se întorc Acasă. Cu toate acestea, dorul lui Dumnezeu după cel mai mare păcătos este neasemănat mai mare decât dorul celui mai sfânt om după Dumnezeu.

II

ÎNVĂȚĂMINTELE REGILOR

¹ Luca 12, 49.

SAUL ȘI DAVID

Pe calea mântuirii nimeni nu poate merge singur de nu se va lăsa condus de mâna nevăzută a Mântuitorului, prin preoții Bisericii, slujitorii Săi văzuți. Căci zice: "Cine vă primește pe voi pe Mine mă primește"¹. Deci, în calea Duhului, nu poți merge fără ucenicie la duhovnic. Mulțimea ispitelor, vicleniile protivnicului nevăzut, războindu-ne prin lucrurile sau oamenii văzuți, oricând ar putea scoate pe ucenicul Domnului din calea mântuirii și să-l rățăcească, dacă duhovnicul n-ar avea meșteșugul, știința și puterea de la Dumnezeu, ca să împrăștie și mereu să strice lucrăturile protivnicului. Pricepem prin urmare că ucenicul sau credinciosul e dator cu ascultarea din dragoste către duhovnicul său, căci fără darul acestuia e cu neputință izbăvirea de necazuri și mântuirea.

Sfânta Scriptură ne înșiră mulți ascultători buni, dar și foarte mulți neascultători. Dintre cei ascultători alegem spre învățătură pe regele David, care stătea sub povățuirea duhovnicului său, Natan prorocul. Îl numim pe Natan duhovnic și nu sfetnic al regelui, pentru faptul că era îndreptător în ale duhului și mijlocitor între legea lui Dumnezeu și fărădelegea omului, spre deosebire de sfetnic, care mijlocește între om și om. Iar dintre neascultători îl alegem pe regele Saul, care nu primea sfatul lui Dumnezeu prin Samuil și, neascultând până în sfârșit, a luat plata neascultării, desăvârșit pierzându-se.

¹ Matei 10, 40.

CUM ÎNCEPE O DATORIE

David, până a nu fi rege, era al optulea copil la părinți și ciobănaș cu slujba, trăind cu toți frații săi o viață cumpătată. Când însă a ajuns rege, dând de trai bun, l-au năpădit poftete. S-a întâmplat deci odată că o vecină a sa, femeia lui Urie, făcea baie; David a văzut-o și s-a aprins de pofta desfrâului. A aflat cine e, a pus la cale cu fățarnicie și vicleșug trimiterea bărbatului ei în primejdie de moarte - unde a și murit - și așa i-a luat femeia. Iată-l pe David, cel uns de Dumnezeu cu cinste de rege și cu darul de prooroc, omorând bărbatul și desfrânând cu femeia rămasă. După slujbă era rege, după dar, prooroc, trupul însă... vrăjmaș al lui Dumnezeu¹ și ucigaș de om. Și zice Scriptura: "Fapta aceasta, pe care a făcut-o David, a fost rea înaintea lui Dumnezeu"².

VREMEA DE PLATĂ

Să vedem acum, spre învățătura noastră, în ce chip îi rânduiește Dumnezeu îndreptarea. Știm că era uns rege de Samuil proorocul, însă acesta murise. Astfel a trimis Domnul la David pe Natan proorocul, care, printr-o asemănare, l-a adus să-și cunoască păcatul și vinovăția de moarte. "Un om simplu a vorbit împăratului. Împăratul cel îmbrăcat în purpură nu s-a mâniat, căci nu se uita la cel care vorbea, ci la Cel ce i l-a trimis. Nu l-a orbit pe David cohorta ostașilor din jurul său; dimpotrivă, se gândea la oastea îngerească a Domnului și tremura în fața «Celui nevăzut, ca și cum L-ar fi văzut»³... Avea cineva oare vreo dovadă contra lui? Știau oare oamenii de fapta lui? Fapta s-a săvârșit repede; proorocul însă îndată a fost de față să-l mustre."⁴ Proorocul, sau văzătorul înainte al celor ce au să vie de la Dumnezeu, i-a făcut înțeleasă legea care atârna peste fărădelege. I-a arătat că, făcând moarte de om, sabia va atârna în veac asupra casei sale. Iar pentru că a luat

¹ Romani 8, 7.² 2 Regi 11, 27.³ Evrei 11, 27.⁴ Sf. Chiril al Ierusalimului, *op. cit.*, p. 76.

femeia altuia, și femeia sa va fi luată de alții dinaintea ochilor săi. Ce-a făcut el altuia în ascuns, alții îi vor face lui pe față, înaintea a tot norodul. Asta e legea nestrămutată a dreptății lui Dumnezeu care aduce peste capul tău ce ai adus și tu peste capul aproapelui tău. Ce ai făcut și se va face; ce ai zis și se va zice; ce încarci pe altul ai să duci și tu.

Când dreptatea lui Dumnezeu se întoarce asupra noastră a sosit vremea de plată sau ispășirea. Ispășirea nu-i o pedeapsă de la Dumnezeu, ci un mijloc de înțeleptire, o îndreptare mai aspră. Iar fiindcă dreptatea lui Dumnezeu mereu ține cumpănă între faptă și răsplată, putem vorbi chiar de legea dreptății, ca de o lege milostivă, prin care ne curățim de petele faptelor rele. În vremea ispășirii, când vin asupra noastră strămtorările, dacă le răbdăm de bunăvoie, neumblând cu ocolirea, ne ajută Dumnezeu; iar de nu vrem să primim cele ce vin peste noi, că nu le înțelegem, nu ne ajută Dumnezeu, deși El ar fi vrut.

Toată slujba aceasta a lămuririi ucenicului în ale duhului, în ale celor nevăzute legi, de unde vin peste oameni toate cele văzute, n-o poate face decât duhovnicul. Lui i s-a dat meșteșugul, cunoștința și puterea ca să ajute omului în încercări, să vrea și el leacul ce i-l îmbie Dumnezeu, după felul și trebuința bolii sale.

MĂRTURISIREA

Când David și-a înțeles greșala și urmările ei, a spus celui ce a venit la el sau, mai bine-zis, Celui ce i l-a trimis, mărturisindu-și vinovăția și zicând: "Am păcătuit înaintea Domnului"¹. Iată smerenia împăratului. De la această înțelegere și recunoaștere a păcatului, făcută înaintea duhovnicului, atârna și începe îndreptarea. Aceasta e mărturisirea după voia lui Dumnezeu. Și, fiindcă degrabă și-a mărturisit greșala, de îndată i-a venit și iertarea de la Dumnezeu. Iar proorocul care-l înfricoșase, zise îndată: "Și Domnul a ridicat (acum) păcatul de deasupra ta și tu nu vei muri"². Iată cât de repede se schimbă Dum-

¹ 2 Regi 12, 12.² 2 Regi 12, 13.

nezeu cu iubire de oameni! Înțelegem de aici, că atâta vreme cât ținem păcatele nemărturisite, ascunse cu voia, atâta vreme atârână pedeapsa lor asupra noastră, ca o sabie care stă să cadă peste viața noastră. De îndată însă ce mărturisim păcatele și vinovăția, primejdia morții o înlătură Dumnezeu de deasupra noastră.

ÎNCERCĂRILE

Dumnezeu ne iartă ușor, însă noi, oamenii, fiind ușuratici cu firea și scurți la minte, trebuie să ne întărim în starea de pace cu Dumnezeu, prin osteneală, sau prin nevoință multă. Vinovăția ne-o iartă Dumnezeu îndată după mărturisire. Cu obișnuința de a păcătui trebuie să ne luptăm noi, uneori, toată viața. Această vreme de amărăciune care ne învață minte ca să nu ne mai întoarcem la cele dintâi, e chiar vremea de întărire a sănătății noastre sufletești. Aceasta ne învață cel mai bine calea lui Dumnezeu.

Să nu uităm însă că una e lupta și suferința omului mărturisit și alta e suferința omului nemărturisit. Unul e luminat la minte, liniștit și câștigă din nou nevinovăția; celălalt e întunecat, îndărătnic și mai rău se afundă. Unul e ascultător de duhovnic, - asta-i ușurează răbdarea încercărilor; celălalt nu ascultă de nimeni, ceea ce-i face îndreptarea cu neputință.

Dumnezeu, știind năravul firii omenești, îl previne pe David prin prooroc, pomenindu-i totdeodată și de o cheie a domniei pașnice, zicând: "Ai întărit mult pe vrăjmașii Domnului. Tu, împărate, aveai mulți dușmani din pricina dreptății tale; nevinovăția (castitatea) ta, însă, te întărea. Dar pentru că ai aruncat cea mai bună armă, ai răsculat pe vrăjmași contra ta."¹ Astfel l-a lămurit profetul pe David.

Deși fericitul David a auzit mai cu seamă cuvintele: "Domnul a iertat păcatul tău", totuși împăratul n-a lăsat pocăința, ci se îmbrăca cu sac în loc de porfiră și ședea pe cenușă și pe jos, în locul tronului ferecat cu aur. Dar nu numai că ședea pe cenușă, ci chiar și mânca

cenușă precum însuși ne spune: "Cenușă, ca pâinea am mâncat"¹. Înalții săi sfinți îl rugau să mănânce pâine, dar el nu-i asculta². Șapte zile a ținut postul³.

Cu cât cineva stă mai sus pe scara răspunderilor obștești, cu atât îi poartă și Dumnezeu o iubire și o grijă mai mare. Iată cum îl trece Dumnezeu pe David prin amărăciunile învățării de minte, sau cum îl duce pe calea suferințelor, care statornicesc pe om în bine. Sabia ce ar fi atârnat asupra vieții lui - dacă nu și-ar fi mărturisit păcatul - se mută asupra copilului său, ca unul ce era în fărâdelegi venit. Proorocul îi prevestește moartea copilului ce i se va naște. În casa regelui, între ceilalți fii ai săi, încep să vie ispite peste ispite. Pe unul din ei regele îl pedepsește ca doi ani să nu-i vadă fața, ceea ce era neînchipuit de greu pentru un fiu de rege. Pedeapsa aceasta însă dă roade tocmai contrare așteptărilor; căci fiul său, prin suferința pe care o îndură, câștigă dragostea poporului, dar greșește cu ea, uneltind răsturnarea de pe tron a tatălui său. Pe de altă parte, ispititorul, duhul cel rău, cearcă și pe rege, îndemnându-l să despartă poporul în două tabere, una a lui și alta a fiului său și să se bată împreună, ca să-și apere tronul, ceea ce ar fi pricinuit multă vărsare de sânge.

Iată cum îngăduie Dumnezeu ispititorului să se apropie, ca un vameș al văzduhului, de robii lui Dumnezeu, ca să-i cerce nu cumva să se mai afle la ei ceva iubire de sine, ceva mândrie, sau părere înaltă, și prin acestea să-i întineze iarăși în cele dintâi, sau în mai mari să-i cufunde. Regele David (sau dacă vreți: sufletul) se săturase de vărsare de sânge și n-a mai vrut să-și apere mândria de rege, ci și-a ales mai bine fuga de pe tron: umilința cea mai de pe urmă, ce poate veni unui rege. Fuga lui dovedește însă nu cea mai mare slăbiciune, ci cea mai mare putere a înțelepciunii. Căci primirea umilinței e cea mai mare putere a dreptului; pe când războiul pentru mândrie e dovada celei mai mari neputințe. David a pus mai presus câștigarea iertării lui Dumnezeu decât tronul său împărătesc și astfel s-a hotărât să-și ispășească deplin fărâdelegea și să nu se mai încâlcească iarăși în aceleași păcate. Drept aceea, fugind de prigonirea fiului său: "S-a dus

¹ Sf. Chiril al Ierusalimului, *op. cit.*, p. 77.

¹ Psalm 101,10.

² Sf. Chiril al Ierusalimului, *idem*.

³ 2 Regi 12, 17-18.

în muntele Eleonului și mergând plângea; capul îi era acoperit (așa e jalea la iudei), picioarele desculțe și toți oamenii care erau cu el își acoperiseră fiecare capul și mergeau plângând”¹.

PRIN CUPTORUL SMERENIEI

Suferința aceasta mai are și un alt rost. De pildă prin ea îngăduie Dumnezeu oricui, neînsemnat la slujbă sau la chip, să-ți sară în obraz și să-ți lăpămuiească cu ocările cele mai de pe urmă. Și cine ar putea să facă mai bine o treabă de asta, decât un om de nimica, dar totuși de vreo treabă lui Dumnezeu. Astfel, pe când regele trecea plângând, un om oarecare, ca din senin, începu să arunce cu pietre după el și după tot poporul, și să-i zvârle în obraz blesteme: “Pleacă, pleacă, nelegiuitule și ucigașule!”²

Iată cum îngăduie Dumnezeu să-ți auzi faptele pe nume. Căci foarte mari târcoale dă vrăjmașul în jurul celor încercați, pentru păcatele lor trecute, ca să-i scoată din calea mântuirii, ispitindu-i să nu se smerească, ci să-și apere “onoarea”. Ispititorul însă, dacă n-a izbutit să-l facă pe David să-și măcelărească poporul în două tabere, era aproape sigur că măcar o moarte de om tot va mai scoate de la el. Și, fiindcă prin blestemele cele din senin nu l-a putut scoate din liniștea pocăinței, ca să aprindă în el iușimea mâniei ucigașe, s-a mulțumit vrăjmașul să intre într-unul din sfetnicii săi și să ceară regelui moartea omului acela: “De ce acest câine leșinat blestemă pe domnul meu? Mă duc să-i tai capul!”³ - Diavolul dă sfaturile lui la toți, dar nu are putere peste cei ce nu-l ascultă!⁴

David însă, luminat de Dumnezeu prin Natan proorocul, duhovnicul său, era prevenit și avea cunoștință despre trebuința încercărilor, precum că Dumnezeu a îngăduit și cu a Lui purtare de grijă trebuie să treacă - pentru păcatele sale - prin cuptorul smereniei⁵, ca un bun ascultător de Dumnezeu. De aceea regele, în loc să asculte ispita vrăjma-

¹ 2 Regi 15, 30.

² 2 Regi 16, 7.

³ 2 Regi 16, 9.

⁴ Sf. Chiril al Ierusalimului, *op. cit.*, p. 67.

⁵ Înțelepciunea lui Isus Sirah 2, 5.

șului, cea din însoțitorul său, o taie cu blândețe și cu înțelepciune, zicând: “Lăsați-l să blesteme, căci Domnul i-a poruncit să blesteme pe David. Cine poate să-i zică: de ce faci tu așa?”¹ Însoțitorul regelui însă, cuprins de duhul rău, care cerea moarte de om, nu se lăsa bătut ușor, de aceea regele îi spune de mai multe ori același cuvânt. (E știut că pentru a scoate un gând rău din mintea cuiva, trebuie să i-o învălui de foarte multe ori cu cuvântul bun, ca s-o izbăvești din robia gândului străin. Asta-i calea cea mai lungă: de la urechi la inimă.) Iar pentru că sfetnicul nu mai tăcea cu apărarea onoarei, regele destăinuie, în sfârșit, însoțitorului său taina răbdării sale, zicând: “Poate va căuta Domnul la umilirea mea și-mi va răsplăti cu bine, pentru acest blestem al lui”². Cuvinte de frumoasă mărturie pentru regele care, întru cunoștință fiind, era smerit.

Și așa se duceau alături, fiecare în calea lui: regele în calea ispășirii sau a ascultării de Dumnezeu, ocărătorul în calea ocării; iar vrăjmașul a pierit și el, arzându-se de smerenie și lăsând sfetnicul în pace.

Totuși ne-am putea întreba: de ce îngăduie Dumnezeu așa palme peste fața dreptului? Răspundem că nu este altă cale de sfințire și că, înaintea lui Dumnezeu, nici cerul nu este destul de curat³; iar sfințire fără smerire nu este. Pe noi însă, cei păcătoși și grei la pricepere, Dumnezeu nu are cum ne aduce aminte de păcatele noastre, știute sau neștiute, ca să ni le cunoaștem și să ni le mărturisim - de vreme ce nu luăm aminte la predica Bisericii - decât luând, cu atât mai vârtos, prăjina ocărilor. Dacă ne-am cunoaște cât suntem de păcătoși, ne-ar fi mult mai ușoară ispășirea vinovățiilor. Dar când nu ne cunoaștem vinovățiile, ne înșelăm după părerea noastră cu “dreptatea” pe care n-o avem, și necunoscându-ne, nu răbdăm cele ce vin peste noi, cu rânduiala lui Dumnezeu. Drept aceea, când auzi pe cineva făcându-te toabă de ocări și blesteme, nu te pripi cu mintea și nu sări cu gura, răspunzându-i ce nu trebuie. Nu-l întreba pe el: de ce mă ocărăști, ci întreabă-te pe tine oare de ce mă ocărăște omul acesta? În orice caz, răspunde ca David: pentru păcatele mele Domnul i-a poruncit să mă

¹ 2 Regi 16, 10.

² 2 Regi 16, 12.

³ Iov 15, 15.

ocărescă și să mă blesteme; dar nădăjduiesc, pentru năpăstuirea ocării, mila lui Dumnezeu.

Să zicem că, după părerea ta, ai avea o viață bună după voia lui Dumnezeu, soț și copii cumsecade și, totuși, așa din senin, la o întâmplare oarecare, un vecin sau propriul tău copil sau soț, să-ți ardă obrazul zvârlindu-ți vorbe grele: prăpădită, ucigașă, hoată. Iar tu, neștiindu-te de vină cu nici una din acestea și nepricepând ce se lucrează la mijloc, se poate întâmpla să sari, ca mușcată de șarpe, cu și mai grele vorbe, apărându-te și îndreptându-te, iar pe cel ce te cearcă, apăsându-l și ucigându-l cu mânia. Nu e bine, nu te grăbi, ci socotește cum trebuie: poate că nu ți-ai mărturisit, asupra ta, vreo greșală cu propriul tău soț, înainte de vreme, iar soțul tău îți aduce aminte acum, într-un șuvoi de mânie, fără să știe că păcatul odată tot răbufnește, oricâtă uitare s-ar fi așternut peste el. Poate că și copilul își strigă în ocara sa vreun păcat al părinților, de care trebuia cruțat, fie cu fapta, fie cu gândul. Poate că, pentru vreun gând rău asupra vieții sale, el la vreme îți aduce aminte, sub formă de necuviință, greșeala ce era s-o faci asupra-i. Uitaseși să ți le mărturisești, să te dezlegi de vina lor, și iată, ți se aduc aminte. Căci prin cei apropiați primim arsurile cele mai curățitoare, - știut fiind că nu este nedreptate la Dumnezeu. Iar pe de altă parte, poate că puține zile mai avem și, din îngăduirea lui Dumnezeu, se răstesc la noi viclenii, cei ce ne-au îndemnat la păcate, și, prin vreo gură slabă, ne strigă vinovățiile uitate pe care mărturisirea și lacrimile noastre nu le-au șters.

Drept aceea, cu lumina cunoștinței fiind, în necazuri bucurați-vă¹. Căci celui lămurit în căile lui Dumnezeu tot ce i se întâmplă spre mai multă lumină i se face, ori pricepem, ori nu pricepem aceasta. Grija noastră să fie: de-a nu strica ce tocmește Dumnezeu. "Gândește-te la sfârșitul oricărui necaz fără voie și vei afla în el pieirea păcatului. De-ai fost păgubit sau ocărit sau prigonit de cineva, nu lua în seamă cele de acum, ci așteaptă cele viitoare. Așa vei afla că omul acela ți-a fost pricină de multe bunătăți, nu numai în vremea de aici, ci și în veacul viitor."²

¹ 1 Tesaloniceni 5, 16.

² Sf. Marcu Ascetul, *Despre legea duhovnicească*, în *Filocalia*, ed. I, 1946, vol. 1, pp. 238, 242 și ed. II, 1947, vol. 1, pp. 236, 240.

LUMINA SUFERINȚEI

Îndreptarea prin încercări are o vreme a ei, care e mai lungă sau mai scurtă, după cum prindem minte și ne statornicim sau nu în calea lui Dumnezeu. Dacă sufletul se statornicește în bine și purtările din afară de asemenea, amărăciunile încercărilor trec și vremea iarăși se întoarce spre bucurie, dimpreună cu toate lucrurile, care nu ne mai stau împotriva. Vremea de amărăciune ține de obicei cât ține aplecarea spre mândrie; căci celui smerit nimic nu-i poate sta împotriva: nici lucrurile, nici oamenii și nici dracii. Înaintea lui Dumnezeu adevărata virtute e smerenia care tămăduiește, curăță, apără și întoarce toate spre pace. Deci, când amărăciunea încercării și-a împlinit lucrul, iarăși întoarce Dumnezeu toate spre bucurie.

Despre o atare întoarcere a lucrurilor, când într-un fel când într-altul, ne învață și Sfântul Maxim Mărturisitorul¹, zicând: "Să iubim pe tot omul, din suflet; dar să nu ne punem nădejdea în nici unul dintre oameni. Căci câtă vreme ne susține Domnul, ne înconjoară mulțime de prieteni și toți vrăjmașii noștri sunt fără putere. Când însă ne părăsește Domnul atunci ne părăsesc și toți prietenii și vrăjmașii dobândesc putere împotriva noastră. Dar și cel ce îndrăznește, bizuindu-se pe sine, va cădea cu cădere jalnică. Cel ce însă se teme de Domnul iarăși se va înălța. De aceea a zis David (ca unul ce trecuse prin acestea): «Nu voi nădăjdui în arcul meu și sabia mea nu mă va mântui. Căci Tu, Doamne, ne-ai mântuit pe noi de cei ce ne necăjesc și ai făcut de rușine pe cei ce ne urăsc pe noi.»"²

Iată în viața lui David cum nevăzuta Cărmuire a lucrurilor întoarce toate spre bine.

Fiul răzvrătit al regelui a fost omorât într-o bătălie. Tatăl său a vrut să-l cruțe, însă așa se plătește înaintea lui Dumnezeu răzvrătirea copiilor asupra părinților. David ajunge iarăși rege. Pe drum, când acesta trece Iordanul, îi iese înainte și omul acela care îl blestemase și tare i s-a rugat de iertare, ca să nu-l omoare pentru greșeala aceea. Iată cum, pentru răbdarea de atunci a regelui, a întors Dumnezeu și pe cel

¹ Sf. Maxim Mărturisitorul, *Cuvânt Ascetic*, în *op. cit.*, p. 34.

² Psalm 43, 8-9.

ce l-a amărât, ca să-și ceară iertare, cunoscându-și greșeala. Iar în locul copilului ce-i murise, i-a dat pe Solomon, cel mai înțelept dintre fiii Răsăritului¹.

Calea, prin care l-a învățat și l-a curățit Dumnezeu pe David, regele-prooroc, ne-a lăsat-o scrisă. E Psaltirea. Toate cuvintele Psaltirii dovedesc cunoștința cea din pățanie, sau învățăturile din durere, singura cale care poate învăța ceva pe oameni. Tocmai ajunsese cu scrisul la psalmul 31. În el vedem ascunse învățămintele pe care le-a trăit el îndată după săvârșirea celor două fărădelegi. Cu cele descrise până aici înțelegerea psalmului e mult ajutată. Totuși o tâlcuire pe scurt nu strică.

1. Ferice de acela, căruia i s-au lăsat fărădelegile și ale cărui păcate i s-au acoperit.

2. Ferice de omul, căruia nu-i va socoti Domnul păcatul și în sufletul căruia nu se află vicleșug.

Psalmul acesta l-a scris după ispășirea fărădelegii, când iarăși avea în suflet starea de fericire, de pe urma împăcării cu Dumnezeu. De aceea începe fericind pe omul, căruia i-a iertat Dumnezeu păcatul.

Totuși, învățătura din necazuri e de așa fel, încât și în vremea de fericire a sufletului nu poți uita amărăciunile, cu care te-a învățat Dumnezeu minte. Și, ca aducere aminte, înșiră stările sufletești chinuitoare prin care trece omul, câtă vreme nu vrea să-și mărturisească greșelile.

3. Câtă vreme am păstrat tăcerea, mi se mistuiau oasele și suspinele nu-mi mai conteneau.

4. Că ziua și noaptea mă apăsa mâna Ta și seca vlaga mea ca de arșița verii.

După o vreme, când durerea de pe urma păcatelor se face nesuferită, îi trimite Dumnezeu duhovnic, mijlocitor, în fața căruia:

5. Mi-am mărturisit însă păcatul și greșeala mea n-am ascuns-o.

¹ 3 Regi 2, 35.

6. Zis-am: "Mărturisi-voi Domnului fărădelegea mea! Și îndată ai ridicat pedeapsa păcatului meu".

Aci e bine să luăm aminte însăși mărturia proorocului David, precum că îndată după mărturisire Dumnezeu ridică pedeapsa păcatului; - totuși înduri încercări și de multe ori ani de zile în șir. Să fim înțeleși: încercările acestea nu-s pedeapsă, ci școală, lumină pentru minte și milă de la Dumnezeu. Că le simțim ca suferințe? De nu le-am simți ca atare, n-am învăța nimic. Precum plăcerea e dascălul păcatelor, așa durerea e dascălul înțelepciunii; iar din odihnă, până acuma încă n-a ieșit ceva de folos.

Iată apoi învățătura de mare preț și de mare nădejde, pe care o dă proorocul și pentru ispitele din vremea încercărilor, precum și pentru credința în Dumnezeu, care ține cumpătul omului.

7. De aceea toată sluga credincioasă să se roage Ție la vreme cuvenită, și chiar potop de s-ar stârni pe acela nu l-ar potopi.

8. Tu ești limanul meu și Tu mă izbăvești la vreme de necaz; Tu faci să-mi răsună împrejur cântări de mântuire și-mi zici:

9. Înțelepți-te-voi și-ți voi arăta calea pe care trebuie să mergi; sfătuitorul tău voi fi și ochiul Meu va fi asupra ta.

Și iarăși dă sfaturi la cei ce nu prea pricep rostul întăririi sufletului în vremea încercărilor, zicând:

10. Nu fiți fără minte, cum e calul și catârul, pe care-i silești la supunere cu frâu și cu zăbale.

11. Multe sunt bătăile care ajung pe păcătos! Iar pe (păcătosul) cel ce se teme de Domnul, mila îl va întâmpina.

Psalmul sfârșește cu strigarea de bucurie, ca a unui izbăvit de Dumnezeu și iarăși făcut drept:

12. Bucurați-vă în Domnul și vă veseliți, dreptilor! Scoateți strigăte de bucurie, toți cei dreپți la inimă.

Iar în Psalmul 33 bucuria, cunoștința și sfatul iarăși se prind în horă:

1. Bine voi cuvânta pe Domnul în toată vremea; lauda Lui va fi pururea în gura mea.

2. Cu Domnul se va lăuda sufletul meu: audă cei blânzi și să se veselească!

3. Slăviți pe Domnul cu mine și să înălțăm numele Lui împreună.

4. Căutat-am pe Domnul și m-a auzit și din toate necazurile m-a izbăvit.

5. Apropiati-vă de Domnul și vă veți lumina și fețele voastre nu se vor rușina.

6. Vreun necăjit de-L strigă, l-aude Domnul și-l mântuiește din toate necazurile lui.

7. (Căci) îngerul Domnului străjuiește împrejurul celor ce se tem de Dânsul și din toate necazurile îi scapă.

8. Gustați și vedeți că bun este Domnul! Ferice de omul care nădăjduiește într-Însul!

9. Temeți-vă de Domnul toți sfinții Lui, că nimic nu lipsește celor ce se tem de Dânsul...

Și așa e toată Psaltirea: o mărturie strălucitoare a bunătății lui Dumnezeu, ținută în mână de David, ca o făclie, mângâind orice suflet zdrobit de pe urma păcatelor. Lumina ei atrage luarea aminte la cărmuirea lui Dumnezeu asupra vieții omenești, îndeamnă sufletul la ascultare și smerenie, cu care oricine poate birui toate protivniciile din calea mântuirii și poate răbda toate palmele ispitelor.

CENZURA INVIDIEI

Cele descrise până aci sunt numai o parte din încercările pe care a avut David să le pătimească. Zilele cele mai amare însă i le-a făcut regele Saul, pe care Dumnezeu îl înlocuia cu David pe măsură ce acesta deprindea meșteșugul de rege.

“Regele Saul mai e și un răsunător caz de invidie împotriva lui David. Din copleșirea sa cu binefaceri, Saul a făcut pricină de război cu David. Odată, izbăvit de furii, datorită cântării prea line a strunelor lui David, acesta a încercat de mai multe ori să-și ținuiască cu sulita de perete pe binefăcătorul său. Altădată, scăpându-l cu oaste cu tot de rușinea cu care-l amenința Goliat, dănuitoare, în nerăutatea lor, cântând osanalele victoriei, atribuiră lui David câștigarea bătăliei înzecit decât lui Saul, zicând: «David a bătut în zeci de mii și Saul în miile sale»¹ - pentru acest singur cuvânt și a mărturie date de adevărul însuși, Saul puse la cale să-l prindă în curse și să-l ucidă cu propria sa mână. Acum David era fugăr; Saul însă nu-și potoli ura, ci pornind prigoană cu trei mii de ostași împotriva lui, scormonea deșertul. Dacă ar fi fost întrebat de pricina acestei prigoane, Saul ar fi trebuit să mărturisească binefacerile lui David. În vremea prigoanei însă lucrurile s-au întâmplat întors: David a prins pe Saul, pe când acesta dormea. Dar dreapta Celui Preaînalt, pe unul l-a păzit de moarte și pe celălalt să nu-și păteze mâna. Saul, totuși, nu s-a înduplecat - deși Dumnezeu mijlocise între ei - și iarăși adună oaste să urmărească pe David și iarăși a fost prins Saul, într-o peșteră.

Faptele acestea arată virtutea prigonitului și mai strălucitoare, iar răutatea prigonitorului și mai evidentă.

Invidiosul nu primește doctor pentru boala sa și nu poate găsi leac tămăduitor al suferinței, deși Scriptura e plină de ele. El așteaptă ușurarea bolii numai într-un singur fel: să vadă prăbușindu-se pe unul din cei invidiați. Capătul urii lui este să vadă pe cel invidiat din fericit nefericit, din norocos nenorocit.

Pe unii oameni, cu totul protivnici, binefacerile îi îmblânzesc. Pe invidios însă, binefacerile mai mult îl înrăiesc. Cu cât invidiosul are

¹ 1 Regi 18, 7.

parte de mai mari binefaceri, cu atât mai tare fierbe de ciudă, mai mult se supără și se mânie. Mulțumind pentru darurile primite și mai mult se cătrânește de purtarea binefăcătorului. Ce fiară nu întrec ei prin răutatea năravului lor? Ce sălbătăciune nu depășesc ei prin cruzimea lor? Căinii, cărora li se aruncă o coajă, se domesticesc; leii, cărora li se poartă de grijă, se îmblânzesc. Invidioșii însă, mai mult se irită când li se arată îngrijire și atenție.”¹

“Rănilor invidiei sunt adânci și ascunse și ele nu suferă vindecare, ca unele ce s-au închis de durerea lor oarbă în ascunzișurile conștiinței. Invidiosul e dușmanul propriei sale sănătăți sufletești. Cel invidiat poate să scape și să ocolească pe invidios; iar invidiosul nu poate scăpa de sine însuși. Tu, invidiosule, dușmanul tău e cu tine, vrăjmașul ți-e continuu în inimă, primejdia e închisă în adânc, ești legat cu un lanț neîndurat, ești prizonierul invidiei și nici o mângâiere nu-ți vine în ajutor. A prizoni pe un om binecuvântat de Dumnezeu și a urî pe cel fericit, iată o nenorocire fără leac.”²

SOARELE SMERENIEI

David, deși a trecut cu bine printr-atâtea încercări și cenzuri, totuși numai om fiind, nu ne-a putut arăta ceva desăvârșit; cu toate acestea, dacă noi ne-am purta ca David în vremea ispășirii păcatelor, am fi destul de sporiți în calea mântuirii. David era o icoană de mai înainte a lui Iisus, ce avea să vie. Dar numai Cel fără de păcat poate să ne arate și să ne dea ceva desăvârșit și în ispășire. Adică ascultarea Lui și ispășirea Lui să împlinescă ceea ce lipsește din ascultarea și din ispășirea noastră a păcătoșilor.

Învățătura desăvârșită o avem de la: “Cel ce, fiind în chipul lui Dumnezeu, n-a ținut ca la o pradă la egalitatea sa cu Dumnezeu, ci s-a golit pe Sine, a luat chip de rob, făcându-se asemenea oamenilor, și la

¹ Sf. Vasile cel Mare, *Despre invidie* P.G. 31, col. 376-377.

² Sf. Ciprian, *De zelo et livore* c.9; în *Corpus Scriptorum Ecclesiasticorum Latinorum*, Ed. G. Hartel, Wien 1868./ Texte traduse de Prof. I. Coman în *Cenzura invidiei la Plutarch, Sf. Ciprian și Sf. Vasile cel Mare* în volumul *Omagiu Patriarhului Nicodim...*, p. 151.

înfățișare dovedindu-se ca un om; s-a smerit pe Sine, ascultător făcându-se până la moarte - și încă moarte de cruce. Pentru aceea și Dumnezeu l-a preaînălțat și i-a dăruit Lui numele care este mai presus de orice nume, ca, întru numele lui Iisus, tot genunchiul să se plece, al celor cerești și al celor pământești și al celor de dedesubt.”¹

Răbdarea răului sau umilința, în credința lui Dumnezeu, este cea mai uriașă putere asupra răului în lumea aceasta. Chip de umilință desăvârșită ne-a dat Mântuitorul pe cruce: El, Fiul și slava Tatălui, Dumnezeu adevărat, nu s-a împotrivit, ci a primit să treacă prin cea mai de pe urmă umilire cu puțință pe pământ, căci știa ce putere are umilința. Răbdând bătaii, scuiări în obraz, cunună de spini, piroanele și spânzurarea pe cruce, iar peste suflet hulirea celor fărădelege, toate acestea încă nu erau crucea cea mai grea; pe aceasta o avea la spate. Crucea cea mai grea, pe care era răstignit cu fața, era neasemănata durere a milei Sale față de oameni.

Oamenii aceștia, care boleau de răi ce erau și care nu pricepeau nimic din dumnezeirea Mântuitorului, reprezintă acea coaliție a veninului sufletesc contra Mântuitorului. Acești contemporani otrăviți de răutate reprezintă culmea invidiei omenești contra sublimului. Căci de ce a fost invidiat Mântuitorul? Din cauza minunilor sale printre cei sărmani și oropsiți, cei dintâi chemați la mântuire. “Flămânzii erau hrăniți, hrănitorul dușmanit; morții erau înviați, invidioșii mureau de ciudă; demonii erau alungați, iar celui ce le porunca îi întindeau curse; leproșii erau curățiți, șchiopii umblau, surzii auzeau, orbii vedeau, iar binefăcătorul era prizonit. În cele din urmă au osândit la moarte pe dătătorul vieții, au bătut cu biciul pe izbăvitorul oamenilor și au judecat la moarte pe Judecătorul lumii.”² Și pentru aceștia s-a rugat Tatălui de iertare. Iubirea aceasta de oameni, așa cum sunt, și care n-a avut niciodată vreo umbră de cădere, i-a pricinuit o cruce neasemănat mai grea, pe care-o poartă și de care se ținut Mântuitorul cu fiecare din răutățile noastre până la sfârșitul lumii. Și noi suntem printre iudeii care-l pironesc pe cruce - fiecare în veacul nostru - pentru că Iisus e în toate veacurile. Dar Iisus a fost în toate acestea ascultător desăvârșit Tatălui; cu smerenia sa a biruit atât pe pământ cât și în iad.

¹ Filipeni 2, 6-10.

² Sf. Vasile cel Mare, *idem*, coloana 377, C.

Căci prin taina crucii, rupând pânțele iadului care înghițise neamul omenesc cu neascultarea, a înviat dintr-însul pe Adam și pe toți dreptii, și de atunci este mântuire. Prin urmare, mântuirea e roada ascultării până la umilință a Mântuitorului. Iisus s-a dat pe Sine umilirii celei mai de pe urmă, numai să ne câștige pentru mântuirea cu care a venit. De aceea El e Pomul vieții din Rai, iar întoarcerea în Rai, sau mântuirea, e roada acestui Pom, care dă viață veșnică celui ce va mânca dintr-însul. Pomul îl știm, roada Lui ni-e dată, - dar dacă n-o mâncăm, nu ne mântuim.

Ar trebui să urmărim Mântuitorului toată calea sa pământească, măcar tot așa de zornic, pe cât ne zorește foamea și setea după cele pieritoare. Desăvârșirea Mântuitorului în ascultare și în lepădarea de Sine, pentru iubirea de oameni, a ridicat între creștini șirul fără număr de cuvioși și buni biruitori mucenici, care, pentru dragostea Lui, erau fericiți să sufere și ei chinuri înfricoșate de la necredincioșii vremilor lor. Și precum odinioară David a omorât pe Goliat și leul, așa și creștinii biruiau leul nevăzut, căci dragostea până la moarte de Cel ce ne-a învățat cărarea și ne-a dat ca nebiruită armă lepădarea noastră pe cruce, aceeași i-a făcut și pe ei mai tari ca iadul care în zadar vărsa peste ei văpaie de ură, le îndesa cununi de spini pe cap, le bătea cuie înroșite în picioare, sau îi ardea în cuptoare de vii. De dragostea lui Hristos nu-i mai putea despărți nimic, nici frica de moarte, nici dragostea de viață. Aceștia, sfinții, s-au arătat mai presus, nu numai de plăcere și durere, ci au covârșit și moartea și viața. În ei se întâmpla și moartea și învierea Domnului. Tinerii din Babilon sunt numai o începătură timidă, dar și acolo dragostea lor de Dumnezeu stinsese văpaia cuptorului, urgia focului fugind de la fața lui Dumnezeu, care în rouă o prefăcuse și mântuia pe sfinți.

Trebuie trecute vămile, rușinând încă de aici, de pe pământ, pe vameșii văzduhului, ca la mutarea noastră dincolo, cunoscând ei focul dumnezeiesc ce a ars lucrurile lor din noi, să nu ne poată opri cu vreo datorie neplătită din vremea de acum, vreme rânduită încercărilor. Că așa zic Părinții, că vremea de acum spre pocăință ne e dată. Și nu le trebuie protivnicilor pustiire mai mare în lucrăturile lor, decât răbdarea cu dragoste a necazurilor, căci ea arde datoriile noastre și toată strădania lor.

Nouă, neputincioșilor, deși cugetăm ale lumii și umblăm în calea păcatelor, încă nu ne-a îndesat nimeni cununa de spini pe frunte și nu ne-a bătut piroanele în tălpi. Zic însă: cine vrea să urmeze pe Domnul și să se asemene cu El, în cruce să se asemene, și, cât poate să cuprindă firea omenească, asemenea cu El va fi.

CEI CE N-AU NECAZURI

Nouă, toate necazurile ne vin de la greșeli, nu de la Dumnezeu. El numai le îngăduie și spală cu ele vinovățiile noastre. Oamenii însă tare greu pricep că îndreptarea prin necazuri dovedește nu părăsirea lui Dumnezeu, ci milostivirea Lui. Ba chiar prin aceea știm că Dumnezeu are grijă de noi, dacă vom avea necazuri. Fiind atotbun și atotînțelept, ne poartă de grijă și ne spală, cu milostivire, ori vrem, ori nu vrem, ori pricepem acum, ori vom înțelege pe urmă. Căci: "Dumnezeu este îndelung răbdător și mult milostiv, dar nepedepsit nimic nu lasă"¹. El așteaptă o vreme să vadă: ne grăbim noi cu pocăința de bunăvoie sau nu; învățăm din necazurile altora sau așteptăm să ne spargem și noi capul de ele, ca și ei?

Dumnezeu vrea să ajute pe toți, dar nu toți primesc purtarea Sa de grijă. Așa se face că sunt oameni păcătoși care n-au necazuri. Pe aceștia i-a lepădat Dumnezeu. Căci știindu-le firea, precum că nu au leac și nu pricep nimic din ocârmuirea Sa, îi lasă în păcatele lor. Aceștia sunt cei de care zice David că: "N-au nici o suferință până la moarte și sunt plini de sănătate; cu oamenii la ostenele nu iau parte și nu sunt supuși la bătaie ca ceilalți oameni. Râd de toată lumea și grăiesc de sus. Iată, necredincioșii huzuresc în lumea aceasta și-și adună bogății". Așa încât mulți din neștiință: "Râvnesc soarta (pământească a) necredincioșilor, văzând propășirea păcătoșilor"; dar când înțeleg "sfârșitul păcătoșilor" - iar aceasta le vine numai când intră la "Altarul Domnului" - abia atunci nedumerirea li se împrășteie. Căci la Altarul Domnului, unde "se află ascunse toate comorile cunoștinței și ale

¹ Naum 1, 3.

înțelepciunii”¹, în Iisus Hristos adică, ei află că: “Pentru vicleșugul lor îi pune Dumnezeu pe căi alunecoase și-i lasă să cadă în prăpastie și ajung la pustiire”².

Nu fericiți, așadar, pe cei ce n-au necazuri în lumea aceasta. Căci, cunoscându-i Dumnezeu că n-au minte să-I înțeleagă căile, nu le mai rânduieste o îndreptare prin încercări în lumea aceasta, ci osânda în cealaltă. Iată de ce, Dumnezeu preamiliostivul, chiar și când osândește la iad tot milostiv se dovedește și ca un mai-nainte știutor din veci a toate, nu le trimite necazuri pe potrive păcatelor lor, căci mândria lor cea peste măsură de mare nu rabdă nicidecum umilirea încercărilor. Dimpotrivă, încercarea lui Dumnezeu de a-i spăla prin necazurile cele fără de voie, lor li s-ar întoarce tocmai pe dos. Căci ei, iubind mai tare mândria și slava deșartă a vieții acesteia, decât smerenia și supunerea lui Dumnezeu (față de), tocmirea nebună a minții lor îi aruncă în deznădejde, din care fac cel mai mare și mai de pe urmă păcat în lumea aceasta: sinuciderea, omorârea de sine. Ori toate celelalte păcate, ce le-ar putea face omul, adunate la un loc, sunt mai mici decât acesta singur. De aceea, din milostivire mai presus de înțelegere pentru mulțimea neputinței lor, nu-i bagă Dumnezeu în cuptorul smereniei, că nu rabdă neghina o probă ca aceasta, ci vor merge în osândă, dar nu în osânda cea mai mare, ca ucigașii de sine. După Sf. Marcu Ascetul: “Dacă cineva, păcătuiind în chip vădit și nepocăindu-se, n-a pățimit nimic până la moarte, socotește că judecata lui va fi fără milă acolo”³.

URZIREA CĂDERII

Înainte de Dumnezeu poate greși chiar și un popor întreg. Astfel, primul rege al iudeilor, Saul, a fost ales și cerut de toți bătrânii lui Israil, fără plăcerea lui Samuil proorocul și fără voia lui Dumnezeu⁴. Totuși Dumnezeu i-a lăsat în sfatul lor și le-a dat lucrul după care-i

¹ Coloseni 2, 2-3.

² Psalm 72, 3-19.

³ Sf. Marcu Ascetul, *op. cit.*, *Filocalia*, ed. I, vol. 1, p. 242 și ed. II, vol. 1, p. 240.

⁴ 1 Regi 8, 4; Osea 8, 4.

trăgea inima. “Înainte de oamenii - zice Înțeleptul - este viața și moartea, și oricare le va plăcea, li se va da. Dar să lucreze păgânește nimănui n-a poruncit, și nimănui n-a dat libertatea să păcătuiască.”¹ Lăsându-i Dumnezeu în voile lor, iată pe bătrânii poporului, ei, cei datori cu cunoștința, înscriindu-se la o datorie grea, pe care vor avea să o ispășească împreună: și rege și popor. La așa sfat al lor, a zis Domnul către Samuil: “Ascultă glasul poporului, căci nu pe tine te-au lepădat, ci M-au lepădat pe Mine, ca să nu mai domnesc Eu peste ei”².

Iată momentul în istorie când oamenii se depărtează de Dumnezeu mai vartos ca până acuma, Îl izgonesc din trebile cetățenești, unde de acum încolo nu le mai trebuie conducerea lui Dumnezeu. Acesta-i momentul căderii oamenilor de la teocrație la regalitate.

S-a luptat Samuil cu poporul, ca să nu-l lase să facă o asemenea greșală; însă ei văzuseră slava de la curțile regilor vecini și a regilor pe care-i bătuseră și sclipirea aurului le-a luat mintea din nou și se râniseră la inimă cu mândria și cu slava deșartă. De aceea n-au ascultat sfatul lui Dumnezeu prin prooroc, ci țineau una: “Dă-ne rege, și vom fi și noi ca celelalte popoare!”³ Și a zis Domnul a doua oară către Samuil: “Ascultă glasul lor și pune-le rege!”⁴

Așa i-a scos Dumnezeu înainte pe Saul, care se abătuse pe la Samuil văzătorul, să-l întrebe de niște măgărițe rătăcite⁵. Pe acesta l-a uns rege turnându-i mir pe cap. L-a sărutat și i-a spus datoriile și drepturile de rege, precum și că se va schimba și se va face alt om, dându-i Dumnezeu altă inimă, până și dar proorocesc⁶.

După oarecare vreme, la înnoirea prăznuirii, Samuil, ca să-i lege strâns de poruncile lui Dumnezeu, din nou le-a adus aminte cât de mare e păcatul pe care l-au făcut înaintea lui Dumnezeu că au cerut rege. Samuil și-a întărit cuvântul acesta, cerând fulger și ploaie în vremea secerișului, și a fost așa, încât frica de Dumnezeu și de Samuil cuprinsese tot poporul. Abia la a treia muștrare cu semn, poporul și-a recunoscut greșala, și a zis: “Roagă-te pentru robii tăi înaintea

¹ Înțelepciunea lui Isus Sirah 15, 15-20.

² 1 Regi 8, 7.

⁴ 1 Regi 8, 22.

⁶ 1 Regi 10, 1,6,9.

³ 1 Regi 8, 19-20.

⁵ 1 Regi 9, 20.

Domnului Dumnezeuului tău, ca să nu murim; căci la toate celelalte păcate ale noastre am mai adăugat un păcat, când am cerut rege”¹.

Ar fi locul să ne întrebăm: oare de ce proorocul dădea mereu poporului greșeala peste nas? Cu rostul ca să înțeleagă poporul că a greșit, schimbându-și teocrația cu regatul; și, înțelegând, din adâncuri să-și ceară iertare, că altfel nu vine iertarea. Mulți, până nu-și înțeleg greșelile, se cred curați apărându-se: că n-au omorât, n-au dat foc și așa mai departe. De fapt ei sunt închiși și legați la minte cu un vâl de întuneric care nu se rupe altfel, decât numai când le izbești păcatele peste obraz. Asta era osteneala proorocului: să lucreze cum va ști pocăința din adânc a poporului, ca să vie de la fața lui Dumnezeu cale milostivă de îndreptare, vremuri de reînviore², iar nu osândă și urgie mare.

PUTEREA CARE NU ASCULTĂ

În vremea aceea Samuil trimis a fost de Domnul către Saul să-i spună: “Adusu-Mi-am aminte de cele ce a făcut Amalec lui Israil, cum i s-a împotrivit în cale, când venea din Egipt. Mergi acum și bate pe Amalec... și nimicește toate ale lui. Să nu iei pentru tine nimic de la ei, ci nimicește și dă blestemului toate câte le are. Să nu-l cruți și să dai morții de la bărbat până la femeie, de la tânăr până la pruncul de jâță, de la bou până la oaie, de la cămilă până la asin.”³

Aceasta era porunca lui Dumnezeu către Saul, care, purtând sabie, a primit în ascultare o treabă de sabie. “Dar Saul și poporul iarăși au făcut de capul lor: au cruțat pe Agag, regele lui Amalec, pe cele mai bune din oi și din vitele cornute, mieii îngrășați și tot ce era bun n-au vrut să piardă. Iar toate lucrurile neînsemnate și rele, le-au pierdut. Atunci a fost cuvântul Domnului către Samuil, zicând: «Îmi pare rău că am pus pe Saul rege, căci el s-a abătut de la Mine și cuvântul Meu nu l-a împlinit».”⁴

Iată cum de la neascultare începe căderea de la Dumnezeu și greșelile se țin lanț, una după alta.

¹ 1 Regi 12, 19.

² Fapte 3, 19.

³ 1 Regi 15, 2-3.

⁴ 1 Regi 15, 8-10.

Oare pentru niște miei, și niște vite cornute, și pentru că războinicii au cruțat pe căpetenia lui Amalec, să se fi supărat Dumnezeu așa de tare, încât să se tânguie omului, că-i pare rău de ce a făcut, punând pe Saul rege?

Sfânta Scriptură, Cartea lui Dumnezeu, are literă și are duh. De aceea și citiri sunt două. Dacă-ți dezleagă Dumnezeu taina ascunsă în litere o pricepi; dacă nu ți-o dezleagă nu pricepi decât litere.

Astfel, cufundându-ne în urma timpurilor, peste rostogolul veacurilor, dăm de vedenia lui Avraam:

Facere 15:

12. La asfințitul soarelui a căzut pe Avraam somn greu, și iată l-a cuprins întuneric și frică mare.

13. Atunci a zis Domnul către Avraam: “Să știi bine că urmașii tăi vor nemernici în pământ străin, unde vor fi robiți și apăsați patru sute de ani;

14. Dar pe neamul acela, căruia vor robi, îl voi judeca Eu, și, după aceea, vor ieși să vină aici cu avere mare.

15. Iar tu vei trece la părinții tăi în pace și vei fi îngropat la bătrâneți fericite.

16. Ei însă se vor întoarce aici în al patrulea veac de oameni, căci nu s-a umplut încă măsura nelegiuirilor Amoreilor”.

Ce să fie cuvintele acestea? O descoperire făcută lui Avraam, un cuvânt al lui Dumnezeu către om, care dezvăluia purtarea sa de grijă, cu care ocârmuiește neamurile peste veacuri, înspre o ispășire și o mântuire a neamurilor. Cuvântul acesta al lui Dumnezeu spus lui Avraam cu sute de ani în urmă, venea să se îplinească în zilele lui Saul. De aceea, așa a fost cuvântul Domnului către Saul, prin Samuil, zicând: “Adusu-Mi-am aminte de cele ce a făcut Amalec lui Israil... când venea din Egipt. Mergi acum și bate pe Amalec... și nimicește toate ale lui.”¹

¹ 1 Regi 15, 2-3.

Cuvântul acestei ocârmuiri a lui Dumnezeu nu l-a ascultat regele; și de aceea s-a supărat Dumnezeu și i-a părut rău că l-a pus rege, căci nu i-a împlinit porunca întocmai, cuvântul care arăta voia Sa peste veacuri, și "acum" atingea din nou pe oameni.

PRIN TÂLCUIRILE PĂRINȚILOR

Sf. Maxim Mărturisitorul adâncește sensul istoriei lui Saul în elementele lui spirituale. Astfel "Saul se talmăcește, după un înțeles, ca «iadul cerut». Poporul iudeilor, adică, alegând viața de plăceri în locul împărăției și a vieții trăite virtuos în Duhul lui Dumnezeu, a cerut să împărătească peste ei iadul, adică neștiința în loc de cunoștință. Căci tot cel ce a căzut din iubirea dumnezeiască e stăpânit, prin plăcere, de legea care nu poate păzi nici o poruncă dumnezeiască, sau nici nu vrea s-o păzească..."¹. "«Căci Duh, după cum s-a scris, este Dumnezeu și cei ce se închină Lui trebuie să i se închine în Duh și în adevăr»"², nu în literă... Căci e cu neputință să existe și să lucreze împreună partea trupestă și partea dumnezeiască a legii, adică litera cu duhul, odată ce nu poate lucra în armonie ceea ce nimicește viața cu ceea ce o hărăzește prin fire."³

Dacă Saul mai reprezintă și tipul legii scrise, litera legii, David reprezintă duhul ei, rațiunea ei. "Acest David spiritual, deși e pizmuit de Saul, nu e biruit. Dimpotrivă, dată fiind marea sa iubire de oameni și nepătimirea la care a ajuns, chiar urât fiind, liniștește prin chitara duhului pe dușmanul chinuit de duhul cel rău și-l domolește, scăpându-l ca de un drac viclean, de boala cea rea a cugetului pământesc. Căci tot cel ce urăște din invidie și ponegrește cu răutate pe cel ce e mai tare în nevoințele virtuților și mai bogat în cuvântul cunoștinței dumnezeiești e un Saul chinuit de duhul cel rău, întrucât nu suferă faima și fericirea celui mai bun în virtute și cunoștință, ci se înfurie cu atât mai tare cu cât nu-l poate ucide pe binefăcător. Adeseori îl repede

¹ Sf. Maxim Mărturisitorul, *Răspunsuri către Talasie*, în *op. cit.*, p. 421.

² Ioan 4, 24.

³ Sf. Maxim Mărturisitorul, *idem*, p. 433.

cu ciudă chiar și pe prea iubitul său Ionatan, adică gândul tainic al conștiinței, care osândește ura nedreaptă și spune, cu respect de adevăr, vredniciile celui urât. Invidiosul se poartă asemenea lui Saul, nebunul de odinioară, către care a zis Samuil, după ce a călcat poruncile dumnezeiești: «Nebunește ai lucrat, că ai călcat porunca mea, pe care ți-a dat-o ție Dumnezeu!»¹ Iar Saul este, cum am spus, legea scrisă, sau nația iudeilor, care viețuiește după legea scrisă. Căci de la amândouă acestea, care sunt împletite întreolaltă în chip pământesc, se depărtează Duhul Domnului, adică contemplația și cunoștința duhovnicească, în locul lor venind duhul rău, adică cugetul pământesc, care chinuiește cu tulburările și zvârcolirile neîntrerupte, proprii celor supuse vremii și stricăciunii, ca pe unele ce-s scuturate de boala nestatorniciei gândurilor. (Tare se potrivesc acestea la înfățișarea vremii noastre, când oamenii s-au răzvrătit împotriva Duhului, de aceea nu mai e literă să-i împace.) Căci legea privită numai după literă și înțeleasă material e, parcă, stăpânită de epilepsie, fiind scuturată de nenumărate contraziceri și neavând nici o armonie cu ea însăși; iar mintea iudaizantă, zăpăcită până la nebunie de învățarea și nestatornicia celor materiale, își schimbă în chip necesar și ea mereu dispoziția."²

"E de adaus că pe cei scăpați de Iisus (Navi) îi omoară Saul. Căci pe cei pe care-i izbăvește duhul îi omoară litera. De aceea Dumnezeu, care a uns pe Saul - înțeleg legea scrisă - ca să împărătească peste Israil, se căiește când o vede înțeleasă trupestă de către iudei, și dă putere împărăției Duhului, care este aproapele literei, însă mai bun decât ea. «Și voi da, zice, împărăția aproapelui tău, care e mai bun decât tine.»"³ Căci precum David era aproape de Saul, la fel Duhul se află în vecinătatea literei, având să se arate după moartea literei."⁴

După alt înțeles, Saul este tot omul, e toată mintea, e tot sufletul, dăruit de Dumnezeu, prin Taina Ungerii cu Sfântul Mir, rege peste Israil. El primește poruncă să poarte război cu Amalec, prin care se înțelege diavolul, și să-l piardă dimpreună cu tot ce are el: femeile - plăcerile; pruncii lor - puii de drac; dobitoacele - patimile contra firii; cu un cuvânt, toate ale lui Amalec, care a împiedicat ieșirea din robia lui Faraon, care este o altă icoană a diavolului.

¹ 1 Regi 15, 19.

³ 1 Regi 15, 28.

² Sf. Maxim Mărturisitorul, *idem*, pp. 447-448.

⁴ Sf. Maxim Mărturisitorul, *idem*, p. 449.

Nici Saul al nostru, din noi din fiecare, n-ascultă, nu împlinește porunca, ci cruță tocmai căpetenia și câteva vite mai arătoase ale lui. Nu omoară căpetenia relelor cu ascultarea de Dumnezeu, nu omoară dobitoacele cele mai arătoase - patimile cu chip nevinovat - dar care tot patimi sunt, deși poartă piele de miel sau chipul nevinovăției.

Noi, neamul cel creștinesc, noul Israil, în cele trei Taine prin care intrăm în marea obște creștină: Sf. Botez, Ungerea cu Sf. Mir și Sf. Împărtășanie, suntem unși preoți, regi și împărați peste patimi. Deci, uniți înăuntrul nostru și întreolaltă în cuvântul lui Dumnezeu, am primit porunca și puterea de a omorî pe Amalec cel de duh și toate ale lui să le dăm pierzării. Iar dacă facem ca Saul și n-ascultăm să purtăm războiul după porunca și puterea dată nouă de sus, atârnam asupra noastră, ca o sabie, părerea de rău a lui Dumnezeu¹.

APUSUL UNUI REGE

Proorocul, văzătorul dincolo de literă și lucruri, având durere în inimă de greșeala regelui, caută să i-o îndrepte. Căci, ca unul ce l-a uns rege, era legat și răspunzător duhovnicește de dânsul. Astfel duhovnicul își cheamă regele la pocăință, zicându-i: "Rău ai făcut că n-ai împlinit porunca Domnului Dumnezeului tău, care ți s-a dat. Acum domnia ta nu va mai ține; Domnul își va găsi un bărbat după inima Sa și-i va porunci Domnul să fie conducătorul poporului său, deoarece tu n-ai împlinit ceea ce ți s-a poruncit de la Domnul."² Pe lângă cuvântul acesta, îi mai ajută făcând și o noapte de rugăciune. Se întâlnește a doua oară cu regele; îi spune din nou greșeala sa, că: "Nesupunerea e un păcat la fel cu vrăjitoria și împotrivirea la fel cu închinarea la idoli. Deci, pentru că ai lepădat cuvântul Domnului și Domnul te-a lepădat, ca să nu mai fii rege peste Israil"³. La acestea, Saul face o pocăință mincinoasă, mai mult ca să scape de gura proorocului, zicând: "Am păcătuit, călcând porunca Domnului și cuvântul tău; dar m-am temut

¹ Facere 6, 6.

² 1 Regi 13, 13-14.

³ 1 Regi 15, 23.

de popor și am ascultat glasul lui. Ridică dar păcatul de pe mine."¹ Iată, unde e apărare nu e smerenie, deci nici mărturisire și nici iertare; mândria tot stăpână rămâne; cu Dumnezeu nu poți face diplomatie sau compromis.

Deci, după cum și era de așteptat: omul cu inima împărțită toate le vede împărțite; ba chiar și cele ce sunt una le desparte. Căci iată-l făcând despărțire între porunca Domnului și cuvântul proorocului, - ca și când aceasta n-ar fi una și aceeași poruncă. Ba se mai și îndreptățește, aducându-și în sprijin temerea sa de popor. Temerea sa însă era pricinuită de acea lepădare de sus², frică pe care o simțea inima sa, ca una ce nu omorâse de la sine pe regele cel de alt neam, nu omorâse cornutele mâniei, nici mielușei iubirii de sine. De aceea, când vine din nou Samuil și vrea să-l aducă la pocăință, regele sare de la pocăință la îndărătnicia mândriei, zicând: "Am greșit; dar dă-mi acum cinste înaintea bătrânilor poporului meu și înaintea lui Israil..."³. Săritură care face pocăința cu neputință; iar de la Dumnezeu vine, în loc de încercări în vederea ispășirii, hotărârea detronării.

Atunci a zis Domnul către Samuil: "Până când vei tânji tu pentru Saul, pe care l-am lepădat, ca să nu mai fie rege peste Israil? Umple cornul tău cu mir și du-te la Iesei din Betleem, căci dintre fiii lui mi-am ales rege."⁴

Tânjirea aceasta a proorocului, între hotărârile Cărmuirii de sus, și îndărătnicia cărmuirii de jos, a regelui, prilejuiește Sf. Maxim Mărturisitorul o scurtă învățătură despre puterea și măsura rugăciunii către Dumnezeu pentru oameni.

"O rugăciune e lucrătoare când e unită cu faptele poruncilor. Deci, când rugăciunea nu cade de pe limbă numai ca un cuvânt simplu, sau ca o vorbă goală a gurii, zăcând leneșă și fără consistență, ci e înviorată și însuflețită prin împlinirea poruncilor, atunci e lucrătoare... Într-altfel (adică făcută pentru alții) e lucrătoare când cel ce are lipsă de rugăciunea dreptului săvârșește faptele rugăciunii, îndreptându-și viața de mai înainte și (astfel) făcând tare cererea dreptului, întrucât o împuternicește prin purtarea sa de bunăvoie. Căci nu folosește rugăciunea dreptului celui care, având trebuință de ea, se desfată mai mult

¹ 1 Regi 15, 24-25.

² Înțelepciunea lui Solomon 17, 11-12.

³ 1 Regi 15, 30.

⁴ 1 Regi 16, 1.

cu păcatele decât cu virtuțile. De pildă marele Samuil plângea odinioară pe Saul care păcătuse, dar nu putea să-L facă pe Dumnezeu îndurător, neavând în ajutorul plânsului său îndreptarea cuvenită a păcătosului. De aceea Dumnezeu, oprind pe slujitorul Său de la plânsul de prisos, îi zice: «Până când vei plânge pentru Saul? Căci Eu l-am lepădat pe el, ca să nu mai fie rege peste Israil»¹.

De asemenea Ieremia, care suferea mult pentru poporul iudeilor înnebunit de amăgirea dracilor, nu e auzit când se roagă, întrucât nu are ca putere a rugăciunii întoarcerea necredincioșilor iudei de la răstăcire. De aceea Dumnezeu l-a oprit și pe el de la rugăciunea în zadar, spunându-i: «Și tu nu te mai ruga pentru poporul acesta și nu mai veni la Mine pentru ei, că nu voi auzi»².

Cu adevărat e o mare nesimțire, ca să nu zic nebunie, să ceară mântuire prin rugăciunile dreptilor acela care-și răsfătă sufletul cu cele stricăcioase, precum tot așa de mare nebunie e să ceară iertare pentru faptele cu care de fapt se laudă, întinându-se cu voința. Cel ce are trebuință de rugăciunea dreptului trebuie să n-o lase nelucrătoare și nemiscată - dacă urăște cu adevărat cele rele - ci să o facă lucrătoare și puternică, întraripând-o cu propriile virtuți și în stare să ajungă la Cel ce poate să dea iertare de greșeli.³

Iar Sfântul Marcu Ascetul spune toate acestea pe scurt: «Păcat spre moarte este tot păcatul nepocăit. Chiar de s-ar ruga un Sfânt pentru un asemenea păcat al altuia, nu e auzit.»⁴

Drept aceea Samuil a fost trimis la David, care era un copil bălai, cu ochi frumoși și plăcut la față. Pe acesta cunoscându-l Samuil prin duh, a luat cornul cu mir și l-a miruit, în mijlocul fraților săi, și s-a odihnit Duhul Domnului din ziua aceea asupra lui David. Atunci s-a depărtat de la Saul Duhul Domnului, și-l tulbura un duh rău, trimis de Domnul, încât și slugile lui Saul i-au zis: «Iată un duh rău trimis de Domnul te tulbură»⁵.

¹ 1 Regi 16, 1.

² Ieremia 7, 16.

³ Sf. Maxim Mărturisitorul, *idem*, pp. 299-300.

⁴ Sf. Marcu Ascetul, *Despre cei ce cred că se îndreptează din fapte*, *Filocalia*, ed. I, vol. 1, p. 254 și ed. II, vol. 1, p. 252.

⁵ 1 Regi 16, 12-15.

Trebuie să arătăm că, dacă în vremea când avea Duhul lui Dumnezeu n-a vrut să se îndrepte, acum, muncit de diavol, îi va fi cu atât mai greu să se îndrepteze, dacă nu chiar cu neputință. Aceasta e pedeapsa adusă de Dumnezeu peste îndărătnicirea înaintea unui trimis. De aceea, din toate timpurile se știe că atunci când puternicii vremii ridicau mâna asupra slujitorilor lui Dumnezeu, n-a mai dăinuit puterea lor. Saul, stăpânit de duhul rău, se răscoală împotriva lui Dumnezeu și a slujitorilor Lui. Saul, ajuns în stăpânirea dracilor, umbla să facă moarte de om - lucrul ucigașului de oameni - căci de două ori a aruncat după David cu lancea, cugetând să-l pironască de perete¹. Se sălbăticea și asupra lui Samuil, căci ocrotea pe David, dar n-a putut să-i facă nimic. Mintea i se întunecă din ce în ce mai mult; dă poruncă să ucidă pe preoții Domnului, fiindcă țineau cu David, ceea ce slugile sale au și făcut, ucigând în ziua aceea optzeci și cinci de preoți².

Fapta aceasta a lui Saul dovedea nebunia minții lui și înstrăinarea cu totul de pocăință, ceea ce îi atrage de la Dumnezeu nenorociri și necazuri fără oprire. Samuil proorocul moare, sfătuitor nu mai are. Asupra lui David se pornește cu oaste, dar cu orânduire dumnezeiască David îi cruță viața de mai multe ori; ba odată chiar îi fură sulița de sub cap, iar altădată îi taie un colț de haină, vrând să-i dovedească bunătatea sa. Dumnezeu îi arătase că nu-i vrea moartea, ci întoarcerea. Căci prin ce l-ar fi putut zgudui mai tare spre întoarcere, decât cu dovezile bunătății lui David, celui ce-i cruțase viața de mai multe ori?³ Dar o minte nebună nu mai înțelege cele bune; nu se mai poate sui să priceapă din cele văzute pe cele nevăzute. O minte întunecată n-o mai poți crede, chiar când grăiește de bine nu mai are statornicie.

De aceea vin nenorocirile: cea mai de pe urmă cale ce-o mai are Dumnezeu la îndemână, ca să dezmeticească pe om la minte. «S-au adunat deci Filistenii»⁴ împotriva lui Israil, cu război. Saul a adunat și el tot poporul și a făcut tabără. Saul însă, văzând tabăra Filistenilor, s-a spăimântat și s-a zguduit tare în inima lui⁵. Zguduirea aceasta are semnificație și urmări; odată dovedea dezechilibrul lui nervos, iar al doilea, acest dezechilibru crește într-un moment de spaimă și, de-acum încolo,

¹ 1 Regi 18, 10-12; 19, 10.

² 1 Regi 22, 17-18.

³ 1 Regi 24, 1-20.

⁴ 1 Regi 28, 4.

⁵ 1 Regi 28, 5.

faptele lui sunt din ce în ce mai demente. Doar o ultimă licărire a lui Dumnezeu i-a mai rămas, pentru ca îndată să se stingă și aceea. "Căci a întrebat Saul pe Domnul, dar Domnul nu i-a răspuns nici prin vis, nici prin vedenie, nici prin prooroci. Atunci Saul zise slugilor sale: «Căutați-mi o femeie vrăjitoare, ca să merg la ea și s-o întreb». Iar slugile i-au răspuns: «Este aci în Endor o vrăjitoare». Saul și-a schimbat hainele și s-a dus la vrăjitoare."¹

Dumnezeu, știindu-l că va face aceasta, nu i-a răspuns; căci mintea lui nu mai făcea deosebire între bine și rău, între Dumnezeu și diavol. Iată-l acum pe Saul, părăsit de Dumnezeu și mergând la vrăjitoare, ucenița diavolului.

SPIRITISM

La vrăjitoare, cere din morți pe Samuil pe care nu-l ascultase când a trebuit. Iată în ce fel aduce Dumnezeu strâmtoarea peste om, ca odată, totuși, așa să prețuiască sfatul, încât și din morți ar fi în stare să cheme pe aceia pe care nu i-a ascultat la vreme. Dar cei ce până acolo se îndărătnicesc, încât numai morții i-ar mai putea întoarce, "chiar de va și învia cineva din morți, tot nu vor crede"². Neascultători, oamenii tari de cap și betegi la minte de fumul mândriei, nu au parte de darurile sfatului. Căci, părăsind sfatul cel bun dat la vreme, și Dumnezeu îi părăsește și-i lasă în sfatul celui rău. Așa a pățit Saul, căci - după tâlcuirea Sf. Grigorie al Nyssei, care lămurește locul acesta - nu duhul lui Samuil a ieșit din iad (deși în iad au mers toți dreptii Vechiului Testament, afară de Enoh și Ilie), ci a ieșit duhul cel rău, cu care lucra vrăjitoarea, și care a luat înfățișarea lui Samuil, ca desăvârșit să-l înșele pe Saul.

Iată pe fostul rege căzând cu închinare înaintea meșteșugirii diavolului, care își întinsese stăpânirea și asupra vieții sale, încât și sfârșitul i l-a proorocit.

¹ 1 Regi 28, 6-8.

² Luca 16, 31.

1 Regi 28:

15. Și a zis (cel în chipul lui) Samuil către Saul: "Pentru ce mă tulburi ca să ies?" Iar Saul răspunse: "Mi-e tare greu; Filistenii se luptă împotriva mea, iar Dumnezeu s-a depărtat de mine și nu-mi mai răspunde nici prin prooroci, nici în vis, nici în vedenie; de aceea te-am chemat ca să mă înveți ce să fac?"

16. Zis-a (cel în chipul lui) Samuil: "La ce mă întrebi pe mine, dacă Domnul s-a depărtat de tine și s-a făcut vrăjmașul tău?"

17. Domnul face ceea ce a grăit prin «mine»: Va lua Domnul domnia din mâinile tale și o va da lui David, aproapele tău,

18. Deoarece tu n-ai ascultat glasul Domnului și n-ai plinit iușimea mâniei lui asupra lui Amalec, de aceea Domnul face aceasta cu tine acum.

19. Și va da Domnul pe Israil împreună cu tine în mâinile Filistenilor; mâine tu și fiii tăi veți fi cu mine!"

Așadar, fărădelegea vorbirii cu morții, sau spiritismul, are vechime mare. În zilele noastre, a ajuns o adevărată modă de lume mare, și, fiind cea mai subțire dintre amăgiri, e și cea mai primejdioasă rătăcire. Să fim înțeleși: Biserica nu tăgăduiește spiritismul, ci-l oprește. Iată de ce:

Spiritul care vine nu poate aduce nici o probă îndeajuns de convingătoare despre ființa sau identitatea sa. Poate înșira dovezi după dovezi, arătând că știe lucruri, pe care, ni se pare nouă, numai răposatul putea să le știe. Dar și îngerii răi sau spiritele pot să le știe tot așa de bine. În nici un chip nu putem fi siguri de identitatea celui ce vorbește sau scrie întocmai ca răposatul. Se-ntâmplă, adică, cea mai meșteșugită substituție a persoanei, care e înlocuită și copiată întocmai întru toate, cum o știam și noi, ca amăgirea noastră cea din bună credință să fie desăvârșită: iar noi să credem o lucrare de amăgire, ca pe cea mai adevărată descoperire de dincolo. Și, văzând că cele mai

multe descoperiri se împlinesc mai pe urmă, primești fără control cea mai de pe urmă înșelare. Iar aceasta o pătesc mai ales cei ce ocolesc sfintele Predanii ale Bisericii și umblă după măiastra înșelare ca să-i povățuiască aceia către lumea de dincolo. E și mai ușor: spiritismul nu cere lupta cu sine însuși, nu cere sfințirea vieții, nu cere recunoașterea dumnezeirii Mântuitorului, nu oprește ispitirea de Dumnezeu - căci tocmai asta e spiritismul. Ba, dacă ții neapărat la acestea, de teama să nu te afli în greșală, ți le cere și pe-acestea, dar numai ca, pe lângă toate acestea, să mai crezi și în spiritism, adică și în altceva pe lângă Biserica întemeiată de Dumnezeu. Iar cu vremea, câștigându-ți încrederea, te poți pomeni cu sfaturi împotriva mântuirii, sau pradă nălucirilor care clintesc mintea din dreapta socoteală.

Am putea fi întâmpinați de adepții spiritismului cu cuvântul că dintre sfinți mulți au grăit cu îngerii, iar unii cu adevărat au grăit și cu cei mutați de aici, ba și la viață i-au întors; dar asta a fost din îngăduința lui Dumnezeu, ca o mărturie a nemuririi sufletului și a învierii celei de obște, și ca o slavă cu care i-a cinstit pe sfinți. Din când în când se arată între oameni cât ascultă Dumnezeu de sfinți, când arde într-înșii iubirea de oameni și voiesc să-i scape de vreo mare nedreptate năpăstuită peste dânșii: ei cer de la Dumnezeu mărturia celui de dincolo de mormânt. Dar de la minunile lui Dumnezeu prin sfinți și până la descoperirile spiritiste e tot atâta depărtare, câtă de la sfinți la ispitorii de Dumnezeu. Viața Sf. Ciprian, care înainte de a fi creștin era mare vrăjitor și înșelător de oameni, ne poate sta mărturie și în privința spiritismului.

Altă pricină, pentru care Biserica își oprește fiii de la calea lătrnică a spiritismului și a vrăjitoriei de toate treptele, e și aceasta: s-a băgat de seamă că practica spiritismului duce la nebunie. Făcându-se cercetare undeva, într-o casă de nebuni, s-a găsit că 70 de inși la sută făcuseră spiritism. Cum se ajunge la nebunie e ușor de priceput: fiecare ședință se poate face numai dacă toți cei din adunare se învoiesc să împrumute din ei o anumită putere nervoasă, trebuitoare spiritului de dincolo, care scrie sau vorbește printr-unul din cei adunați. Acela își pierde conștiința de sine în vremea ședinței, cade în transă. Împrumutarea puterii nervoase pe care o solicită spiritele spre a putea comunica dincoace e mai mult o învoire la jaf pe socoteala sănătății nervilor, jaf

care duce, încetul cu încetul, pe unii mai repede, pe alții mai târziu la a nu se mai putea sluji de minte și de nervi, căci tâlhărite de spirite slăbesc și, oarecum zicând, își schimbă firea, încât toate le văd printr-un duh străin, altfel decât cealaltă lume normală. Așa începe pe încetul să se arate nebunia, de cele mai multe ori fără de întoarcere.

Spre documentarea celor de mai sus, aducem în sprijin cartea unui medic despre *Științele oculte și dezechilibrul mintal*¹. Cartea aceasta are meritul că aduce și răspunsurile ocultiștilor, spiritiștilor și a câtorva orientaliști de seamă. Toate sfaturile lor nu sunt decât strigate de alarmă împotriva năvalei mulțimii spre dezechilibrul mintal. Iată câteva răspunsuri la întrebarea: "Dacă științele oculte - faimoasa știință a binelui și răului - pot duce la dezechilibrul mintal, sau nu?" Unul răspunde: "Nu cred că științele oculte, prin ele însele, duc la dezechilibru mintal, dacă cel ce le studiază sau le practică nu are tare intelectuale. Dar e un lucru sigur că mulțime de dezechilibrați mintal sunt atrași spre practicarea științelor oculte și nu-și găsesc în ele decât înrăutățirea tulburării lor sau o temă pe care să delireze."²

Iată răspunsul unei orientaliste (D-na H. Blavatsky): "Cele mai bune, cele mai puternice medii au suferit de pe urma experiențelor în sufletul și în trupul lor. Amintiți-vă moartea - vrednică de plâns - a lui Ch. Förster, care s-a stins de nebunie furioasă într-un azil de alienați; aduceți-vă aminte de Stade, care e epileptic, de Eglinton, primul mediu al Angliei din vremea noastră, care e atins de aceeași boală. Vedeți ce viață a avut Douglas Home. Gândiți-vă apoi la soarta tristă a sărmanului Washington Irving. Iată în sfârșit și pe surorile Fox, cele mai vechi medii, întemeietoarele spiritismului modern, după peste 40 de ani de «raporturi» cu «îngerii», ele au înnebunit fără lecuire, mulțumită acelor îngeri... Știința binelui și a răului este plină de primejdii și plină de curse."³

Un spiritist încercat (Stanislas de Gnaita) atrage aminte: "Poți vedea că nu tăgăduiesc cu prejudecată prețul spiritelor. Eu judec aspru doctrina - una din cele mai însemnate în general - numai pentru conse-

¹ Dr. Philippe Encausse, *Sciences occultes et déséquilibre mental*, Paris, Payot, 1944, ed. II, p. 314.

² Alajovanine, în *Sciences occultes et déséquilibre mental*, p. 92.

³ H. P. Blavatsky, în *op. cit.*, p. 96.

cințele la care duce în chip fatal: promiscuitatea psihică și anarhia spirituală... Experimentatorul îndrăznește, când vrea să intre în trupul lui, îl poate găsi ocupat de o larvă, care s-a instalat acolo, a luat organele în stăpânire, s-a întărit ca într-o cetate, ca să spunem astfel. ...Sau el intră fără să fi putut da afară năluca; de aci nebunia, monomania sau, pe puțin, posedarea. ...Sau rămâne larva stăpână pe trup, ca pe un câmp de luptă: de aci înainte ea va vegeta în acest trup și asta e idioția.”¹

Răspunsul acesta îndeamnă la o legătură. Odată Mântuitorul atrăgea aminte celor ce se izbăvesc de rele, că duhul cel rău (recunoscut de noi prin muncirea unei patimi), fiind alungat de pocăința omului unită cu darul lui Dumnezeu, neavând acela unde petrece, mai ia cu sine alte șapte duhuri, mai rele decât sine și se întoarce la casa de unde a fost alungat. Deci, dacă află casa curată, dar stăpânul - mintea, sufletul - umblă pustiu, plecat de-acasă prin cine știe ce excursii astrale după informații, lăsând geamuri și uși deschise - că nu pot rămâne altfel - sigur că cele de pe urmă ale omului aceleia vor fi mai rele decât cele dintâi. Ar fi interesant de știut întocmai ce înțelegeau Sfinții Părinți, când își disciplinau ucenicii, deprinzându-i să-și aibă neconținut sufletul întreg acolo unde le era și trupul și să se împotrivescă răpirii minții afară din trup. Trebuie că aci e ceva mai mult decât simpla împrăștiere a fanteziei, care, nestăpânită, multă slăbire aduce.

Alt spiritist (Allan Kardec) răspunde cam aceleași: “Una dintre cele mai mari primejdii ale mediumității (însușirea ce-o au unele persoane de-a intra, chiar fără voie, în legături cu spiritele - însușire care e datorită unei inaderențe normale a sistemului nervos la lumea reală) e obsesia, adică stăpânirea pe care anumite spirite o pot exercita asupra mediilor... Obsesia are trei trepte principale: obsesia simplă, fascinația și subjugarea.”²

Un profesor (Laiquel-Lavastine) mai precizează și alte laturi: “Studiul ocultismului... nu are nici un neajuns în ce privește sănătatea morală a celor echilibrați. Dar se întâmplă că la baza acestor studii stă o tendință anormală, sau chiar bolnăvicioasă. În acest caz ele pot fi vătămătoare. Cu atât mai mult aplicațiile practice. Unele din aplicații sunt experimentele de disociere a personalității. Se poate înțelege de

¹ Stanislas de Gnaita, în *op. cit.*, p. 112.

² Allan Kardec, în *op. cit.*, p. 116.

aci cât sunt de vătămătoare la subiectele a căror sinteză mintală e mai mult sau mai puțin insuficientă. Printre mediile existente se pot face trei grupe:

1. înșelătorii și escrocii, care intră în jurisdicția tribunalelor;
2. nebunii, care, într-un delir sistematic, fac spiritismul să intervie ca un izvor de elemente noi;
3. inșii, de cele mai multe ori debili mintali, la care spiritismul nu e decât pricina ocazională a apariției delirului.

Spiritismul este prin urmare păgubitor, fiindcă înlesnește izbucnirea delirului. Rolul psihiatrului este să arate neajunsurile și primejdiile sale.”¹

Cel mai răspicat strigăt de alarmă îl dă un magician și orientalist englez (C. W. Leadbeater), în următoarele cuvinte: “Mijloacele cele mai înaintate de vrăjitorie (magie neagră) pot da viață elementelor artificiale puternice, și acest fel de viață este câteodată foarte rău. Dar elementele acestea reacționează cu o putere îngrozitoare asupra autorului lor, dacă persoana vizată se află, prin curăția firii ei, la adăpost de înrăurirea lor. Așa că povestea cu vrăjitorul sfâșiat de dracii pe care-i chemase nu-i numai poveste, ci poate avea o bază de adevăr.

Fac, foarte solemn, pe toți atenți, să nu se străduiască să deștepze energiile acestea de temut, dacă nu sunt călăuziți de un om încercat, căci am constatat personal, la ce urmări teribile se expune o persoană neștiutoare și cu călăuză rea, când vrea să se joace cu aceste lucruri foarte serioase. A te arunca în experiențele acestea, fără să ai pricepere, este mult mai primejdios decât jocul unui copil cu nitroglicerină”² (dinamită).

*

Semuind “motivele” care ademenesc oamenii spre spiritism, dintre cele mai serioase sunt durerile nemângâiate pentru moartea câte unuia din familie; iar dintre motivele mai puțin serioase, curiozitatea și naivitatea.

Normal ar fi ca cei rămași în viața aceasta să vrea să se refacă și să se împace cu hotărârea cea mai presus de ei, care a orânduit așa. Dar

¹ Laiquel-Lavastine, în *op. cit.*, p. 118.

² C. W. Leadbeater, în *op. cit.*, p. 119.

ei fac dimpotrivă: nu vor să se împace, se revoltă, nu vor să întrerupă legătura cu cei mutați dincolo, refuză a se mulțumi numai cu mijlocirea Bisericii pentru sufletul lor. Ei vor să treacă hotarul pus de Dumnezeu între cele două împărății ale vieții sufletului. Neastâmpărarea lor îi pune în conflict cu Providența divină; iar starea asta nenormală îi poate împinge până la dezechilibru mintal - sau, socotind întors, această neastâmpărare chiar dovedește dezechilibru latent, care abia acum se manifestă pe "motivul" unei morți în familie.

Omul trebuie să aibă o cunoștință despre moarte și viață; - și pentru asta are și vreme și ocazii - pe urmă trebuie să-și stăpânească durerea. Căci nestăvilind-o cu resemnarea și cu împăcarea stării de lucruri, așa cum acestea se deapănă de la începutul omului, iar pe deasupra, refuzând alinarea pe care o dă credința creștină, nu mai rămâne bietului îndurerat nimic care să-i ocrotească mintea sănătoasă. Dragostea mărginit înțeleasă întetește și prelungește durerea, care pricinuieste obsesii și îndrumă la spiritism; iar de acolo atârână de sănătatea nervoasă câtă a mai rămas, unde să se sfârșească totul. Suntem de acord deci cu "dorința fierbinte" din concluzia unei teze de doctorat în medicină, ca: "Ființele deznădăjduite, împinse de naivitate, teamă sau nebunie, să nu mai fie ispite la o experiență costisitoare și în același timp periculoasă pentru sufletul lor tulburat"¹.

Tot cu acest prilej se mai nimerește o observație asupra spiritiștilor fără voie, sau mai bine-zis asupra celor posedați de spirite, mai mult sau mai puțin cu sau fără voia lor: sunt o seamă de oameni sănătoși la aparență, dar "lor le grăiește duhul" multe prăpăstii. Aceștia simt într-însii o a doua persoană, care vorbește cu ei ca atare și, cu timpul, se trezesc total absorbiți de un atare duh, care se dă pe sine ba "arhanghel", ba cutare sau cutare sfânt, ba chiar și numele lui Iisus Hristos îl împrumută. În alte cazuri, când n-avem de-a face cu o persoană înclinată spre credință, cea a doua persoană face pe unul din personajele mai de seamă ale istoriei. E limpede, fără exemplificări, că unitatea persoanei omenești s-a sfârșit, cenzura rațiunii nu mai funcționează, tot conținutul subsolului persoanei răbufnește fără stăvilă; ne aflăm în fața unei tragedii din câmpul patologiei nervoase.

¹ Dr. Philippe Encausse, în *op. cit.*, p. 242.

*

Sfinții Părinți, într-un gând, previn turma credincioșilor de ispitele iscodirilor lăturalnice; astfel Sfântul Chiril al Ierusalimului strigă: "Fugi de orice lucrare diavolească... Nu da atenție la astrologi... Nu primi nici măcar să auzi despre farmece, descântece și de faptele foarte nelegiuite ale celor care cheamă spiritele!"¹ Iată și cuvântul Sfântului Grigorie de Nyssa, din scrisoarea sa către Episcopul Teodosie: "S-a părut unora dintre înaintașii noștri că acea vrăjitoare ar fi adus de față chiar sufletul lui Samuil, și în sprijinul acestei păreri aduc faptul că fiind foarte impresionat Samuil de lepădarea lui Saul (de către Dumnezeu) și chiar căutarea vrăjitoarei s-a făcut tot cu gândul la Dumnezeu, adică prin aceea că a vrut să afle, printr-o manevrare a vrăjitoarei, un răspuns înșelător la întrebările puse de el. Fiind, adică, supărat proorocul pentru că nu voia ca păcătosul să fie dat pierzării, drept aceea și adaugă că a permis Dumnezeu ca să fie chemat sufletul proorocului prin acea artă magică, pentru ca să vadă însuși Samuil că apărarea pe care a vrut s-o ia lui Saul a fost zadarnică, arătându-i prin vorbirea pântecului că proorocul îi este protivnic, făcându-i să i-o spună personal atunci când l-a chemat..."

Gândindu-mă însă la prăpastia, de care ne spune Evanghelia, că s-a căscat între împărăția celor buni și a celor răi, precum a zis acel patriarh, sau mai curând însuși Domnul patriarhului (Dumnezeu), (parabola cu Lazăr și bogatul), anume că nimeni din cei condamnați nu se mai poate ridica până la cele cerești și nimeni din cer nu mai poate coborî în ceata celor răi - eu personal nu cred în astfel de concepții magice, ci cred că singurul adevăr e cel descoperit de Sf. Evanghelie...

Pe cât știm, cât de mare este Samuil între sfinți și de condamabilă e fascinația magiei, pe atât sunt de convinși că în acea stare de odihnă completă în care se afla Samuil, n-a putut nici cu voie, nici fără voie să treacă peste prăpastia care separă pe cei răi de cei buni; - fără voie - nu, întrucât ar însemna că s-ar fi permis diavolului să treacă el acea prăpastie și să mute pe acel sfânt prooroc din mijlocul cetei celor sfinți în alt loc; de bună voie, iarăși nu e posibil, căci nici n-ar fi în stare și nici n-ar vrea să se amestece în cele rele. Căci cine odată petre-

¹ Sf. Chiril al Ierusalimului, *op. cit.*, p. 133.

ce în bine, e absurd să se spună că ar trece de bună voie la cele rele. Dar chiar dacă ar avea de gând așa ceva, mărimea acelei prăpastii nu permite astfel de trecere...

Ce însemnează, deci, problema pe care o discutăm? Întrucât vrăjmașul firii omenești e protivnicul nostru al tuturor, el nu are alt gând și altă grijă decât să lovească pe om unde-l doare, rănindu-l de moarte. Și care altă rană poate fi mai mortală pentru oameni decât a-i îndepărta din apropierea Dumnezeuului celui făcător de viață și lăsându-i să se rostogolească de bună voie spre pierzare? Întrucât, deci, mulți se pasionează, din cei ce se îngrijesc de cele trupești, să cunoască viitorul, nădăjduind să-l poată evita, dacă e rău, sau să și-l dobândească dacă e bun, de aceea, pentru a nu-și anina oamenii privirile numai spre Dumnezeu, vicleana fire a diavolului a iscodit o mulțime de chipuri mincinoase de a cunoaște viitorul, cum sunt: ghicitul din zborul păsărilor, tălmăcirea semnelor, oracole, cercetarea măruntaielor, chemarea morților, ghicirea în momente de transă, incitarea (ispitirea) zeității, inspirația și alte multe. Și în ce fel e ghicirea prin care se lasă omul ademenit ca să afle adevărul, pe atâta e de sigur că omul cade în ghearele vicleanului și înșelătorului diavol. Diavolul e cel care îndeamnă pe cel ce observă zborul vulturilor, să-și lege nădejdea de anumite falfăiri mai deosebite sau de palpitările anumite ale ficatului, bâlbâiala care reiese din inflamațiuni ale ganglionilor, ca și clipirile din ochi, toate acestea vădesc tot atâtea moduri de înșelare a omului de către viclenia aceluiași diavol și aceasta cu scopul ca, depărtându-se oamenii de Dumnezeu, să caute vindecare prin diavol, de la care și cred că o dobândesc...

Una din aceste felurite înșelări este deci și vorbirea din stomac sau pitonia, prin care s-a crezut că s-ar putea evoca sau readuce la viață sufletele celor morți. Disperat în privința mântuirii sale, atunci când împotriva-i se răsculasera străinii cu toate armatele lor, și venindu-i atunci în minte că Samuil i-ar putea veni oarecum în ajutor, Saul s-a dus la vrăjitoare care-și credea singură și-i credeau și alți oameni că i se arată diavolul sub diferite contururi, pe care de altfel Saul nu le-a văzut, ci numai ea. Când deci s-a apucat să officieze acel act magic și au apărut în ochii femeii fantasmеle acelea, atunci diavolul l-a făcut pe Saul să creadă că acele arătări ar fi însuși realitatea lor, mai ales că

însăși îmbrăcămintea sub care i s-a spus că s-a arătat acea figură (a lui Samuil), - îmbrăcămintea care nu era deloc necunoscută femeii, se potrivea cu aceea pe care o cunoscuse Saul, fapt care a făcut pe acesta și mai mult să se mire, crezând acum cu tărie că de fapt nu s-a înșelat prin viziunea femeii. După ce ea a zis că vede niște zei înălțându-se și un bărbat în picioare îmbrăcat în două haine, atunci ce să zică la aceasta adevăratele slugi ale textului Scripturii? Că s-ar fi arătat însuși Samuil și că într-adevăr vrăjitoarea a văzut niște zei ridicându-se în sus? Cunoaște și Scriptura pe diavol, atunci când zice: «Toți dumnezeii păgânilor sunt idoli» (Ps.95, 5). Ori sufletul lui Samuil să fi petrecut împreună cu idoli? Să nu fie! Ci spiritul de care vrăjitoarea era continuu stăpânită, el a fost acela care împreună a luat și pe alte spirite spre a înșela pe acea femeie și prin ea și pe Saul. În acea vorbire din stomac acele spirite diavolești au făcut pe femeie să spună că sunt zei, le-a descris și haina în care ar fi îmbrăcați și le-a învățat și glasul lor și vorbirea în chip profetic, anunțând, printr-o conjunctură verosimilă, pe care o indicau aparențele, viitorul, ca pe ceva ce reieșea logic din faptele ce se întâmplaseră. De altfel acel spirit diabolic s-a dat de gol fără să vrea, spunând adevărul atunci când a zis: «Măine tu și fiii tăi veți fi cu mine» (I Regi 28, 19). Dar dacă ar fi fost însuși Samuil, atunci cum ar fi fost posibil să stea împreună cu el un om vinovat de atâtea crime (Saul)?¹

În vremea noastră circulă multe cărți care cuprind comunicări de dincolo. Aceste comunicări, mai ales cele care se dau pe sine a fi din partea sfinților sau chiar ale Mântuitorului Însuși, fără voie ne conduc la comparația lor cu Sfintele Evanghelii. La o atare confruntare se dau de gol. Puse pe două coloane, aceste splendide platitudini și măriașuri, cu o pagină din Evanghelii, sublimul și ridicolul sunt și mai evidente. Calitatea literară, fondul, înălțimea gândirii, totul dau de gol un fals nerușinat și nemaipomenit de îndrăzneț, pe care nu cred să-l poată face sufletele celor mutați de la noi, ci numai tatăl minciunii² și hristoșii mincinoși³.

¹ Sf. Grigorie de Nyssa, *Epistola către Teodosie*, Migne, P.G. 45, col. 407-414.

² Ioan 8, 44.

³ Matei 24, 5.

Biserica e datoră să-și cruțe fiii de ispita căderii între tâlharii cei de duh; de aceea oprește lucrul acesta și-și previne credincioșii cu sfatul Sfântului Pavel, dat Tesalonicenilor, iscoditori și ei de taine:

2 Tesaloniceni 2:

7. ...Taina fărădelegii se înfiripează...

9. ...Ivirea "aceluia" va fi prin lucrarea lui Satan, însoțită prin tot felul de puteri și de semne și de minuni mincinoase,

10. Și de amăgiri nelegiuite, pentru fiii pierzării, fiindcă n-au primit iubirea adevărului, ca să se mântuiască.

11. Pentru aceea Dumnezeu le trimite amăgiri puternice, ca să dea (dar) crezământ minciunii,

12. Și să cadă sub osândă toți cei ce n-au crezut adevărul, ci au îndrăgit nedreptatea.

Căci cale nedreaptă îndrăgesc toți cei ce iscodesc lăaturalnic tainele lui Dumnezeu, cele închise în zile viitoare.

PLATA DIN URMĂ A NEASCULTĂRII

Iar acum, mărturia Scripturii despre vinovățiile și plata pe care și-a luat-o Saul pentru neascultare și osteneală la vrăjitoare: i se împlinesc cele zise de duhul minciunii, care lucra prin vrăjitoare, înșelându-l cu chipul lui Samuil. Astfel:

1 Regi 31:

3. Lupta contra lui Saul ajunsese cumplită, și arcașii îl loviră pe acesta, care fu greu rănit.

4. Atunci a zis Saul purtătorului său de arme: "Trage-ți sabia și mă străpunge cu ea, ca să nu vină aceștia să mă ucidă și să-și bată joc de mine". Purtătorul de arme însă n-a voit, căci se temea

cumplit. Atunci Saul și-a luat sabia și s-a aruncat în ea.

5. Văzând purtătorul de arme că Saul a murit, s-a aruncat și el în sabia sa și a murit cu el.

6. Așa a murit în ziua aceea Saul și cei trei fii ai săi, și purtătorul de arme, precum și toți oamenii lui.

1 Paralipomena 10:

13. Așa a murit Saul pentru nelegiuirea sa, pe care o făcuse el înaintea Domnului: pentru că n-a păzit cuvântul Domnului, a alergat la o vrăjitoare cu întrebarea sa,

14. Și n-a căutat pe Domnul. De aceea a și fost el omorât și domnia a fost dată lui David, fiul lui Iesei.

Iată cum, din neascultare și nepocăință, începe calea pierzării care-l duce până în fața morții, lipsit de orice pietate și prăbușindu-l în pierzarea veșnică. Iată cum cei cu mintea plină de fumul mândriei și al iubirii de sine până la moarte, neprimind luminile sfatului, cad din greșeli în greșeli, peste care vin necazuri din ce în ce mai mari; iar sub povara durerilor, cei neascultători se aruncă în deznădejde și în omorârea de sine, prin care iadul îi înghite fără de întoarcere. Căci ucigașii de sine nu au iertare, nici în veacul de acum, nici în veacul ce va să vie; iar Biserica e oprită să se roage pentru iertarea lor. Iată de ce au zis Părinții că plata neascultării e pierderea mântuirii; dar și aceea au mai zis, că pentru înmulțirea neascultării a ridicat Dumnezeu sfatul dintre oameni. Iar Scriptura, pentru aceeași pricină, mărturisește că: "Preotului îi va lipsi cunoștința legii și bătrânului sfatul"¹.

Și iarăși mărturisim: că Dumnezeu n-are pe nimeni de pierdut. Chiar pe Saul, Dumnezeu îl chemase, dar, dacă n-a vrut să înțeleagă... Iuda a înțeles, dar n-a vrut să vie...

¹ Iezechiel 7, 26.

TIRANI ÎN POCĂINȚĂ

O mare parte de oameni cad în deznădejde în privința mântuirii lor. Deznădejdea e un chip greșit de meditație asupra relelor făcute; chipul bun e, dimpotrivă, nădejdea. Răul, nimicul, păcatul, diavolul nu sunt subiecte sănătoase de gândire, căci îmbolnăvesc mintea prin asociație de idei. Pocăința trebuie să fie o înseninare din ce în ce mai mare a sufletului și a sănătății întregi.

Fiindcă vorbim de învățămintele regilor, iată cum Sfântul Chiril al Ierusalimului ridică moralul credincioșilor, vorbind despre așteptarea răbdătoare a lui Dumnezeu după întoarcerea păcătosului:

“Și Manase a fost un om al fărădelegii; a tăiat cu ferăstrăul pe Isaia¹, s-a pângărit cu tot felul de slujiri idolești și a umplut Ierusalimul cu sânge nevinovat.² Totuși, când a fost dus rob în Babilon, Manase a folosit încercarea nenorocirilor suferite spre a se vindeca prin pocăință. În adevăr Scriptura spune: «Manase s-a smerit înaintea lui Dumnezeu și s-a rugat, iar Domnul l-a ascultat și l-a adus înapoi în regatul său»³. Dacă cel care a tăiat cu ferăstrăul pe profet s-a mântuit prin pocăință, oare tu, care n-ai făcut un păcat atât de mare, să nu te mântuiești?

“Ce părere ai despre Nabucodonosor? N-ai auzit din Scripturi că era sângeros, sălbatec și că avea voință de leu?⁴ N-ai auzit că a scos afară din morminte oasele împăraților?⁵ N-ai auzit că a dus în robie poporul iudeu? N-ai auzit că a scos ochii împăratului⁶, după ce acesta și-a văzut copiii înjunghiați? N-ai auzit că a sfărâmat heruvimii? nu vorbesc de heruvimii spirituali - departe de acest gând; să nu presupui aceasta, omule - ci de cei sculptați⁷. N-ai auzit că a sfărâmat ilastiriul prin care vorbea Dumnezeu?⁸ Că a călcat în picioare catapeteasma sfînteniei? Că a luat altarul tămâierii și l-a dus în templul idolilor?⁹ Că a furat toate darurile? Că a ars templul din temelie? De ce pedeapsă era vrednic Nabucodonosor, pentru că a orbit pe împărat, pentru că a ars cele sfinte, pentru că a dus în robie pe poporul iudeu, pentru că a

¹ Evrei 11, 37.⁴ 4 Regi 25, 1-20.⁷ Ieșire 25, 18-20.² 4 Regi 21, 16.⁵ Ieremia 8, 1; Baruh 2, 24.⁸ Ieșire 25, 22.³ 2 Paralipomena 33, 12-13.⁶ 4 Regi 25, 7.⁹ Daniil 1, 2.

pus vasele sfinte în templul idolilor? Oare nu era vrednic de mii de ori de moarte?

“Ai văzut mărimea nelegiuirilor!? Vino acuma să vezi iubirea de oameni a lui Dumnezeu! Nabucodonosor s-a salvăcit, locuia în pustie; se biciuia ca să se mântuie. Avea unghii ca de leu, căci răpise cele sfinte. Avea păr de leu, căci ca un leu răpea și urla. Mânca iarbă ca boii, căci era ca o vită, care nu cunoștea pe Cel ce i-a dat împărăția¹. Trupul lui s-a vopsit cu rouă², pentru că, deși a văzut mai-nainte roua stingând focul, totuși n-a crezut³. Și ce se întâmplă?”⁴

“Și după trecerea acestei vremi, eu, Nabucodonosor, am ridicat ochii mei la cer, și mintea îmi veni din nou, și am binecuvântat pe Cel Prea Înalt și Celui veșnic viu i-am adus laudă și preamărire: căci puterea lui este putere veșnică, iar Împărăția lui peste vârste și vârste. Toți locuitorii pământului sunt socotiți ca o nimica și El face ce vrea cu oștirea cerească și cu locuitorii pământului și nimeni nu poate să-L împiedice la lucrul Lui și să-i zică: «Tu ce faci?» În același timp mi-a venit mintea la loc - și spre faima împărăției mele mi-a venit iarăși mărirea și strălucirea - și sfinții mei și dregătorii cei mari m-au chemat și împărăția mi-a fost dată în stăpânire, iar puterea mea a crescut și mai mult. Acum eu, Nabucodonosor, laud, înalț și preamăresc pe Împăratul Cerului: toate faptele lui sunt adevărate și căile lui drepte, iar pe cei ce umblă mândri poate să-i smerească.”⁵

“Așadar, când L-a cunoscut pe Cel Prea Înalt, când i-a înălțat lui Dumnezeu glas de mulțumire, când s-a căit de cele ce a făcut, când și-a cunoscut propria slăbiciune, atunci Dumnezeu i-a dat înapoi demnitatea împărătească.

“Cum oare? Pe Nabucodonosor, care a făcut atâtea fărădelegi, dar s-a mărturisit, l-a iertat și i-a dat împărăția, iar ție, care te pocăiești, nu-ți dă iertare păcatelor și Împărăția Cerurilor, dacă vei trăi în chip vrednic? Domnul este iubitor de oameni, este grabnic a ierta și zăbavnice a pedepsi. Nimeni să nu piardă nădejdea mântuirii sale!”⁶

¹ Daniil 4, 29.² Daniil 4, 30.³ Daniil 3, 20-27.⁴ Sf. Chiril al Ierusalimului, *op. cit.*, pp. 79-80; 83-84.⁵ Daniil 4, 31-34.⁶ Sf. Chiril al Ierusalimului, *idem*, pp. 84-85.

III

CELE ȘAPTE SURLE

DUMNEZEU SE ROAGĂ...

Aproape întotdeauna, cele mai cuprinzătoare cuvinte ale oricărui om sunt cuvintele lui de pe urmă, întrucât le spune cu cea mai adâncă dare de seamă. Mântuitorul încă are un cuvânt de acesta, de pe urmă, care, în același timp, este și rugăciunea celei mai aprinse iubiri văzute vreodată pe pământ. Cuvântul acesta - totodată rugăciune - ne ajută să întrezărim neasemănata strădanie a lui Dumnezeu-Omul, ca să ne câștige ființa întreagă pentru mântuirea cu care a venit în lume, în societatea omenească. Iar despre tot focul cu care tânjește inima lui Dumnezeu după noi, vrând să ne atragă spre Sine, Ioan, ucenicul iubirii, scrie:

Ev. Ioan 17:

1. Ridicându-Și Iisus ochii spre cer a grăit: Părinte, sosit-a ceasul ! Preamărește pe Fiul Tău, ca și Fiul să Te preamărească.
2. Precum I-ai dat stăpânire peste toată făptura, ca viață veșnică să dea la toți pe care I-ai dat;
3. Iar viața veșnică aceasta este ca să Te cunoască pe Tine, singurul, adevăratul Dumnezeu, și pe Iisus Hristos, pe care L-ai trimis.
4. Eu Te-am preamărit pe Tine pe pământ; lucrul pe care Mi l-ai dat să-l fac, l-am săvârșit.
5. Și acum, la Tine însuși Mă preamărește, Tu, Părinte, cu slava pe care la Tine am avut-o mai înainte de a fi lumea.

6. Arătat-am numele Tău oamenilor pe care Mi i-ai dat Mie, și cuvântul Tău l-au păzit.

7. Acum au cunoscut că toate câte Mi-ai dat de la Tine sunt;

8. Căci cuvintele pe care Mi le-ai dat, le-am dat lor, iar ei au primit și au cunoscut cu adevărat că de la Tine am ieșit, și au crezut că Tu M-ai trimis.

9. Eu pentru aceștia Mă rog, nu pentru lume Mă rog, ci pentru cei ce Mi i-ai dat, căci ei ai Tăi sunt.

10. Și toate ale Mele ale Tale sunt și ale Tale sunt ale Mele și Mă preamăresc întru ele.

11. Mult nu mai sunt în lume, dar ei sunt în lume și Eu vin la Tine. Părinte Sfinte: pe care Mi i-ai dat păzește-i întru numele Tău, ca să fie una, precum suntem și Noi.

12. Când eram cu ei în lume, pe cei ce Mi i-ai dat, întru numele Tău îi păzeam; și astfel i-am păzit că n-a pierit nici unul dintre ei, fără numai fiul pierzării, ca să se îplinească Scriptura.

13. Acum dar, vin la Tine și acestea le grăiesc în lume, ca bucuria Mea s-o aibă deplină în ei.

14. Cuvântul Tău le-am dat lor, dar lumea i-a urât fiindcă nu sunt din lume, precum nici Eu nu sunt din lume.

15. Nu Mă rog ca să-i iei din lume, ci ca să-i păzești pe ei de cel viclean.

16. Ei nu sunt din lume precum nici Eu nu sunt din lume.

17. Sfințește-i pe ei întru adevărul Tău, Cuvântul Tău este adevăr.

18. Precum M-ai trimis pe Mine în lume, și Eu i-am trimis pe ei în lume.

19. Și pentru ei Eu Mă sfințesc pe Mine însumi, ca și ei să fie sfințiți în adevăr.

20. Dar nu numai pentru aceștia Mă rog, ci și pentru cei ce vor crede în Mine după cuvântul lor,

21. Ca toți să fie una, după cum Tu, Părinte, întru Mine și Eu întru Tine, ca și ei să fie una întru Noi, așa încât lumea (văzându-i una) să creadă precum că Tu M-ai trimis.

22. Și mărirea pe care Tu Mi-ai dat-o le-am dat-o lor, ca să fie una, precum și Noi una suntem.

23. Eu întru ei și Tu întru Mine, ca să fie în una desăvârșiți, și să cunoască lumea precum că Tu M-ai trimis și i-ai iubit pe ei, cum M-ai iubit pe Mine.

24. Părinte, aceia pe care Mi i-ai dat voiesc ca unde sunt Eu să fie și ei împreună cu Mine ca să privească mărirea Mea, pe care Tu Mi-ai dat-o, căci M-ai iubit pe Mine mai înainte de întemeierea lumii.

25. O, Părinte drepte, dar lumea pe Tine nu Te-a cunoscut, ci Eu Te-am cunoscut și au cunoscut și aceștia că Tu M-ai trimis.

26. Arătat-am numele Tău și-L voi arăta, ca iubirea cu care M-ai iubit Tu să fie într-însii și Eu întru ei.

Așadar, ca să ne mântuim și să moștenim cu Dumnezeu viața veșnică, trebuie să o cunoaștem și să o trăim cu Dumnezeu, încă din viața aceasta vremelnică. Trebuie, adică, să fim străbătuți și locuiți de Dumnezeu, ca să se arate în noi viața dumnezeiască. Iar, pe de altă parte, precum nu se află vrajbă în Dumnezeu, așa să nu se afle nici între cei ce-L au pe El ca temelie a vieții. Starea de pace cu toată făptura e o minune așa de mare, încât uimește lumea și o silește să recunoască într-aceasta fapta lui Dumnezeu.

Împărăția vieții veșnice s-a propovăduit și e deschisă; pe Împărat Îl cunoaștem și iubirea I-o știm; supușii însă tare greu s-adună ca să fie una, de aceea trebuie răsunet de surle, după grosimea de ureche la care au ajuns supușii Împărăției.

N-ar trebui decât să-L recunoaștem toți pe Dumnezeu ca Tată și că noi toți îi suntem fii și, potrivit cu această cunoștință, să ne orânduim viața. Până nu recunoaștem că avem îndoită fire și îndoită viață: una pământească și alta cerească fără de sfârșit și începând de aici, până atunci tot pe afară ne ținem de rostul la care vrea Dumnezeu să ne ridice. Trebuie să știm toți supușii Împărăției că suntem făpturi cerești, trimise vremelnice în corturi pământești spre o mare probă și anume: să vedem și să se vadă încotro înclinăm cu inima și mintea, și înspre ce înclinăm aceea să avem pentru totdeauna. Dacă năzuim spre Dumnezeu, pe El Îl moștenim și viața veșnică; iar dacă înclinăm spre firea pieritoare, vom pieri de la fața lui Dumnezeu și cu cel rău vom petrece fără de sfârșit. Căci noi suntem pieritori cu firea pământească, dar nemuritori cu firea cerească; veșnicia noastră însă de noi atârână unde s-o petrecem.

Ne-a adus Dumnezeu din neființă la ființă, dar să ne mântuiască nu poate fără noi. Drept aceea, în tot felul ne cheamă ca să-L cunoaștem ca Tată și pe noi întreolaltă ca frați și fii ai aceluiasi Părinte. O cunoștință sigură despre acestea - iar credința ajută și duce la această siguranță - înclină inima, sau dragostea, ca să împlinim cu toată voia porunca cea mare a iubirii, în care se rezumă toată strădania lui Dumnezeu. Căci firul iubirii ridică fiii spre cerescul Tată, și pogoară pe Tatăl, Fiul și Duhul în fii. Iar pe fii Dumnezeul iubirii îi leagă întreolaltă ca să fie una, ceea ce când se împlinește, minunează lumea, și o silește să cunoască pe Dumnezeu din fii, căci fiii uniți în iubire trăiesc în El și arată în lume capătul pământesc al Împărăției cerești. Aceasta e pe scurt voia Tatălui și rugăciunea Fiului, să prindă și societatea omenească în aceeași iubire Treimică.

La această trăire a vieții veșnice, cu începere de aici, Dumnezeu își cheamă copiii prin mai multe graiuri, prin mai multe surle. Iată câteva dintre ele:

1. Chemarea lăuntrică a conștiinței;
2. Chemarea din afară a cuvântului;
3. Chemarea prin necazurile vieții;
4. Chemarea prin necazurile morții;
5. Chemarea prin semnele mai presus de fire;

6. Chemarea prin chinurile de pe urmă de la Antihrist;
7. Chemarea la Judecată.

GLASUL CONȘTIINȚEI

E un grai tăcut, o chemare lină, pe care o auzi sau înțelegi că vine dinlăuntru, dar totuși de dincolo de tine, de la Dumnezeu. Însuși cuvântul conștiință însemnează a ști împreună, la fel. Iar cei ce știu împreună, la fel, sunt Dumnezeu și omul. Prin urmare cugetul sau conștiința e ochiul cu care vede Dumnezeu pe om și același ochi cu care vede omul pe Dumnezeu. Cum Îl văd așa mă vede - așa simt că mă vede - vedere deodată dinspre două părți.

Patimile, reaua voință și peste tot păcatele, dar mai ales nebăgarea în seamă a acestui glas, îngrămădesc niște văluri peste ochiul acesta, niște solzi, care-i sting graiul, încât abia se mai aude. Atunci și Dumnezeu se stinge din ochiul nostru încât ne pare că nici nu mai este Dumnezeu. Prin păcatele noastre, capătul omenesc al conștiinței noastre s-a îmbolnăvit. Înțelegem, prin urmare, cum se face că s-a întunecat Dumnezeu așa de tare în ochii păcătoșilor, încât aceștia ajung de bună credință, în răutatea necredinței care i-a cuprins și li se pare că abia acum au ajuns la "adevăr".

Glasul conștiinței însă, fiind și capătul lui Dumnezeu din fiii Săi, prin firea sa, nu va putea fi înăbușit mereu, toată vremea vieții noastre pământești. Odată și odată începe să strige la noi, pârându-ne înaintea lui Dumnezeu și înaintea noastră de toate fărădelegile făcute; iar dacă nu ne împăcăm cu pârâșul acesta, câtă vreme suntem cu el pe cale¹, drumeți prin viața aceasta, avem cuvântul lui Dumnezeu, că El va asculta pâra și-i va da dreptate, și ne va băga în chinurile iadului.

Sunt oameni care s-au învechit în rele - nevrând să știe de Dumnezeu - și, mai către capătul zilelor, când îndărătnicia firii s-a mai stins, s-au pomenit cu o răbufnire năprasnică a conștiinței bolnave, rupând toate zăgazurile fărădelegilor și azvârlindu-le pe toate în fața lor, încât și somnul le-a fugit, iar la unii le-a fugit și mintea. Căci cu

¹ Matei 5, 25.

adevărat a fugit mintea omului care o viață întreagă nu face altceva decât să stingă glasul conștiinței. De aceea nu vrea Dumnezeu să ieși din viața aceasta, fără să știi și tu că ți-ai omorât sfătuitoarea cel mai bun, ce-l aveai la îndemână pretutindeni, și nu te lasă să pleci fără să vezi, încă de aici, unde te vei duce. Așa sunt tocmită lucrurile, ca odată să vadă fiecare, vrând-nevrând, ceea ce trebuia, prin credință, să vadă totdeauna.

CHEMAREA CUVÂNTULUI ȘI TĂCEREA TRASĂ LA RĂSPUNDERE

Larma vieții și gălăgia grijilor deșarte strigă oamenilor în urechi nevoile lor pământești, mai tare decât le strigă glasul conștiinței trebuințele lor veșnice. Oamenii abia mai aud cele de dincolo și li se par departe: surzenia tot mai mult se întărește și chemarea lină nu se mai aude. Dar Dumnezeu, milostivul, ca să nu-i piardă în fărâdelegile lor, le rânduieste și chemare dinafară, prin glasul slujitorilor Săi. Prin preoți nu te cheamă omul, ca să-ți pui nădejdea în om, ci te cheamă Domnul ca să-ți strămuți viața ta de om. Încă de demult i-a chemat Domnul pe oameni prin preoți și leviți, prin lege și prooroci, adică prin conștiințe mai curate, care nu strâmbau chemarea lui Dumnezeu. Iar la plinirea vremii a venit la noi oamenii Însuși Dumnezeu-Fiul sau Dumnezeu-Cuvântul.

Cine a chemat pe oameni mai duos decât Iisus, ca să-L cunoască pe Dumnezeu ca Tată, iar pe ei înșiși ca fii și frați ai Săi? Iisus, e drept, chema și cu glasul dinafară, dar nimeni, niciodată, n-a grăit mai tainic, mai de-a dreptul conștiinței chemarea Tatălui către fiii Săi, ca El. Căci Iisus ardea de mila lor, ca un Dumnezeu.

El a propovăduit, binevestindu-ne, Împărăția Cerurilor și, prin slăvita Sa înviere, biruința asupra morții, vestea și descoperirea celei mai mari bucurii de pe pământ. Ucenicii Săi de atunci și din toate vremile, au propovăduit pe Împăratul Cerurilor, înduplecând pe oameni să se adune cu felul de viață în țara de obârșie și la masa Împăratului. Noi, slujitorii Săi, nu purtăm preoția noastră, sau preoția

legii vechi, ci purtăm și propovăduim preoția împărătească a lui Iisus Hristos. Deci nu chemăm pe oameni cu chemare de om, ci Dumnezeu preamilostivul își cheamă copiii, prin graiul omenesc al slugilor Sale văzute. Nu ne propovăduim pe noi, ci Dumnezeu Se propovăduiește prin noi, singurul care are dreptul să Se propovăduiască pe Sine, fiind în stare să ne mântuiască. Iată pe cine urmăim, ascultând preoții cu conștiințe luminate. Nu e graiul omului, ci voia lui Dumnezeu care strigă către oameni, din sfinți, o chemare mai tare. Pe sfinți nu-i știm, dar pe cei datori cu cuvântul îi știm. Răspunderea lor e limpede și tăcerea fără apărare.

Dar, cum a zis oarecine: calea cea mai lungă pe pământ e de la urechi la inimă, încât ani de zile nu ajung, ca să-i dai de capăt. De aceea, fiindcă ochiul conștiinței și-a mai pierdut vederea și nici urechea nu înțelege chemarea cuvântului ce-și are obârșia de dincolo de vorbe, Dumnezeu milostivul, ca să nu piardă pe oameni, le rânduieste o chemare mai tare.

CHEMAREA CARE USTURĂ

Mai tare și mai duos de cum a chemat Iisus pe oameni, nu-i poate chema nimeni de pe lume. Necazurile vieții însă, iau pe oameni mai aspru dintr-o altă parte, silindu-i să-L caute pe Dumnezeu. Necazurile nu sunt fapta lui Dumnezeu, ci urmarea greșelilor noastre, urmare pe care îngăduie Dumnezeu s-o gustăm spre înțeleptirea noastră. Am mai putea adăuga că, greșind omul cu toată voia sa, intră sub altă stăpânire, unde i se fură și-și pierde multe însușiri sufletești - și de cele mai multe ori libertatea conștiinței - bunuri fără de care se simte în multe chinuri. Prețuiești un lucru când nu-l mai ai.

Sunt două feluri de necazuri. Necazurile pentru păcate și necazurile pentru Evanghelie¹. Aci vorbim numai despre necazurile vieții de pe urma păcatelor, și care, prin usturimea lor, au darul să fie crezute de cel ce trece prin ele. Iar omului care vrea să iasă din ele nu-i rămâne altă cale, decât să-și îndrepte purtările după voia lui Dumnezeu. Deci

¹ 1 Tesaloniceni 2, 2.

“când îți va veni vreo încercare pe neașteptate nu învinovăți pe cel prin care ți-a venit, ci întreabă-te pentru ce a venit ? și vei afla răspuns. Deoarece fie prin acela, fie prin altul trebuie să bei amărăciunea judecății lui Dumnezeu.”¹

Pe pricina suferinței iată un schimb de cuvinte între Dumnezeu și om:

Omul se roagă de Dumnezeu să-l scape de necazuri și Dumnezeu se roagă de om să-și schimbe purtările. Socotiți acum, care de cine să asculte mai întâi ? Chemarea aceasta mai aspră o face droaia de necazuri și nenorociri, strâmtorări și năpaste, vrajbe între oameni, bătaie între părinți și copii, războaie și vărsare de sânge, pagube, betșuguri, seceta și foametea, și tot felul de pustiiri, ce nu s-au mai pomenit: toate, urmări și plată îndesată pentru purtare și pentru lipsa de minte, că oamenii nu vor să înțeleagă la ce îmblăteală de necazuri îi duce iubirea de păcate.

Iar precum că necazurile vieții sunt un grai mai aspru al lui Dumnezeu către oamenii mai grei sau mai vicleni la minte, ne stă mărturie Scriptura. Sunt mii de ani de când s-au scris acestea, dar rămân mereu dovada că noi silim pe Dumnezeu să ne bată:

Levitic 26:

3. *Dacă* veți umbla după legile Mele și de veți păzi poruncile Mele și le veți împlini,

4. Vă voi da ploaie la vreme, pământul își va da roadele sale și pomii roadele lor.

5. Treieratul vostru va ajunge până la culesul viilor, culesul viilor va ajunge până la semănat; veți mânca pâinea voastră cu mulțumire și veți trăi în pământul vostru fără primejdie.

6. Voi trimite pace pe pământul vostru și nimeni nu vă va tulbura; voi alunga fiarele rele din pământul vostru și sabia nu va trece prin pământul vostru.

¹ Sf. Maxim Mărturisitorul, *Capete despre dragoste, Filocalia*, ed. I, vol. 2, p. 64.

7. Veți alunga pe vrăjmașii voștri și vor cădea uciși înaintea voastră.

8. Cinci din voi vor birui o sută, și o sută din voi vor prizoni zece mii, și vor cădea vrăjmașii voștri de sabie înaintea voastră.

9. Căuta-voi spre voi și vă voi binecuvânta; ro-ditori vă voi face, vă voi înmulți și voi fi statornic în legământul Meu cu voi.

10. Veți mânca roadele vechi de anii trecuți și veți da la o parte pe cele vechi, pentru a face loc celor noi.

11. Voi așeza locașul Meu în mijlocul vostru și sufletul Meu nu se va scârbi de voi.

12. Voi umbla printre voi, voi fi Dumnezeul vostru și voi veți fi poporul Meu.

.....
14. *Iar dacă nu Mă* veți asculta și nu veți împlini aceste porunci ale Mele;

15. De veți disprețui așezămintele Mele și de se va scârbi sufletul vostru de legile Mele, așa încât să nu împliniți toate poruncile Mele, călcând legământul Meu,

16. Atunci și Eu am să Mă port cu voi așa: voi trimite asupra voastră groaza, lungoarea, frigurile, de care vi se vor secătui ochii și vi se va istovi sufletul. Veți semăna semințele voastre în zadar și vrăjmașii voștri vi le vor mânca.

17. Îndrepta-Mi-voi fața Mea asupra voastră și veți cădea înaintea vrăjmașilor voștri; ei vor domni peste voi și veți fugi, când nimeni nu vă va prizoni.

18. Dacă nici după toate acestea nu Mă veți asculta, atunci înșeptit voi mări pedeapsa pentru păcatele voastre.

19. Voi frânge îndărătnicia voastră cea mândră și cerul vostru îl voi face ca fierul, iar pământul vostru ca arama.

20. În zadar vă veți cheltui puterile voastre că pământul vostru nu-și va da roadele sale, nici pomii din țara voastră nu-și vor da poamele lor.

21. Dacă însă, și după toate acestea, veți umbla împotriva Mea și nu veți vrea să Mă ascultați, atunci înșeptit voi adăuga lovituri pentru păcatele voastre.

22. Voi trimite fiarele câmpului asupra voastră, care vă vor lipsi de copii; vor prăpădi vitele voastre, și pe voi așa vă voi împușina, încât se vor pustii drumurile voastre.

23. Și dacă nici după acestea nu vă veți îndrepta, ci vă veți purta împotriva Mea,

24. Atunci și Eu voi veni cu urgie asupra voastră și vă voi lovi și Eu înșeptit pentru păcatele voastre:

25. Voi aduce asupra voastră sabie răzbunătoare ca să răzbune legământul Meu. Iar dacă vă veți ascunde în orașele voastre, voi trimite molimă asupra voastră și veți fi dați în mâinile vrăjmașului.

26. Pâinea care întărește o voi lua de la voi; zecile femei vor coace pâine pentru voi într-un cup-tor, și vor da pâinea voastră cu cântarul, și veți mânca și nu vă veți sătura.

27. Dacă însă nici după acestea nu Mă veți asculta și veți călca împotriva Mea,

28. Atunci și Eu cu urgie voi veni asupra voastră și vă voi pedepsi înșeptit pentru păcatele voastre:

29. Veți mânca carne de om: trupurile feciorilor și fetelor voastre veți mânca.

30. Dărâma-voi înălțimile voastre și voi strica stâlpii voștri și voi împrăstia orașele voastre sub dărâmăturile idolilor voștri, și se va scârbi sufletul Meu de voi.

31. Orașele voastre le voi preface în ruină, voi pustii locașurile voastre cele sfinte, și nu voi mirosi mireasma jertfelor voastre.

32. Pustii-voi pământul vostru, cât să se mire de el vrăjmașii voștri, care se vor așeza într-însul;

33. Iar pe voi vă voi risipi printre popoare; în urma voastră îmi voi ridica sabia, și va fi pământul vostru pustiu și orașele voastre dărâmate.

36. Celor ce vor rămâne din voi le voi trimite în inimi frica în pământurile vrăjmașilor lor, până și freamătul frunzei ce se clatină îi va pune pe fugă, și vor fugi ca de sabie, când nimeni nu-i va prigonii.

37. Se vor călca unul pe altul, ca cei ce fug de sabie, când nimeni nu-i va urmări, și nu veți avea putere să vă împotriviți vrăjmașilor voștri.

38. Veți pieri printre popoare și vă va înghiți pământul vrăjmașilor voștri.

39. Iar cei ce vor rămâne din voi se vor usca pentru păcatele lor în pământurile vrăjmașilor voștri și se vor usca și pentru păcatele părinților lor.

40. Atunci își vor mărturisi fărădelegile lor și fărădelegile părinților lor, cum au săvârșit ei nelegiuiri împotriva Mea și au mers împotriva Mea,

41. Pentru care și Eu am venit cu urgie asupra lor și i-am dus în pământul vrăjmașilor lor; atunci se va supune inima lor cea netăiată împrejur și atunci se vor căi ei pentru nelegiuirile lor.

42. (Atunci) Și Eu îmi voi aduce aminte de legământul Meu cu părinții lor, și de pământ Îmi voi aduce aminte.

În loc de orice altă tâlcuire, spunem că vremea noastră le vede cu ochii pe toate acestea și oamenii tot nu se îndreaptă. E o mare durere că poporul nu pricepe, iar păstorii nu le citesc măcar Scriptura, ca să nu greșească, învrăjbindu-se cu dreptatea dumnezeiască. Nu e chip de-a scăpa de pedeapsă, luptându-te cu ea, ci numai și numai cu schimbarea vieții.

RĂSPUNSUL POPORULUI

Iată acum și pocăința poporului, luminat de povătuitorii săi, reîntorși cu toții din aspra învățătură a robiei, care a fost în stare să schimbe, de la Dumnezeu, mersul lucrurilor.

Neemia 9:

1. În ziua de douăzeci și patru a acestei luni s-au adunat toți fiii lui Israil, îmbrăcați în sac și cu capetele presărate cu cenușă, ca să postească.
2. Și osebindu-se cei ce erau din neamul lui Israil de toți cei de alt neam, au venit de și-au mărturisit păcatele lor și fărădelegile părinților lor.
3. Și, după ce s-au așezat la locurile lor, li s-a citit din Cartea legii Domnului Dumnezeuului lor un pătrar de zi, iar alt pătrar de zi și-au mărturisit păcatele lor și s-au închinat Domnului Dumnezeuului lor.

Atunci un cărturar înțeleptit de cele pățite și bun cunoscător al legii care atârna peste fărădelege, face lui Dumnezeu această minunată mărturisire a păcatelor părintești, înaintea poporului.

7. Doamne Dumnezeule, ...

.....

14. Tu le-ai arătat odihna Ta cea sfântă...

15. Tu le-ai dat din înălțimea cerului pâine când au flămânzit și le-ai scos apă din piatră când au însetat...

16. Dar părinții noștri s-au îndărătnicit și și-au învățat cerbicia lor; n-au ascultat poruncile Tale, nici s-au supus, și au uitat minunile ce ai făcut pentru ei.

17. Învârtoșatu-și-au cerbicia lor și în răzvrătirea lor și-au ales o căpetenie, ca să se întoarcă în robia lor; dar Tu fiind Dumnezeu, care iubești a ierta, zăbavnic la mânie și bogat în milă și în îndurări, nu i-ai părăsit,

18. Chiar când și-au făcut un vițel turnat și au zis: "Iată dumnezeul tău, care te-a scos din Egipt", și s-au pornit cu hulire mare împotriva Ta,

19. În nemărginita Ta milostivire nu i-ai părăsit în pustiu și stâlpul de nor n-a conținut a-i călăuzi peste zi în calea lor, nici stâlpul de foc de a le lumina noaptea drumul ce aveau de făcut.

20. Trimisu-le-ai Duhul Tău cel bun, ca să-i înțeleptească, n-ai lipsit gura lor de mana Ta, și setea le-ai stâmpărat-o cu apă.

21. Vreme de patruzeci de ani i-ai hrănit în pustie și nimic nu le-a lipsit, hainele lor nu s-au învechit, nici încălțămintele lor nu s-au rupt.

22. Datu-le-ai lor regate și popoare...

.....

25. Și s-au făcut ei stăpâni peste cetăți tari și peste pământul roditor, peste case pline de toate bunătățile, peste fântâni săpate în piatră, vii, măsline și pomi roditori din belșug; și au mâncat și s-au săturat și s-au îngrășat și au trăit în desfătări prin bunătatea Ta.

26. Dar ei s-au ridicat și s-au răzvrătit împotriva Ta; au aruncat legea Ta la spate; pe proorocii

Tăi, care-i îndemneau să se întoarcă la Tine i-au omorât, și ți-au adus hulire mare.

27. Atunci Tu i-ai dat în mâinile vrăjmașilor lor care i-au apăsă. Dar, în vremea necazului lor, au strigat către Tine și Tu i-ai auzit din înălțimea cerurilor, și în mila Ta cea mare le-ai trimis izbăvitor ca să-i izbăvească din mâinile vrăjmașilor lor.

28. Iar dacă s-au odihnit, iarăși au început să facă rele înaintea Ta. Atunci Tu i-ai dat din nou în mâna vrăjmașilor lor, ca să-i stăpânească. Și ei din nou au strigat către Tine, și Tu i-ai auzit din înălțimea cerurilor și, în mila Ta cea mare, i-ai izbăvit de multe ori.

29. I-ai povățuit să se întoarcă la legea Ta, dar ei s-au îndărătnicit și n-au ascultat poruncile Tale și au păcătuit împotriva poruncilor Tale, care dau viață celui ce le împlinește, și și-au îndârjit spina-re lor și cerbicia lor și-au învățat-o, și nu s-au supus.

30. Tu însă, așteptând întoarcerea lor, i-ai îngăduit mulți ani și le-ai deșteptat luarea aminte prin Duhul Tău și prin proorocii Tăi, dar ei nu și-au plecat urechea. Atunci i-ai dat pe mâna neamurilor străine.

31. Dar, în mila Ta cea mare, nu i-ai stârpit, nici nu i-ai părăsit, căci Tu ești un Dumnezeu milos și îndurat.

32. Și acum, Dumnezeul nostru, Dumnezeul cel mare, puternic și înfricoșat, cel ce ții legământul Tău și faci milă, care nu socotești ca puțin lucru suferințele ce am îndurat noi, regii noștri, căpeteniile noastre, preoții noștri și tot poporul Tău, din vremea regilor Asiriei, până în ziua aceasta.

33. Tu ești drept în toate câte ne-au ajuns, căci Tu ai fost credincios, dar noi am făcut rele.

34. Regii noștri, căpeteniile noastre, preoții noștri și părinții noștri n-au păzit legea Ta, și n-au luat aminte nici la poruncile Tale nici la îndemnurile ce le-ai dat.

35. Cât au fost în regatul lor, în mijlocul binefacerilor Tale, într-o țară largă și roditoare, pe care le-ai dat-o Tu, ei nu ți-au slujit Ție, nici nu s-au întors de la faptele lor cele urâte.

36. Și astăzi, iată, suntem robi și țara ce Tu ai dat-o părinților noștri ca să se bucure de roadele ei și de bunătățile ei,

37. Ea își înmulțește astăzi roadele pentru regii, cărora ne-ai supus pentru păcatele noastre. Aceia domnesc peste trupurile noastre și peste vitele noastre după bunul lor plac, și noi ne aflăm în mare necaz.

38. Pentru toate acestea facem legământ, pe care noi înșine, cu iscălitură, și căpeteniile, leviții și preoții noștri, îl întăresc cu pecetea.

Astfel făgăduiră, cu jurământ, să se poarte după legea lui Dumnezeu. Nestatornicia firii omenești, trecerea de vreme, cu venirea pe lume a altor rânduri de oameni, făcu să pălească, ba chiar să se și stingă această lumină a suferinței, aprinsă de urgiile istoriei. De aceea năpăstuirea vremilor se dezlănțuie cam în fiecare rând de oameni.

CEASUL PRIMEJDJEI

Mulțime de oameni însă nici grijă n-au de cuvintele chemării acesteia, oricât le-ar vedea cuochii și ar trece prin ele. Dacă nici după asprimea unor atare chemări, care ustură pielea vieții, oamenii totuși nu se întorc spre Dumnezeu, viața începe să fie în primejdie: încep necazurile morții, surlele chemării a patra.

Viața o avem de la Dumnezeu: prin El trăim, ne mișcăm și suntem¹. Adică Dumnezeu este izvorul, susținătorul și rostul sau destinul vieții noastre. Dacă mergem așa, potrivit acestora, avem viața asigurată de Dumnezeu, temelia ei; dacă nu urmăm așa, ci încalcăm viața noastră în toate fărădelegile și spurcăciunile, care îndrăcesc și sufletul și trupul și o ducem așa vreme îndelungată, atunci Dumnezeu se desface din viața noastră. Totuși nu se desface îndată după greșala noastră, ci rabdă o vreme rătăcirea omului, a fiului Său mai mic, în tot chipul chemându-l.

Iar moartea o avem de la ucigașul. Deci, când oamenii se leagă cu totul de voile dracilor, le este în primejdie viața și primejduiesc și pe alții. Iar de se leagă ca robii cu inima de lumea aceasta și de voile trupului cele împotriva firii, mintea li se strâmbă, încât nu mai deosebesc adevărul de rătăcire; atunci Dumnezeu se-ntunecă din mintea, din inima și din voința lor și ajung că nu vor să mai știe de Dumnezeu și așa vine osânda la moarte, așa vine prăpădul în vremea fiecărui rând de oameni. Întâi e moartea sufletească a ateismului, a necredinței, pe urmă se arată și moartea din afară a trupului, după vrednicie și spre înțeleptirea multora.

La început oamenii trăiau mai mult. "Toate zilele lui Matusalem au fost 969 de ani, apoi a murit."² Cu trecerea de vreme, înmulțindu-se oamenii pe pământ, s-a înmulțit și stricăciunea desfrânării. Și a zis Dumnezeu: "Nu va mai rămâne Duhul Meu pururea în oamenii aceștia, pentru că sunt numai trup; deci zilele lor (pe pământ) să mai fie 120 de ani"³. Iar după trecere de vreme și înmulțirea fărădelegii între oameni, David zicea: "Toate zilele vieții noastre sunt 70 de ani, iar pentru cei mai în putere 80 de ani; iar ce este mai mult decât aceștia, nu-i decât osteneală și durere"⁴.

Așa era în vremuri de demult; astăzi mulțimea bolilor și desimea războaielor mult au mai scurtat viața oamenilor. Acestea însă împlinesc, din îngăduința lui Dumnezeu, pedeapsa cea asupra păcatelor.

Noi nu mai suntem sub împărăția legii vechi, ci în Împărăția Harului câștigat nouă de Mântuitorul Hristos ca să ne mântuim; dar

¹ Fapte 17, 28.

² Facere 5, 27.

³ Facere 6, 3.

⁴ Psalm 89, 10.

dacă nepriceputul de om se ține împotriva lui Hristos, de dragul fărădelegilor, cade din har sub lege, și așa atâră asupra lui pedeapsa cu moarte năprasnică, ce se împlinește prin războaie și nenorociri, întocmai cum scrie la lege:

1. Cel ce bate pe tată sau pe mamă să fie omorât.¹

2. Cel ce va grăi de rău pe tatăl său sau pe mama sa, acela să fie omorât.²

3. Cine nu ascultă de preoți, unul ca acela să moară.³

4. Ziua de odihnă cel ce o va întina, va fi omorât.⁴

5. Pe vrăjitori să nu-i lăsați să trăiască.⁵

6. Tot cel ce se împreună cu dobitoc să fie omorât.⁶

7. La nici o văduvă și la nici un orfan să nu le faceți rău! Iar de le veți face și vor striga către Mine, voi auzi plângerea lor, și se va aprinde mânia Mea și vă voi uide cu sabia, și vor fi femeile voastre văduve și copiii voștri orfani.⁷

8. Sabia s-a făcut ca să piardă pe cei necredincioși.⁸

9. Tot cel ce va munci în ziua odihnei va fi omorât.⁹

10. Cel ce scoate sabia, de sabie va pieri.¹⁰ (Dar ucigașii pruncilor, ce atâră peste ei?)

11. Cei ce se împărtășesc cu nevrednicie, furând Sfânta Împărtășanie, încă se fac vinovați de moarte. Despre ei zice Sf. Pavel: "Mulți dintre voi sunt slabi și bolnavi și o bună parte mor"¹¹.

¹ Ieșire 21, 15.

² Ieșire 21, 17.

³ Deuteronom 17, 12.

⁴ Ieșire 31, 14.

⁵ Ieșire 22, 18.

⁶ Ieșire 22, 19.

⁷ Ieșire 22, 22-24.

⁸ Înțelepciunea lui Isus Sirah 39, 36.

⁹ Ieșire 31, 15.

¹⁰ Matei 26, 52.

¹¹ I Corinteni 11, 30.

Primul care a furat Sfânta Împărtășanie a fost Iuda, fiul pierzării, care s-a spânzurat, a căzut din spânzurătoare de și-a spart capul, a crăpat în două și i s-au vărsat toate măruntaiele, luând astfel plata fărădelegii sale¹.

Deci, săvârșind oricare dintre acestea, nu facem altceva decât întoarcem ceasul unei primejdii neașteptate, pe care nu alții, ci noi ne-am stărnit-o în cale.

Iată ce fel de lucruri trebuie să scoatem din noi și dintre noi, că acestea aduc ceasul primejdiei de moarte și sabia atârnă nevăzut asupra vieții. Iar dacă, în loc de îndreptare pentru care ne dă Dumnezeu oarecare vreme de răgaz, noi totuși ne îndărătăm cu mintea împotriva voinței lui Dumnezeu, se întâmplă că, plinind măsura fărădelegilor, cade sabia și se împlântă în capul care nu mai are minte.

CE URMĂREȘTE DUMNEZEU

Până la judecata din urmă, mântuirea se poate dobândi oriunde, și pe câmpuri de bătaie; și se poate dobândi și din iad; și se poate pierde oriunde, și în mănăstiri, și în ceata Sfinților Apostoli, și s-a pierdut și în Rai. Tâlharul, răstignit pentru faptele sale, a sărit de pe cruce în Rai și Lucifer ca fulgerul a căzut din Ceruri. Orbul din naștere căpătă vederea și a văzut pe Dumnezeu și a vorbit cu El, iar fariseii templului o pierdeau zicând că-i păcătos și are drac². Cereau semn³ și umblau să omoare pe Lazăr, cel înviat a patra zi din morți. Orbia răutății, stând de-a pururi împotriva Adevărului, nu are leac, dar are pedeapsă. Inima înfrântă și smerită însă, Dumnezeu nu o va urgisi. De aceea înfruntând mândria, a zis că vameșii și păcătoasele vor lua-o înaintea "dreptilor"⁴, în Împărăția Cerurilor, și că se face bucurie în Ceruri pentru un păcătos ce se întoarce⁵.

Această întoarcere urmărește Dumnezeu să ne-o câștige, însă nu poate, dacă nu ne învoim și noi. De aceea ne poartă pe tot felul de căi

¹ Fapte 1, 18.

² Matei 9, 34.

³ Luca 11, 29.

⁴ Matei 21, 31.

⁵ Luca 15, 7.

și ne cheamă cu tot felul de surle și, dacă trebuie, ne grăiește și cu tunul.

Ceea ce urmărește Dumnezeu în tot chipul e mântuirea sau întoarcerea noastră duhovnicească spre El și Acasă, chiar dacă mai rămânem și în viața aceasta. Oamenii însă legați în neștiință, scurți la minte și slabi în credință urmăresc viața pământească și toată mâhnirea lor e pentru trupuri¹.

Cât ține forma aceasta de viață oamenii vor fi amestecați: cei din Noul Testament, fiii Harului, cu cei din Vechiul Testament pe care numai frica legii îi mai ține în rânduială și oamenii fără nici un testament, oamenii fărădelegii și ai neorânduiei fără leac, fiii celui rău.

"Acela care iubește lucrurile bune și frumoase tinde de bună voie spre Harul îndumnezeirii, fiind călăuzit de Providență prin rațiunile înțelepciunii. Iar acela ce nu-i îndrăgostit de acestea e tras de la păcat împotriva voii lui - și lucrul acesta îl face Judecata cea dreaptă, prin diferite moduri de pedepse. Cel dintâi, adică iubitorul de Dumnezeu, e îndumnezit prin Providență, cel de al doilea, adică iubitorul de materie, e oprit de Judecată să ajungă la osândă."²

Toată răzbaterea cu nepriceperea poporului aceasta este, că, în îngustimea vederii lui, stăruie să vadă și să susțină viața aceasta ca pe un scop în sine și suficientă sie însăși. Nu vrea să zică "muntelui" lumii acesteia ridică-te din cale și te aruncă în mare, ca să-și deschidă vederea împărăției spiritului. Și n-ar trebui credință decât ca un bob de mac. Rar să găsești un om care să dea sens religios morții, adică s-o aștepte cu bucurie ca pe-o izbăvire sigură din împărăția păcatului. Cuvintele sfântului ne învață: "Pentru greșala dintâi s-a furișat în trup legea păcatului care este plăcerea simțurilor, iar pentru aceasta s-a hotărât moartea trupului, rânduită spre desființarea legii păcatului. Cel ce știe că moartea s-a ivit din pricina păcatului, spre desființarea lui, se bucură pururea în sufletul lui când vede cum e stinsă legea păcatului în trupul său, prin diferitele strămătorări, ca să primească în duh fericita viață viitoare. Căci știe că nu se poate ajunge la aceea de nu e golită mai înainte din trup, ca dintr-un vas, încă din viața aceasta, legea păcatului, susținută prin înclinarea voinței spre el.

¹ Înțelepciunea lui Isus Sirah 41, 14.

² Sf. Maxim Mărturisitorul, *Răspunsuri către Talasie*, op. cit., p. 252.

Cel ce nu primește întâmplările care îl depărtează de patimi, acela fuge de ceea ce nu trebuie să fugă.”¹ Drept aceea, până nu vom ajunge de aceeași părere cu Dumnezeu despre viața noastră pămân-tească, precum și despre cealaltă, de pe celălalt tărâm, nu vom avea liniște în suflet, nici unii cu alții și nici sănătate în trup și nici în orânduirea omenească.

Trebuie să ne plecăm înțelepciunii atotștiutoare a lui Dumnezeu, care, în tot ce face, urmărește înțelepțirea noastră, ori pricepem, ori nu pricepem aceasta. Când ne plecăm capul și vrem și noi ce-a vrut Dumnezeu, în clipa aceea căpătăm liniștea sufletului, orice ar fi dat peste zilele noastre. Căci El e Stăpânul vieții și al morții, de El ascultă zidirea și de El se teme iadul. “Toți locuitorii pământului sunt o nimica înaintea Lui; El face ce vrea cu oastea cerurilor și cu locuitorii pământului, și nimeni nu poate să stea împotriva mâniei Lui, nici să-i zică: «Ce faci?»”²

Când a vrut să mântuiască pe Adam și cu toți dreptii, din iad i-a scos și poate să scoată din ghearele morții pe oricine vrea. De aceea au și zis Părinții, mângâind pe oameni: “Că păcătos ca un drac de-ai fi, nu deznădăjdui de puterea lui Dumnezeu”, fiindcă oricine, care în primejdie de moarte fiind va chema numele lui Dumnezeu, își va mântui sufletul căci în ce-l va fi aflat moartea în aceea va fi în veci. Iată de ce, neștiindu-ne sfârșitul, suntem datori a ne afla mereu în pocăință, ca într-însa să fim socotiți în veci.

Dumnezeu ne caută, ne cheamă, ne strigă, dar dacă nu vrem să înțelegem, începe să ne urmărească cu primejdii și năpaste.

MĂRTURIA UNUI SFÂNT

Sfântul Efrem Sirul, cu mare talent literar, povestea călugărilor cum a ajuns printr-o primejdie la cunoștința lui Dumnezeu:

“Când eram copil ca de 14 ani, tare mai eram neastâmpărat. Într-o zi m-au trimis părinții mei într-un oraș, afară din cetate. Ducân-

¹ Sf. Maxim Mărturisitorul, *idem*, pp. 309-310.

² Daniil 4, 32.

du-mă, am aflat în cale, pe la mijlocul pădurii, o vacă îngreunată păscând. Era vaca unui sărac. Deci am luat pietre și am început a fugări vaca prin pădure; și atâta am fugărit-o din urmă cu pietre (iar ea era aproape să fete), încât a căzut la pământ, întru cel mai adânc loc al pădurii și a murit. Deci lăsând-o moartă mi-am văzut de cale; iar noaptea au mâncat-o fiarele. Am mai întâlnit în pădurea aceea și pe săracul a căruia îi era vaca, umblând s-o găsească; și m-a întrebat, zicând: «Fiule, nu cumva ai întâlnit o vacă îngreunată prin pădurea asta?» Iar eu nu numai că nu i-am dat răspuns cuviincios, ci și cu ocările cele mai de pe urmă l-am amărât pe săracul acela.

Deci mi s-a întâmplat că, după o lună de zile, iarăși m-au trimis părinții în orașul acela. Ducându-mă dar, am înnoptat pe cale. Așa m-au aflat niște păstori de oi, și au zis către mine: «Frate, unde te duci la vremea asta?» Și le-am răspuns: «M-au trimis părinții până în orașul de lângă cetate, și merg acolo». Iar ei mi-au zis: «De cu seară este, vino și dormi la noi, iar mâine dimineată te vei duce în calea ta». Deci ducându-mă și rămânând la dânșii, peste noapte au năvălit fiarele în staul și au împrăștiat turma prin pădure. Deci m-au prins pe mine stăpânii turmei, zicând: «Tu ești carele ai adus tâlharii, și ei au intrat și au risipit turma oilor noastre». Iar eu lepădându-mă și jurându-mă că n-am nici o pricină în întâmplarea aceasta nu m-au crezut, ci au rămas, zicându-mi: «Tu ești carele ai furat și ai risipit turma oilor noastre!»

Deci mai pe urmă m-au legat de coate și m-au dat eparhului. Iar eparhul a poruncit să mă bage în temniță, iar slujitorii săi au făcut așa.

În temniță am aflat doi oameni legați, dintre care, unul era cleve-tit pentru ucidere, iar altul pentru desfrânare. Și am făcut laolaltă în temniță 40 de zile; iar după 40 de zile a stătut înaintea mea un oarecare tânăr înfricoșat, și mi-a zis cu glas blând: «Efreme, ce faci în temnița aceasta?» Iar eu am zis către dânșul: «Stăpâne, întru arătarea Ta m-am înfricoșat cu frică mare foarte și s-a dus puterea de la mine». Și a zis tânărul către mine: «Nu te teme, ci spune-mi mie pricina ta». Deci am luat puțină îndrăzneală din graiurile sale cele blânde și am zis către dânșul cu multe lacrimi: «Stăpâne, stăpâne, am fost trimis de părinții mei la orașul de lângă cetate și, inserând pe cale, m-au aflat niște păstori de oi și m-au luat să mă găzduiască la dânșii. Iar în noaptea aceea au sărit fiarele în staulul oilor și au risipit toată turma. Iar stăpânul

oilor m-a prins pe mine, zicând că: «Tu ești care ai adus tâlharii ce au intrat și au risipit turma oilor noastre». Așa m-au legat și m-au dat stăpânitorului. Și nu sunt vinovat, Stăpâne, în această pricină, ci m-au clevetit pe mine». Iar el, zâmbind cu fața, mi-a zis: «Știu și eu că nu ești vinovat la pricina aceasta, ci ești clevetit. Dar știi ce ai făcut mai înainte de asta cu puține zile? Cum ai alungat cu pietre vaca săracului și ai omorât-o? Deci cunoaște, că nu este nedreptate la Dumnezeu, ci judecățile Domnului sunt adânc de adânc. Iar pe lângă aceasta vreau să știi și tu că și bărbații aceștia, care sunt cu tine în temniță, sunt nevinovați de pricinile cu care s-au pârât și sunt legați. Ci ispitește-i pe dâșii și învață-te că nu în deșert sunt închiși în temnița aceasta, ca să cunoști că drept este Domnul și dreptatea a iubit.» Acestea zicându-mi tânărul ce mi s-a arătat, s-a dus.

Iar dacă s-a făcut ziua, am chemat pe bărbații care erau cu mine în temniță, și am zis către dâșii: «Fraților, pentru care pricină sunteți închiși în temnița aceasta?» Atunci a zis unul dintre dâșii: «Eu pentru ucidere sunt prins, și nevinovat sunt în lucrul acesta». Celălalt încă a zis: «Și eu pentru desfrânare sunt prins și nevinovat sunt de lucrul acesta». Și am zis către dâșii: «Cu adevărat așa este; dar aveți oarece păcate grele pe care le-ați făcut voi și pentru aceea ați ajuns - cu purtarea de grijă a lui Dumnezeu - ca să fiți prinși în învinuirile acestea». Atunci a zis cel ce pentru ucidere era prins: «Cu adevărat eu vă voi spune păcatul meu. Mai înainte de acestea cu puține zile treceam pe podul râului, cel afară din cetate, și alți doi oameni, ce veneau în urma mea, și-au făcut pricină între dâșii unul cu altul, și s-au apucat amândoi la sfadă și la bătaie, și unul l-a biruit pe celălalt și l-a aruncat de pe pod în râu și s-a dus. Iar eu, trecând, puteam să-i dau lui mâna și să-l scot din râu ca să nu moară. Căci acela strigând și rugându-se cu multe lacrimi, ca să-i dau mâna, eu n-am vrut, ci l-am lăsat să se înece. Căci după vreme de un ceas, luptându-se și neputând să iasă din apă, l-a luat pe el curgerea râului și a murit; iar eu stând priveam la dânsul. Acesta-i păcatul meu; și știu cu deadinsul, că pentru pricina aceasta m-a lăsat Dumnezeu să fiu clevetit și aruncat în temnița aceasta, că nu este nedreptate la Dumnezeu».

Iar cel ce era pârât pentru desfrânare a zis: «Să vă spun și eu păcatul meu. Mai înainte de asta cu doi ani s-a întâmplat că erau doi

frați ostași având avuție multă moștenire de la părinți și aveau și o soră văduvă și încă nu împărțiseră între dâșii averea părintească ca să-i dea și ei partea cuvenită. Ci frații, nevrând să-i dea nimic, căutau pricină asupra ei s-o poată scoate fără moștenire din averea lor cea părintească. Astfel au clevetit amândoi pe sora lor, zicând că a desfrânat, și că au martori, care știu lucrul. Iar văduva se jura, zicând că nu e vinovată întru lucrul acesta. Frații ei însă, întărâtându-se să dovedească învinuirea lor, s-au înțeles între dâșii că vor veni martori care vor dovedi-o precum că a desfrânat, ca să o scoată fără moștenire din averea părintească. Deci au venit la mine amândoi frații și m-au rugat, zicând: «Să stai de față înaintea surorii noastre și să mărturisești împotriva ei, împreună cu noi, precum că știi lucrul și cu adevărat a desfrânat, ca să o putem scoate fără moștenire din averea părinților și-ți vom da 50 de galbeni». Iar eu am statut de față împotriva văduvei, cum că știu lucrul și cu adevărat a desfrânat, ceea ce nu era adevărat. Așa am scos-o pe dânsa din averea părintească fără moștenire. Acesta e păcatul meu, iar pentru preacurvia, pentru care sunt pârât acum și stau în temniță nu sunt vinovat».

Atunci amândoi au zis către mine: «Dar tu, frate, pentru care pricină ești aruncat în temniță?» Iar eu le-am răspuns: «Mai înainte de aceasta cu două luni m-au trimis părinții mei la orașul cel afară de cetate, și am inserat pe cale. Întâlnindu-mă niște păstori de oi, m-au luat să găzduiesc la dâșii. Iar în noaptea aceea au sărit fiarele în staulul oilor și au risipit toată turma. Atunci stăpânii oilor m-au prins pe mine, zicând: «Tu ai adus hoții, care ne-au furat și ne-au risipit nouă turma». Și așa m-au legat și m-au dat stăpânitorului. Iată pentru ce mă aflu în temniță.» Atunci au zis oamenii aceia către mine: «Nu cumva ai făcut și tu vreo greșală și pentru aceea te-a lăsat rânduiala lui Dumnezeu să cazi în ispită și să te arunci în temniță?» Atunci le-am răspuns, zicând: «Cu adevărat vă voi spune și eu ce-am făcut. Mult eram neastâmpărat, din pricina păcatelor mele. Așa într-una din zile m-au trimis părinții în orașul de lângă cetate. Ducându-mă, am aflat în pădure o vacă îngreunată. Deci am luat pietre și am început a fugări vaca prin pădure, și atâta am fugărit-o din urmă cu pietre, până când seara târziu, am înghesuit-o în adâncul pădurii, unde a căzut de alergare și a murit. Vaca era a unui sărac. După ce am omorât vaca, întorcându-mă, am dat

de săracul, a căruia era vaca, plângând și căutând-o, și m-a întrebat și pe mine, zicând: «Fiule, nu cumva ai văzut pe aici, pe undeva o vacă îngreunată?» Iar eu nu numai că nu i-am dat răspuns cuviincios, ci și foarte l-am ocărât pe el. Acesta e păcatul meu.»

*

A doua zi a șezut stăpânitorul la judecată și au adus înaintea lui cangea cea cu trei coarne și toate uneltele cele de muncă și a poruncit să ne pună pe noi înainte spre cercare. Deci au venit slujitorii la temniță și ne-au legat cu lanțuri de fier peste tot trupul și ne-au adus înaintea judecătorului. Și poruncind stăpânitorul să se aducă legații, au dezbrăcat pe cel ce era prihănit pentru ucidere și aducându-l l-au pus în mijlocul priverii, legat în lanțuri de fier. Stăpânitorul întrebându-l să spună adevărul mai înainte de munci, cum a făcut uciderea, el tăgăduia, zicând că nu e vinovat, ci cu totul fără prihană, și a poruncit să-l pedepsească pe el; iar după multă vreme de pedepsire s-a dovedit că e nevinovat și a poruncit stăpânitorul să-l slobozească. Apoi a poruncit să aducă înainte pe al doilea, pe cel pârât pentru desfrânare. Pe acesta dezbrăcându-l și aducându-l la mijloc spre munci, care lucru făcându-se, frică mare și cutremur a căzut peste mine, încredințat fiind cu totul, că negreșit și mie îmi vine rândul... Deci plângeam și mă văietam, și de frică am slăbit cu sufletul. Iar muncitorii și slujitorii care stăteau înainte, văzându-mă plângând și tremurând, râdeau de mine, zicând: «Ce plângi flăcăule? Când făceai cele rele, nu te temeai; iar acum plângi, când nimic nu-ți folosește. Nu te teme, îndată vei intra și tu la mijloc». Iar eu, auzind aceste vorbe, mai mult mă topeam de frică. Și pedepsindu-se și celălalt și aflându-se și el nevinovat, judecătorul a poruncit să-l slobozească pe el. Apoi a poruncit ca pe mine, legat în fiare să mă bage în temniță. Și am făcut acolo singur încă 40 de zile.

*

În a patruzecia zi slujitorii au adus trei oameni legați și i-au băgat în temniță, i-au ținut în butuci și s-au dus. Iar cu bărbații aceia am făcut încă 30 de zile. În vis iarăși mi-a stătut înainte îngerul acela ce mi se arătase mai înainte și mi-a zis: «Efreme, întrebat-ai pe bărbații aceia pe care i-ai aflat în temniță?» Eu i-am răspuns: «Așa, Stăpâne», și i-am povestit lui toate acelea care mi-au spus bărbații aceia. Atunci

mi-a zis: «Vezi dreapta judecată a lui Dumnezeu? Iar ca să cunoști aceasta, află că cei trei bărbați ce sunt închiși astăzi cu tine în temniță, doi sunt care au clewetit pe sora lor, prihănindu-o de desfrâu, și-au scos-o fără moștenire din averea părintească, despre care ți-a povestit ție bărbatul acela ce mai înainte s-a slobozit din temniță. Iar celălalt e care a aruncat pe omul acela în râu, despre care ți-a povestit ție celălalt». Și zicând acestea s-a dus de la mine. Deci, dacă s-a făcut ziuă, am chemat pe cei trei bărbați, care erau în temniță cu mine, și am zis către dâșii: «Domnii mei, frați, spuneți-mi cu adevărat pentru care pricină ați fost aruncați în temnița aceasta?» Atunci cei doi frați mi-au zis: «Crede, frate, că pentru păcatele noastre. Unul din noi am omorât, iar celălalt a fost prins în desfrânare cu măritată, și amândoi suntem vinovați de ucidere». Iar al treilea a zis: «Și eu, din păcatele mele, am omorât». Deci am zis către dâșii: «Cu adevărat sunteți vinovați de ucidere, sau sunteți clevețiți?» Iar ei mi-au răspuns: «Adevărat, frate, din păcate, cu adevărat vinovați suntem». Deci, vrând eu pe deplin să mă încredințez dacă mi-au spus adevărul, le-am zis: «Fraților, nu cumva înainte ați făcut și alte greșeli și pentru acelea ați ajuns să cădeți în niște învinuiri grele ca acestea?» Atunci cei doi frați au zis: «Crede, frate, că avem o soră văduvă, cucernică și temătoare de Dumnezeu, și vrând noi să o scoatem fără moștenire din averea noastră cea părintească, am clewetit-o de desfrâu, și am adus și martori mincinoși asupra ei. Așa am scos-o afară din moștenire». Iar celălalt a zis: «Eu treceam râul cu încă unul și pricindu-ne, l-am aruncat de pe pod în râu și a murit».

La rândul meu le-am povestit și lor toate, cele pentru mine, precum și pentru cei doi bărbați pe care i-am aflat în temniță, și pentru acela ce a mărturisit asupra surorii lor, și pentru acela ce n-a dat mâna celui aruncat de dânsul în apă, putând să-l scape de la moarte și n-a făcut-o. Auzind, bărbații aceia s-au temut cu frică mare și s-au minunat de dreapta judecată a lui Dumnezeu și au zis: «Unul singur este Dumnezeu, carele face minuni!» Deci toți, plângând cu mare necaz, așteptau sfârșitul.

Drept aceea, a doua zi a șezut stăpânitorul la judecată, în priverii norodului și s-au adus iarăși toate uneltele de caznă înaintea lui și a poruncit să fim aduși și noi spre cercare. Deci, venind la temniță

cei rânduți cu pedepsele, ne-au pus lanțurile de grumaz și ne trăgeau prin mijlocul cetății, ca să ne aducă înaintea dregătorului, și toată cetatea alerga să ne vadă nevoia pedepsei. Ajunși, stăpânitorul a poruncit să se dezbrace cei doi frați și să-i bage în mijloc. Deci muncitorii dezbrăcându-i și aducându-i, i-au băgat spre întrebare. Iar pe noi amândoi ne-au pus înaintea celor ce acum se pedepseau. Eu plângeam văzând o frică ca aceasta, iar slujitorii mă înfricau și mai mult, zicând: «Crede, flăcăule, că deși ai scăpat nesupărat din cealaltă cercare, dar acum nu vei mai scăpa, ci vei gusta și tu muncile ce vezi acum». Deci eu, auzindu-i și văzându-le, întru mare temere și spaimă am căzut. Și, poruncind stăpânitorul, au spânzurat pe cei doi frați de gemănarea roții, și multe ceasuri muncindu-i, au mărturisit clevetirea și nedreptatea ce au făcut-o asupra surorii lor, și cum că ei sunt vinovați de desfrânare și ucidere. Iar stăpânitorul a dat hotărâre asupra lor, ca să li se taie mâna dreaptă și să-i spânzure în furci. Deci, după ce și-au luat aceștia plata, stăpânitorul a poruncit să-l aducă spre cercare și pe celălalt. Adus fiind și acesta, a poruncit să-l spânzure gol în gemănarea roții și să-l muncească. Deci după multă vreme, spânzurat și muncit, de bunăvoie a mărturisit și uciderea ce o făcuse de curând, precum și că a aruncat pe altul în râu și a murit. Atunci stăpânitorul a dat hotărâre asupra lui, ca să i se taie amândouă mâinile și să-l spânzure și pe el în furci. După ce a luat și hotărârea aceasta, stăpânitorul a zis: «Dezbrăcați pe tânărul și aduceți-l în mijloc!» Slujitorii, dezbrăcându-mă de hainele mele, m-au înfășurat cu niște zdrențe și ducându-mă gol, m-au pus înaintea judecătorului.

Eu plângeam cu amar și rugam pe Dumnezeu, zicând: «Atotputernice, Doamne, mântuiește-mă de nevoia aceasta, că mă fac monah și-ți voi sluji Ție!» Iar stăpânitorul a poruncit slugilor, zicând: «Întindeți-l din patru părți și-l bateți cu vine de bou!» Dar cel ce ședea împreună cu stăpânitorul a zis către dânsul: «Stăpâne, păzească-se acesta la altă cercare, fiindcă e vremea prânzului». Deci stăpânitorul a poruncit să fiu legat cu lanțuri și băgat în temniță.

*

Atunci a treia oară a venit la mine tânărul acela ce mi s-a arătat mai înainte în vis și mi-a spus: «Ce-i, Efreme, te-ai adevărit pe deplin că Dumnezeu ocârmuiește lumea cu dreaptă judecată și nu este ne-

dreptate la Dumnezeu?» Iar eu i-am răspuns: «Așa, Stăpâne, m-am adevărit și m-am încredințat, că minunate sunt lucrurile Domnului și nenumărate căile Lui». Așa am început a-l ruga cu multe lacrimi, zicând: «Stăpâne, ai făcut dreptatea aceasta mare cu robul tău, și întru arătarea ta ai mângâiat neputința mea. Miluiește-mă pe mine robul tău și mă scoate din temnița aceasta, ca să mă învrednicesc a mă face monah și să slujesc Stăpânului Hristos». Iar el, zâmbind cu fața, mi-a zis: «Se cădea ție, să fii cu bună așezare și să nu te arunci în temnița aceasta; dar cu purtarea ta cea rea, intrând aici, ce pot să-ți fac? Însă nu te teme; n-o să iei multe. Căci vine alt stăpânitor, care vrea să te slobozească». Și zicând acestea s-a dus.

Iar eu, întru mult necaz petrecând, socoteam oare cum vor lua sfârșit cele pentru mine. Deci, după cinci zile a venit alt stăpânitor, care petrecuse în casa părinților mei. La șapte zile după luarea stăpânirii, a întrebat pe acela, căruia îi erau încredințate judecățile, de sunt ceva legați în temniță? Iar el spunându-i că e un tânăr legat pentru o pricină oarecare, în ziua a opta a poruncit să se rânduiască ieșirea. Deci, șezând el în divan a poruncit să fiu adus spre întrebare. Și venind slujitorii la temniță, iarăși mi-au pus lanțul de grumaz și mă trăgeau în priveliștea cetății spre cercare. Stăpânitorul a poruncit să mă dezbrace și să mă lege cu zdrențe și, punându-mă în mijloc, m-au adus înaintea judecătorului. Stăpânitorul văzându-mă m-a cunoscut, însă după asprimă legilor m-a întrebat și, cunoscând că sunt clevetit, a poruncit să-mi dea drumul. Atunci slujitorii dezlegându-mi legăturile și dându-mi hainele, m-au îmbrăcat și m-au slobozit. Iar eu cu preaslăvire izbăvind-mă, îndată și numai decît am mers în munte la un stareț și căzând la picioarele lui și povestindu-i lui toate, m-a făcut pe mine monah. Acestea, frații mei, vi le-am povestit pentru folos, ca și voi împreună cu mine să slăviți pe Dumnezeu cel ce voiește ca toți oamenii să se mântuiască și la cunoștința adevărului să vie.”¹

¹ Sf. Efrem Sirul, *Cuvintele și Învățăturile*, București, Tipografia Națională, 1926, pp. 3-7.

SOCOTELILE ÎNȚELEPCIUNII CU MOARTEA

Când nu mai răspund oamenii la chemarea dragostei lui Dumnezeu, dau de asprimea dreptății Sale, când, spre pedepsirea răutății, îngăduie războaiele. Atunci viața oricui se află în primejdie de moarte, și a celor de acasă și a celor de pe fronturi.

Să cercetăm, între marginile îngăduite, pricina aceasta, a războaielor, care pe mulți îi spală de fărâdelegi în șiroaie de lacrimi. Luăm ca gând de ajutor în darea răspunsului voința lui Dumnezeu, care urmărește ca toți oamenii să se mântuiască și la cunoștința adevărului să vie. Drept aceea, Dumnezeu, cel milostiv întru dreptăți, pe cei nebăgători în seamă sau protivnici - dar totuși oameni cumsecade - abia cu ajutorul primejdiei îi înduplecă să vrea și ei ce vrea Dumnezeu, adică mântuirea, singurul lucru cu adevărat de trebuință. Al doilea gând de ajutor e primirea de mai înainte ca bun, a ceea ce orânduiește și face Dumnezeu, și știind că nimic nu se întâmplă fără voia lui Dumnezeu, să ne bucurăm de hotărârea Lui, chiar dacă nu pricepem aceasta. Iar gândul al treilea e că în suferințe fără de voie s-au mântuit mucenicii, în suferințe de bunăvoie s-au mântuit cuvioșii; tot așa și cu suferințele războaielor, mult mai mulți se mântuiesc pe front, decât s-ar fi mântuit acasă.

Obişnuit, lumea crede că mor în războaie cei răi și scapă cei buni. Este și nu este așa, pentru că numai singur Dumnezeu știe și ține socoteala fiecăruia. Unul din sfinți a zis: "Caprele eu sunt; iar oile Dumnezeu le știe". Pe urmă numai singur Dumnezeu știe - și precum știe și face - dacă pentru cineva e mai de folos viața, sau mai mult îi folosește mutarea din viața aceasta. Apoi Dumnezeu, în atotputernicia Sa, folosește și pe cei răi, pe necredincioși, pe cei fără nici un Dumnezeu, ba chiar și pe draci, ca printr-înșii să aducă la mântuire pe cei de mântuit.

Așa bunăoară cineva, încărcat de păcate, cum l-au povățuit cei trei "prieteni" ai săi, ajunge la strâmtoare și nevoie mare. Necazurile îi mai topesc trupul, îi mai subțiază mintea și așa găsește pe Dumnezeu, ca pe singura scăpare a sa din primejdie. Acum I se roagă pentru prima dată, și poate ca niciodată. Deci, cu prilejul târcoalelor morții în jurul vieții sale, Dumnezeu în atotștiința Sa, văzându-l că s-a îndreptat pe calea bună pentru toate zilele lui pe care le-ar mai avea - dacă ar fi

cuminte - în chip nevăzut și minunat îl scapă de moarte sigură. Dacă însă îl știe, că mai târziu va avea o pocăință și mai bună, îl va mai îngădui printre mai multe și mai grele primejdii, scăpându-l din fiecare, căci necazurile spală petele păcatelor de pe haina noastră nevăzută, - și mai târziu îl scoate din topitoarea suferințelor, fie spre viața cea fără de trup, fie întorcându-l spre viața pământească, ca pe un înțeleptit.

Pe cei ce însă n-au statornicie în bine, ci iarăși s-ar întoarce la rele, uitând făgăduința ce au făcut-o la strâmtoare, pe unii îi scoate din viața cea deșartă, atunci când după știința lui Dumnezeu, au ajuns la cea mai bună pocăință din viața lor, ca în aceea să se socotească în vecii fără de sfârșit. Aceștia așa-s mai de câștig pentru mântuire, primindu-i Dumnezeu cu cât de câtă pocăință.

Pe cei ce trecuți prin suferințe au câștigat întărire și statornicie spre bine și printr-înșii știe Dumnezeu că ar dobândi mântuire și alții, pe aceștia îi scapă și-i întoarce iar acasă. De cumva iarăși se dedau stricăciunii și îngrămădirii de păcate, iarăși îi cheamă la școală. Și așa face de câte ori trebuie și cu toți câți trebuie.

Cu cei răi și, după știința lui Dumnezeu, fără întoarcere, printre alte neștiute taine, are și aceste două socoteli: sau îi pierde în grabă, în chip năprasnic, ca să nu-și mai înmulțească relele și așa, mai ușor să se osândească; sau că, prin răutatea lor, vrea să răsplătească, să ispășească, să întoarcă, sau să mântuiască pe unii din cei de acasă, mai zăbavnici la pocăință, sau îndărătnici la sfatul și rugăminte celora buni.

Iar pe al treilea fel de oameni, pe cei buni, prin darul lui Dumnezeu, îi scoate din viața cea deșartă, fie știindu-i că ar avea să cadă mai târziu, tinzându-și la fărâdelegi mâinile lor, îngreunându-și astfel sau chiar pierzându-și mântuirea și chemându-i de aceea mai devreme, până nu se schimbă în răutate nerăutatea lor; fie că, plăcuți fiind lui Dumnezeu, i-a pus la încercare și i-a aflat Lui-Și vrednici, precum scrie:

Înțelepciune 3:

1. Sufletele dreptilor sunt în mâna lui Dumnezeu și nu se va atinge de dănsule munca.

2. Părutu-s-a în ochii celor nepricepuți că dreptii sunt morți cu desăvârșire și ieșirea lor din lume e o mare pedeapsă,

3. Și mergerea lor de la noi sfărâmare, iar ei sunt în pace.

4. Chiar dacă în fața oamenilor au îndurat munci, nădejdea lor e plină de nemurire,

5. Și puțin fiind pedepsiți, mare răsplată vor primi, că Dumnezeu i-a încercat pe dâșii și i-a aflat Lui-Și vrednici.

6. Ca aurul în topitoare, așa i-a lămurit, și ca pe o jertfă de ardere întreagă, așa i-a primit.

7. Străluci-vor în ziua răsplătirii...

Iar dacă sunt câte unii răi, fără leac și nu pățesc nimic din ne-cazurile oamenilor, trebuie că i-a lepădat Dumnezeu și-i lasă să se desăvârșească în rele, ca să-și ia osândă veșnică, - precum s-a spus la cele pentru Saul.

*

O altă taină a lui Dumnezeu e și aceasta: Nu pedepsește toată răutatea tuturor, aici, și numaidecât; precum nici nu slăvește bunătatea tuturor, aici, și numaidecât. Dacă ar face așa, atunci și oamenii ar face binele de frică; mântuirea ar fi de silă, iar nu o faptă a libertății și a dragostei. Apoi, dacă repede ar pedepsi tot răul, Dumnezeu ar fi un fricos, un neputincios, micit la o măsură omenească sau cel mult îngerească, și ne-ar da să înțelegem că se teme de rău și-și apără stăpânirea, - cum fac oamenii. Ci tocmai pe faptul că îngăduie răilor să-și facă de cap, și-i lasă pe oameni neînfricați de pedeapsa năprasnică, ne dovedește atotputernicia Sa, veșnic liniștită asupra răului, - atotputernicie, sub ocrotirea căreia, prin virtutea credinței, stăm liniștiți și noi, primind palmele și scuipările răului, ca pe niște mărturii ale neputinței aceluia, în fața atotputerniciei lui Dumnezeu, care ne întărește cu liniștea Sa.

Cu aceea că nu pedepsește răutatea numaidecât, îi întinde ispită puternică, să se desăvârșească și ea, spre pedeapsă sigură în ziua judecății. Iar dacă, totuși, uneori pedepsește năprasnic vreo fărădelege, o face ca să mai pună frâu răutății între oameni, și mai ales să nu scadă în credință începătorii, și să nu se piardă dintre oameni cunoștința răsplătirii după fapte.

Deci, ori că răsplătește, ori că nu răsplătește, fie binele, fie răul, un lucru e sigur: că vine o răsplată sigură și veșnică, și că biruiește binele asupra răutății. Apoi, prin răbdarea multor neștiuți de oameni, atotputernicia și dreptatea lui Dumnezeu, sfărâmă mereu porțile iadului, cu puterea Bisericii văzute și nevăzute.

Iată de ce toată grija și rugăciunea să ne fie să-i primească Dumnezeu în locașurile dreptilor pe cei ce ne-o iau înaintea, scăpând, cu orânduire dumnezeiască, din învelitoarea vieții celei deșarte. Unul dintre slujitorii lui Dumnezeu, tânguindu-se de îngustimea vederii și de strâmtimea credinței oamenilor, că socotesc numai cele de aici, zice că: "Oricât ni s-ar părea de neobișnuit, dar adevărul acesta rămâne: că ne-a trimis Dumnezeu în lumea aceasta, ca să învățăm a ne lepăda de ea și să o căutăm pe cea adevărată".

Pentru iubitorii de Dumnezeu nu este durere, nu este primejdie - afară de păcat - și nu este moarte; ei trebuie fericiți și urmați cu aceeași lepădare de sine și de viață, oricând vremea ne-ar cere-o.

2 Corinteni 4:

16. De aceea nu ne descurajăm, și măcar că omul nostru cel dinafară se prăpădește, omul nostru cel dinlăuntru se înnoiește zi de zi.

17. Pentru că suferința noastră, ușoară și de-o clipă, ne agonisește nouă, mai presus de orice măsură o cumpănă veșnică de mărire,

18. Ca unora ce n-avem în vedere cele ce se văd, fiindcă cele ce se văd sunt vremelnice, pe când cele ce nu se văd sunt veșnice.

2 Corinteni 5:

1. Ci noi știm că, dacă pământeasca noastră locuință, în cortul acesta, se desface, avem în ceruri clădire de la Dumnezeu, casă veșnică, nefăcută de mână.

2. De aceea suspinăm în acest trup, dorind să ne îmbrăcăm cu locuința noastră cea din cer.

Deci nu sunt de plâns decât necredincioșii, care s-au stins în necredință, ca niște înstrăinați și protivnici lui Dumnezeu. Dar e bine să se știe că viața în primejdii pe mulți i-a scos din numărul morților și i-a primit Dumnezeu din brațele morții, în Împărăția vieții.

JUDECATA MILOSTIVĂ

De obicei oamenii nu se întorc la Dumnezeu decât atunci când dau de primejdii, adică atunci când îi ajunge dreptatea dumnezeiască din urmă și trebuie să dea seama de ce au făcut. Nu e rău să te întorci la Dumnezeu nici chiar atunci, în ceasul al unsprezecelea; însă ar fi cu mult mai bine să vii, de bună voie, la rosturile tale veșnice, și nu tras de mânecă sau pălit cu prăjina din urmă. Dacă am fi noi mai simțiți, am vedea că Dumnezeu, preamilostivul, ne îmbie cu iubire, încă din dimineața vieții, Taina sfântă a pocăinței, ca să nu ajungem către seara vieții așa de îmblățiți de rele. Taina pocăinței este judecata milostivă, ce o face Dumnezeu cu noi păcătoșii, când mergem noi, de bună voie, și ne mărturisim greșelile.

Preoții poartă preoția lui Hristos; prin iertarea lor, Dumnezeu te iartă, prin graiul lor, Dumnezeu îți vorbește. Prin ei, Dumnezeu te cheamă, oricât ai fi de păcătos.

Mare este Taina pocăinței, nu numai fiindcă te face din rău, bun, din vrăjmaș al lui Dumnezeu, prieten al Lui, ci și pentru că un lucru așa de mare e acoperit cu chip smerit. Mila cea fără de margini a Tatălui, ca să scape pe fiii Săi de judecata cea aspră, a dreptății după fapte, le trimite, coborând din ceruri, pe Fiul Său cel Unul Născut, să le facă o judecată milostivă și fără nici o înfricoșare, și iarăși să-i împace cu Sine.

Poate tocmai pentru că e așa de smerită judecata aceasta milostivă, nu pot să vie la mântuirea ei binefacere aproape nici unul dintre cei cu mintea plină de "știință" și afumată de mândrie. Cum să poată veni, ei care știu totul, ei care stăpânesc peste oameni, să vie în genunchi înaintea unui simplu preot și să-și înșire toate fărădelegile și necazurile lor?! Nu, asta mândria n-o poate face, să vie de bună voie la

smerenie. De aceea, ei dau de asprimea dreptății care-i fierbe în zeama lor până li se moaie oasele trufiei.

Taina pocăinței sau mărturisirea e al doilea botez: botezul lacrimilor. Sunt trei botezuri care ne curățesc de toate: primul, prin care intrăm în obștea creștină, e Botezul din apă și din Duh, sau nașterea a doua, când suntem înzestrați cu darurile Duhului Sfânt, după atotștiința de mai înainte a lui Dumnezeu. Acesta nu se mai repetă. Al doilea e botezul pocăinței, sau al lacrimilor, pe care îl putem face, și trebuie făcut, ori de câte ori ni se încarcă conștiința cu greșeli față de Dumnezeu, față de oameni și față de noi înșine. Iar al treilea e botezul sângelui, care, dacă se întâmplă să vie necăutat de noi, de asemenea ne spală toate păcatele, mai ales dacă ne-a venit din hotărâta mărturisire a lui Dumnezeu, Cel în Treime închinat și a Sfintei Sale Biserici. Acesta e un dar pe care-l dă Dumnezeu cui și cui, din vreme în vreme, mai ales în vremea de prigoană a credinței creștine dreptmăritoare. Acesta iarăși nu se mai repetă, și nu atârână de noi, în privința venirii, ci numai în privința primirii. Sfântul Chiril ne învață¹:

"Dacă cineva nu primește Botezul nu se mântuiește, afară numai de mucenici, care primesc Împărăția și fără de apă. Mântuitorul, când a mântuit lumea pe cruce și când I s-a împuns coasta, a izvorât sânge și apă, ca să se boteze cu apă, cei ce se botează în vreme de pace și să se boteze cu sângele lor, cei ce se botează în vremea prigoanelor. Mântuitorul numește și mucenicia botez, când zice: «Puteți să beți paharul pe care Eu îl beau și să vă botezați cu botezul cu care Eu mă botez?»"²

E lucru de mirare, că pentru pricini pământești se găsesc mii și milioane de oameni, care merg cântând la moarte, dar pentru Împăratul Cerurilor abia se mai găsesc puțini, din când în când, care să fie liniștiți și bucuroși de moarte.

Pentru aceasta trebuie ochii spălați mai bine, ca să vadă mai departe decât stadia vieții acesteia vremelnice, precum erau odată sfinții mărturisitori ai lui Dumnezeu, fericiți să treacă prin porțile focului și ascuțișul sabiei la Împăratul sufletelor, Mântuitorul nostru.

În Taina spovedaniei rogi pe Dumnezeu, căruia I te mărturisești, - de față fiind și sluga Sa, talmaci al voii Sale către tine și chezaș al tău

¹ Sf. Chiril al Ierusalimului, *op. cit.*, pp. 96-97.

² Marcu 10, 38.

către Dumnezeu - să-ți ierte mulțimea relelor ce le-ai făcut, înșirându-le pe toate, după cum te ajută conștiința. Și bun e Dumnezeu, căci te iartă de toate datoriile tale, dar numai dacă ierți și tu, din inimă, greșelile fraților tăi. Dacă nu ierți, nici Dumnezeu nu te iartă. Și trebuie să iertăm la nesfârșit, pe toți, din toată inima.

Cei vechi se rugau pentru cei ce-i schingiuiau și le cuprindeau picioarele, binecuvântând pe cei ce-i duceau la moarte; iar alții ziceau că ar trebui să cumpărăm cu aur ocările și necazurile ce le pătimim de la oameni. Totul e să te învoiești așa, pentru Dumnezeu, și El îți ajută; căci adevărat nu e după fire să iubești din toată inima pe cel ce te ucide în tot felul, ci e mai presus de fire. Acesta e înțelesul și capătul acestei judecăți milostive a lui Dumnezeu: redobândirea iubirii fără margini, întoarsă de la toate păcatele spre Dumnezeu și spre toți oamenii. Cât se poate prinde de minunea acestei Sfinte Taine, iată spunem că ea lucrează revenirea oamenilor la nerăutatea pruncilor.

SFATUL DIN IAD

Într-o carte veche, din Sfântul Munte, un duhovnic iscusit în povețe a lăsat închisă într-o întâmplare învățătura aceasta:

“Un preot, cu frica lui Dumnezeu și grija păstoriților săi, se ostenea zi de zi, prin toate mijloacele ce-i stăteau în putință, să întoarcă pe cei rătăciți din calea pierzaniei și să-i întărească în cuvântul lui Dumnezeu. Cu toate acestea, vedea cu durere că ostenele sale rămân fără roadă. Credincioșii săi lepădară numai fățarnicia; încolo, putrezeau în aceleași păcate, cum îi găsisese. Zădarnică era slujba, zădarnice predicile, zădarnice sfaturile zilnice, zădarnice sfaturile date la spovedanie. Nimic nu-i clintea din noroiul păcatelor.

Ce să facă bietul preot? Cum să-i îndrepte? Căci se înflăcăra pentru lucrul lui Dumnezeu, știindu-se chezaș pentru sufletele lor, și se frământa zi și noapte, cerând de la Dumnezeu să-i arate, pentru ce nu poate să-i atragă la mântuire?

Într-o sâmbătă seara, după vecernie, stătea amărât pe-o piatră din grădină, covârșit de grija datoriei sale preoțești și mahnit amarnic de

truda-i fără roadă. Cum sta așa, pierdut în gânduri grele, iată că Dumnezeu îi deschise ochii necăjitului său suflet, asupra unei vedenii înfricoșate: o gloată de arapi, negri ca tăciunele, i se arătară ca un nor întunecat de duhuri necurate. Era un divan al diavolilor în frunte cu Satana, marele și încruntatul tartor al lor.

Deodată, din mijlocul divanului un glas diavolesc zbieră de clocoti văzduhul:

- Voi, drăceștilor gloate, sfătuiți-vă, nascociți cu mintea voastră meșteră în viclenii, și să-mi spuneți: cum ați putea voi mai ușor și mai sigur înșela pe oameni, ca să umplem cu ei împărăția beznei și pântecele flămând al iadului?

La această poruncă a tartorului celui mare, gloatele întunecate ale încornoraților, intrară în putoarea diavoleștilor sfaturi.

Nu trecu mult și din mulțimea aprinsă de sfat ieși înaintea Satanei o căpetenie, lucind ca păcura, și zise:

- Întunecimea ta, să furișăm în mintea oamenilor gândul drăcesc că nu este Dumnezeu; astfel, neavând de cine să se teamă, ușor ne vor cădea în gheare, vor face numai ceea ce vrem noi și vom umple iadul cu ei.

Ascultându-l, Satana chibzui și apoi răspunse:

- Cu minciuna asta prea puțini vom putea prinde în undiță; pentru că lucrurile Celui de sus: cerul și pământul și toate câte le împodobesc mărturisesc slava Lui și toate dovedesc că El este. Să vie altul, cu o nascocire mai vicleană.

Atunci din gloatele întunericului, ieși o altă căpetenie încornorată și zise:

- Întunecimea ta, părerea mea e să le spunem oamenilor că, chiar dacă ar fi Dumnezeu, dar după moarte nu este suflet și nu este judecată, și, prin urmare, nici răsplată sau pedeapsă. Să le spunem că nu e nici rai nici iad și, prin urmare sunt slobozi să mănânce, să bea și să-și facă toate poftele trupului și ale inimii, căci, ca mâine vor muri și după moarte nu mai e nimic și o să le pară rău că nu și-au făcut toate gusturile cât au fost în putere.

Satana îi cumpăni vorbele, apoi îi zise:

- Nici cu vicleșugul acesta nu vom putea câștiga prea mulți: căci printre oameni sunt unii răsăriți la minte, care știu că este Dumnezeu și

că în dreapta Lui stă răsplata sau pedeapsa după fapte. Și apoi mulți știu că sufletul dăinuiește și după moarte și va merge la judecata cea de pe urmă, după cum îi învață Scripturile. Cu vicleșugul acesta ne pică și nouă ceva în gheare, dar mare lucru nu. Eu vreau oameni mulți, ca nisipul mării, să-i închid ca pe o turmă de proști în toate peșterile iadului! răcnii Satana și trânti odată din copită așa de tare, că toată droaia dracilor sughiță de groază.

Atunci din mulțime se rupse o altă căpetenie și, sprijinindu-se tanțos în coadă, duhni următoarea propunere:

- Prea întunecate jupâne și tată al minciunii, lăudată să fie grija ta de-a umple iadul nostru cu proștii și destrăbălații pământului! Am ascultat cu luare aminte vicleșugurile tovarășilor noștri despre pierzarea oamenilor, așa de scumpă nouă, tuturor dracilor tăi, și, văzând că ele nu sunt pe placul întunecimii tale, am născocit la rândul meu un vicleșug și mai mare: de ce să nu lăudăm pe oameni pentru credința în Dumnezeu, în nemurirea sufletului, în judecata de apoi și în răsplata după fapte? De ce să nu le spunem și noi că este un rai și un iad, care dăinuiesc în veacul veacului? Dar, după ce le vom spune toate acestea - pe care ei le știu prea bine - să le șoptim la ureche, o dată, de două ori, de mii de ori: nu vă grăbiți cu pocăința, oameni buni! Mai e vreme destulă. Trăiți mai întâi după cum vă vine pofta. Pocăința lăsați-o mai la urmă! Nu vă grăbiți!

Ascultându-l, ochii Satanei fulgerară de bucurie drăcească. El se ridică trufaș de pe jilțul de flăcări ca smoala și, bătând cu laba pe umeri pe diavolul care născocise acest vicleșug, glasul lui tună o dată, de se cutremură tot întunericul iadului:

- Voi, duhuri puturoase ale împărăției mele, ca gândul risipiți-vă pe fața pământului și, ca o otravă dulce, strecurați în urechile oamenilor șoapta cu adevărat după numele nostru: «Nu vă grăbiți cu pocăința, oameni buni, nici cu spovedania adevărată. Mai e vreme destulă: mâine, poimâine, la bătrânețe. Până atunci, faceți-vă datoria către Dumnezeu și suflet numai așa, de ochii lumii. Vedeți-vă mai întâi de grijile pământești, așa ca și până acum. Pentru pocăința adevărată mai aveți vreme, că doar n-o să muriți chiar mâine!»

Și, la porunca Satanei, duhurile iadului se împrăstiară cu iuteala gândului pe fața pământului, să amăgească pe zăbavnicii oameni în

minciuna pierzării, cu amânarea pocăinței pe mâine, pe poimâine, la bătrânețe...

Vedenia se stinse, și preotul, trudit de soarta credincioșilor săi, înțelese, în sfârșit, pricina zăbavei lor de a se hotărî să se mântuiască cu adevărat. De formă și de ochii lumii, ei își îndeplineau datoriile creștinești, dar, vrăjiți de șoapta ademenitoare a viclenilor, găseau că sfaturile părintelui sunt bune mai mult pentru cei bătrâni. Cât despre ei înșiși mai au vreme destulă: mâine, poimâine, la bătrânețe...

Iată sfatul de primejdie care-i încâlcește pe oameni în rele și-i bagă în toate necazurile și în tot întunericul, iar mâine, poimâine, ca niște storși de vlagă, nu mai sunt buni de nimic. Dumnezeu iartă neștiința, dar viclenia ba. Iar omul cu socoteală vicleană e acela care-și dă cu voia toată tinerețea dracilor, rămânând ca lui Dumnezeu să-I dea o bătrânețe distrusă. Nu-i va fi zvârlită și bătrânețea laolaltă cu tinerețea?

DEZLĂNȚUIREA STIHILOR

Dacă oamenii totuși nu se întorc de la rele, nici după asprimea necazurilor, atunci vin peste întunecata lume necazuri mai presus de fire: "Tăriile cerului vor fi zguduite; nu voi cutremura numai pământul, ci și cerul, zice Domnul!"¹ Căci: "Moartea și sângele, învrăjbirea și sabia, zdrobirea și bătaia, asupra celor nelegiuți s-au zidit toate acestea, și pentru ei s-a făcut potopul"².

Sus în Cer, la cârma nevăzută a lumii se rânduiește ce să fie jos pe pământ, cu toți și cu fiecare. Dar cele ce vin să se întâmple pe pământ tot de pe pământ își iau plecarea; așa că, în toate, oricând, și de noi atârnă ce să ne vie de la dreapta judecată. Că așa se ține cumpăna între sus și jos.

Iar precum că de pe pământ se suie pricina păcatelor strigătoare la cer și că din cer coboară răspunsul, avem mărturia îngerilor, trimiși la Lot în Sodoma, în chipul a doi oameni, căci sodomia locuitorilor striga la cer și chinuia sufletul dreptului:

¹ 2 Petru 3, 10.

² Înțelepciunea lui Isus Sirah 40, 11-12.

Facere 19:

13. Strigarea lor s-a suit înaintea Domnului și Domnul ne-a trimis să-i pierdem.

14. Atunci a ieșit Lot și a grăit cu ginerii săi și le-a zis: "Sculați-vă și ieșiți din locul acesta, că va să piardă Domnul cetatea". Ginerilor însă li s-a părut că Lot glumește.

Faptele lor nu-i lăsau să creadă, ci făceau să li se pară glumă și așa au pierit și ginerii lui Lot, făcându-se nevrednici de cuvântul lui Dumnezeu. Dar avem însăși mărturia lui Dumnezeu, cea dată lui Noe înainte de potop:

"Sosit-a înaintea feței Mele sfârșitul a tot omul, căci s-a umplut pământul de nedreptățile lor, și iată, Eu îi voi pierde de pe pământ"¹.

Și s-au deschis stăvilarele cerului și a fost potopul.

Iar pentru vremuri viitoare avem alte răspunsuri ale cerului atârând peste faptele pământului:

Apocalipsa 14:

12. Aci este răbdarea sfinților, care păzesc poruncile lui Dumnezeu și credința lui Iisus.

13. Și am auzit un glas din cer, zicând: "Fericiți cei morți, cei ce de acum mor pentru Domnul! Da, grăiește Duhul, odihnească-se de ostenele lor, căci faptele lor vin cu ei".

14. Și am privit și iată un nor alb, și cel ce ședea pe nor era asemenea Fiului Omului, având pe capul Lui cunună de aur și în mâna Lui seceră ascuțită.

15. Și alt înger a ieșit din Templu și a strigat cu glas mare celui ce ședea pe nor: pune secerea și

¹ Facere 6, 13.

seceră, căci a venit ceasul de secerat, fiindcă s-a copt secerișul pământului.

16. Atunci cel ce ședea pe nori a aruncat pe pământ secerea Lui și pământul fu secerat...

18. Apoi alt înger a ieșit din Altar, având putere asupra focului, și a strigat cu glas mare celui ce avea cosorul ascuțit, și a grăit: pune cosorul tău cel ascuțit și culege strugurii viei pământului, căci boabele ei s-au copt.

19. Atunci Îngerul aruncă pe pământ cosorul lui și culese via pământului și ciorchinii îi aruncă în teascul cel mare al mâniei lui Dumnezeu.

20. Și teascul fu călcat afară din cetate și a ieșit sânge din teasc până la zăbalele cailor, și în depărtare de o mie șase sute de stadii.

Ferindu-ne de a îndrăzni vreo tâlcuire, un lucru e sigur, despre care nu mai încapă nici o îndoială, că fărădelegile duc omenirea într-o istorie cu necazuri din ce în ce mai apocaliptice.

ANTIHRIST

El e "acela" care va veni în numele său - nu al lui Dumnezeu - evreu de neam, care va tirăni sub ascultarea sa tot pământul. Căci "acela" va primi să fie împărat peste strălucirea tuturor împărățiilor pământului.¹

Creștinii - cu numele - din pricina înmulțirii fărădelegilor care sting Duhul², așa se vor slăbi la minte, încât de frică³ mulți se vor lepăda⁴ de Hristos și vor primi toată voia rea și vor gusta toată răutatea răului, "căci credința nu este a tuturor"⁵. Viața lor, slăbănogită de păcat, va da îndrăzneală Satanei, care va lucra în "acela" tot felul de

¹ Matei 4, 8-9.

² 1 Tesaloniceni 5, 19.

³ Apocalipsă 21, 8.

⁴ 2 Tesaloniceni 2, 3.

⁵ 2 Tesaloniceni 3, 2.

puteri și de semne, de minuni mincinoase și de amăgiri nelegiuite pentru fiii pierzării, fiindcă n-au primit iubirea adevărului, ca să se mântuiască. De aceea, pentru că iubesc păcatul mai mult decât pe Dumnezeu, Dumnezeu le trimite amăgiri puternice, ca să dea crezământ minciunii, și să cadă sub osândă toți cei ce n-au crezut adevărul, ci au îndrăgit nedreptatea¹.

Iudeii de odinioară, împinși înlăuntrul de "acela" au răstignit pe Domnul, înțepându-l călcâiul², și nu l-au putut face mai mult nimic; dimpotrivă Domnul, pogorându-Se prin cruce la cei din închisoare, a spart veșnicele încuietori, și mare pradă a făcut nesățiosului iad. De atunci umblă protivnicul ca un leu turbat, întărâtându-și uneltele, ca măcar faptele și învățătura Mântuitorului să le întunece în necredință. Neputând nici aceasta, își aprinde ciracii și pe "acela" al lor, care se repetă în fiecare veac de oameni, din zilele Sfinților Apostoli³, până în zilele celui mai desăvârșit Antihrist, din vremea de apoi, când va propovădui Ilie⁴, ca doară-doară va putea măcar să stingă pe ucenicii lui Iisus de pe fața pământului: prigonindu-i, spânzurându-i, ucigându-i, răstignindu-i și în tot felul omorându-i.

Mai mult, cum zice un Părinte, acest Antihrist - care nu se mulțumește numai cu necredința sa, ci vrea necredința tuturor - nu va avea astâmpăr decât în ziua când ar izbuti să ucidă pe Dumnezeu și să-L azvârle din inima și mintea celui din urmă credincios rămas pe pământ; și nu râvnește, nebunul, la o mândrie mai mare, decât aceea de-a termina odată cu Dumnezeu, iar în locul Lui să-și împlănte în sufletul omului, ca pe o sabie a iadului, chipul său de fiară.

"Acela" nu se mulțumește numai să înșele pe oameni cu amânarea pocăinței pe mâine, pe poimâine, la bătrânețe, ci luptă nebun cerând: 1. moarte lui Dumnezeu; 2. moarte învățurii Sale; 3. moarte creștinilor, ucenicilor Săi; 4. pustiire Bisericii Sale și oprirea Sfintei Jertfe celei de-a pururi, care este Sfânta Liturghie.

Chinurile cele de pe urmă, cele de la Antihrist, în care va lucra toată puterea Satanei, vor întrece toate prigoanele câte s-au întetțit asupra creștinilor, de la început până în zilele acelea.

¹ 2 Tesaloniceni 2, 9-11.

² Facere 3, 15.

³ 1 Ioan 2, 18.

⁴ Maleahi 3, 23.

Numai sila unei prigoane peste tot pământul împotriva creștinilor îi va hotărî să lase la o parte orice vrajbă confesională și să fie *una*, cum au fost la început. Nu vor scăpa de sub tăvălugul urgiilor istoriei până nu vor veni și la mintea aceea să asculte și să îplinească, măcar la sfârșit, rugămintea cea mai de pe urmă a Mântuitorului în lume.

Poate că în vremile acelea abia vor mai fi creștini; dar oricâți vor rămâne, aceia trebuie să treacă, peste ceea ce ar fi foarte bine să treacă creștinătatea vremii noastre și să fie *una*.

Primejdia comună s-a arătat în lume, unirea creștinătății întârzie. Doamne, până când?

Deci, când fărădelegile vor încleșta mintea și inima oamenilor și-i vor sălbătici așa de tare, încât vor zice că nu le mai trebuie Dumnezeu și Biserică și Preoți, încât va fi sălbăticia și nebunia urii¹ peste tot pământul, atunci vine sfârșitul.

SFÂNTA LITURGHIE MAI ȚINE LUMEA

Precum Taina pocăinței sau mărturisirea este judecata milostivă a lui Dumnezeu, ascunsă sub chip smerit, și iubitorii de smerenie dau de darul acesta, asemenea și Sfânta Jertfă a Mântuitorului, din Sfânta Liturghie, ascunde, iarăși sub chip smerit, o taină a ocârmuirii lumii. Cei vechi știau pricina pentru care nu se arată Antihrist în zilele lor, căci Sfântul Pavel vorbește despre taina aceasta în chip ascuns, dar n-o numește². E Sfânta Liturghie, sau Jertfa cea de-a pururi, despre care a grăit Domnul prin Daniil³ și apoi Însuși ne-a învățat. Ea este aceea care oprește să nu se arate Antihrist, sau omul nelegiurii⁴ decât în vremea îngăduită lui de Dumnezeu. Căci pentru mulțimea fărădelegilor, demult ar fi trebuit Dumnezeu-Tatăl să sfârșească lumea, însă Dumnezeu-Fiul, Cel ce este iubirea de oameni și de toată firea, mereu se aduce pe Sine Jertfă sfântă înaintea lui Dumnezeu-Tatăl, mijlocind milostivirea de la El.

¹ Luca 6, 11.

² 2 Tesaloniceni 2, 6.

³ Daniil 12, 10.

⁴ 2 Tesaloniceni 2, 3.

Rabdă Fiul lui Dumnezeu pentru noi o răstignire neînteruptă; Mielul-Împărat stă mereu chezaș înaintea Tatălui, aducându-Se în Jertfă neîncetată, rugămintă de mijlocire pentru biata lume. Că de n-ar fi sângele Mielului, al Însuși Arhiereului-Împărat, Iisus Hristos, dat de bună voie și neîncetat preț de mântuire pentru oameni, stând cu iubire și părtinire pentru lume, demult ar fi înecat Dumnezeu pământul în sângele oamenilor și l-ar fi ars cu foc, desfăcând de istov stihiiile¹.

Deci sângele Mielului din Sfânta Împărtășanie mai ține sufletul în oase și lumea în picioare. Precum Taina Pocăinței e un dar al Cerului, sub chip smerit, pentru mântuirea fiecărui suflet în parte, așa Sfânta Liturghie, marea taină, ascunsă iarăși sub chip smerit, mântuiește lumea, sau o ferește de urgiile Antihristului. Iată de ce, toată lumea ar trebui să vie la Sfânta Liturghie, că pentru dănuirea lumii e darul acesta pe pământ.

Ceea ce se poate spune, pe scurt, despre o prea mare taină a lui Dumnezeu, ascunsă în Sfânta Liturghie, care se săvârșește și în Cer și pe pământ, și pentru care mai ține Dumnezeu lumea, am încercat. Dar Sfânta Liturghie este neasemănat mai bogată în taine, care nu se pot depăna pe limbă omenească. Dumnezeu coboară între oameni și suie oamenii la Sine, pe scara Sfintei Liturghii.

PROOROCUL DE FOC

Deci câtă vreme mai sunt oameni ce caută pocăința și Sfânta Împărtășanie, Satana n-are putere: îl oprește Dumnezeu. Dar când oamenii se vor întuneca la minte așa de tare, încât vor împiedica Sfânta Liturghie, cu toată voia lor, vrând necredință, în zilele acelea va înceta și Jertfa cea de-a pururi, și va începe urâciunea pustiirii, precum zice la:

Daniil 12:

Și din vremea când va înceta Jertfa cea

¹ 2 Petru 3, 7, 12.

de-a pururi și va începe urâciunea pustiirii, vor fi 1290 de zile.

E vremea de trei ani și jumătate, în care va propovădui Ilie, cel mai mânios prooroc, și va vesti cele șapte cupe ale urgiei lui Dumnezeu - cele de pe urmă - cu care se va sfârși mânia lui Dumnezeu¹. Va fi o vreme de strâmtoare, cum n-a mai fost de la începutul lumii, nici nu va mai fi². În zilele acelea:

Daniil 12:

10. Mulți vor fi curățiți, albiți și lămurii; iar cei nelegiuți se vor purta ca cei nelegiuți. Toți cei fără de lege nu vor pricepe, ci numai cei înțelepți vor înțelege (ce vreme e: apropiindu-se a doua venire).

Cei fără de lege huliră pe Dumnezeul Cerului din pricina durerilor, care-i frigeau de-și mușcau limbile, dar de faptele lor nu s-au pocăit, zice Apocalipsa³.

La plinirea acelei vremi de pe urmă, când răutatea va fi desăvârșit coaptă, va vesti Ilie⁴, Proorocul de foc, a doua venire a Mântuitorului. Vestirea aceasta, bucuria cea mai mare a creștinilor, va fi primejdie de moarte proorocului adevărat; căci oamenii fărădelegii îl vor ucide ca pe Ioan Botezătorul, care era în duhul și puterea lui Ilie⁵, la cea dintâi venire. Dar tocmai când protivnicii Atotputernicului credeau că omorând și pe cel din urmă prooroc, în sfârșit "au terminat cu Dumnezeu", iată că învie Ilie...

Iudeii își dau seama de nebunia protivniciei lor și de înșelarea Antihristului și, cu înfricoșare și cutremur mare, se întorc și primesc pe Iisus Hristos-Dumnezeu, după cum mărturisește despre ei Scriptura.

Proorocul mincinos, Antihristul, prin duhul său necurat cu care lucră și se ține, răscoală pe toți împărații lumii să-i adune la războiul zilei celei mari a lui Dumnezeu⁶, în valea lui Iosafat⁷, la cel de pe urmă război și la cea mai mare vărsare de sânge de pe pământ.

¹ Apocalipsă 15, 1.

² Matei 24, 21-22.

³ Apocalipsă 16, 10-11.

⁴ Maleahi 3, 23.

⁵ Luca 1, 17.

⁶ Apocalipsă 16, 14.

⁷ Ioil 4, 12.

SFÂNTA CRUCE PE CER

Luminată în slavă, mai strălucitoare ca soarele, căreia încă i-au stat oamenii împotriva¹ și au înjurat-o, se va arăta, în ciuda tuturor vrăjmașilor ei, semn slăvit de biruință a binelui asupra răului. Atunci, în zilele acelea înfricoșate, pe pământ și în tot trupul, Însuși Dumnezeu-Cuvântul vine să cheme pe oameni, pentru cea din urmă oară, însă nu la pocăință, ci la judecată. Atunci Dumnezeu și economia mântuirii nu mai e pe crezute, ci pe văzute.

Iar pe Antihrist, în care lucra toată puterea Satanei:

2 Tesaloniceni 2:

8. Domnul îl va ucide cu suflarea gurii Sale, și-l va nimici cu strălucirea venirii Sale.

Daniil 12:

12. Fericit va fi cel ce va aștepta și va ajunge la 1335 de zile.

E ziua Domnului cea mare și înfricoșată, zi de fericire pentru cei chemați, aleși și credincioși², zi de bucurie negrăită, ziua întoarcerii Acasă, în țara de obârșie³ și capătul plângerii. Zi de fericire, văzând izbânda răbdării, văzând învierea cea de obște, văzând moștenirea cea gătită de la întemeierea lumii celor ce-L iubesc pe Dumnezeu și au rămas în dragostea Lui până în sfârșit. Și taine între taine, numai de Dumnezeu știute, atunci se vor vedea.

Ceilalți însă, vor sta să-și dea sufletul de groază și de așteptarea celor pornite să vie peste lume, căci Tăriile Cerului vor fi zguduite. Atunci vedea-vor pe Cel ce L-au răstignit, venind pe nori, cu putere și cu mărire multă⁴; pe Cel ce este dragostea noastră, care nouă ne împrăștie frica, dar groaza groazelor⁵ pentru cei ce L-au prigonit și L-au răstignit pentru iubirea Sa de oameni și trebuind să-și capete plată veșnică după faptele lor.

¹ Luca 2, 34.

² Apocalipsă 17, 14.

³ Ieremia 22, 10.

⁴ Luca 21, 26-28.

⁵ Înțelepciunea lui Solomon 17, 6.

Și va fi judecata, căci fărădelegile au adus potopul și fărădelegile strigă și grăbesc judecata.

Drept aceea, văzând că s-a luat pacea de pe pământ¹, dar timpul² încă nu ni s-a luat, cu glasul lui Dumnezeu³ chemăm pe toți oamenii de pretutindeni să se pocăiască, pentru că a hotărât o zi în care va să judece lumea!⁴ Iar ziua aceea poate fi oricând.

Iată mai pe înțeles graiul rugăciunii Mântuitorului, pentru creștinătatea de peste veacuri și de peste tot pământul, prinsă pe cât s-a putut, în sunetul acestor șapte surle...

Iar despre Antihrist se mai poate scrie și altfel...

¹ Apocalipsă 6, 4.

² Apocalipsă 10, 6-7.

³ 1 Petru 4, 11.

⁴ Fapte 17, 30-31.

IV

RĂZBOIUL NEVĂZUT

OMUL, ZIDIRE DE MARE PREȚ

“Lumea, adică Universul văzut al formelor materiale și Universul nevăzut al spiritelor pure, este expresia bunătății lui Dumnezeu. Ea a fost creată pentru ca să se bucure de bunătatea dumnezeiască. Ființa ei, dată în toate lucrurile care o alcătuiesc, de la primul mineral până la înger, e o ființă împărtășită. Viața tuturor făpturilor participă la bucuria în Dumnezeu după gradul de ființă pe care îl au și după capacitatea cu care a fost înzestrată fiecare. Acest grad de ființă și această capacitate de participare e principiul ierarhiei după care e constituită lumea creaturală. Omul ocupă în această ierarhie un loc central. Prin trup aparține lumii fizice, prin suflet aparține lumii spirituale. În marele cosmos, el e un microcosmos, cum îl numește învățatul teolog al Bisericii noastre, Ioan Damaschin. Ființele spirituale ale creației, făcute după chipul și asemănarea lui Dumnezeu, sunt libere, adică posedă voință proprie. Îngeri sunt liberi, omul e liber. Păstrarea lor în armonia primordială a bucuriei de viață e lăsată la libera lor voie. Bucuria de a trăi în lumina dumnezeiască sau cu termenul legendar în Paradis, e cu atât mai mare cu cât e un act de consimțire, în virtutea libertății spirituale. Tot astfel suferința prăbușirii din armonia paradisiacă va fi cu atât mai mare cu cât ea va fi tot un act liber. O parte din îngeri s-a prăbușit din armonia cerească prin trufie. Omul s-a prăbușit călcând de bună voie rânduiala stabilită de Dumnezeu. Dacă armonia paradisiacă a lumii primordiale e opera lui Dumnezeu prin Cuvântul, răul care înveninează lumea își are izvorul în păcatul primului om. O piatră a căzut în lac; dar căderea ei nu privește numai piatra, ci se repercutează asupra lacului întreg, pe care îl tulbură până la maluri.

În noua situație a căderii din armonia paradisiacă, omul suferă. El constată în propriile mădulare răul, durerea, moartea. Și le constată în toată lumea înconjurătoare. Păcatul lui se răsfrânge asupra lumii întregi și lumea întreagă suferă împreună cu el. Fiindcă omul ca microcosmos, cu alte cuvinte ca rezumat al stihilor din care e alcătuită lumea, face ca răul din el să se repercuteze asupra lumii din afară. Istoria omenirii căzute e în cea mai mare parte istoria păcatului în desfășurare. Ea pare imaginea răsturnată în dezordine a Paradisului legendar.

Două sentimente puternice sporesc tristețea și durerea omului căzut: sentimentul rămănerii pe dinafară din armonia superioară a lumii spirituale și refuzul de a accepta integral condiția de mizerie în care își ispășește pedeapsa.

Întruparea Mântuitorului și ispășirea păcatului omenesc prin crucificare deschid din nou poarta Paradisului spiritual. Prin Logos s-a creat armonia primordială a lumii, prin Logosul întrupat se va restabili. Creștinismul e a doua creație a lumii. Organul prin care se revarsă din nou în viață energiile Harului dumnezeiesc e Biserica. Ușa ei e poarta redeschisă a Paradisului.”¹

ÎNGERI CĂZUȚI

Mai înainte de a se zidi omul și cele văzute, în lumea nevăzută a îngerilor, s-a întâmplat o nebună noutate: Lucifer și ceata sa au vrut să fie ei mai presus de Dumnezeu². Celelalte căpetenii de oștire cerească s-au împotrivit acestei nebunii. Lucifer însă ca fulgerul a căzut³ de la fața lui Dumnezeu, făcându-se din înger luminat, drac întunecat.

“Vai pământului și mării, căci diavolul a coborât la voi, având mânie mare.”⁴

El e leul, care umblă răcnind, căutând pe cine să înghită⁵. Între el și suflet se începe războiul nevăzut.

¹ Nichifor Crainic, *Ortodoxie și Etnocrație*, Ed. Cugetarea, București, 1937, pp. 54-56.

² Isaia 14, 12-15.

³ Luca 10, 18.

⁴ Apocalipsă 12, 12.

⁵ 1 Petru 5, 8.

PUSTIREA FIRII OMENEȘTI ÎN ADAM

Omul dintâi, zidit după chipul și asemănarea lui Dumnezeu, avea toată făptura sa întoarsă spre Dumnezeu, care se răsfrângea într-însul ca soarele într-un bob de rouă. Mintea, pofta și iuțimea, sau cugetarea, iubirea și voința, erau unite întreolaltă în aceeași vedere sau contemplare a lui Dumnezeu. Iar trupul, deși pământ, neavând în sine poftă pătimasă, întovărășea - așa-zicând - contemplarea aceasta. Asta era temelia cea străveche, în care omul avea să crească de la chip la asemănare cu Dumnezeu.

Protivnicul a dat primul război cu Adam în Rai și prin el, cu noi, cu toți, întrucât toți eram în Adam¹. E primul război pierdut de om. Înfrângerea lui însă o repetă întreg neamul omenesc, mii de ani de-a rândul; iar ceea ce a făcut Adam facem și noi fiecare. E limpede că la mijloc a fost o neascultare, o încovoire a unei meniri, date omului de Dumnezeu².

Iată cercul vicios pe care-l strângeau cu putere, asupra firii omenești, Domniile și Stăpânirile întunericului³, îmbrăcându-se pe ascuns în simțirea cea după fire și povârbind-o spre o lucrare contra firii și contra ascultării de Dumnezeu. Iată cum, printr-un sfat rău, îngerii căzuți au surpat raiul virtuții din fire. Vom vedea la vreme, că deodată cu acesta, au stins și lumina cunoașterii.

Iată așa a întors Adam firea omenească de la calea scurtă a desăvârșirii, înfundând-o în hățișul ascultării străine, ceea ce i-a adus scoaterea din Rai în lumea aceasta. “Necaz mare se făcu la tot omul și jug greu apăsă de atunci pe fiii lui Adam.”⁴ Căci mare sfărâmare făcu uci-gașul, băgând în zidire puhoiul pustiirii morții și toată tragedia istoriei.

Iată, și cu alte cuvinte, pustiirea ce se făcu firii omenești:

Căderea firii în ispită e tot una cu o sfărâmare, care l-a făcut pe om bucăți. Astfel mintea i-a fost amăgită de mândrie și slavă deșartă,

¹ Romani 5, 12.

² A se vedea și Sf. Maxim Mărturisitorul, *Răspunsuri către Talasie*, în *Filocalia*, ed. I, vol. 3, pp. 25, 62, 149.

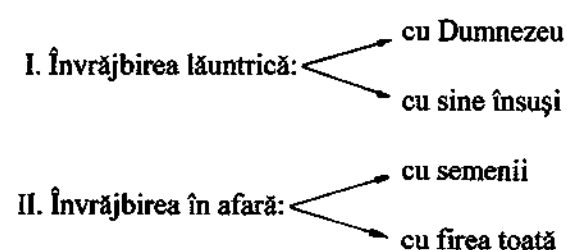
³ Coloseni 2, 15.

⁴ Înțelepciunea lui Isus Sirah 40, 1.

crezând ispititorului, că va fi ca Dumnezeu, cunoscând binele și răul¹; simțirea sau dragostea i s-a întors spre trup, care s-a aprins de poftă pătimasă; voința sau iușimea în spaimă și rușine s-a întors și, văzându-se gol, s-a ascuns de Dumnezeu. Iar când l-a strigat Dumnezeu pe nume, nu L-a mai văzut, ci numai L-a auzit, de vreme ce vederea conștiinței sale era întoarsă acum de la Dumnezeu la sine, căci s-a văzut gol. Deci, când să-și recunoască greșeala, mintea îi era slăbită, inima rănită cu iubirea de sine, încât cunoașterea lui decăzută scoase vinovat pe Dumnezeu pentru pustiirea sa.

Așa luă strămoșul plata neascultării, și fu scos afară din fericirea vederii lui Dumnezeu, și alungat în lumea aceasta și îmbrăcat în haine de piele².

De atunci firea noastră în îndoită învrăjbire se află:

Învrăjbirea aceasta ne urmărește ca o lege de pedeapsă dată firii; ea întunecă chipul nostru cel după Dumnezeu. Dar sufletul nu s-a întunecat de tot, căci a mai rămas conștiința, ca o stea ce nu s-a stins de pe cerul Raiului, și mereu ne aduce aminte de obârșia noastră dumnezeiască și ne îmbie o refacere. De la învrăjbirea aceasta vine toată tulburarea și războiul celor două legi, adică al legii cu fărădelegea, de care se plângea și Sf. Pavel că se oșteau într-însul.³ Așa se face că împătrit greșim: împotriva lui Dumnezeu, împotriva noastră înșine, împotriva aproapelui și împotriva firii întregi. Adică păcatul sau decăderea firii ne-a făcut să pierdem: pacea cu Dumnezeu, pacea dinlăuntrul nostru, pacea cu oamenii și pacea cu toată firea. Ne-am sălbătăcit în toate părțile, cât aproape "să se teamă" și Dumnezeu de noi. Iată de ce și fiarele fug de om.

¹ Facere 3, 5.

² Facere 3, 21.

³ Romani 7, 23.

DUPĂ FIRE ȘI ÎMPOTRIVA FIRII

Puterile sufletului: mintea, iubirea și voința, după orânduirea cea străveche¹, își aveau lucrarea și ținta către Dumnezeu. Această tindere spre Dumnezeu a sufletului era lucrarea cea după fire; și pe temeiul stăruinței în această tindere, urma să creștem de la chip la asemănare. Așa eram în sfatul, în ascultarea și vederea lui Dumnezeu.

"În urma păcatului, cel viclean a ținut puterile sufletului încă de la început de firea celor văzute «și nu mai era cine să înțeleagă și să caute pe Dumnezeu»², întrucât toți cei părtași de firea omenească își mărgineau puterea rațiunii și a minții la înfățișarea lucrurilor sensibile și nu mai aveau nici o înțelegere pentru cele mai presus de simțuri."³

De la neascultare încocoare, puterile sufletului, nemaifiind unite în Dumnezeu, ci învrăjbite și aprinse de gânduri ce se contrazic⁴, nu mai lucrează după fire, ci lucrează cel mai adesea, dacă nu aproape totdeauna, contra firii. După cuvântul Sfinților: toată strădania diavolului aceasta era și este ca să desfacă dragostea sufletului nostru de Dumnezeu și s-o lege de orice altceva, afară de Dumnezeu.

Drept aceea vrăjmașul, ca să-și ajungă ținta fărădelegii, îmbie sufletului ispita întâi, cea prin plăcere, aducându-i momeli plăcute la vedere și bune la gustare⁵, potrivite cu fiecare putere frântă a sufletului, în parte; iar pe trup îl împinge să le împlinească cu lucrul și să le facă tot mereu. Vrea vicleanul, ca pe niște lipsiți de bucuria vederii lui Dumnezeu, pe care ne-a furat-o, să ne mângâie, învățându-ne să iubim plăcerea simțurilor, bine știind vicleanul, că asta stinge iubirea de Dumnezeu și întunecă mintea de la vederea Lui. Că nu Dumnezeu este Cel ce nu ne mai iubește și nu ne mai vede, ci noi suntem cei ce nu-L mai iubim și nu-L mai vedem, căci între noi și El e zidul păcatului⁶, iar dincoace de zid, noi: o grămadă de cioburi mereu zdrobindu-ne de zid și în tot mai mare sfărâmare aflându-ne.

¹ Isaia 58, 12.

² Psalm 13, 2-3; 52, 3.

³ Sf. Maxim Mărturisitorul, *idem*, pp. 310-311.

⁴ Romani 7, 23.

⁵ Facere 3, 6.

⁶ Efeseni 2, 14.

Ascultarea cea străină a încovoiat dragostea noastră spre lumea aceasta și spre trup. Iușimea sau voința, care, după fire, aveau rostul să îndrepte spre Dumnezeu ca un arc dragostea, iar către diavol mânia, ca pe o săgeată, a aprins-o contra firii și a transformat-o în ură, încât fiara de om, ca fulgerele zvârle săgețile în obrazul fraților și în fața Sfântului Dumnezeu, blestemând și dând dracului pe toate și chiar pe sine însuși. Iar pe biata minte, de unde - după fire - avea să fie oglindirea sau răsfrângerea lui Dumnezeu, tronul lui Dumnezeu în om, locul Său cel sfânt¹, fie că o întunecă afumând-o cu mândria, fie că o aprinde să stea împotriva adevărului, sau într-alte chipuri o sfărâmă și pune într-însa urâciunea pustiirii sau idolul (ideea fixă a) păcatului.

“Când rațiunea e fără minte, iar mânia aprinsă și pofta nerațională, ajunge stăpână pe suflet neștiința, pofta de asupraire și desfrâu. Din acestea se naște deprinderea păcatului cu fapta, împletită cu diferitele plăceri ale simțurilor...”

“Tot ce-i de prisos și peste trebuința firească e necumpătate. Iar aceasta e calea diavolului spre suflet. Dar tot pe ea se întoarce acela cu rușine în țara lui, când firea e povățuită de înfrânare. Sau iarăși, calea e formată din afectele (dorințele) naturale, care atunci când sunt împlinite peste trebuință aduc pe diavol în suflet, iar când sunt împlinite potrivit cu trebuința îl întorc prin ele în țara lui. Iar țara acestuia e obișnuința și confuzia învățată a viciului, în care trăiește totdeauna și la care duce pe cei biruiți de iubirea celor materiale.”² Așa se înscăunează vrăjmașul în mintea care nu-și păzește porțile dorințelor, și așa de tare o strâmbă contra firii, încât zice răului bine și binelui rău; întunericului lumină și luminii întuneric; cumineniei nebunie și nebuniei înțelepciune³, cu care scornește apoi că nu e Dumnezeu⁴, ci numai natură, iar dacă e vorba să fie vreun “Dumnezeu”, omu-i “Dumnezeu”.

Iat-o pe biata minte înșelată desăvârșit și pe diavol rânjind biruitor, că a izbutit să pună minciuna lui în mintea omului, așa cum l-a asigurat când l-a scos afară din Rai, făgăduindu-i că, mâncând din pomul oprit, va fi: “Ca Dumnezeu cunoscând binele și răul”⁵. - De

¹ 2 Corinteni 6, 16.

² Sf. Maxim Mărturisitorul, *idem*, pp. 192-193.

³ Isaia 5, 20.

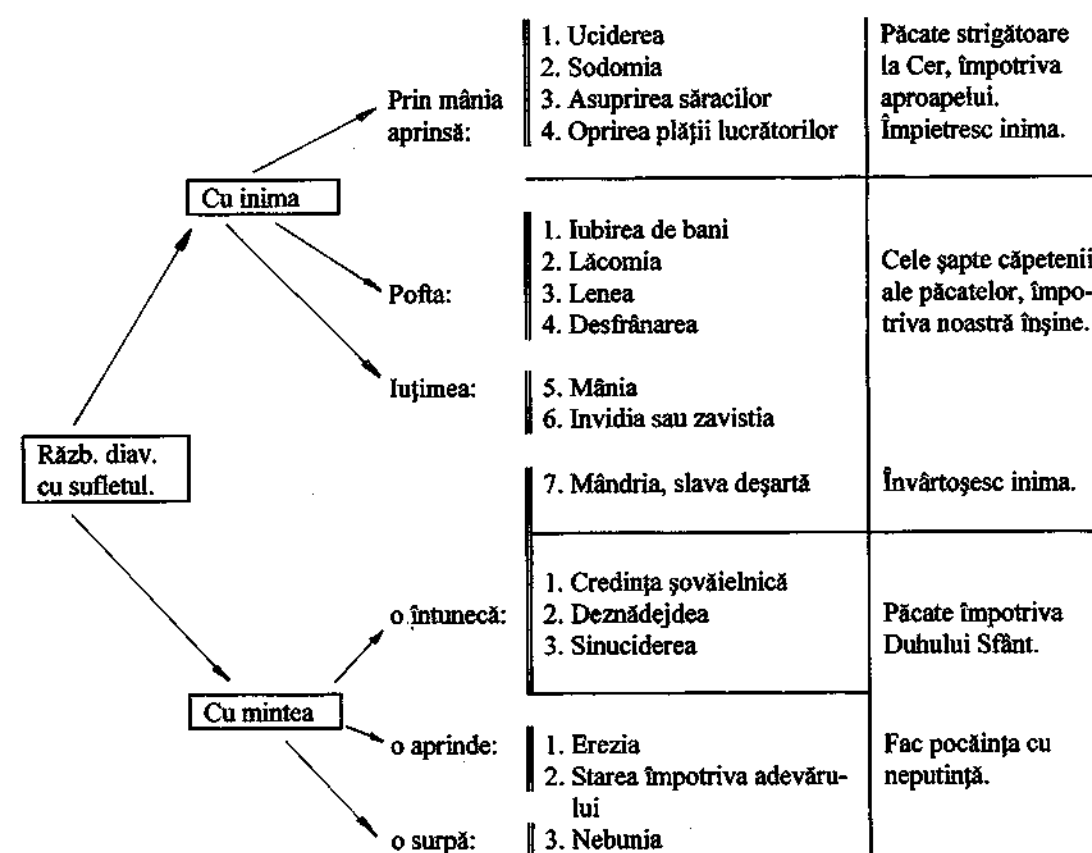
⁴ Psalm 52, 1.

⁵ Facere 3, 5.

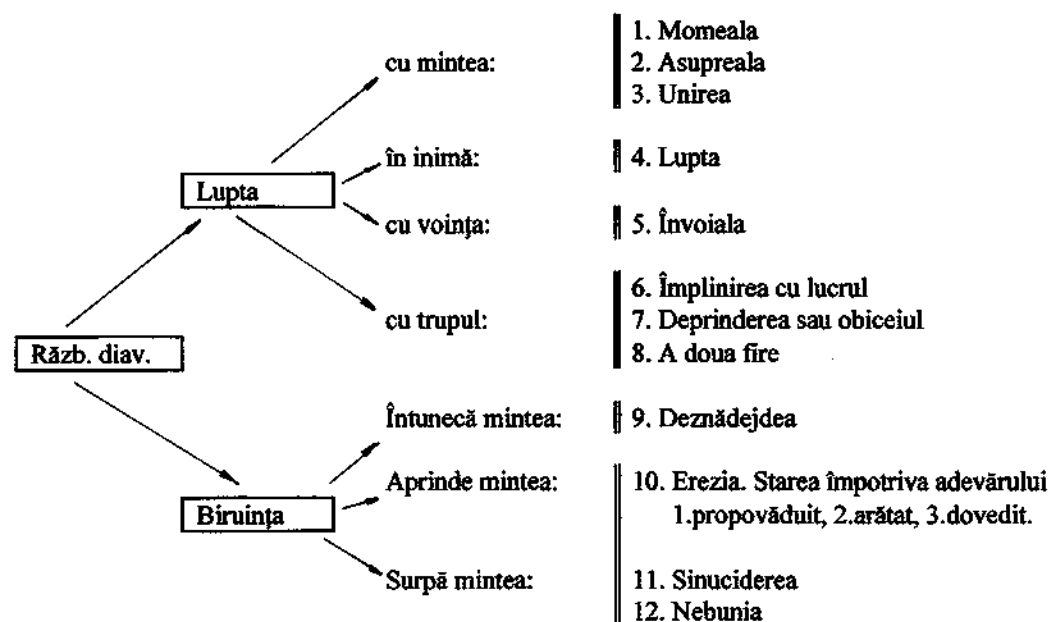
unde să mai cunoască!? Iată ce e o minte îndrăcită: din bună, neună, care socotește minciuna adevăr și adevărul minciună și azvârle cu spurcăciuni în Dumnezeu, bucurie făcând dracilor. Iată o minte legată cumplit, târâtă în robie străină și pierzându-și darul de mare cinste de la Dumnezeu: al libertății voinței și al dreptei socoteli.

Iar trupul cel hotărât după fire să îplinească cu lucrul sfatul lui Dumnezeu și sfatul dreptei socoteli, îplinește sfatul fărădelegii, robind patimilor contra firii, care-l spurcă, îl tâlhăresc de vlagă, îl strică cu bolile și cu totul îl fac neputincios spre ostenele suirii de la chip la asemănare.

Iată hățișul de patimi și fărădelegi în care războiul vrăjmașului cufundă sufletul celor ce iubesc lucrurile lui și nu le pasă de Dumnezeu:

Iată și treptele căderii, în număr de 12, pe care alunecă puterile noastre în fiecare din acest hățiș de patimi și păcate:

Prin urmare, dacă lucrurile ar fi mers fără nici o împiedicare, după planul ucigaș al vrăjmașului, de mult viața oamenilor s-ar fi făcut iad desăvârșit, înnebunindu-se, îndrăcindu-se și omorându-se unii pe alții și pe ei înșiși.

REFACEREA FIRII OMENEȘTI ÎN IISUS HRISTOS

Dar ca să fie stăvilită pustiirea aceasta: "Pentru aceasta s-a arătat Fiul lui Dumnezeu: ca să sfărâme lucrările diavolului"¹.

Spre o deplină lămurire a refacerii omului și a rostului neasemănat de mare al întrupării Mântuitorului, pentru câștigarea acestui război pierdut de firea omenească în Rai, dăm câteva pagini de cea mai aleasă frumusețe și adâncime, din Sf. Maxim Mărturisitorul.

¹ 1 Ioan 3, 8.

"Fiul cel Unul Născut și Cuvântul lui Dumnezeu, făcându-se om deplin spre a scoate firea oamenilor din această strâmtoare, a luat din prima alcătuire a lui Adam nepăcătoșenia și nestricăciunea; iar din nașterea introdusă după aceea în fire, din pricina păcatului, a luat numai trăsătura pătimitoare, însă fără de păcat. Puterile rele își aveau, cum am spus, din pricina păcatului, lucrările lor ascunse în trăsătura pătimitoare, primită de la Adam, ca într-o lege necesară firii. Văzând ele în Mântuitorul trăsătura pătimitoare a firii celei din Adam, datorită trupului pe care-l avea și închipuindu-și că și Domnul a primit legea firii din necesitate ca orice om obișnuit, iar nu mișcat de aplecarea voii Sale, și-au aruncat și asupra Lui momeala, nădăduind că-L vor convinge și pe El, ca prin patima cea după fire (prin afectul natural) să-și nălucească patima cea împotriva firii (afectul contra naturii) și să săvârșească ceva pe placul lor. Domnul îngăduindu-le prima încercare a ispitirilor, prin plăcere, le-a făcut să se prindă în propriile lor viclenii și prin aceasta le-a anulat, alungându-le din fire, întrucât a rămas neajuns și neatins de ele. Astfel a câștigat biruința - desigur nu pentru El, ci pentru noi pentru care s-a făcut om - punând în folosul nostru tot câștigul. Căci nu avea pentru Sine lipsă de încercare Cel ce era Dumnezeu și Stăpân și slobod prin fire de toată patima, ci a primit încercarea pentru ca, atrăgând la Sine puterea cea rea din ispitele noastre, să o biruiască prin momeala morții, pe aceea care se aștepta să-L birue pe El, ca pe Adam la început.

Astfel de la prima încercare a înfruntat Căpeteniile și Stăpâniile¹, care au venit să-L momească, alungându-le departe de fire și tămăduind latura de plăcere a trăsăturii pătimitoare. Prin aceasta a desființat în El Însuși zapisul lui Adam care se învoise de bună voie cu patimile plăcerii, și care, avându-și voia povârnită spre plăcere, vestea, chiar tăcând, stăpânirea vicleanului asupra lui, prin faptele ce le săvârșea, neputându-se elibera din lanțul plăcerii, de frica morții.

După ce, așadar, prin biruința asupra primei ispite prin plăcere, a zădărnicit planul Puterilor, Căpeteniilor și Stăpâniilor celor rele, Domnul le-a îngăduit să-și pună în lucru și al doilea atac, adică să vină și încercarea ce le mai rămăsese, cu ispita prin durere. În felul acesta a

¹ Coloseni 2, 15.

voit ca, deșertându-și acelea deplin în El, însuși veninul stricacios al răutății lor, să-l ardă ca printr-un foc, nimicindu-l cu totul din fire. Căci omul fugea de durere, din pricina lașității, ca unul ce era tiranizat pururea fără să vrea de frica morții, de aceea stăruia în robia plăcerii, numai și numai pentru a trăi.

După ce Domnul a anulat așadar Căpeteniile și Stăpâniile prin prima experiență a ispitelor în pustiu, tămăduind latura de plăcere a trăsăturii pătimitoare a întregii firii, le-a desființat din nou în vremea morții, eliminând de asemenea latura de durere din trăsătura pătimitoare a firii. Astfel dar a luat asupra Sa, ca un vinovat, fapta noastră, din iubirea de oameni; mai bine-zis, ne-a scris în socoteala noastră, ca un bun, mărimea biruințelor Sale. Căci asemenea nouă, luând fără de păcat trăsătura pătimitoare a firii, prin care obișnuiește să lucreze ale sale toată Puterea rea și stricăcioasă, le-a zădărnicit în timpul morții pe acelea, întrucât au venit și asupra Lui pentru iscodire. Și astfel a biruit asupra lor și le-a ținut pe Cruce, în vremea ieșirii sufletului, ca pe unele ce n-au aflat nimic propriu firii lor în trăsătura pătimitoare a Lui, pe când ele se așteptau să dea de ceva omenesc, datorită părții pătimitoare pe care o avea prin fire, din pricina trupului. Deci pe drept cuvânt a slobozit, prin trupul Său cel sfânt luat din noi, ca printr-o începătură, toată firea oamenilor de răutatea amestecată în ea prin trăsătura pătimitoare, supunând prin însuși trăsătura pătimitoare a firii puterea vicleană care se afla tocmai în ea (adică în trăsătura pătimitoare) împărțind asupra firii.”¹

Prinși în cercul vicios dintre păcat și plata lui, întruparea și moartea Domnului Hristos au adus oamenilor o altă naștere și au schimbat sensul morții, făcând-o moartea păcatului din fire și cale a învierii.

CONTINUAREA BIRUINȚEI, PRIN TAINE

Biruința Mântuitorului e unică. Fără El nimeni nu mai poate câștiga o a doua biruință asupra răului. Dar cu Hristos, da; însă nu e nici

¹ Sf. Maxim Mărturisitorul, *idem*, pp. 62-66. A se vedea și pp. 333-345.

atunci altă biruință, ci tot aceeași, prelungindu-se în vreme și înmulțindu-se cu luptătorii. Căci Iisus Hristos împlinește ceea ce ne lipsește nouă: ne-a dăruit o a doua naștere, iertându-ne de prima; ne-a întărit firea pentru refacerea virtuții și ne-a luminat mintea pentru refacerea cunoștinței, - amândouă de trebuință pentru a ne lipi cu dragostea mai tare de adevăr decât de viața aceasta. Astfel ne-a dăruit și nouă biruința asupra morții, întrucât - celor ce trăim viața în Hristos - nu ne mai este o groază, ci o dezlegare definitivă de păcat. Moartea pentru noi nu mai este o înfrângere a firii, ci omorâre a păcatului și izbăvirea firii. În felul acesta zicem că biruim și noi dar de fapt e Iisus Hristos, cel ce locuiește în noi prin Taine, care câștigă războiul și se oștește pentru mântuirea noastră; și, stăruind și noi cu dragoste în nevoia lui Dumnezeu, răzbește asemănarea Sa peste chipul vieții noastre. Așa ni s-a împărtășit pe Sine, în primele trei Sfinte Taine, fiecăruia, îndată după venirea noastră în lume. Ni s-a dăruit pe Sine ca lumină ce luminează pe tot omul ce vine în lume¹. Acestea sunt: Sfântul Botez, Ungerea cu Sf. Mir și Sfânta Împărtășanie, iar la vârsta priceperii cunoștința de Dumnezeu².

Prin Sfântul Botez, Biserica lui Hristos ne naște de sus³ în obștea creștinilor sau a ucenicilor Domnului. Prin el primim ștergerea păcatului străvechi⁴, întrucât toți eram în Adam când a păcătuit el⁵. Întărirea firii în starea de curăție, dobândită prin Botez, rămâne să se împlinească treptat, conlucrând fiecare cu Harul dat la Botez.

Prin Sfântul Mir primim sălășluirea în noi a darurilor Duhului Sfânt, potrivit cu atotștiința și orânduirea lui Dumnezeu ce-o are în viață cu noi cu fiecare. Taina aceasta ne dă întărirea în viața cea nouă primită la Botez și face să se dezvolte, în bine, talanții ascunși în țarina fiecărui ins la naștere.

Iar prin Sfânta Împărtășanie Îl primim pe Însuși Domnul Dumnezeu și Mântuitorul nostru Iisus Hristos, ca Mântuitor din primejdia ce o avem cu vrăjmașul și pustiitorul vieții.

¹ Ioan 1, 9.

² Ioan 17, 3.

³ Ioan 3, 3.

⁴ Romani 5, 19 și 6, 22.

⁵ Romani 5, 12-14.

Tot la Botez mai primim de la Dumnezeu și pe îngerul păzitor care răspunde de noi și de darurile primite, atât în vremea vieții cât și la ieșirea noastră din viața pământească.

Mântuitorul nostru nevăzut se îmbracă cu noi, și pe noi ne îmbracă cu Sine:

“Câți în Hristos v-ați botezat, în Hristos v-ați și-mbrăcat”¹.

Omul cel dintâi, luat din pământ și pământesc, se îmbracă în omul cel de al doilea, care este din Cer și se face ceresc.² Iar primul om ceresc este Iisus Hristos: Omul cel nou, care este chipul și asemănarea lui Dumnezeu³. Făptura noastră cea sufletească sau duhovnicească se unește cu Hristos, iar El se face - așa-zicând - Duhul nostru. Iată pe scurt ce este tămăduirea firii noastre, sau înnoirea omului.

*

Toți creștinii sunt botezați și totuși nu toți se mântuiesc. De ce? Iată de ce: darurile Botezului stau înlăuntrul făpturii noastre nevăzute, așteptând sporirea vârstei și vremea minții, când, prin propovăduirea Bisericii, aflăm despre comoara cerească, cea ascunsă în țarina ființei noastre.

Iată întărirea acestora prin cuvântul Sf. Marcu Ascetul: “Prin Botez ni s-a dat Harul, însă stă ascuns în chip nearătat, așteptând ascultarea noastră și împlinirea poruncilor, pentru care am primit putere prin el”⁴. Adevărul că Iisus Hristos ne este “Cale” spre desăvârșire e lămurit pe toate laturile de Sfinții Părinți ai Răsăritului. Nu numai că Iisus Hristos ne-a poruncit Botezul, ci chiar porunca Îl cuprinde pe Domnul. “Domnul e ascuns în poruncile Sale. Și cei ce-L caută pe El, Îl găsesc pe măsura împlinirii lor.”⁵ Dacă Iisus Hristos se află chiar și numai în porunca Botezului, cu atât mai vădit se va arăta în împlinirea poruncii și în desăvârșirea Tainei. Așadar e foarte natural ca sfinții să facă atârnătoare desăvârșirea noastră în Hristos întâi de împlinirea poruncilor. Se poate spune și așa: orice silință spre împlinirea poruncilor e o nevointă a virtuții. Deci, dacă Domnul e

¹ Galateni 3, 27.

² 1 Corinteni 15, 47.

³ Efeseni 4, 24.

⁴ Sf. Marcu Ascetul, *Despre Botez*, în *Filocalia*, ed. I, vol. 1, p. 285; și ed. II, p. 281.

⁵ *Idem*, p. 249; și p. 247.

ascuns în poruncile Sale, firește că este și în strădania pentru dobândirea virtuților. El este puterea sau sufletul nevointelor virtuții.

Sf. Maxim merge până acolo, încât spune: “Ființa virtuții din fiecare este Cuvântul cel unic al lui Dumnezeu, căci ființa tuturor virtuților este Însuși Domnul nostru Iisus Hristos”¹. Dacă prin porunci Domnul ni se îmbeie, așa-zicând, dinafară, ca principiu atractiv, prin virtuți Domnul se manifestă dinlăuntru, ca principiu impulsiv. Porunca ar fi Cuvântul lui Dumnezeu ca îndemnare dinafară, iar virtutea ar fi Cuvântul lui Dumnezeu ca îndemnare dinlăuntru. Iar prezența lui Hristos în Sfintele Taine rămâne un adevăr dogmatic. Aci vorbim de trăire, de desfășurarea lui Hristos din Taine în viața noastră reală. Căci dacă Domnul este ascuns de la Botez în Sanctuarul cel mai dinlăuntru al ființei noastre, ca un Înaintemergător îndemnându-ne spre împlinirea poruncilor, printr-însele apar pe obrazul nostru spirituale trăsăturile Domnului. Astfel aceste trăsături se limpezesc sub îndemnul unei forțe ce lucrează dinlăuntru în afară, forță care nu este alta decât Însuși Iisus Hristos, cel sălășluit în adâncul nostru cel nepătruns încă de conștiință. Prezența lui Iisus Hristos ni se face tot mai vădită înlăuntru nostru, manifestându-se tot mai luminoasă și în purtarea noastră din afară. Iată ce spune Sf. Marcu Ascetul: “Templul acesta, adică locașul sfânt al trupului și al sufletului, are și el un loc în partea dinlăuntru a catapetesmei. Acolo a intrat Iisus ca Înaintemergător², locuind de la Botez în noi”³. “Drept aceea, o omule, care ai fost botezat în Hristos, dă numai lucrarea pentru care ai luat puterea și te pregătește să primești arătarea Celui ce locuiește în tine.”⁴ “Deci, dacă la început Hristos este ascuns în porunci și prin Taine îngropat în noi, pe măsură ce ne prindem de funia poruncilor, cu puterea Lui care este în noi, dobândim din această conlucrare virtuțile; iar printr-însele, ca prin tot atâtea raze, chipul lui Hristos iese la lumină, oglindindu-se dinlăuntru în afară și pe chipul nostru, pe măsură ce ieșim din văluri. De aceea Origen și Sf. Maxim Mărturisitorul consideră drumul creștinului evlavios, ce se întinde de

¹ Sf. Maxim Mărturisitorul, *Ambigua*, P.G. 91, 1081, citat după Pr. Prof. D. Stăniloae, *Curs de Ascetică și Mistică Creștină*, București, 1947, p. 25.

² Evrei 6, 20.

³ Sf. Marcu Ascetul, *idem*, ed. I, vol. 1, p. 287 și ed. II, pp. 282-283.

⁴ *Idem*, ed. I, vol. 1, p. 295 și ed. II, p. 290.

la lucrarea poruncilor până la cunoaștere, ca un drum tainic al Domnului în noi, de la coborârea pe pământ sub chip smerit de rob, până la suirea pe muntele Taborului, unde s-a arătat în toată slava Sa dumnezeiască. Suim de la nevoitele ascetice până la contemplarea mistică: cu Hristos, prin Hristos, spre Hristos.”¹

E foarte semnificativă întreita cufundare a celui ce se botează în numele Sfintei Treimi. Cufundarea aceasta totală însemnează atât moartea Domnului pentru noi cât și moartea omului vechi, omul păcatului. Numai cu prețul acestei morți ne învrednicim de ungerea cu Sf. Mir, prin care ni se împărtășesc, după orânduirea lui Dumnezeu, darurile Duhului Sfânt și de unirea cu Omul cel nou, cel venit din Ceruri, prin Taina Sfintei Împărtășanii. “Prin mijlocirea acestor Taine, Hristos vine la noi, își face sălaș în sufletul nostru, se face una cu el și-l trezește la o viață nouă; iar odată ajuns în sufletul nostru, Hristos sugrumă păcatul din noi, ne dă din Însăși viața Sa și din propria Sa desăvârșire.”² În temeiul acestei semnificații a Botezului, ca repetând moartea și învierea Domnului, în noi în fiecare, sau moartea omului vechi și învierea Omului nou, Iisus Hristos, ni se deschid două laturi ale acestei Taine: una pozitivă și a doua negativă.

“Hristos, sălășluit de la Botez în noi, conduce cu putere nu numai străduința noastră după împodobirea firii cu virtuți, deci nu numai lucrarea pozitivă de fortificare prin voință a omului nou, ci și lucrarea negativă de omorâre a păcatului, de slăbire - tot prin voință - a omului vechi. Căci omul nou nu crește și nu se întinde în noi decât pe măsură ce scade și cedează omul cel vechi. În sporirea cu putere a acestui proces spiritual se ia înțelesul Botezului ca participare a celui ce se botează la moartea și învierea Domnului. Dar Taina Botezului nu e numai o realizare momentană a unei morți și învieri tainice a celui ce se botează, ci și începerea unui proces în care moartea și învierea aceasta continuă până la desăvârșire.”³

¹ Pr. Prof. D. Stăniloae, *Curs de Ascetică și Mistică Creștină*, București, 1947, p. 26.

² Nicolae Cabasila, *Despre Viața în Hristos*, Sibiu, ed. I, 1946, p. 21.

³ Pr. Prof. D. Stăniloae, *idem*, p. 27.

DESĂVÂRȘIREA - FINALITATE A OMULUI

Oameni suntem toți; *om* însă, numai din când în când câte unul: *acela care nu-și dezmințe obârșia divină*; iar Om (cu “O” mare) numai unul, Iisus Hristos, care pentru noi oamenii, Dumnezeu fiind, s-a făcut Om.

Știam și până la El că avem o obârșie divină, că suntem nemuritori cu sufletul, că este un singur Dumnezeu, spiritual, nevăzut - știau acestea și dacia lui Zalmoxis de pe meleagurile noastre -, dar cu venirea lui Iisus Hristos, ca Om între oameni, în istorie, se repară structural firea omenească. Creștinismul e a doua creație a lumii, după concepția Sf. Dionisie Areopagitul, preluată și de Nichifor Crainic în *Nostalgia Paradisului*.

Să dezvoltăm puțin cele de mai sus.

Intrăm în Creștinism de mici, tare de mici, prin Botez. *Atunci ni se “inoculează” creștinismul*. Atunci suntem născuți a doua oară din apă și din Duh - Botezul; atunci suntem miruiți pe frunte, pe ochi, pe obraz, pe gură, pe gât, pe umeri, pe mâini, pe glezne, cu a doua Taină creștină - Sf. Mir; atunci primim și a treia Taină - în ordinea în care ni se dau - Sf. Împărtășanie cu Domnul Hristos.

Și trec anii, pruncul se face copil, tânăr, student, asistent...

Și vin împrejurări neprevăzute, spontane, care trezesc străfunduri, sau *fac apel la străfunduri, cu care încă nu făcusem cunoștință*. Aceste împrejurări pot declanșa adevărate crize ale rațiunii sau ale conștiinței. Nerezolvate la timp în lumina unei rațiuni supreme a *existenței*, pot duce la dezechilibru, la sinucidere, la nebunie, sau la o blazare care nu mai deosebește binele de rău, ceea ce tot un dezastru sufletesc este.

Atenție! Suntem invitați de o nevăzută orânduire a lucrurilor, să facem apel, *să aducem în sfera luminoasă a cunoștinței și resorturile latente ale ființei noastre*, care, actualizate, depășesc prin frumusețe și putere tot ce agonisise până aci, și, prin frumusețea și puterea lor intrinsecă, *să ne redea liniștea și echilibrul*, pe care rațiunea noastră omenească - oricât ar fi de antrenată cu știința sau filosofia - nu le-ar putea restabili.

În realitate împrejurările, oricât de curioase ar fi - și poate cu atât mai mult -, nu sunt decât excitanții dinafară, care declanșează

mecanismul nostru metafizic: creșterea noastră spirituală - devenim, practic și real, conștienți și de cealaltă dimensiune a existenței, al cărei umil suport biologic putem fi și noi, cei în cauză.

Avem o naștere și o creștere biologică; e vârsta noastră inconștientă, irațională, aproape iresponsabilă. Aci *instinctele* păzesc ordinea și viața în mod reflex - nu deliberat. Deliberarea, cu tot regretul, apare în urma forțelor oarbe ale naturii, care ele ne iau în primire din primul ceas al vieții. De aci și multa neputință a rațiunii de a rândui ea o chivernisire mai bună a vieții. De aci și rara dar nobila întrebare, pe care și-o pun unii tineri în pragul vieții: *cu ce interpretare, cu ce destinație să o trăiesc? Ce am de făcut cu mine?*

Deci, dacă avem norocul ca însăși rațiunea noastră să ne trezească spre resorturile metafizice ale spiritului nostru, aceasta se petrece printr-un *act de smerenie a rațiunii*, când își recunoaște cinstite marginile, vicleniile și incapacitatea sa de a ne da prin ea, sau prin noi înșine, pacea și echilibrul în fața forțelor răului și a magiei haosului.

Răul, nebunia și haosul nu sunt literatură: sunt realități, care uneori izbesc frontal și caută să înghită relativul tău echilibru. Vezi clar, uneori cu luciditate unică în viață, că *"dintr-asta"* numai Dumnezeu te poate scăpa.

Iar pe Dumnezeu îl ai sădit, "inoculat", latent, în structura ta spirituală. Tu ești altoit cu un Om-Dumnezeu, absolut superior condiției tale pământești. Prin aceasta și tu ești un *fiu al lui Dumnezeu*, dar nu știai acest lucru, nu veniseși în nici o împrejurare care să-ți depășească puterile naturale, iar Cineva din tine să facă totuși împrejurarea necazului inofensivă. E clar că numai Dumnezeu e mai presus, adică e mai tare decât orice rău, nebunie sau haos. Iar această putere, prin El, ne-a dat-o și nouă. Ne-a dat adică și nouă puterea să fim fiii lui Dumnezeu. Dacă cineva e conștient și trăiește această evidență interioară și pe celălalt plan al existenței, unuia ca acela nici un rău nu i se mai poate întâmpla. Nici omorâți nu pot fi, pentru că într-înșii prezența divină e o forță care face deșartă orice zvârcolire a răului asupra lor. Aceasta o dovedesc marii tirani ai istoriei romanilor, care voiau să înăbușe spectacular existența creștinismului, imaginând vreme de 300 de ani cele mai cumplite morți pentru creștini. Creștinii însă nu mureau spectacular, ci numai simplu, smerit: de sabie. Ba mai mult, faptul supra-

viețuirii în inimaginabile munci și revenirea miraculoasă la sănătate, trezea în muncitorii păgâni o uimire care-i făcea să se mărturisească și ei de partea lui Hristos, botezându-se pe loc, în propriul lor sânge: botezul muceniei, care și el conferă sfințenia definitivă.

În definitiv aceasta și este *finalitatea omului*: creșterea sa în dimensiunile spirituale (conferite de jertfa înțeleasă - deci acceptată -), a bărbatului desăvârșit Iisus Hristos. Deci *desăvârșirea este finalitatea noastră* - cu poruncă - dacă este cine să priceapă și să se angajeze.

Credința e un risc al rațiunii; dar nicidecum o anulare, ci, dimpotrivă, o *iluminare a ei*. E o absorbire a sufletului într-un dincolo al lumii acesteia, în modul divin al existenței. Conștient de această dezmărginire, fără să fii mort deloc și în lume, experiezi, trăiești, la intensități nebănuite, sentimentul libertății spiritului. De fapt la mijloc e o înviere a spiritului pe planul și la nivelul rațiunii divine a existenței în general și aceasta o trăiești ca o eliberare din temnița și teroarea acestei lumi sensibile. Acum scapi de frică. Lumea nu se mai poate atinge decât de temnița ta biologică; - noua ta realitate, de o evidență absolută, scăpându-i cu desăvârșire.

Acestea sunt cuprinse în cuvântul lui Iisus: "Eu, Adevărul, vă voi face liberi!" și "Nu vă temeți de cei ce ucid trupul - care nu plătește nimic (în sine) - și mai departe nu pot să facă nimic!"

Deci când împrejurările te aduc în situația să vezi limitele rațiunii, cataclismul în față, puterile răului dezlănțuite, nu tremura căci nu ești singur: este Cineva nevăzut cu tine, în tine, care stăvilește haosul, iar pe tine te crește mai presus de om, împrumutându-ți și ție nimbul divinității.

(Să nu pierdem din vedere că aci se descriu însușirile și rosturile majore ale creștinismului, într-o concepție fundamentală, totală, despre viață și lume. Și, ceea ce se schițează aci sunt doar linii extrem de sumare față de infinita lor bogăție și frumusețe în trăirea lor autentică.)

O iluminare a rațiunii, datorită "locuirii" lui Hristos în suflet, nu este de nici o mirare, întrucât Iisus Hristos este numit încă în terminologia greacă: "Logos", Cuvânt, rațiunea absolută a lui Dumnezeu. Adică și rațiunea noastră primește o deschidere de orizont la nivelul cu care Dumnezeu însuși vede finalitatea creației Sale. Vedem cu "ochii" lui Dumnezeu; gândim cu minte îndumnezeită, înțelegem în lumină

divină și cele sensibile de aici și cele eterne ale existenței. Imanența naturii se străbate de transcendența divină - efectul Harului -, și desăvârșirea nu mai are sfârșit.

Copilul Iisus la 12 ani, în Templul din Ierusalim, mărturisea pe Dumnezeu ca Tată al Său. Cunoștințele Sale, în privința Scripturilor, dovedeau că-s aceleași care au insuflat pe profeți să le scrie, deci El *dintru ale Sale* vorbea cu înțelepții Templului și *întru ale Sale venea să le plinească și în zona aceasta inferioară a lumii și a vieții*. A respectat însă și baremul neputinței omenești, ieșind la propovăduirea religiei abia la 30 de ani, majoratul admis de Templu în acest scop. E însă demn de reținut faptul clarității de conștiință a filiației Sale divine, la o vârstă când fiii omenești încă n-au lichidat-o cu joaca. El însă nu era născut prin voia oarbă a instinctelor, ca să vină cu perdeaua groasă a păcatului pe ochii minții, ci ochii Lui aveau nealterată străvederea absolută a lumii.

De aceea singura concepție fără greșală și izbăvită de relativitate o are numai Dumnezeu - Absolutul -, începutul și finalitatea lumii. El e singurul a cărui concepție face din haos, cosmos.

Când cineva se "încumetă" să se lase în conducerea Providenței, printr-un elan de iubire de Dumnezeu, adică să-și depășească conștient condiția sa umană - sub acțiunea Harului de sus, bineînțeles -, poate vedea încă de aici arvuna desăvârșirii sale, într-un sentiment de liberare, ca o înviere din morți. Timpul, cauzalitatea, lumea, viața și toate vămile cunoașterii, pline de chinul contrazicerilor, rămân la pământ, ca o găoace de ou când iese din ea un pui viu, sau când dintr-o omidă păroasă - trecută aparent prin moartea unei crisalide -, iese și zboară un fluture, în culorile curcubeului.

Așa suntem și noi în condițiile vieții acesteia, o candelă cu untdelemn și fitil, dar încă neaprinsă.

Când ajungem la cunoștința a ceea ce suntem de fapt, că avem o înrudire cu Dumnezeu, că locuiește chiar în structura noastră spirituală, că suntem în pragul liberei alegeri a unei concepții de viață de care să ne ținem chiar de n-om fi pe placul lumii, atunci Dumnezeu aprinde candela și luminează toată viața noastră cu *concepția creștină* despre lume și viață.

Obişnuit concepția creștină nu prea e dusă, nici chiar de credincioși și nici chiar de cei ce o cunosc *teologic* destul de bine, până la finalitatea sa, - mai păstrând și pentru *egoism* o bună parte de "viață". Cu alte cuvinte sunt puține exemplarele omenești care își "*riscă*" *toată viața lor pentru Dumnezeu, pentru cauza lui Dumnezeu în lume*.

Aceasta dovedește numai slăbirea omului - prin boala egoismului - nicidecum slăbirea creștinismului în sine, ca valoare sau lumină a vieții.

Iată cum descrie Sf. Simeon Noul Teolog, un sfânt din veacul al X-lea, *îndumnezeirea omului*:

"Ca om știu că nu văd nimic din cele dumnezeiești și sunt cu totul despărțit de ele. Dar prin înfiere mă văd făcut Dumnezeu și sunt părtaș al celor neatinse. Ca om nu am nimic din cele înalte și dumnezeiești, dar, ca miluit de bunătatea Lui, am pe Hristos, binefăcătorul tuturor. Căci în lumina lui Hristos - Lumina Duhului - văd ce văd. Și cei ce văd, în această lumină văd pe Fiul. Pe care L-a văzut Ștefan, deschizându-i-se Cerurile și pe care L-a văzut Pavel mai pe urmă și a orbit (- încă nu credea, nu era botezat, ci era în drum să prigonească Biserica lui Hristos, deci spiritual era orb și această orbire s-a răsfânt temporar și asupra trupului), stând întreg cu adevărat în mijlocul inimii mele."

Deci ceea ce s-a altoit (s-a "inoculat" - cu un cuvânt de mai-nainte), în ființa noastră spirituală, în câte unii, din când în când, din veac în veac, răsare ca o confirmare luminoasă, ca o stea ce luminează și contemporanilor mai "zăbavnici cu inima a crede toate" înnoirile spre *îndumnezeire* a omului.

Față de această de necrezut perspectivă a valorii omului, nu strică să o facem și mai luminoasă printr-un contrast de cuvinte. Căci după cum unii ridică până la Cer valoarea omului, alții caută să-i coboare până la pământ toată însemnătatea sa. *Realizările sale fizice* sunt toată valoarea și nemurirea sa.

Să luăm însă un alt aspect. Dacă omul călătorește neatent cu tranzitul său, poate ajunge la crize, la dezechilibru, la *îndrăcire*: pradă a unui duh rău, sau a unor puteri rele, care-l scot clinic dintre oameni.

Dar mai sunt și cazuri când posedatii sunt filosofi. Exemplu: Nietzsche, revoltat împotriva lui Dumnezeu, voia "să scrie osândirea creștinismului pe toate gardurile" - pentru că slăbește în om puterea de revoltă a supra-omului, creația sa. A sfârșit nebun.

Nu pot să nu transcriu aci încă vreo câteva citate ale marelui sfânt și scriitor al creștinismului, Simeon Noul Teolog, întrucât vede cea mai largă interpretare a iubirii de oameni, cu care ne menținem, sporim, sau cădem din creștinism.

Știi că pe această însușire sufletească, a iubirii de oameni, ai dobândit o practică ce nu ți-o dădea cartea și ai ajuns să realizezi descoperiri însemnate. În final: descoperirea creștinismului și în tine.

"Prin răbdarea încercărilor și prin iubirea față de dușmani - căci aceasta e iubirea de oameni: să ai față de toți, buni și răi, iubire din suflet, pentru toți să-ți pui sufletul tău în fiecare zi -, acestea te vor face, copile, imitator al Stăpânului și te vor arăta chip adevărat al Ziditorului, imitator în toate ale desăvârșirii dumnezeiești. Iar Ziditorul atunci - ia aminte ce-ți spun: îți va trimite Duhul Său și te va insufla și va locui și se va sălășlui ființial și te va lumina și te vei umple de strălucire și te va turna din nou întreg. Stricăciosul îl va face nestricăcios și va clădi iarăși casa învechită, casa sufletului tău adică. Iar aceasta va face și trupul întreg cu totul nestricăcios și te va face pe tine Dumnezeu după Har, asemenea prototipului.

De ești creștin, cum e Hristos Ceresc, așa trebuie să fii și tu.

Duhul dumnezeiesc fiind Dumnezeu, pe care îi ia în-lăuntrul Lui, îi reface cu totul, îi înnoiește, îi face noi, în chip neînțeleș... cu totul asemenea lui Hristos.

...De nu vă veți face *de aici cerești*, cum vă închipuiți că veți locui împreună cu El în Ceruri?"

*

Deci primii pași încep cu schițarea unei concepții hotărât creștine și trăită ca o evidență interioară la toate nivelele de care suntem capabili, și, împlinirile ne-o cer !

RĂZBOIUL NEVĂZUT

Ca neamul oamenilor să dăinuiască și peste triajul morții, Dumnezeu a sădit în fire câteva legi fundamentale numite instincte, ca de pildă instinctul conservării vieții și instinctul de perpetuare al vieții. Acestea le avem comune cu toată seria viețuitoarelor. Avem și instincte superioare, specific omenești, pe care însă nu le au oamenii toți în egală măsură. La toate celelalte viețuitoare instinctele sunt norme fixe de viață. Numai omul poate interveni cu voința, cu libertatea și cu funcția conștiinței să modifice natura acestor norme fixe.

Această modificare a funcției instinctelor, când nu e păstrată în starea lor originară, poate fi făcută în două sensuri opuse: înspre dereglarea lor, când devin patimi, și, în sens opus, înspre convertirea sau sublimarea lor, prin virtute, prin luptă metodică, prin nevoință.

Înzestrarea firii omenești cu darul libertății duce deci fie spre arbitrarul și robia patimilor, fie spre eliberarea, prin nevoință, de tirania lor.

Ca atare, încă de la început, trebuie să precizăm cele două naturi ale firii omenești. Una e natura fizică, biologică a noastră și alta e natura spirituală, care locuiește vremelnice în temnița acestui trup.

Trup și suflet formăm totuși o unitate, și, până la urmă, vom reveni la desăvârșită unitate, așa cum am fost gândiți de Dumnezeu la începutul zidirii, dar aceasta la sfârșitul istoriei, la învierea cea de obște.

Tot intervalul de vreme până la moartea fizică a fiecăruia în parte, precum și toată istoria acestui mod de existență decimat de moarte, e un continuu război nevăzut între binele și răul din om; - fructul oprit al cunoștinței binelui și răului, mâncat la sfatul unui șarpe.

Deci legile de existență sădite în fire - instinctele -, pătimind dereglare prin otrava păcatului, devin:

1. patima de nutriție - lăcomia, beția,
2. patima de proprietate - avariția, hoția,
3. patima de reproducție - desfrâul,
4. patima de dominație - trufia.

Cum devine "patimă" un instinct sădit ca lege de existență a firii? Iată răspunsul unui profesor creștin de medicină: "Împlinirea oricărui instinct al firii e însoțită de o plăcere. Omul, numai omul, din toate viețuitoarele, vrea să despartă funcția biologică a instinctului în două: vrea să separe *rostul* instinctului de *plăcerea* ce-l însoțește, alegându-și plăcerea și refuzându-i rostul". Omul reușește această denaturare, căutată intenționat - arbitrar -, dar în dauna sănătății, cu prețul pierderii libertății, a dereglării altor instincte superioare, cu inevitabile urmări ereditare ș.a.m.d.

Sfinții Părinți au numit "draci" patimile de căpetenie (Sf. Ioan Scărarul în *Scara* numără 7 sau 8 patimi de căpetenie), din cauza caracterului lor constrângător, al obârșiei lor adamice, a capacității lor de a strica echilibrul minții și de a o întoarce stricată împotriva lui Dumnezeu: dracul lăcomiei, dracul desfrăului, dracul trufiei, și alți "draci" ai nervilor.

Un neurolog psihiatru a identificat pentru fiecare patimă descrisă de Sfinții Părinți o glandă endocrină. Adevărat este că o bază biologică a patimilor și a urmărilor lor o formează și glandele endocrine al căror echilibru sau dezechilibru funcțional se răsfrânge în toată ființa omenească.

Reamintindu-ne sistematizarea celor patru patimi observăm că, pentru eliberarea de ele, li se împotrivesc tocmai cele trei voturi monahale.

Nu urmărim prin luptă numai simpla despățimire a instinctelor, ci *eliberarea totală a monahului de orice constrângere a vreunui instinct al vieții acesteia*. Cât e cu *dreaptă socoteală* atâta mâncăm, ne îmbrăcăm și ferim trupul de intemperii. Ținem să fie sănătos și să dureze în lumea aceasta atâta cât are rânduit, cu rostul de a ajunge suport omenesc al unui om îndumnezeit. Când însă cineva vede rostul său numai la viața aceasta, nu vede nimic. Patimile i-au întunecat lumea de dincolo de zare. *A devenit numai natură biologică, "numai trup"*. Când în om se întărește această alternativă, a trupului, care acaparează pentru sine și forțele naturale ale sufletului, mintea - conștiința chiar -, atunci *războiul nevăzut între binele și răul din om ia o formă clinică, psihanalitică*.

Mai întâi construcția psiho-fizică a omului, în ansamblul ei, e de un mecanism și inter-relație extrem de complicate. Totuși mecanismul funcțional al omului e pus, de la zidirea lui, sub controlul a *două foruri de conducere: cenzura rațiunii și mărturia conștiinței*.

În creier funcționează un *centru de cenzură* (medical "inhibiția") care are la dispoziție tot mecanismul bio-chimic necesar (neuro-psihic, neuro-endocrin, neuro-motor, neuro-static), *capabil să aprobe sau să frâneze tot ce obligatoriu trebuie să treacă pe la acest centru de informație*.

Și ce vine aci?

Vin toate informațiile dinlăuntru și din afară ale corpului omenesc: senzații, reprezentări (amintiri), dorințe, temeri, etc.; iar mai presus de acestea sosesc aci și *directivele conștiinței*. Acesta e "locul unde răsar gândurile în minte", cum zic Părinții, iar "mintea vede" pe cine primește și pe cine trebuie să respingă.

Aci se stabilește, se reflectă, uneori cu iuțeală de clipă, ce trebuie făcut. Căci acest centru al creierului funcționează în două durate: cu deliberare, dacă e vreme, și reflex, dacă viața e în primejdie. Mai mult chiar, tot aci se stabilește, în fracțiuni de secundă, și, dacă e cazul, să se întrerupă *total* starea de conștiință și de mișcare a omului, după gravitatea accidentului, sau după gradul de impresionabilitate a cuiva. Unii sunt atât de "slabi", încât "își pierd conștiința" doar văzând țâșnind câteva picături de sânge.

Al doilea for de supraveghere al vieții nu mai are suport biologic, ci ține de domeniul vieții sufletești și religioase a omului: *conștiința*.

*
* *
*

Reamintim că instinctele, în funcțiunea lor normală - nu cea degradată -, toate au în seamă rostul comun al menținerii în viață a omului amenințat de moarte. Ele sunt, ca atare, forțele oarbe ale firii și *caută să se impună minții*.

Între cenzura minții (centrul inhibitor al creierului) și între puterea de impunere a forței oarbe se creează o tensiune, o luptă, război chiar, sau dezechilibru total. Instinctele, câtă vreme cineva nu

iese din rânduiala lor, nu-i dau omului lupte, pentru că acestea primesc aprobarea, satisfacerea și rostul lor concret. Cum însă marea majoritate a oamenilor au dereglat rostul normal al acestor forțe oarbe ale firii - urmărind exclusiv plăcerea ce-o conferă dar refuzându-le rostul -, oamenii au ajuns în robia patimilor. În cazul robiei, cenzura minții a slăbit considerabil și *patimile* conduc mintea, iar omul și-a pierdut libertatea. Omul care a ajuns rob patimilor sale nu mai are mărturia conștiinței pentru faptele sale - care a ajuns într-un fel de "adormire", ca în somn, deși conștiința nu doarme; e într-o stare de necredință, de uitare de Dumnezeu, omul trăiește în starea de păcat. Căci "*păcat*" aceasta înseamnă: *înfrângerea morală a conștiinței de către Satana, prin patimile trupului*.

Deci forța instinctelor - forțele oarbe ale firii, altfel în serviciul vieții rânduite -, crește când degenerează în patimi, întrucât ele au slăbit stavila cenzurii rațiunii, iar de acum caută să o surpe cu totul și lumina conștiinței să o stingă.

Conștiința însă, prin natura ei, nu aprobă niciodată viciul și păcatul, prin natura ei e de a nu se lăsa învinsă, chiar dacă frâna ei nu e luată în seamă și firea decăzută săvârșește păcatul peste opreliștea ei. De aci vin *mustrările de conștiință* - "pârâșul tău, cu care trebuie să te împaci pe drum", care "nu tace" până ce omul nu-și revizuieste înfrângerile sale și nu se întoarce de la păcat, ca să poată primi iertarea lui Dumnezeu. În cazul când înfrângerile morale se țin lanț prin desimea sau gravitatea lor, urmează sancțiuni ale conștiinței, mai grele decât mustrarea: dezechilibrul minții - mai ușor sau mai profund, din care se mai poate reveni - și celelalte forme mai grave, schizofrenia, paranoia, nebunia acută și, în final, sinuciderea.

Toate acestea sunt *urmarea în organic* a capitulării conștiinței, ca organ spiritual al omului, și, ca urmare, cufundarea lui în întuneric și în muncă. Aceasta-i perspectiva lugubră a vieții în păcat.

"Gândurile", oricât de "nebune" ar fi, încă nu sunt înfrângeri și păcat, oricât "se impun", muncind mintea. Păcatul începe de la învoirea spre faptă și fapta propriu-zisă.

Cu acestea înțelese, se limpezește și deosebirea - cât o prăpastie - între trupul și duhul păcatului și între făptura cea nouă și Duhul cel Sfânt. În cazul când omul cel vechi mereu se obrăznicește cu "drep-

turile" sale biologice asupra omului ceresc și biruie, atunci, deosebirea celor două naturi care trăiesc întrețesute în noi, ajungând într-un *contrast nelimitat*, Duhul lui Dumnezeu se retrage din om și vin pedepse colective cumplite asupra vieții păcătoase. Așa avem motivarea potopului: "Nu va rămâne Duhul Meu pururea în oamenii aceștia, pentru că sunt numai trup. Deci zilele lor să mai fie o sută douăzeci de ani" (Geneză 6, 3). De asemenea perversiunea sodomiei, care "striga înaintea Domnului" (Geneză 19, 13), a atras asupra Sodomei și Gomorei prăpădul focului, care a ars pământul 400 m sub nivelul mării, formând Marea Moartă, radioactivă până în ziua de azi.

*
* *
*

Să ne apropiem acum de o analiză concretă a tensiunii dintre minte și patimi. Care este mecanismul biologic, să zicem al instinctului de reproducție? Alegem pe acesta, întrucât se luptă împotriva votului fecioriei.

Instinctul acesta are ca obârșie materială o glandă endocrină, care varsă o substanță chimică în sânge, care, la nivelul creierului, *erotizează* scoarța cerebrală. Această erotizare constă în apariția pe ecranul minții a gândurilor și a imaginilor în favoarea satisfacerii acestui instinct.

Ele cer învoirea.

Cenzura rezistă, le respinge.

Conștiința - care ocrotește viața omului și sub perspectivă transcendentă - aduce "Numele lui Dumnezeu care arde pe draci" și aduce Crucea Domnului: jertfa - lepădarea de sine, lepădarea de plăcere - "armă asupra diavolului Crucea Ta ne-ai dat", cântă biserica.

Când aceste gânduri de rezistență, puternice și luminoase, sunt afirmate cu toată credința și știind cu certitudine că însuși Iisus se luptă cu Satana în locul nostru, atunci *în organic* se petrece o reacție chimică în care substanțele endocrine din sânge, care erotizau scoarța cerebrală, *se neutralizează* printr-o apariție de anticorpi, care fac această neutralizare. În felul acesta "gândurile" și "imaginile" și "reprezentările", *toate pier* și se restabilește un echilibru și o liniște în minte, asemenea

cu liniștea pe care a restabilit-o Iisus când a venit pe mare la ucenicii Săi învăluiți de talazurile înfuriate ale mării, care apoi s-au liniștit.

Liniștirea unei furtuni de gânduri sigur că scoate mărturisirea: "Tu ești Fiul lui Dumnezeu" (Matei 14, 33). Mărturisirile străfunde de credință în Dumnezeu, de pe urma unei evidențe divine, au ca urmare *convertirea, strămutarea* forței oarbe neutralizate într-o energie de o altă calitate și de o înaltă valoare: a iubirii de Dumnezeu și de oameni în genere și nicidecum nu mai rămâne iubire de vreun om, ca trup.

Așa prinde putere viața religioasă din chiar neputința omească. Iată prilej de câștigat la nivel înalt.

*
* *

Și totuși talazurile mării înfuriate de patimi iarăși vin și izbesc în pereții corăbiei și în digurile portului...

Trupul e indiferent; forțele sale sunt oarbe. Chimismul endocrin nu e biruit - asimilat, neutralizat - decât după o ciocnire, criză; la obârșie, în glande, hormonii, se produc iarăși și iarăși. Satana nu e definitiv biruit pe pământ; abia în Împărăția ce va să vie oamenii nu se mai însoară și nu se mai mărită. Lupta "de gând" iarăși începe. Omul, ca om, ostenește; luarea prin surprindere poate fi aprigă; nevoitorul se sperie. Se vede învăluit, deznădăjduit chiar. Dar *Dumnezeu nu te-a părăsit, chiar dacă pe ecranul minții au apărut gânduri și imagini de hulă împotriva lui Dumnezeu și te vezi în imposibilitate de a te mai ruga chiar. Răbdarea însăși a războiului e ultima ta rugăciune.*

PORUNCILE ȘI LIBERTATEA

Prin Botez scăpăm de jugul robiei, devenim liberi de silnicia păcatului. Poruncile Noului Testament sunt porunci ale libertății, porunci ale Harului, nu ale legii. Dar dacă nu le împlinim ne pierdem iarăși libertatea. Poruncile Noului Testament ne asigură libertatea spiritului, precum neîmplinirea lor ne întoarce iarăși sub tirania păcatului. Deci iată că iarăși și de la cumpăna minții atârână reușita sau nereușita stră-

daniei lui Dumnezeu cu desăvârșirea noastră. "Sfântul Botez este desăvârșit, dar nu desăvârșește pe cel ce nu împlinește poruncile", zice Sf. Marcu Ascetul. "Credința stă nu numai în a fi botezat în Hristos, ci și a împlini poruncile Lui."¹ Cât de mare e darul libertății la care-l vrea Dumnezeu pe om, rezultă și din cuvintele Sf. Marcu Ascetul: "Nici Botezul, nici Dumnezeu, nici Satana nu silește voia omului"². Deci curățirea deplină a firii, întâmplată prin Botez, așteaptă și vremea minții, când curățirea e aflată efectiv prin porunci³. Mântuirea noastră nu e numai un dar de la Dumnezeu, ci și o faptă a libertății noastre. "Desigur, după cum omul pătimea de silă sub robia Stăpâniilor (rele), Dumnezeu putea să ne slobozească și să ne facă neschimbători tot cu sila. Dar n-a făcut așa, ci prin Botez ne-a scos cu sila din robie, desființând păcatul, prin cruce, și ne-a dat poruncile libertății, dar a urma sau nu poruncilor, a lăsat la voia noastră liberă. Drept aceea, împlinind poruncile ne arătăm dragostea față de Cel ce ne-a slobozit; iar nepurtând grijă de ele, sau neîmplinindu-le, ne dovedim împătimiți de plăceri."⁴ Deși înzestrați cu darurile Botezului, totuși n-am scăpat de războiul momelilor. Momeala, nefiind păcat, e permisă de Dumnezeu să cerce cumpăna libertății noastre. Sf. Marcu Ascetul ne lămurește: Hristos prin cruce și prin Harul Botezului "slobozindu-ne de orice silă, n-a împiedicat aruncarea gândurilor în inimă. Aceasta pentru ca unele din ele, fiind urâte de noi, îndată să fie șterse; altele, fiind iubite, în măsura în care sunt iubite să și rămână; și astfel să se arate și Harul lui Dumnezeu și voia omului, ce anume iubește: ostenele din pricina Harului, sau gândurile din pricina plăcerii."⁵ Aici stă pricina pentru care noi, deși botezați, totuși mai avem trebuință și de al doilea Botez, al pocăinței, întrucât nu suntem ca îngerii neschimbabili. "Prin Botez, după darul lui Hristos, ni s-a hărăzit darul desăvârșit al lui Dumnezeu, spre împlinirea tuturor poruncilor, dar că pe urmă tot cel ce l-a primit în chip tainic, dar nu împlinește poruncile, pe măsura neîmplinirii e luat în stăpânire de păcat, care nu e al lui Adam, ci al lui, al celui care a nesocotit poruncile, întrucât luând puterea lucrării nu săvârșește lucrul.

¹ Sf. Marcu Ascetul, *Despre Botez*, în *Filocalia* ed. I, vol. 1, p. 279 și ed. II, p. 275.

² *Idem*, p. 280; și p. 276.

³ *Ibidem*.

⁴ *Idem*, p. 282; și p. 278.

⁵ *Idem*, p. 290; și p. 286.

Căci neîmplinirea poruncilor vine din necredință. Iar necredința nu e un păcat străin, ci al celui care nu crede, făcându-se pe urmă mamă și începătură a oricărui păcat.”¹ Iar “cei ce-au împlinit poruncile parțial, pe măsura aceasta vor intra în Împărăție. Dar cei ce vor să ajungă la desăvârșire sunt datori să îplinească toate poruncile în mod cuprinzător. Iar porunca ce le cuprinde pe toate este lepădarea vieții proprii, care e moartea (se înțelege că pentru Hristos și Evanghelie). Și precum până când cineva mai trăiește în trup e în lipsă cu împlinirea acesteia, tot așa până la ieșirea din trup nu poate fi ferit de atacul gândului, pentru lipsa mai sus pomenită.”² Reținem de aici că și moartea e o poruncă, ce ne izbăvește desăvârșit de nestatornicia firii. Cu gândul acesta ne apropiem de concepția Sf. Maxim Mărturisitorul. Talasie i-a adresat sfântului întrebarea: “Dacă, după Sf. Ioan: «Cel ce se naște din Dumnezeu nu face păcat, că sămânța Lui rămâne în el și nu poate păcătui»³, iar cel născut din apă și din Duh s-a născut din Dumnezeu, cum noi, cei născuți din Dumnezeu prin Botez, putem păcătui?” Sf. Maxim, printre altele îi răspunde că “avem Harul înfierii ca potență” și că “Duhul nu naște o aplecare a voii fără voie, ci pe una voită o preschimbă până la îndumnezeire”⁴. Iar în scolia a 3-a a aceluiași răspuns ne lămurește: “Sunt arătate două chipuri ale nașterii. Primul e cel după ființă, așa-zicând al omului întreg. Prin acesta se sădește în suflet desăvârșirea înfierii, în potență. Al doilea (chip al nașterii) e cel după buna plăcere a voinței și după hotărâre. Prin acesta Duhul Sfânt însoțindu-se cu înclinarea voinței o preschimbă până la îndumnezeire, unind-o întreagă cu Dumnezeu. Primul chip al nașterii lasă puțință ca cei născuți să încline spre păcat, dacă nu vor să traducă în faptă potența înfierii sădită în ei, fiind împătimiți de cele trupesti. Căci hotărârea voinței este aceea care întrebuințează un lucru. Potența înfierii e ca o unealtă, care rămâne nefolosită, dacă voința nu se hotărăște să o întrebuințeze. După chipul acesta al nașterii e cu puțință, așadar, ca cei născuți să păcătuiască; după al doilea însă e cu neputință, odată ce

¹ *Idem*, pp. 293-294; și p. 289.

² *Idem*, p. 295; și p. 291.

³ 1 Ioan 5, 18.

⁴ Sf. Maxim Mărturisitorul, *Răspunsuri către Talasie*, în *op. cit.*, pp. 31-32.

înclinarea voinței și hotărârea sunt îndumnezeite.”¹ Încă demult Sf. Pavel scria Romanilor: “Firea întreagă suspină, așteptând cu nerăbdare descoperirea fiilor lui Dumnezeu, prin care să se izbăvească de stricăciune și să se bucure de libertatea mării fiilor lui Dumnezeu”². Iar peste multe veacuri, în zilele noastre, Blondel scrie: “Aspirația noastră spirituală nu se ivește printr-un fel de generație spontană; ea are rădăcini în jos prin toată mișcarea universului și a vieții, care este deja un avans divin, făcut cu scopul de a pregăti venirea spiritelor; ea are rădăcini în sus prin pătrunderea (infuzia) transcendenței divine care luminează mintea și consimte să se facă căutată chiar prin insuficiențele ordinii imanente și contingente”³. Iată prin urmare că încercările și neliniștile vremii au și ele un rost: ne provoacă la găsirea sensului ce-l avem în Dumnezeu, ca ultimul reazim etern al liniștii, iar pe de altă parte ne conduc la găsirea de noi înșine, ca fapte renăscute în Dumnezeu și ajunse la libertatea spiritului. Toată cărarea de la porunci la cunoaștere, de la ascetică la mistică, nici un pas n-o facem singuri. Cei ieșiți din “Cale” ar fi niște ieșiți din Cuvânt. “Viața pământească a lui Hristos e astfel o permanentă actualitate, repetându-se cu fiecare din noi, așa cum un dascăl însoțește fiecare copil pe care-l crește în toate stadiile sporirii lui în învățătură. Fiecare din noi poate fi, dacă vrea, contemporan cu toată viața lui Hristos, sau, mai bine-zis, El se face contemporan cu fiecare din noi, ba chiar mai mult decât contemporan: partaș intim la întreaga traiectorie a vieții noastre. Am spus că mai degrabă Hristos se face contemporan cu noi, întrucât viața fiecăruia din noi își are unicitatea ei, pe care nu și-o pierde. Iisus însă, participând la toate suferințele vieții noastre și ușurându-le, duce cu noi lupta cu ispitele și păcatele noastre, se străduiește împreună cu noi după virtute, iese la iveală în ființa noastră pe măsură ce iese la iveală adevărata noastră fire de sub petele păcatului.”⁴ Sf. Maxim Mărturisitorul spune: “Până la sfârșitul lumii pătimește tainic pururea cu noi, pentru bunătatea Sa și după măsura suferinței aflătoare în fiecare”⁵.

¹ *Idem*, p. 35.

² Romani 8, 19-22.

³ Maurice Blondel, *L'Action*, Librairie Felix Alcan, Paris, 1936, vol. 1, p. 420.

⁴ Pr. Prof. D. Stăniloae, *Curs de Ascetică și Mistică Creștină*, p. 26.

⁵ Sf. Maxim Mărturisitorul, P.G. 91, 713, citat după Pr. Prof. D. Stăniloae, *Curs de Ascetică și Mistică Creștină*, p. 26.

Noi știm că există un schimb de comuniune de la om la om; că oamenii, pe măsura interesului ce și-l poartă, își trec unul altuia în chip tainic poverile, durerile și bucuriile; că unul poate să simtă toate stările celuilalt, primindu-l pe acela în sine, sau pătrunzând el în acela. Dacă omul ajunge prin sensibilitatea dragostei să cunoască și să înțeleagă pe semenii săi, cu atât mai mult o poate face Iisus, Omul culminant, Omul desăvârșit în dragostea de oameni, Omul căruia puritatea desăvârșită fără de păcat, de egoism și nepăsare, îi dă o sensibilitate unică. El e aproape de toți, sesizează cu finețe supremă starea ce este în toți și participă generos - deci fără păcat - la vibrațiile tuturor inimilor, la năzuințele lor bune și la luptele lor împotriva răului, fortificându-le. Chiar înainte de a fi pornit cineva cu hotărâre pe drumul unei vieți ce duce la mântuire, El îl urmărește și îl atrage la Sine, așteptând orice prilej, folosind orice mijloc bun. El "urmărește - zice tot Sf. Maxim Mărturisitorul - în toate zilele pe toți cei ce se vor mântui, pentru a-i câștiga"¹. Iată Cine-i ascuns în comoara de mare preț, cea îngropată în fiecare țarină omenească. Comoara dezgropată, țarina răscumpărată, iată omul pus în valoarea lui Dumnezeu, sau "un duh cu Domnul"².

Iată cum Ziditorul făpturii, Mântuitorul nostru, îndură o micșorare a Sa în Duh, pe potrivă măsurilor noastre omenești, cu fiecare vârstă, cu fiecare rând de oameni, până la sfârșitul veacului. Și se silește, ca un mare smerit, să ne înduplece, prin alegerea cea de bunăvoie, să suim la măsura Sa dumnezeiască. Se micșorează pe Sine la măsură omenească, dându-se minții noastre să-I semuiască prețul, și, dacă Îl va afla, să ridice firea omenească la măsura dumnezeieștii Sale smerenii, adică să fim dumnezei după dar.

Iată mărturia Sf. Maxim Mărturisitorul: "Prin darul bunurilor de peste veacuri și de peste fire... prin acestea Dumnezeu se face neîncetat om în cei vrednici. Fericit este deci cel ce L-a prefăcut în sine, prin înțelepciune, pe Dumnezeu în om. Căci după ce a împlinit înfăptuirea acestei taine, pătimește prefacerea sa în Dumnezeu prin Har, iar acest lucru nu va înceta de a se săvârși în continuu."³

¹ *Idem*, P.G. 90, 17, pp. 26-27.

² I Corinteni 6, 17.

³ Sf. Maxim Mărturisitorul, *Răspunsuri către Talasie*, op. cit., p. 73.

Iată pe Dumnezeu cârmuind lumea și totuși, cu mare smerenie, bătând și așteptând la poarta zidirii Sale, să I se deschidă și să fie primit... Într-unii se naște, într-alții sporește cu vârsta și cu înțelepciunea, într-alții propovăduiește, într-alții minuni săvârșește și în sfârșit într-unii se schimbă la față în lumină dumnezeiască; iar într-alții - foarte mulți de aceștia - neasemănat se chinuiește...

LUCRAREA PORUNCILOR STINGE CRIZELE VOINȚEI

E de la sine înțeles că și voința este energia pe care ne bazuim în războiul nevăzut. Aceasta ascultă de cunoștință, care-i îndrumă luptele; iar cunoștința e atrasă de iubire, care încălzește totul, fie spre Dumnezeu, fie spre lumea sensibilă. Oamenii voinței însă sunt eroii credinței și sfinții creștinismului. Aceștia sunt cei ce au răbdat până în sfârșit și s-au mântuit. Dar noi, până să ajungem la o voință puternică și statornică în bine, avem de furcă nu mai puțin decât cu un furnicar de voințe sau tendințe sufletești, care ne hărțuiesc în toate părțile și ne ostenesc în toate contrazicerile. De aceea unificarea tuturor tendințelor sufletești într-o singură direcție bună dă omului o mare putere. Dar la ea se ajunge foarte greu, căci sunt multe tendințe care se împotrivesc și atunci se pornește un război înăuntrul omului pentru înfrângerea protivnicilor.

Iată cum descrie Blondel această strategie:

"Există în om o multiplicitate de tendințe, de poftă, dorințe mai mult sau mai puțin concertate sau divergente, un polipsihism de care s-a putut spune că sunt ca un popor numeros, care stă sub șefia sau conducerea rațiunii și a voinței, popor în care se găsesc când supuși docili și disciplinați, când îndărătnici și unelte de vrajbă. Ceea ce s-a numit asceza și lupta spirituală nu e decât manifestarea și metoda aplicabilă acestei istorii lăuntrice."¹

"Corpul ascultă mai ușor de comanda voinței (de pildă: mișcă degetul când vreau), dar sufletul nu ascultă, ci rezistă. "Aceasta pentru că în fața oricărei atitudini definite și hotărâte se ridică, din spirit de contradicție, partida nemulțumiților... Orice efort inițial e ca o declara-

¹ Maurice Blondel, op. cit., vol. II, p. 194.

ție de război moliciunii și împrăstierii forțelor vii, care au și ele instinctul conservării și al independenței.” Acestea trezesc în noi “stări de conștiință străine sau ostile conștiinței, voințe noi care se ridică împotriva voinței. Și când efortul voluntar grupează într-un fascicul parțial forțele ofensive, atunci se descoperă puterile adormite și dorințele secrete.

“Căci în fața hotărârii declarate subzistă realitatea tendințelor eliminate, dar încă vii și capabile de lucru. Ele nu se atenuază, nu slăbesc prin ele însele. Acordul scopurilor voite provoacă deci o coalitie a puterilor ostile, care nu se mai mărginesc să producă o simplă impresie în conștiința obișnuită, nici să rămână în starea de virtualitate. Ele se grupează, și din defensivă trec la ofensivă.”¹

Lupta începe deci abia în cei ce s-au hotărât la o viață mai conformă cu poruncile dumnezeiești. Blondel descrie bine aceste lucruri, dar e de mirare cum nu vede că și tendințele rele sunt stimulate de duhurile rele, sau cum nu vede că aspirațiunile bune sunt mâinate și atrase de o forță transcendentă bună. Probabil că aceasta se datorește faptului că romano-catolicismul consideră afectele și concupiscenta ca legate mai adânc și mai organic de natura omului, pe când ortodoxia nu le consideră create deodată cu natura, ci intrate în ea după cădere.

Blondel are în continuare interesante considerații din care se poate înțelege teza Sf. Maxim după care, înainte de-a se ridica omul pe treapta mai înaltă a contemplației, trebuie să treacă prin faza împlinirii poruncilor, prin faza dobândirii virtuților, prin faza faptelor. Faza contemplației e o fază de pace lăuntrică. Dar omul nu se poate odihni în fericirea contemplației până nu a biruit în sine contradicțiile, tendințele rele, până nu și-a unificat și consolidat ființa ca să iubească numai binele. Iar aceasta nu se poate realiza decât prin acțiune prelungită, prin fapte convergente spre bine, prin câștigarea deprinderilor neclintite în săvârșirea binelui. Căci simpla gândire la bine și chiar simpla voință de a face binele, fără trecerea deasă - și aceea o vreme regulată - la facerea binelui, nu numai că e departe de-a realiza această armonie, unitate și siguranță, ci, dimpotrivă, trezește opoziția tendințelor contrare. Un om de teorie se știe că e un om slab, măcinat de contradicții interne, mereu sporite prin reflexiunea care nu trece la fapte.

¹ *Idem* pp. 195-196.

De abia fapta aruncă o decizie în cumpăna acestor balansări și care, mai ales prin repetare, aduce definitiv câștig la cauza tendințelor bune. Nu degeaba virtutea înseamnă etimologic bărbăție. Ea a adus o soluție bărbătească a vieții.

“Astfel activitatea voluntară, rupând fără încetare echilibrul interior al vieții, dezvăluie ceea ce se agită confuz sub suprafața sentimentelor aparente. Fără îndoială, automatismul, deja călăuzit de o rațiune obscură, ajunge să provoace în noi aceste contraste de imagini și dorințe, care fac posibil exercițiul reflexiunii; dar inițiativa cugetării și efortul acțiunii determinate sunt cele care constrâng tendințele ignorate să se manifeste prin protestarea intensă (persistentă) a chiar acelor pe care am fi vrut să le nesocotim sau să le distrugem. Iată de ce acțiunea, ca o sabie tranșantă, deschide privirii o pătrundere până în profunzimile tenebroase, unde se pregătesc marile curente ale vieții interioare...

“Și uneori chiar ardoarea voinței face să se nască, ca printr-un fenomen de interferență, neputința și indecizia. Cine n-a cunoscut în împrejurările cele mai critice această durere a incertitudinii inactive!... S-ar spune că ajunge să vrei, pentru ca îndată să nu mai vrei și că, profitând de o hotărâre deschisă, se descoperă în umbră o putere ocultă și influențe ipocrite, capabile să ne conducă aproape fără știrea noastră... Sunt cazuri când nu putem face un pas fără ca să se ridice înaintea noastră și să ne asalteze o mie de dușmani care pândesc. Și sentimentele noastre cele mai profunde sunt de asemenea cele care ne divizează și ne surprind cel mai mult ca niște necunoscuți. Ceea ce am dorit mai mult ne înspăimântă de îndată ce trebuie să-l dobândim. Ni-e teamă să părăsim condiția de mizerie în care ne găsim... Și uneori e suficient să ne temem de un act, pentru ca pe neașteptate o năuceală să ne antreneze în săvârșirea lui.”¹ E starea pe care o provoacă tendințele ce se văd amenințate de acțiune cu nimicirea iminentă. E ultimul lor asalt, dat cu toată disperarea. De aceea, când acțiunea se produce, ea cade ca o sabie biruitoare, ca un sorț ce-a fost aruncat. Însă, cine nu pășește la ea, nu poate trece mai departe spre culmile desăvârșirii. Acela rămâne în “acea mare mulțime de oameni care se acoperă cu florile intenției și care nu aduc niciodată fructul faptelor, fără ca ei înșiși să remarce acest continuu eșec”².

¹ *Idem* pp. 196-197.

² *Idem* p. 198.

Să ne amintim de osânda rostită de Iisus asupra smochinului lipsit de roade.

De cele mai multe ori "omul este ca un tablou, totdeauna cu sabia ridicată asupra vrăjmașului, dar nedând niciodată lovitura. Când mai face el ceea ce vrea, mergând până la capătul hotărârilor sale cele mai sigure și cele mai stăruitoare, fără devieri și fără întârzieri?... Cu cât hotărârile sunt mai numeroase, mai largi, mai înalte, plutind pe deasupra amănuntelor de realizare și a reformelor precise, cu atât sunt mai primejdioase; căci omul își închipuie că se ameliorează cu atâta și nu face decât să se privească într-o ficțiune din ce în ce mai iluzorie... Deci în acțiunile noastre există o deficiență habituală. Noi nu facem, așa-zicând, niciodată tot ce vrem, cum vrem; rezistențe neprevăzute, ciocniri, contraste uzează, știrbesc și deviază voința. Te cunoști bine în general, dar în fiecare clipă, în orice ocazie singulară te ignorezi; și acesta este momentul care decide faptele. Dorințele noastre adesea ne ascund adevăratele noastre dorințe. Sunt două inimi în inima omenească; și una nu știe gândurile celeilalte. Dar, prin simplul fapt că s-a luat o decizie și că s-a încercat un efort, situația interioară s-a schimbat; oaspetele ascuns în noi se dezvăluie."¹

Dar acestea sunt caracteristicile stărilor dinainte de pășirea la acțiune, sau ale unor fapte care nu sunt executate din toată inima. "Funcțiunea normală a acțiunii este să asigure coeziunea, să convertească și să construiască forțele difuze într-un edificiu personal, să pregătească expansiunea ulterioară a ființei noastre, care nu se consolidează în sine, decât acționând asupra sa pentru a se răspândi mai bine și a se dăruie generos cu atât mai multă extensiune cu cât viața fiecăruia are mai multă intensitate în ea însăși. Acest rol arhitectonic al acțiunii nu poate fi îndeajuns pus în valoare... Oricare ar fi în noi puterea care ia inițiativa în momentul în care un act este consimțit, în momentul în care se împlinește, atunci o colaborare intimă, asociază chiar tendințele opuse și stabilește o solidaritate efectivă între toate părțile organismului fizic și mintal.

"Împrăștiind efortul central al gândirii și al libertății în confuzia acestui organism, s-ar părea că acțiunea diminuează oarecum și fărâmi-

tează intenția, fără ca această obscură difuziune să fie compensată... Dimpotrivă acțiunea unește într-un mănunchi toate forțele împrăștiate ale vieții pentru a servi de mediatore între toate formele activității corporale și spirituale...

"Nu există unitate în organismul nostru complex decât prin coeziune, și coeziune numai prin cooperare. Acțiunea e cimentul din care suntem modelați: lenea produce disoluția, moartea produce descompunerea. *Fiat* al voinței nu e numai lovitura decisivă care taie toate incertitudinile cugetării, care dă unei reprezentări încă flotantă și multiplă o unitate, o soliditate, o precizie definitivă, care separă radical prezentul de trecut și realul de posibil; de asemenea, sub formă particulară și determinată, este funcțiunea generală și așa-zicând generatoare a vieții organizate... În lucrarea care mișcă organele există între mădulare o legătură inevitabilă... Nu există deci decât un singur mijloc de-a cuprinde, de-a ordona și de-a întrebuința energiile împrăștiate în noi și chiar impulsurile rebele ale concupiscentei: acela de a le capta în sistemul unei activități generale și de a le face să converge prin muncă la integritatea vieții individuale... Tânărul, pentru a-și domina simțurile și a preveni monstruozițările unei culturi inegale prin care uneori se rupe după bunul plac echilibrul funcțiunilor nervoase, are nevoie de acțiune, acordând forțelor sale tinere expansiunea uniformă care le menține în ierarhia lor naturală. Nici școlarul nu-și formează inteligența și nu-și mobilizează activitatea mintală decât printr-un exercițiu, și anume un exercițiu sistematic al facultăților sale."¹

"Important nu este deci numai să remarcăm utilitatea sau necesitatea acțiunii, ci de a vedea unitatea pe care o prezidează și pe care o produce. Fără îndoială acțiunea nu este eficace și normală decât dacă este o sinteză, și iată de ce educația fizică și intelectuală trebuie să fie generală: «*Spécial bestial*» spunea un proverb școlar. Omul nu este om decât prin ce are în el ca viață universală. De voie de nevoie, acțiunea are acest caracter universal, și oricât de restrânsă am presupune-o ea se exercită întotdeauna *sub specie universi, etiam in singularibus*. A lucra numai cu capul, ca «cerebrali», înseamnă adesea a lăsa bestia să trăiască și să crească în partea de jos a noastră, împreună cu haita de

¹ *Idem*, p. 200.

¹ *Idem*, pp. 212-213.

poftes nesănătoase și gusturi degenerate. Cu cât cineva e mai incapabil de-a acționa, cu atât devine mai înverșunată văpaia dorințelor, pentru că echilibrul între vise și practica de fiecare zi se rupe tot mai mult... În muncă, capacitatea fizică de a îndura ostenele, e semnul, prețul, suportul vitejiei interioare a unei voințe obișnuite să depășească măsura. Viața aspră a țaranului e mai puțin folositoare întreținerii națiunii prin alimentele pe care i le procură, decât prin seva puternică a temperamentului și a caracterului ce i le dă omului contactul cu pământul; și dacă trebuie să venerăm aceste membre active care se angajează vitejește în sarcinile necesare, o facem pentru că în forța, în frumusețea, în sănătatea muncii corporale ei exprimă și realizează deodată însănătoșirea morală, pacificarea lăuntrică și vigoarea voinței.

“Deci nu menajând forțele noastre le întreținem mai bine... E o tactică greșită de-a ceda moleșelii, de a-ți da prea mare atenție ție însuși, de a te răsfața: tocmai uzându-ne energia, deși s-ar părea că o sacrificăm și o mortificăm, dimpotrivă, prin întrebuințarea ei o reparăm și o amplificăm. În acest domeniu al acțiunii voluntare cu cât o răspândești cu atât o ai mai mult.

“Acțiunea nu se poate produce decât stârnind o luptă internă și triumfând încă de la început asupra sistemului contradictoriu care s-a format împotriva inițiativei ei. Ea angajează toată viața noastră organică și mintală, din momentul în care se produce. Dar dacă e adevărat că această unitate totală și exclusivă a actului contribuie la dependența mutuală a corpului și a sufletului, nu se face aceasta în dauna bogatei varietăți a cugetării sau a infinitei puteri a libertății? Nu. Supunând voința simplității strâmte a unei soluții unice, acțiunea este pentru ea calea de expansiune și de îmbogățire.”¹

“Un mare efort pe care-l facem, o decizie bărbătească pe care o susținem ne aduce un sentiment de trezire și de mai vie claritate. Câtă vreme nu acționezi, nu te cunoști. Până nu acționezi trăiești și cugeți ca într-un vis, ca într-un scurt moment de luciditate între două somnuri, fără să ai destulă putere să te ridici pentru a deschide ochii ca să vezi și să pornești. Această atitudine trebuie condamnată cu hotărâre pentru că e contrară mișcării celei mai sincere și mai esențiale a naturii noastre.

¹ *Idem*, pp. 215-217.

Dar cum să cunoaștem tot ce se agită în universul nostru interior, cum să știi dacă ai o atenție destul de netă, o intenție destul de precisă, o ardoare destul de vie, o voință adevărată?...

“Garanția și criteriul sincerității este actul care taie incertitudinile și manifestă cele mai intime secrete pe care le ignorezi sau pe care ți le ascunzi ție însuși. Actul este o descoperire a stării noastre profunde. Manifestând răul spre care suntem înclinați, chiar slăbiciunile pot să servească ca avertisment prevestitor și reconfortant... descoperire cu atât mai importantă cu cât e în contradicție cu ideea falsă ce ne-o facem despre meritul nostru. De aceea mai degrabă prin observarea actelor decât a gândurilor noastre, putem spera să ne vedem așa cum suntem și să ne facem așa cum vrem... Acțiunile care răsar din adâncurile vieții inconștiente trebuie să ne slujească a studia curente care ne poartă uneori fără știrea noastră...

“Nu numai că acțiunea servește să ne descopere ceea ce în noi e mai tare, sau, uneori, chiar ceea ce e mai tare decât noi, ci ea mai constituie adesea, în indiferența și haosul stărilor interioare, un centru solid, care devine ca un sâmbure al caracterului. De câte ori noi nu voim decât după ce am acționat și pentru că am acționat! Copilul are o viață alternativă de dorințe opuse și de mișcări capricioase; el construiește și distruge, plictisindu-se repede de orice: e o anarhie vie. Pentru ca să se organizeze în el un sistem și pentru ca forțele lui să se grupeze într-un mănunchi în el, trebuie să învețe a urma hotărât una din tendințele sale, excluzând pe celelalte... Altfel sfârșește prin a nu mai ști ce vrea...

“Astfel reușim, acționând, să vrem ceea ce ni se părea că nu putem vrea la început, ceea ce nu voiam din lipsă de curaj și de forță, ceea ce am fi vrut să vrem...

“După îndelungi deliberări, decizia este întotdeauna rezultatul unui moment. Apoi, acest punct critic odată trecut, actul își desfășoară consecințele oricare ar fi fost fluctuațiile care le-au precedat.”¹

“Trebuie să trecem la faptă, chiar când o facem cu oarecare silă. Pe urmă vine și plăcerea pentru acel lucru.

“Chiar când nu simți tot ce zici sau faci, când nu ai decât o dorință a adevăratelor dorințe, când cuvintele și actele ies mai puțin din

¹ *Idem*, pp. 218-221.

abundența inimii și mai mult dintr-o constrângere seacă și dezgustătoare, faptul acesta produce un efect asupra noastră, coborând puțin câte puțin în realitatea conștiinței, devenind viața noastră... Cine nu face se desface. Nu ajunge deci numai a voi când poți și cum poți, căci nu vei voi multă vreme. Pentru că orice acțiune care se execută, se folosește în chip necesar de constrângere, pentru a aduna și a disciplina forțele împrăstiate; pentru că acțiunea este semnalul unui război civil în care sunt morți și răniți; pentru că noi nu mășăluim decât zdrobind în noi și sub pașii noștri legiuni de vieți, lupta e declarată orice am face; și, dacă nu luăm ofensiva contra inamicilor voinței, se coalizează ei împotriva voinței. Trebuie să ne batem; cel ce va fugi de luptă va pierde în chip necesar libertatea împreună cu viața. Chiar în cei mai buni sunt comori de răutate, de necurăție și de pasiuni meschine.

“Aceste puteri ostile nu trebuie lăsate să se grupeze în deprinderi și în sisteme; trebuie divizate prin atac; se impune unirea forțelor credincioase împotriva anarhiei, înainte de a se forma coalițiile, complicitățile și trădările... De asemenea pentru a ne apăra de năuceala din ultima clipă și de sofisme conștiinței travestite, care dovedesc că actul cutare este permis și plăcerea cutare e legitimă, trebuie să ne obișnuim a lua ofensiva și a face mai mult decât să evităm ceea ce nu trebuie; trebuie să putem răspunde cu forța experienței anterioare: «Chiar dacă e legitimă, vreau să mă lipsesc de ea». Contra mișcărilor involutare nu e de ajuns să vrei, căci vei fi surprins și chiar voința îți va lipsi: nu e de ajuns să rezisti, vei fi învins. Fără să aștepti trebuie să acționezi direct împotriva adversarului, să-l provoci, să trezești prin luptă stări de conștiință noi, pentru a-i înfrânge rezistența și pentru a capta până în originea ei sursa antrenărilor revoluționare. *Agere contra*. Acțiunea voită e principiul acțiunii, din ce în ce mai voluntară și mai liberă.

“Și niciodată opera nu e terminată și nici cucerirea definitiv consolidată. Această construcție vie e mereu instabilă și gata să se împrăștie. Deci mereu trebuie reîncălziți cu o suflare nouă acești aliați gata de slăbiciuni, de abandonări, și mereu concentrată ardoarea sufletului ca într-un focar, pentru a topi la un loc toate elementele necesare actului, care nu poate fi turnat decât dintr-un singur bloc. A fi acționat, nu scutește pe cineva de a acționa: nu există rentieri în viața morală.”¹

¹ *Idem* pp. 222-224.

O unificare a voinței, ba chiar a tuturor facultăților noastre sufletești izbutește s-o ajungă abia rugăciunea.

SPRE RUGĂCIUNEA NEÎNCETATĂ

Matei 18:

19. Dacă doi dintre voi se vor învoi pe pământ în privința unui lucru (mântuirea) pe care îl vor cere: se va da lor de către Tatăl Meu, carele este în ceruri.

20. Că unde sunt doi sau trei adunați întru numele Meu, acolo sunt și Eu în mijlocul lor.

Cuvintele acestea, pe lângă înțelesul literei, mai au și următorul înțeles: pământul este trupul, iar mai cu deosebire inima; cei doi sau trei sunt puterile sufletului, care, dacă se vor învoi pe pământ, adunându-se într-un gând, va fi și Dumnezeu în mijlocul lor. Unirea puterilor sufletului pe pământul inimii, însemnează iubirea, căci numai ea unește cele învrăjbite. Iar iubirea, cerând ceva de la Dumnezeu, Tatăl răspunde celor doi, sau trei de pe pământ, dăruindu-le iubirea Sa din ceruri, care este Fiul Său, și așa ne aflăm având pe Dumnezeu, carele este iubire, în mijlocul nostru.

Minunea acestei adunări a puterilor sufletului, învrăjbite de fapta ucigașă a păcatului, nu e cu puțință decât în numele lui Dumnezeu. Rugăciunea neîncetată a fericitului nume: “Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul”, după îndemnul Sf. Pavel: “Neînterupt vă rugați”¹, săvârșește minunea unirii în dragoste a celor învrăjbite întreolaltă de păcat.

Stăruim în tot chipul cu puțință asupra unirii lui Hristos cu fiecare din puterile sufletului, precum și asupra puterilor înseși, pentru că mântuirea - singurul bun ce ne trebuiește cu adevărat - este, pe rând: o lucrare și a minții, și a voinței, și a dragostei; mai mult: o

¹ 1 Tesaloniceni 5, 17.

lucrare îmbinată armonic și mult sporită; puterile sufletești înmulțindu-se, nu numai adunându-se.

Sub lucrarea preafericitului nume, puterile sufletului: mintea, iubirea și voința, se întorc de la iubirea lumii, la care le-a încovoiat vicleanul, iarăși la Dumnezeu, spre care erau zidite. Preafericitul nume ne readuce iarăși din robia contra firii, la lucrarea cea după fire.

Sf. Maxim Mărturisitorul tălmăcind locul de la 2 Paralipomena 32, 2-3, în care-i vorba de regele Ezechia, care, cu bătrânii și cu popor mult, astupă izvoarele cetății, ca să zădărnicească atacul asirianului, ne învață: "Mintea înarmată are alătura de sine ca pe niște bătrâni, sau căpetenii: facultatea rațiunii, facultatea poftitoare și facultatea impulsivă..."

"Cu ajutorul acestor trei puteri sănătoase și neamăgite, mintea adună popor mult, adică mișcările și gândurile evlavioase care pornesc în mod natural din ele. Iar apele din afara cetății, adică din afara sufletului care formează râul ce trece prin mijlocul cetății, sunt cugetările ce curg în suflet, trimise prin fiecare simț din sectorul corespunzător al lumii sensibile, în timpul contemplării naturale. Din ele se formează cunoștința celor sensibile, care străbate sufletul, asemenea unui râu care trece prin cetate."

Câtă vreme sufletul e străbătut de această cunoștință și nu leapădă chipurile și nălucirile lucrurilor sensibile, prin chiar acestea puterea vicleană și stricăcioasă obișnuiește să pornească război împotriva lui. De aceea zice Ezechia: «Ca să nu vină regele Asur și să afle apă multă și să biruiască». E ca și când mintea prevăzătoare ar zice către puterile sale, în vremea năvălirii patimilor: «Să opresc cunoașterea naturală și să ne îndeletnicim numai cu rugăciunea și cu chinuirea trupului, prin filosofia practică (dintre acestea rugăciunea e figurată prin urcarea regelui în templul lui Dumnezeu, iar chinuirea trupului prin îmbrăcarea lui Ezechia în saci), ca nu cumva prin ideile lucrurilor sensibile, cel viclean să strecoare în noi și chipurile și figurile lor. Căci prin acestea s-ar naște în noi patimile pentru înfățișările lucrurilor văzute, iar lucrarea rațională din noi încetând de a mai străbate prin mijlocirea simțurilor spre realitățile inteligibile, cel viclean ar izbuti să surpe cetatea, adică sufletul și să ne târască în Babilon, adică în confuzia patimilor.»

Prin urmare, în vremea năvălirii patimilor, cel ce-și închide vitejește simțurile și leapădă cu totul mișcările naturale ale minții îndreptate spre cercetarea celor din afară, acela a astupat asemenea lui Ezechia izvoarele de apă care sunt în afara cetății și a oprit râul care trecea prin mijlocul cetății. La aceasta l-au ajutat puterile amintite și multul popor adunat, adică gândurile evlavioase ale fiecărei puteri. Sufletul făcând așa a biruit și a rușinat, prin mâna lui Dumnezeu, puterea vicleană și tirană, pornită împotriva lui, omorând la poruncă dumnezeiască, prin rațiunea destoinică să distrugă patimile, ca printr-un înger, o sută opt zeci și cinci de mii din ostașii ei. Iar acest număr indică deprinderea păcatului, care a pătruns în cele trei puteri ale sufletului prin chipurile sensibile, ca și lucrarea simțurilor îndreptată spre ele.

Prin urmare mintea, care vrea să risipească prin cunoștință țeșăturile nevăzute, nu trebuie să se ocupe nici cu contemplația naturală și nici altceva să nu facă în vremea atacului dracilor vicleni, ci numai să se roage, să-și îmblânzească trupul cu osteneli, să stingă cu toată sânguința cugetul pământesc și să păzească zidurile cetății, virtuțile."¹

Darurile Sf. Botez ne îmbie, lăuntric prin conștiință, și dinafară prin cuvântul Bisericii, la împlinirea poruncilor lui Dumnezeu. Lucrarea poruncilor, care păzesc viața curată și dau viață celui ce le împlinește², tocmai slujba aceasta o are: dezgroparea comorii, sau deșteptarea puterilor sădite în noi la a doua naștere, trezirea la viața cea după Hristos și Duhul Sfânt. Că Dumnezeu se găsește în poruncile Sale și prin porunci vine la noi și pe noi ne strămută în Sine; precum și întors: prin fărâdelegi se strecoară vrăjmașul și ajungem de-o asemănare cu el. Deci cei ce ajung hotarul morții în nelucrarea poruncilor nu se vor mântui, ca unii ce n-au aflat comoara, ba și talantul de negustorie l-au îngropat în pământ³.

Câtă vreme mergem în voia valurilor, în voia firii povărnite spre păcat, n-avem nici o luptă, nu ne trezim din cursele vrăjmașului⁴; stăm de bună credință că mergem bine, ne isprăvim zilele în fericire și

¹ Sf. Maxim Mărturisitorul, *Răspunsuri către Talasie*, în *op. cit.*, pp. 182-184.

² Neemia 9, 29.

³ Sf. Marcu Ascetul, *Despre Botez*, în *op. cit.*, ed. I, vol. 1, p. 294 și ed. II, p. 289.

⁴ 2 Timotei 2, 26.

coborâm cu pace la iad!¹ Dar de îndată ce aflăm ce înzestrare avem și ne trezim spre ce trebuie să fim, puterile iadului vor sări să ne ceară socoteală pentru nesupunere. Dar nu vor sări cu toată urgia răutății, că nu le lasă Dumnezeu, ci cu viclesuguri și curse, cu minciuni și cu înfricoșare și cu alte nemaipomenite zavistii. Pe de altă parte, se vor folosi de unelte de-ale lor², oameni amăgiți de ei, care le-ar face toate câte-i învață dracii, - dacă ar fi după ei. De aceea zice Înțeleptul:

“Fiule, când vrei să te apropii să slujești Domnului, gătește sufletul tău spre ispite”³.

Sfinții Apostoli, cei strămutați din lumea aceasta de dragostea Mântuitorului și care, deși se vedeau în lume, nu erau din lume⁴, totuși au fost preveniți de Mântuitorul prin cuvântul către Petru:

“Simone, Simone, iată Satana v-a cerut pe voi să vă ceară ca pe grâu. Iar Eu M-am rugat pentru tine să nu scadă credința ta.”⁵

Pricepem din aceasta cum că războiul nevăzut, care se încinge între suflet și diavol, e îngăduit de Dumnezeu să se dea în stadia vieții acesteia. El are legile după care trebuie să urmăm întocmai, ca, la sfârșitul alergării, să consfințească Dumnezeu biruința noastră, cea ajutată de El și pe potrirea puterii noastre, ca să nu pierdem vremea, mântuirea și smerenia. Că zice un Sfânt Părinte: “Ia ispitele și îndată nu mai e nimeni care să se mântuiască”. Războiul ispitelor e focul care lămurește ce suntem fiecare: lemne, pietre, aramă, paie, câlți sau “pământ și cenușă”⁶, aurul smereniei - dulama lui Dumnezeu.

Războiul duhovnicesc seamănă întrucâtva cu războiul lumii. Și unul și altul te desface de viața aceasta. Numai ispitele, necazurile și tot felul de încercări ale războiului nevăzut izbutesc să ne tocească pe deplin gustul de lumea aceasta și să ne aducă la un fel de moarte față de lume, care-i smerenia deplină și condiția de căpetenie a rugăciunii neîncetate.

¹ Iov 21, 13.

² Ioan 8, 44.

³ Înțelepciunea lui Isus Sirah 2, 1.

⁴ Ioan 17, 14.

⁵ Luca 22, 30-32.

⁶ Facere 18, 27.

Sf. Maxim Mărturisitorul zice că: “Precum trupul murind se desparte de toate lucrurile vieții, la fel și mintea murind, când ajunge la culmea rugăciunii, se desparte de toate cugetările lumii. De nu va muri cu această moarte, nu poate să afle și să trăiască cu Dumnezeu.” Iar “starea cea mai înaltă a rugăciunii spun unii că este aceea în care mintea a ajuns afară de trup și de lume și a devenit cu totul imaterială și fără formă în vremea rugăciunii. Prin urmare cel ce păstrează nevătămată această stare cu adevărat se roagă neîncetat.”¹

Totuși e bine să descriem și războiul în elementele lui, atât din partea omului, când îl uneltește după sfatul Părinților, deci după lege, cât și din partea protivnicului, când înșelatul nu mai întreabă pe nimeni, ci își crede minții, pe care și-o duce treptat până la sfărâmarea cea mai de pe urmă a nebuniei.

LUPTA DUPĂ LEGE

Cei ce nu urmăresc în viața aceasta nimic mai mult decât să fie fericiți în lume și tihniți în trup, aceștia n-au război cu diavolul: pe aceștia îi are fără de război. Căci, câtă vreme umblă după tihneală și fericire deșartă, n-au să se trezească din vraja vrăjmașă², care-i ține bine încheștați în lumea aceasta sensibilă, prin care-i duce pe nebagate de seamă la pierzare sigură. De aceea a zis un Sfânt Părinte că cea mai primejdioasă temniță e aceea în care te simți bine: nu vei ieși din ea niciodată.

Războiul începe abia cu cei ce vor să-și refacă fericirea Raiului pierdut, strădanie pentru care învață să se desprindă pe rând din toată tihneala și slava deșartă a vieții acesteia. Și începe așa:

Toate patimile sau lucrările împotriva firii se ivesc mai întâi în minte, în partea cea mai subțire a făpturii noastre nevăzute. Aici vine un chip sau un gând al lumii acesteia și stă ca o momeală. Iar mintea, dacă e neînvățată sau neprevenită despre lucrătura străină, ca un miel neștiutor, vede lupul și se duce la el, crezând că e oaie. Iar dacă lupul

¹ Sf. Maxim Mărturisitorul, *Capete despre dragoste*, în *op. cit.*, p. 68.

² 2 Timotei 2, 26.

mai e și viclean, se îmbracă în piele de oaie și bietul miel, neavând mirosul oii cercat, tot de-a zburda se duce în colții lupului flămând.

Prima întâlnire între minte și diavol e la linia momelii, pe care o flutură el în văzul minții. Dacă mintea nu bagă momeala în seamă, vrăjmașul stăruie cu ea, o arată mai sclipitoare, ca să o facă iubită minții. Aceasta e a doua înaintare a războiului, sau asupreală. Dacă la asupreală a izbutit să fure mintea cu momeala și să o facă să vorbească împreună, avem înaintarea la unire.

Mintea însă se trezește că a fost furată de gând străin și că se află în altceva, decât în ceea ce-i era dat după fire; iar când își dă seama de ea însăși și de cele în care se află, avem lupta cea de gând la o clipă hotărâtoare. Se va învoi mintea să meargă după momeală mai departe, sau se va întoarce de la dânsa? Aici e lupta, și clipele sunt scumpe; și de cele mai multe ori viața întreagă a unuia sau a mulțime de inși atârână de lupta nevăzută a câtorva clipe. Dacă întârziem să ne luptăm, se poate întâmpla ca fără veste să fim învăluți la minte din partea poftelor sau a iușimii, asupra cărora încă aruncă vrăjmașul aprinderea sa. Prin urmare, ostaș al lui Hristos, lupta trebuie dată grabnic și după lege.

Iată cum descrie Sf. Marcu Ascetul iscarea războiului nevăzut: "Momeala aruncată de Satana este arătarea unui lucru rău în forma exclusivă a unui gând. Ea folosește puținătatea credinței noastre ca prilej să se apropie de mintea noastră. Căci dacă am primit porunca să nu ne îngrijim de nimic, ci să păzim cu toată străjuirea inima noastră și să căutăm Împărăția Cerurilor din lăuntrul nostru, îndată ce se depărtează mintea de inimă și de căutarea amintită, dă loc momelii diavolului și se face în stare să primească șoapta lui cea rea. Dar nici atunci nu are diavolul puterea să stârneasce gândurile noastre cu forța, pentru că dacă ar fi așa nu ne-ar cruța și ne-ar aduce cu sila orice gând și nu ne-ar îngădui să cugetăm la nimic bun. El are numai puterea să ne arate în forma exclusivă a unui gând, la prima lui răsărire, înțelesuri păcătoase, spre a ispiti lăuntrul nostru, dându-i prilej să încline fie spre ceea ce vrea el, fie spre porunca lui Dumnezeu, întrucât acestea se împotrivesc întreolaltă. Astfel dacă-l iubim, ne mișcăm îndată gândurile noastre spre lucrul arătat și cugetarea noastră începe să se ocupe în chip pătimăș cu el: dacă însă îl urâm, nu putem zăbovi, ci urâm și

momeala însăși. Iar dacă momeala stăruie chiar când e urâtă (căci se întâmplă și acest lucru) aceasta nu e din pricina unei alipiri proaspete, ci pentru că s-a întărit printr-o veche obișnuință. De aceea rămâne neclintită pe loc, ca gând simplu, fiind împiedicată de neplăcerea inimii să progreseze la o cugetare dezvoltată și la patimă. Căci arătarea aceasta izolată, fiind urâtă de cel ce e atent la sine însuși, nu are putere să târâie cu sila mintea în învălmășagul pătimăș de gânduri, decât numai prin împătımirea inimii după plăceri. Așadar, de vom lepăda cu totul împătımirea după plăceri, nu vom mai putea fi vătămați nici de apariția gândului simplu al vechilor obișnuințe, iar conștiința nu va mai avea îndoieli în ce privește siguranța celor viitoare. Căci cunoscând mintea împotrivirea trândavă a acestei obișnuințe și mărturisind lui Dumnezeu vechea pricină, îndată e înlăturată și această ispită.

Și iarăși va avea mintea putere să vegheze asupra inimii și să o păzească cu toată străjuirea, încercând să pătrundă în cele mai dinlăuntru și mai netulburate cămări ale ei, unde nu sunt vânturi de ale gândurilor rele - care împing cu sila și sufletul și trupul în prăpăstiile voluptății și le aruncă în fântânile de smoală - și nici vreo cale largă și încăpătoare, pardosită cu cuvinte și cu chipuri de ale înțelepciunii lumesti, care să vrăjească pe cei ce pornesc pe ea, oricât de înțelepți ar fi. Cămarile acestea curate, care sunt cele mai de dinlăuntru sufletului, și care sunt casa lui Hristos, nu primesc nimic din lucrurile goale ale veacului acesta, fie că sunt raționale, fie că sunt neraționale, fără numai pe acestea trei, pe care le-a numit apostolul: credința, nădejdea și dragostea.

Deci cel ce este iubitor de adevăr și primește osteneala inimii poate să nu fie atras în afară nici de obișnuințele vechi în felul în care am arătat, ci să vegheze asupra inimii și să străbată tot mai înlăuntru și să se apropie numai de Dumnezeu, fără să se teamă de ostenelele atenției și ale stăruinței. Căci nu poate să nu se ostenească cu inima cel ce ia aminte la împrăștierea gândului și la plăcerile trupesti, având să stea mereu închis în anumite hotare (să se circumscrie), nu numai în cele dinafară, ci și în cele dinlăuntru. Mai ales că acele împrăștiere și plăceri adeseori abat și cugetul și fapta.

Prin urmare e drept că momeala, ca gând simplu, exercită o putere silnică atunci când stăruie, chiar dacă e urâtă. Dar convorbirea

gândurilor ce se adaugă atârână de voia noastră liberă. Aceasta au arătat-o și cei ce n-au păcătuit întru asemănarea călcării lui Adam, întrucât momeala n-au putut-o împiedica, dar convorbirea prietenoasă cu ea au lepădat-o cu totul.”¹

Încă din Vechiul Testament se cunoaște războiul cel de gând, despre care David scrie acestea: “Fiica Babilonului (înțelegeți: «Satană, Satană»), dornică de pustiire, fericite de cel ce-ți va plăti după fapta ce ne-ai făcut tu nouă; fericite de cel ce va lua și va lovi de piatră pruncii tăi”².

Gândurile celui rău, nălucirile lui, idolii lui (ideile fixe ale lui), momelile sale, aceștia sunt pruncii vavilonești, sau “puii de drac”, după cum îi numește Sf. Maxim Mărturisitorul. Iar piatra este Hristos sau credința în El, temelia cetății sufletului, piatra cea din capul unghiului, pe care zidarii vremii de atunci n-au băgat-o în seamă³. Or, întru nimeni altul nu este mântuire, căci nu este sub cer nici un alt nume, dat nouă, oamenilor, întru care să ne mântuim⁴. De piatra aceasta trebuie să lovim pruncii vavilonești. Căci, cine va cădea pe piatra aceasta se va sfărâma, iar pe cine va cădea ea, îl va spulbera⁵. De aceea Sf. Ioan Scărarul zice: “Ca numele lui Iisus Hristos, armă mai tare, în cer și pe pământ nu este!” Cerul este mintea și pământul inima, în care trebuie să se depene rugăciunea neîncetată a preasfântului nume: “Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul”, întorcându-se ca o armă mereu întinsă asupra vrăjmașului. Căci Dumnezeu Tatăl I-a dat (Mântuitorului) un nume mai presus de tot numele: ca întru numele lui Iisus tot genunchiul să se plece și al celor cerești și al celor pământești și al celor de dedesubt⁶.

Cuvântul acesta poate însemna tot așa de bine, pe rând, următoarele lucruri, în înțelesul literei: Cerul sunt sfinții, Biserica biruitoare, îngerii; pământul, locuitorii pământului, Biserica luptătoare și cel aruncat pe pământ, având mânie mare; cele de dedesubt, cei mutați din viața aceasta, dar care nu sunt în Biserica biruitoare, ci în închisorile fărădelegilor sau iadul. Altă însemnare poate fi aceasta: cerul e mintea, pământul e inima cu poftetele ei, iar cele de dedesubt ar

¹ Sf. Marcu Ascetul, *op. cit.*, pp. 303-305; și pp. 298-300.

² Psalm 136, 8.

⁴ Fapte 4, 11-12.

⁶ Filipeni 2, 9-10.

³ Matei 22, 42.

⁵ Matei 21, 44.

fi cele din subconștient, de care de obicei nu știm și nu ne dăm seama, dar le purtăm în noi.

Dacă la ceasul de război, mai bine-zis în clipa de luptă, lovim momeala cu numele lui Dumnezeu, depănând rugăciunea, vom vedea lucru minunat: pentru ostaș luptându-se Împăratul - tocmai întors de cum e în războiul văzut. Căci Împăratul nostru s-a luptat până la moarte, și încă moarte de cruce¹, și printr-însa trecând, a rupt zăvoarele și a spart porțile iadului, biruind pentru ostașii Săi și slobozindu-i. Iar de atunci biruie ca un Dumnezeu, oriunde e chemat pe nume. Și: Îl cheamă dragostea.

Iată ce ne învață Sf. Marcu Ascetul, privitor la această clipă de mare însemnătate a războiului: “Cunoaște deci, o omule, că Domnul privește la inimile tuturor; și celor ce urăsc prima răsărare de gând rău, îndată le vine în ajutor (le face dreptate), precum a făgăduit, și nu lasă roiul vâlmășagului de gânduri să năpădească și să întineze mintea și conștiința lor. Iar pe cei ce nu stârpesc primele înmuguriri, prin credință și nădejde, ci se lipesc cu dulceață de ele, pe motivul că vor să le cunoască bine și să le probeze, pe aceia îi lasă - ca pe unii ce nu cred ci vreau să se ajute singuri - să fie izbiți și de gândurile ce urmează, pe care de aceea nu le surpă fiindcă vede că momeala lor este iubită în loc să fie urâtă de la prima ei mijire.”²

PE TREPTE DE-A RÂPA

Deci vremea de luptă are o mare cumpănă, și anume: dacă mintea nu-și aduce aminte cu credință de “Doamne Iisuse...” i se întâmplă că încuviințează momeala vrăjmașului. Aci e granița între luptă după lege și căderea în fărădelege. Deci mintea căzută în hotarul fărădelegii, dă încuviințarea ei voinței, căreia încă-i suflă vicleanul boarea amețirii. Voința ia hotărârea întotdeauna după sfatul minții și niciodată înainte: - cel puțin în faptele de conștiință, așa e. De aceea se zice că în orice hotărâre avem libertatea voinței, adică puțința de-a

¹ Filipeni 2, 8.

² Sf. Marcu Ascetul, *op. cit.*, p. 311; și p. 306.

alege ce vrem. Darul libertății voinței ni l-a dat Dumnezeu, ca pe o mare cinste, și prin el avem a spori până la măsuri dumnezeiești. Iată de ce toată strădania dezrobirii puterilor sufletești din patimile contra firii duce de fapt la redobândirea libertății de fii ai lui Dumnezeu¹, de fii ai adevărului, care face liberi pe cei ce stau în adevăr² și nu stau în minciună și-n tatăl minciunii³. Prin darul libertății voinței avem a sui de la chip la asemănare. Pentru refacerea, sau crearea din nou a omului a venit Dumnezeu între oameni, și tot de aceea petrece cu noi, cu fiecare rând de oameni, în tot chipul silindu-se să ne dezlege libertatea voinței din lanțuri străine; iar noi nepricepuții, după puțin iarăși ne predăm spre și mai grele lanțuri.

Iubirea înclină libertatea ca pe o cumpănă.

Dacă mintea se va afla iubind o momeală străină și sfatul viclean, va înclina cumpăna liberei alegeri spre momeala și sfatul străin. Așa se deschide spărtură în cetate și se năpustesc puhoie de vrăjmași care așteptau ascunși afară. Și repede urmează jalnică pustiire în cetatea sufletului: împlinirea cu lucrul și repetarea faptei aceleia, până ajunge deprindere, sau obicei. În rădăcinarea obiceiului păcătuirii duce întocmirea sufletească și trupească a omului până la neputință de a se mai împotrivi, sau chiar până la a nu vrea să se mai împotrivescă. Așa se întâmplă că lucrarea împotriva firii i se face omului "a doua fire" - firea fărădelegii, sau legea păcatului⁴. Asta e tot una cu pierderea darului libertății voinței.

Totuși omul, slăbindu-i puterile, își dă seama că robește vrăjmașului, căci de unde odată pruncii vavilonești erau micuți și-i lua în glumă, acum s-au făcut bărbați și-i simte cum îi fură puterile, iar lui, din multa păcătuire, i s-a stins puterea voinței de-a se împotrivi. Când avea puterile întregi n-asculta povața, iar acum, când nu le mai are, le-ar întoarce lui Dumnezeu, dar nu le mai are de unde. Toată vigoarea tinereții o dă cui nu trebuie, iar bătrânețea hârbuită umblă să o dea lui Dumnezeu.

Câteodată primește Dumnezeu și cioburile însă numai dacă au mai rămas puteri și pentru cea mai de pe urmă luptă, mai grea ca cea dintâi, care e pe viață și pe moarte. Căci vrăjmașul care pustiește prin

¹ Matei 5, 9; Galateni 3, 26.

² Ioan 8, 32.

³ Ioan 8, 44.

⁴ Romani 7, 7.

patimi, când află că mintea, împinsă de strigarea conștiinței, vrea să facă răscoală împotriva robiei sale, vine cu asuprire mare, dovedind sufletului că n-are chip de scăpare. Iar ca pedeapsă, precum că sufletul a îndrăznit una ca aceasta, diavolul umblă să-l dea legat la un chinuitor mai greu: duhul deznădejdiei.

Așa e de grea robia duhului acestuia, încât sufletul, adunându-și cele mai de pe urmă puteri, dă lupta deznădejdiei. Atunci se află sufletul între viață și moarte. Câte unii mai scapă, alții o duc așa, mai mult morți decât vii; iar alții, nemaiputând suferi, li se întunecă mintea și fac și păcatul cel mai de pe urmă: omorârea de sine. Și în sfârșit, altora, de durere, li se rătăcește mintea cu totul, dând în nebunie.

Trebuie să spunem că fiecare din patimile de căpetenie pot duce zidirea lui Dumnezeu până la decăderea cea mai de pe urmă, fie ea omorârea de sine, fie nebunia, fie chiar îndrăcirea. De pildă, lăcomia de avere, lăcomia de putere și fumul mândriei, pe câți nu i-a luat de minte și s-au omorât! Bolile de pe urma desfrâului, pe câți nu i-au adus să-și pună capăt zilelor? Care a sfârșit bine dintre bețivi, care n-au vrut nicidecum să se lase de patima lor? Dar și lenea poate face nebunii când se vede în primejdii.

De unde atâta pustiire? De la o clipă fără de Dumnezeu a minții, clipă în care vrăjmașul i-a furișat undița iadului pe gât, învăluită meșteșugit într-o momeală a unui lucru sensibil al lumii de aici. Protivnicul ispitește cu momeala plăcerii pe tot omul spre patima spre care-l prinde că are povărnire mai mare: pe cel aplecat spre trup, cu desfrânarea; pe cel înclinat spre gânduri, cu înțelepciunea veacului acestuia¹ care pe mulți i-a rătăcit de Dumnezeu și pe puțini i-a întors; pe cei dornici de Cuvântul lui Dumnezeu îi ispitește cu Biblia², încât în zilele noastre se văd mulți călători la iad cu Scriptura în mână. Toți cei ce umblă după plăceri, de orice fel, nu vor scăpa de primejdii, căci sub orice plăcere e încolăcit un șarpe.

¹ 1 Corinteni 1, 20.

² 2 Petru 1, 20.

CURSELE...

Toată strădania protivnicului aceasta este: să desfacă dragostea și cunoștința noastră de Dumnezeu și să le dea, prin patimi, ca obiect de preocupare nimicul și absurdul. De aceea vicleanul nu se dă la o parte de-a reduce la nimic și la absurd chiar și virtuțile. Drept aceea e destul să izbutească o mutare mai încoace, mai aici, a scopului ultim al virtuților, și cu asta a redus la nimicul slavei deșarte și la absurd toată strădania virtuții. Iată-ne, printr-o singură întorsătură măiastră a vicleanului, deșertând virtuțile în sacul spart al patimilor și culegând, în schimb, vorbe goale de la oameni și rânjetul lui sinistru. Trebuie deci multă și adâncă deosebire a gândurilor.

Ca pildă grăitoare, în această privință, ne poate fi tâlcuirea Sf. Maxim Mărturisitorul a locului de la 1 Ezdra 4, 1-3. Împrejurarea istorică e următoarea: Întoarcerea iudeilor din robia Babilonului și zorul de a-și reface templul. Vrajmașii lor se apropie de ei și-i roagă să primească și ajutorul lor la ridicarea templului, pentru că la același Dumnezeu se închină. Dar căpeteniile iudeilor, Zorobabel și Iisus (Iosua), resping ajutorul lor.

Refuzul acesta de neînțeles primește un adânc înțeles tâlcuit după sensul spiritual, pe care-l desprinde Sf. Maxim, din faptul simplu istoric.

“Dacă Zorobabel și Iisus (Iosua) înseamnă mintea activă și contemplativă și dacă vrăjmașii lui Iuda înseamnă patimile minții, atunci, socotind și însemnarea numelui celor ce vrăjmășesc mintea, găsim că slava deșartă, mândria, fățarnicia și dorința de a plăcea oamenilor se apropie de mintea abia ieșită din robia babilonică a confuziei patimilor zicând: «Vom clădi împreună cu voi templul Domnului». Căci nici unul din acești draci vicleni nu împiedică vreodată râvna omului virtuos ci, înlăturând mai degrabă lipsurile virtuților, îndeamnă la și mai mari silințe, făcându-se împreună râvnitori cu cei ce se nevoiesc, ca să atragă la ei inima celui ce se străduiește, după ce a pierdut măsura constantă a moderației și să-l conducă pe neobservate spre altă țintă decât cea spre care credea că merge. De aceea spun viclenii: «La fel cu voi ascultăm pe Domnul vostru». Căci nu urăsc viclenii neprihănirea și nu se scârbesc nici de împărțirea de ajutoare, sau de primirea de străini,

sau de cântarea de psalmi, sau de cetanii, sau de cele mai înalte învățături, sau de culcarea pe jos, sau de veghere, sau de toate celelalte prin care se caracterizează viața după Dumnezeu, până ce scopul și cauza celor ce se săvârșesc le slujește lor. De aceea, pe ceilalți draci îi observă ascetul mai repede și scapă mai ușor de vătămarea ce vine de la ei.

Dar pe aceștia care au aparență că ajută omului să umble pe calea virtuții și că zidesc împreună cu el templul Domnului, ce minte înaltă i-ar putea descoperi? Nu poate mintea, fără numai prin cuvântul viu și lucrător, care pătrunde în toate și străbate până la despărțitura sufletului și a duhului¹, adică cunoaște care dintre fapte și gânduri sunt sufletești, sau forme și mișcări naturale ale virtuții, și care sunt duhovnicești, sau forme și mișcări mai presus de fire și proprii lui Dumnezeu, date firii prin Har...

Căci «nu este înaintea Lui nici o faptură ascunsă» - se înțelege, în noi care credem că ne putem ascunde. «Fiindcă toate sunt goale și descoperite»², nu numai cele ce s-au făcut și s-au gândit, ci și cele ce se vor face și se vor gândi. Cred că despre faptele și gândurile viitoare spune Scriptura că «nu este faptură ascunsă» iar nu despre cele ce s-au săvârșit. Căci acestea ne sunt cunoscute și nouă înșine și le sunt și altora descoperite. Deci cu atât mai mult sunt descoperite lui Dumnezeu, care a cunoscut de mai înainte toate veacurile nesfârșite...

Cine deci, neavând acest cuvânt sălășluit în adâncul inimii, ar fi în stare să scape de vicleșugurile ascunse ale fățarniciei dracilor împotriva noastră și să stea de sine cu totul singur fără nici un amestec cu ei, și să zidească templul Domnului asemenea lui Zorobabel? Căci acesta spune hotărât și cu glas mare duhurilor amăgitoare ale mândriei, ale slavei deșarte, ale plăcerii de la oameni și ale fățarniciei: «Nu vom zidi cu voi templul Domnului Dumnezeului nostru, ci vom zidi singuri Domnului lui Israil». Numai cel ce are acest cuvânt poate cunoaște că amestecul dracilor pricinuieste stricăciunea și surparea întregii clădiri și întinează Harul și frumusețea străduințelor închinat lui Dumnezeu. Căci nimenea nu poate, având ca ajutor la virtute pe vreunul din dracii pomeniți, să o zidească pe aceasta lui Dumnezeu. Pentru că nu are pe Dumnezeu ca scop, în cele ce face, ca să săvâr-

¹ Evrei 4, 12.

² Evrei 4, 13.

șească virtutea privind spre El. Deci nu din invidie n-au primit cei ieșiți din robie pe cei de neam străin să zidească împreună cu ei templul Domnului, ci fiindcă au cunoscut cursele ce se ascundeau în aparența de prietenie a dracilor, care voiau, prin bine, să le aducă pe neobservate moartea prin păcat; prin cele de-a dreapta să le furișeze ispitele de-a stânga.”¹ Dar cursele nu se isprăvesc aci. Tot câmpul de război e acoperit de curse și mulți sunt cei ce le cad în gheare.

UNII-ȘI TAIE MINTEA ÎN SCRIPTURI

Cu trecere de vreme, Satana s-a mai iscusit în rele. Pe cine poate să-l întoarcă împotriva lui Dumnezeu, o face, rânjind² bucuros; pe cine iubește pe Dumnezeu, dar călătorește fără sfat și întrebare, îl învață și el să iubească pe Dumnezeu, și-l laudă, că bine face, - fără să priceapă unul ca acesta, că a căzut la laudă străină și că în credința lui s-a încălzit un fir subțire de putere vrăjmașă.

Vicleanul bagă de seamă ce face Dumnezeu și face și el la fel. Trimite Dumnezeu slujitori, trimite și el; trimite Dumnezeu vedenii, se arată și el. Propovăduiește Dumnezeu iubirea de oameni fără deosebiri și margini, propovăduiește și el. Cu un cuvânt: contraface tot ce face Dumnezeu și dă de răpă pe oameni cu mulțimea înșelăciunilor. S-a făcut de-o îndrăzneală nemaipomenită, încât și lumina dumnezeiască o contraface, nu în înțelesul că s-ar putea apropia să strâmbe adevărata lumină, căci l-ar face scrum și nu poate sta într-însa, ci nălucește și el o lumină, cu care amăgește pe cine poate și pe cine vede că umblă cu îndrăzneală după daruri dumnezeiești, înainte de dobândirea smereniei statornice. Așa se preface în chip mincinos și în inger al luminii³ și în hristos mincinos⁴ și înșeală pe mulți, zicând: “Eu sunt hristos!”⁵ Și te trimit să propovăduiești și să faci cutare și cutare...

¹ Sf. Maxim Mărturisitorul, *Răspunsuri către Talasie*, în *op. cit.*, pp. 291-294.

² 1 Petru 5, 8.

³ 2 Corinteni 11, 14.

⁴ Matei 24, 24.

⁵ Luca 21, 8.

E vremea, mai ales în zilele noastre, de care ne-a prevenit Mântuitorul, zicând:

“Băgați de seamă, să nu fiți amăgiți; căci mulți vor veni în numele Meu, spunând: «Eu sunt Mesia și ceasul e aproape». Nu vă luați după ei!”¹

De aceea e bine să lămurim, după putere, și acest ucigaș vicleșug al nălucirilor, fiindcă de la o vreme încoace mulți înșelați se ivesc și multă tulburare fac printre oameni. Iată cum vine cursa aceasta:

Vicleanul are două feluri de momeli, după iubirea omului, care înclină, fie spre pierzare, fie spre mântuire. Este și o “ispită a mântuirii” în care au căzut mulți înșelați, zicând că-s mântuiți, când de fapt ei n-au săvârșit nici alergarea și nici după lege n-au luptat. Este și ispita sfințeniei, este și ispita misiunii sau a trimiterii de la “Dumnezeu”, precum este și ispita muceniciei. În toate aceste ispite cad cei ce ocolesc osteneala, mințile înguste, care spun că nu mai au nimic de făcut, decât să creadă și să se socotească a fi și ajuns sfințenia, misiunea, mucenicia și celelalte năluci ale minții înșelate.

Au și ei o osteneală: aceea de a ajunge la darurile mai presus de fire, înainte de vreme și ispitind pe Dumnezeu.

Deci, nu-i de mirare că-i dă în robia înșelătorului de minte, ca să-i chinuiască.

Câte unii mai aprinși la minte, fie de la fire, fie de la boli, neavând cercarea dreptei socoteli, scâncesc în inima lor după daruri mai presus de fire, îmbulziți nu de vreo virtute, ci de iubirea de sine. Având aceștia iubire fără minte pe care vor să o cinstească cu daruri mai presus de fire, Dumnezeu îngăduie duhului rău să-i amăgească desăvârșit² ca pe unii ce îndrăznesc să se apropie de Dumnezeu, necurați la inimă. De aceea, pentru îndrăzneală, îi dă pe seama vicleanului să-i pedepsească. Astfel, când atâră de la Dumnezeu o atare pedeapsă pentru oarecare, îl cercetează Satana luând chipul mincinos al lui Hristos, și, grăindu-i cu mare blândețe, îi trăneste o laudă, cu care-l câștigă fulgerător și poate pentru totdeauna, ca pe unul

¹ Luca 21, 8.

² 2 Tesaloniceni 2, 11.

ce, pe calea cea strâmtă¹ și cu chinuri ce duc la Împărăție, umblă după "plăceri duhovnicești". Iată-l cu momeala pe gât. De-acu, după oarecare școală a rătăcirii, când încrederea îi va fi câștigată desăvârșit și-i va fi întărită, prin potriviri de semne prevestite ajunge încrezut în sine și în hristosul lui, încât și moarte de om e în stare să facă, întemeindu-se pe Scriptură.

Iată cum "puiul de drac" al iubirii de sine, făcându-se bărbat și ajutat prin vedenii mincinoase de tatăl său, tatăl minciunii, strâmbă mintea bietului om, încât i se va părea păcatul virtute dumnezeiască. Ba încă, omorând pe cei ce nu cred ca el, i se va părea că face slujbă lui "Dumnezeu" (dumnezeul care l-a înșelat pe el)².

Când stai de vorbă cu câte unul din aceștia, te uimește convingerea și siguranța lui, uneori și legătura cu judecată a cuvintelor lui, și nu poți prinde repede că stai de vorbă cu un înșelat și un sărit din minte. Asta, până nu-i afli prima spărtură a minții, de la care apoi toate meșteșugurile vicleanului trebuie să-și dea arama pe față. Trebuie să-i prinzi momeala pe care a înghițit-o și care, de cele mai adesea, e căderea la laude, cu care tatăl minciunii și-a mângâiat pruncu iubirii de sine, pe care l-a clocit cu atâta osârdie cel amăgit de minte.

Și nu e mare mirarea, căci zice un filosof: e destul să primești în minte o singură prejudecată, ca apoi să nu fie prăpăstie, la care să nu ajungi în chipul cel mai logic cu putință. De aceea Biserica înșiră printre păcatele minții și prejudecățile.

O mărturie din Scripturi a celor zise ne va dumeri mai bine. Era pe vremea proorocilor mincinoși din zilele lui Ilie și a regelui Ahav. Proorocul Ilie vestise regelui mustarea lui Dumnezeu, necazurile și moartea ce-l va ajunge în zilele urmașilor săi.

3 Regi 22:

1. Trecură trei ani fără război între Siria și Israil.

2. În al treilea an s-a dus Iosafat regele Iudei la (Ahav) regele lui Israil. (Urmașii lui Solomon dezbinaseră regatul.)

¹ Matei 7, 14.

² Numerii 25, 7-13.

3. Și a zis regele lui Israil către slugile sale: "Știți voi oare, că Ramotul Galaadului e al nostru, și noi tăcem de atâta vreme și nu-l scoatem din mâna regelui Siriei?"

4. Apoi a zis lui Iosafat: "Merge-vei și tu cu mine la război împotriva Ramot-Galaadului?" Iar Iosafat a zis către regele lui Israil: "Cum ești tu așa-s și eu; cum e poporul tău, așa-i și poporul meu; cum sunt caii tăi, așa-s și caii mei".

5. Și a mai zis Iosafat regele lui Iuda către (Ahav) regele lui Israil: "Întrebă dar astăzi, ce zice Domnul?"

6. Și a adunat regele lui Israil ca la patru sute de prooroci, și le-a zis: "Să merg eu oare cu război împotriva Ramot-Galaadului, sau nu?" Și ei au zis: "Să mergi, că Domnul îl va da în mâinile regelui!"

7. Și a zis Iosafat: "Nu mai e oare aici vreun prooroc al Domnului, ca să întrebăm pe Domnul prin el?"

8. Și a zis (Ahav) regele lui Israil către Iosafat: "Mai este un om, prin care se poate întreba Domnul; însă eu nu-l iubesc, căci nu proorocește de bine pentru mine, ci numai de rău; - acesta e Miheia, fiul lui Imla". Și a zis Iosafat: "Nu vorbi așa rege!"

9. Și a chemat regele lui Israil pe un famen și a zis: "Du-te după Miheia, fiul lui Imla!"

10. Apoi regele lui Israil și Iosafat, regele Iudei, s-au așezat fiecare în tronul său, îmbrăcați în haine domnești, în medianul de lângă porțile Samariei, și toți proorocii prooroceau înaintea lor.

11. Iar Sedechia, fiul lui Ghenaan, și-a făcut niște coarne de fier, și a zis: "Așa zice Domnul: cu acestea vei împunge pe Sirieni până ce-i vei nimici".

12. Și toți proorocii au proorocit aceleași, zicând: "Să te duci împotriva Ramot-Galaadului, că vei izbuti. Domnul îl va da în mâinile regelui".

13. Iar trimisul, care s-a dus să cheme pe Miheia, i-a grăit acestuia zicând: "Iată toți proorocii proorocesc într-un glas de bine regelui; să fie dar și cuvântul tău asemenea cu cuvântul fiecăruia din ei".

14. Iar Miheia a zis: "Viu este Domnul! Ce-mi va spune Domnul aceea voi grăi".

15. Apoi a venit el la rege și regele i-a zis: "Miheia, să mai mergem noi oare în război împotriva Ramot-Galaadului, sau nu?" Și a zis acela: "Du-te, că vei izbuti, Domnul îl va da în mâna regelui".

16. Și a zis regele: "Iar și iar te jur, ca să nu-mi grăiești nimic, fără numai ceea ce este adevărat, în numele Domnului".

17. Și a zis el: "Iată, văd pe toți Israilitenii împrăștiați prin munți, ca oile ce n-au păstor. Și a zis Domnul: ei n-au domn, să se întoarcă fiecare cu pace la casa sa".

18. Atunci (Ahav) regele lui Israil a zis către Iosafat, regele Iudei: "Nu ți-am spus eu oare, că el nu proorocește bine pentru mine, ci numai de rău?"

19. Miheia însă a zis: "Nu-i așa. Nu eu grăiesc: ascultă cuvântul Domnului. Nu-i așa. (Căci) am văzut pe Domnul, șezând pe tronul Său și toată oștirea cerească stătea lângă El, la dreapta și la stânga Lui.

20. Și a zis Domnul: «Cine ar îndupleca pe Ahav să meargă și să cadă în Ramot-Galaad?» Unul spunea una, altul alta.

21. Atunci a grăit un duh și a stat înaintea feței Domnului, și a zis: «Eu îl voi ademeni». Și a zis Domnul: «Cum?»

22. Iar acela a zis: «Mă duc și mă fac duh mincinos în gura tuturor proorocilor lui». Zis-a Domnul: «Tu-l vei ademeni și vei face aceasta; du-te și fă cum ai zis!»

23. Și iată cum a îngăduit Domnul duhului celui mincinos să fie în gura tuturor proorocilor acestora, ai tăi; însă Domnul n-a grăit de bine pentru tine".

24. Atunci s-a apropiat Sedechia, fiul lui Ghenaan, și lovind pe Miheia peste obraz, a zis: "Cum, au doară s-a depărtat Duhul Domnului de la mine, ca să grăiască prin tine?"

25. Iar Miheia a zis: "Iată, ai să vezi aceasta în ziua când vei fugi din cămară în cămară, ca să te ascunzi".

26. Zis-a regele lui Israil: "Luați pe Miheia și-l duceți la Amon, căpetenia cetății, și la Ioaș, fiul regelui.

27. Și spuneți: așa zice regele: aruncați-l în temniță, și-l hrăniți numai cu puțină pâine și cu câte puțină apă, până ce mă voi întoarce biruitor".

28. Iar Miheia a zis: "Că ai să te întorci biruitor, aceasta n-a grăit-o Domnul prin mine". Apoi a zis: "Ascultați toate popoarele!"

29. După aceea a purces regele lui Israil și Iosafat, regele Iudei împreună asupra Ramot-Galaadului.

30. Și a zis regele lui Israil către Iosafat: "Eu îmi schimb hainele și intru în luptă; iar tu îmbracă-ți hainele de rege!" Și și-a schimbat hainele regele lui Israil și a intrat în luptă.

31. Regele asirian a poruncit însă celor treizeci și două de căpetenii ale carelor de război, și a zis:

“Să nu vă luptați nici cu mic, nici cu mare, ci numai cu regele lui Israil”.

32. Căpeteniile carelor, văzând pe Iosafat, au crezut că acesta este cu adevărat regele lui Israil, și s-au repezit asupra lui, ca să se lupte cu el. Iosafat însă a strigat.

33. Atunci căpeteniile carelor văzând că nu este acesta regele lui Israil, s-au abătut de la el.

34. Iar un om și-a întins arcul și a lovit din întâmplare pe regele lui Israil (Ahav), cel cu hainele schimbate, într-o încheietură a platoșei; și acesta a zis cărușului său: “Întoarce îndărăt și mă scoate din oaste, că sunt rănit”.

35. Și s-a pornit luptă mare în acea zi, și regele (rănit) a stat în căruța lui, în fața Sirienilor toată ziua, iar seara a murit; și a curs sânge din rana sa pe podul căruței.

36. Și la asfințitul soarelui s-a dat de veste la toată tabăra, zicând: “Să meargă fiecare la cetatea lui, fiecare la ținutul lui!”

37. Și murind regele, a fost dus în Samaria, și l-au înmormântat în Samaria.

38. Și au spălat căruța lui în iazul Samariei; și câinii au lins sângele lui Ahav, iar desfrânatele s-au scăldat în spălătura acelui sânge, după cuvântul Domnului, pe care l-a grăit (și prin Ilie).

Duhul care a ieșit și a stat înaintea feței Domnului și s-a făcut duh mincinos în gura proorocilor, căruia i-a zis Domnul: “Du-te și fă cum ai zis!” e același care a cerut de la Dumnezeu să cerce pe Iov, ca să se arate răbdarea și statornicia dreptului.

Iov 1:

6. Într-o zi îngerii lui Dumnezeu se înfățișară înaintea Domnului, și Satana veni și el printre ei.

7. Atunci Domnul zise către Satana: “De unde vii?” Iar Satana răspunse Domnului și-I zise: “Am

dat târcoale pe pământ și m-am plimbat în sus și-n jos”.

Cu îngăduirea lui Dumnezeu, Satana îi cerne și-i culege pe toți cei ce mai umblă în lumea aceasta după plăceri, chiar duhovnicești, numai să-i prindă, că încă nu s-au lepădat desăvârșit de iubirea de sine și de orice spurcăciune a vieții, după atâta și atâta propovăduire a Bisericii. Căci patima aceasta face pe om să cadă, lovit de săgețile laudei, și să se trezească cu mintea înșelată și sărită din socoteala smereniei.

Că iată, pe cei ce n-aveau curăția vieții, lingăii de la curtea regelui Ahav, i-a dat înșelăciunii desăvârșite a duhului minciunii, și sfatul lor era ispită regelui iubitor de slavă deșartă, ispită în care trebuia să cadă și regele, ascultătorul lor, pentru păcatele sale.

Ca și înșelații aceia care l-au palmuit pe adevăratul prooroc al lui Dumnezeu, așa și proorocii mincinoși din zilele noastre sunt de o îndrăzneală nemaipomenită și palmuiesc smerenia, dându-se pe ei de ceva mare: “Ilie”, “Ioan”, “Hristos”, “Fiul Omului”, “Dreptul Judecător”, și așa mai departe. Pretind ascultare de la oameni pentru că “Dumnezeu” i-a trimis, să spună la lume lucruri de care își țin urechile, și-ți îngheață inima auzindu-i.

Pe semnele următoare se pot cunoaște că nu mai sunt întregi la minte:

1. Se dau pe sine de ceva mare, cum s-au dat de altfel toți ereticii (rătăciții) vremurilor, pe care însă i-a afurisit Biserica, prin sfintele soboare.

2. Cad la laudă, având o smerenie mincinoasă.

3. Se țin pe sine mai presus de Scriptură (unul chiar mi-a rupt-o), mai presus de Biserică și sfinți.

4. Mor după a fi ascultați și crezuți de oameni.

5. Fierb de mânie când nu sunt luați în serios.

6. Adesea au “grăire în duh”, cu “duhul” care-i poartă și-i învață.

7. Nu vor nici în ruptul capului să-și controleze prin preoți cele auzite de la “duhul” lor.

8. Câte unii cu toate acestea arată o evlavie neobișnuită: mărturisind pe Hristos, pe Maica Domnului, făcându-și și Sfânta Cruce, bătând metanii, sărutând icoanele, ba și Sfânta Împărtășanie luând-o (!); și jurându-se că-s oamenii lui Dumnezeu, iar ei sunt înșelați.

9. Fac pe proorocii și împrăstie spaimă între oameni. Multe proorocii li se împlinesc, dar multe nu. Asta atârnă de puterea de străvedere a "duhului" care le spune ce le spune, ca unul ce n-are învelitoarea trupului, și de aceea prinde cu oarecare vreme înainte, cele ce le apropie Dumnezeu de oameni. Dar asta nu e proorocie.

10. În numele "dumnezeului" lor, sunt în stare să omoare om, întemeindu-se pe Scriptură că și Avraam a fost în stare de o atare ascultare, iar Finees a și făcut aceasta și i s-a socotit acestuia răvnă pentru Dumnezeuul său¹. (Cu amăgirea ascultării până la ucidere de om, a cercat vrăjmașul pe mulți, în toate vremurile, chiar și pe pustnici, de cum pe oamenii lumii.) Prin urmare fiind așa de săritori cu ascultarea și credința la povețele "duhului" lor, pe care-l cred că e Hristos, sunt o adevărată primejdie printre oameni; teroriști ai sufletelor simple.

11. Sar de la un lucru la altul și leagă lucruri fără nici o legătură. Tălmăcesc greșit, strâmbă adevărul și se propovăduiesc din Scripturi, mai mult pe ei înșiși decât pe Dumnezeu, mergând grăbit spre cea mai de pe urmă sfârșită și sărire a minții.

12. În preajma lor simți tulburare și primejdie, căci mulți dintre ei au fost pe la casa de nebuni, sau vor trebui să se ducă. Nu-i blândește pe chipul

¹ Numerii 25, 7-13.

lor. Nu-i ocărâm, ci ne păzim și-i învățăm și pe alții să se păzească și ne înfricoșăm cât de groaznic și-au tăiat mintea în Scripturi¹.

Totuși, pe cât se poate, să încercăm a-i înțelege, lămurind adevărul lucrurilor și meșteșugurile vicleanului. E știut, că făcând omul gândurile și voile celui rău, intră acela în el. Sau, altfel zicând: iubind cele rele, pe firul acestei iubiri, intră vrăjmașul în cetate; adică prin cele de-a stânga, relele. Când însă vede că nu poate amăgi pe om cu cele de-a stânga, sare în cealaltă margine, de-a dreapta de tot, căutând acolo să-l amăgească, ca să-i dea omul crezare. Îi trăneste o laudă pentru mulțimea credinței în Dumnezeu și a iubirii virtuții, și-l îndeamnă ca fără măsură și fără întrebare să se silească în acestea. Pe unul îl trezea la rugăciune, silindu-se să-i strecoare în minte și-n inimă părere mare despre sine, precum că pe "el" îl trezesc "îngerii" la pravilă. Sau dacă cel ochit spre înșelare nu-i chiar așa de virtuos, îi mai îngăduie să fumeze, să bea, zicându-i gândurile că-i trebuie putere, și nu-i păcat. Pe unul l-a săgetat arătându-i-se în chipul lui "Hristos" și spunându-i: "Pentru dumneata mai răsare soarele !" Douăzeci și cinci de ani pe urmă l-a mai dăscălit, ca să ajungă să se creadă pe sine că el e fiul omului din Scriptură și dreptul judecător, care va despărți oile de capre și va întemeia Împărăția lui Dumnezeu pe pământ, și că în zilele lui va fi sfârșitul și judecata, care se va face prin el. (De fapt era sfârșitul judecății sale, pe care o vedea, nu la sine, ci în afară, la toată lumea.) De fiecare dată când îl zorea credința aceasta trecea, după câte o ispravă, și pe la casa de nebuni.

Firul acestei iubiri, fie că înclină spre păcate, fie că înclină spre Dumnezeu, vrăjmașul caută să-l prindă de capete, nesfiindu-se ucigașul să se dea drept "Dumnezeu", numai să prindă pe cine poate. De aceea au zis Părinții că întotdeauna extremele sunt ale diavolului. Adică și prea mare iubire de Dumnezeu - înainte de vreme - poate fi pricină de cădere: o iubire oarecum pământească, pătimasă, neliniștită, nesenină, necurată și pironită.

Grijă la minte ! Căci războiul nevăzut cearcă pe toată lumea și n-a cruțat nici iubirea de Dumnezeu a Apostolilor ! Deci, ca să

¹ 2 Petru 1, 20.

pricepem mai bine lucrul acesta subțire și rostul pentru toți al celor scrise, ne folosim de icoana celor trei iubiri, a celor trei ucenici ai Domnului: Petru, Iuda și Ioan.

GREȘELILE IUBIRII ȘI DREAPTA SOCOTEALĂ

Acești ucenici ai Domnului, din pricina iubirii lor aprinse, fiecare a făcut câte o greșeală în ucenicia lor. Doi s-au îndreptat, unul s-a surpat. Astfel, într-o călătorie, când oamenii dintr-o cetate oarecare necunoscându-i, n-au vrut să-i primească, Iacob și Ioan au zis: să ne rugăm ca Ilie, să se pogoare foc din cer peste ei să-i ardă.¹ Cinstea și prețul pe care-l avea Domnul în inima lor, precum și râvna sau iușimea lor, încă nu le aveau în cumpănă și cu dreaptă socoteală și așa au ars o greșeală. Mântuitorul i-a adus la blândețe și la dreapta socoteală, învățându-i: "Nu știți ce duh grăiește prin voi acestea"².

Petru, după frumoasa mărturisire de credință: "Tu ești Hristos Fiul lui Dumnezeu celui viu!"³, și după lauda Mântuitorului - care în așa fel i-a spus-o, ca oarecum să-l ferească de primejdia laudei și a părerii de sine, - când Iisus a început să le spună Apostolilor despre patimile și răstignirea Sa, Petru, în iubirea lui n-a putut răbda o socoteală ca aceea, ci și sări cu gura: "Doamne, să nu-ți fie ție una ca aceasta!"⁴ Atunci, ca unul ce n-avea și cunoștința tainelor lui Dumnezeu care să ție cumpăna dreaptă cu puterea iubirii aprinse și înțeleasă omenește, căpătă de la Domnul palmele acestea: "Înapoia Mea Satano! Sminteală Îmi ești!"⁵ Sigur că nu Petru era Satana, ci un gând al Satanei intrase și se exprimase prin gura lui Petru, - căci era o spărtură, o descumpănire între puterile lui sufletești: cunoștință, dragoste și iușime. Și se vede că încă nu s-a tămăduit cu îndreptarea aceea. Mai bătrân fiind și mai greu de leac, iubirea lui încă nu se strămutase, ca a lui Ioan: toată pentru Mântuitorul, ci mai ținea ceva și pentru sine. Mântuitorul îl cunoștea și-i prevesti lepădarea cea de trei ori în curtea lui Caiafa. Petru iarăși sări cu gura, zicând că nu. Dar la

¹ Luca 9, 54.

² Luca 9, 55.

³ Matei 16, 16.

⁴ Matei 16, 22.

⁵ Matei 16, 23.

urmă a trebuit să constate că a mai luat trei palme peste obraz, pentru iubirea pe care n-o dase toată lui Dumnezeu, precum făgăduise, ci mai ținuse și pentru sine. Sfânta Predanie zice că atâta a plăns Petru și s-a pocăit, încât lacrimile tăiaseră brazde în obrajii săi.

Iuda, ucenic al Mântuitorului și el, având minte, iubire și voință, însă după felul lui, iarăși ne dă o pildă și o învățătură. Iuda voia ca și Mântuitorul să iubească ceea ce iubește el, adică să întemeieze o împărăție pământească a Cerurilor și Iisus să se facă Împărat, iar pe el, mare sfetnic și vistiernic al arginților, că tare era umilit, să fie trimis desculț, fără traistă și numai cu toiag¹ și să propovăduiască o Împărăție pe care n-o vedea cu ochii săi de lut, și pentru care n-avea decât o zdreanță de pungă goală.

Așa fiind făcut, parcă era de un gând cu tot neamul său. De aceea, deși Mântuitorul l-a iubit și l-a înzestrat cu daruri întocmai ca și pe ceilalți, totuși el a rămas evreul fără leac, iubind un "Dumnezeu al veacului de acum"², iar pe Iisus care nu corespundea iubirii sale pământești, L-a vândut pe treizeci de arginți, câștig ce-a mai putut să scoată, pentru slujba de trei ani.

Cele două capete ale iubirii sale erau prinse de diavol. El se iubea pe sine, iar pe Dumnezeu, numai dacă Dumnezeu îi asigura mulțumirea iubirii de sine, - ceea ce adevăratul Dumnezeu n-a putut să-i îplinească. De aceea s-a lăsat păgubaș. Mântuitorul a încercat totul cu beteagul său ucenic, dar în zadar. I-a dat și Sfânta Împărtășanie cu Sine, dar în loc să se tămăduiască, a intrat și mai cu putere Satana în el³ și Mântuitorul - în grai omenesc zicând - S-a dat bătut, spunându-i: "Ce faci, fă mai curând!" - că nu puteau dracii face nimic, de nu le îngăduia Dumnezeu.

A avut și el o clipă de trezire, dar nu mai era el stăpân pe sine, ci acum era mai tare noul său "stăpân", care-l trăgea la plata spânzurării... și nu i-a mai dat vreme...

Iată ce primejdie grozavă e acea iubire de sine, care nu se dăruiește lui Dumnezeu, nu se pleacă sfatului, decât cu fățarnicie: necaz mare și jug greu peste fiii lui Adam.

¹ Marcu 6, 8.

² 2 Corinteni 4, 4.

³ Ioan 13, 27.

Unirea celor doi sau trei în numele lui Dumnezeu e o minune nevăzută în suflet, e venirea iușimii, a cunoștinței și a dragostei la cumpăna liniștită a dreptei socoteli, știutoare de taină și știutoare de măsuri, asta e ceea ce urmărim cu orice prilej ca pe un dar și un dor al lui Dumnezeu. Ne trebuie - grăind mai pe înțeles - mai multă inimă în minte și mai multă minte în inimă, căci altfel, fără lucrarea de unire a preafericitului nume, o iau razna și inima și mintea.

MĂSURILE...

“Cine nu se leapădă de sine, nu poate să vie după Mine.”¹ Cine nu poate să întrebe și nu se poate pleca sfatului unui părinte duhovnicesc, sau nici măcar nu-l caută, nu găsește pe Iisus. Dacă totuși vrea să se ție de urma lui Dumnezeu, dar fiind cu inima și mintea întinate de părere și mândrie, dă de înșelăciuni. De aceea-s rânduiți duhovnicii, să cumpănească duhurile ce le străbat mintea, să cunoască măsurile fiecărui ins, și încotro îi înclină cumpăna.

Încă de mult mărturisea Proorocul Iordanului că: “Nu poate un om să ia nimic, dacă nu i s-a dat lui din cer”². Dar tot așa zic și cei înșelați. Cum să prindem înșelăciunea din urmă? Foarte ușor de prins. Cei ce cu adevărat au darul de la Dumnezeu, vin la duhovnici să întrebe, pe când cei înșelați nu vor, ci se țin pe sine mai presus de orice dar. Ei nu mai știu că fără de smerenie, nu dai de Dumnezeu, ci de înșelătorul; fără întrebare nu intri pe poartă, ci sari pe aiurea și cu tâlharii te socotești. Râvna fără întrebare și părerea sar măsura.

“În puterea darului ce mi s-a dat spun oricui, care este între voi, să nu năzuiască mai sus decât i se cuvine să năzuiască, ci să cugete cumpănit, fiecare precum Dumnezeu i-a împărțit măsura credinței.”³

Asta ne-o spune Sf. Pavel, care, deși a văzut lumina puternică din cer și a auzit glasul adevăratului Iisus Hristos, care l-a descoperit

¹ Luca 9, 23.

² Ioan 3, 27.

³ Romani 12, 3.

rostul sfintei Sale nevăzute arătări, totuși, spre asigurarea și învățarea smereniei, l-a trimis orb la sluga Sa în Damasc¹. Acesta, vestit și el de Mântuitorul², l-a primit, l-a lămurit și l-a înnoit cu Botezul. Același Pavel, după altă multă învățătură, trudă și propovăduire, după alte vedenii, semne și răpire în Rai, totuși s-a dus la Ierusalim, să se întâlnească cu ceilalți Apostoli și să le spună și lor Evanghelia pe care o vestea el, ca nu cumva să fie în înșelare și toată truda lui zadarnică³.

Așa-l povățuia, nu îndoiala ci smerenia.

În fiecare ins a închis Dumnezeu chemarea către tot rostul și lucrul, pe care - la vreme - le va avea între oameni. Astfel:

Efesenii 4:

11. El a dat pe unii ca să fie Apostoli, pe alții prooroci, pe alții binevestitori, pe alții păstori și învățători,

12. Spre desăvârșirea sfinților, la lucrul slujbei, spre zidirea trupului lui Hristos,

13. Până când toți vom fi ajuns la unirea credinței și a cunoștinței Fiului lui Dumnezeu, la starea bărbatului desăvârșit, la măsura vârstei plinirii lui Hristos,

14. Ca să nu mai fim copii și jucăria valurilor, purtați încoace și încolo de orice vânt de învățătură, prin înșelăciunea oamenilor, prin vicleșugul lor, spre uneltirea rătăcirii,

15. Ci fiind credincioși adevărului, prin iubire să sporim întru toate, pentru El, care este capul - Hristos.

El unește cele învrăjbite, El ne măsoară darul, El ne cheamă la lucru în vie, El ne ajută pe fiecare în parte, dacă nu uităm să-L chemăm; iar spre desăvârșirea obștei, El luminează slujitorii.

Sunt, între cei trimiși de Dumnezeu, și oameni ce au darul să vadă dincolo de zare, să audă graiuri și cuvinte mai presus de fire. Dar

¹ Fapte 22, 6-11.

² Fapte 22, 10-16.

³ Galateni 2, 1-8.

aceștia, la vreme de mare însemnătate pentru ei, când li se deschide ochiul vederii și urechile auzirii celor de dincolo, să nu întârzie a căuta povățuirea unui duhovnic, care le va feri inima și mintea de bucurie străină și care îi va ocroti cu dulama smereniei.

Căci dacă nu fac așa, cu tot darul de sus, pot cădea pradă înșelăciunii. Iată cum: Darurile lui Dumnezeu ascunse în noi, noi nu le știm, dar Satana le vede; și, ca un tâlhar viclean, pândeste vremea darului de sus să se deschidă în viața noastră și de nu-l va afla acoperit de smerenie și dreaptă socoteală, varsă el, ca pe un jgheab, pustiirile lui pe făgașul lui Dumnezeu.

Deci, ce ți-a dat Dumnezeu dar, asigură-l cu întrebarea și ocrotește-l cu smerenia, și cu atât mai vârtos nu ieși din sfatul unuia dintre nebăgații în seamă slujitori ai lui Dumnezeu. "Cu cât ești mai mare, mai mult te smerește, și înaintea Domnului vei afla Har" zice înțeleptul.¹ Căci de n-ai îndemânare către socoteala aceasta, atunci darului vederii tale i se arată un hristos mincinos și urechii tale îi va grăi Satana, care se va da pe sine "Hristos" și te va amăgi desăvârșit.

"...Se vor ridica hristoși mincinoși și vor da semne mari și minuni, ca să amăgească, de va fi cu puțință și pe cei aleși."²

Hristoșii și proorocii mincinoși, de care ne previne Mântuitorul din vreme, sunt viclenii de dincolo de zare, care fac silă mare și mult meșteșugită, ca să fie primiți de oameni ca atare. Ei umblă răcnind și caută pe cineva să-i vadă și să-i asculte. - Nu cumva li-e vremea aproape, căci tare-și mai fac de cap !?

Mântuire este și pentru cei înșelați: când își vor cunoaște înșelarea și se vor pocăi de ea. Iuda însă n-a mai avut vreme.

Iată pe scurt pricinile și grija pentru care Predania Bisericii Răsăritene se ferește de vedenii, și-și ferește și fiii, întrucât acestea nu sunt neapărat trebuitoare mântuirii, și desăvârșirea, la care suntem chemați, lasă în urmă orice vedenie. Revelația e deplină, iar cele ce mai lipsesc, le așteptăm la a doua venire.

¹ Înțelepciunea lui Isus Sirah 3, 18.

² Matei 24, 24.

SFATURILE EVANGHELICE

SAU

PORUNCILE DESĂVÂRȘIRII

Porunca desăvârșirii s-a dat încă prin Legea veche, evreilor¹, dar cu deosebire s-a dat prin Legea nouă, creștinilor². Desăvârșirea și sfințenia sunt cele ce măsoară apropierea sau depărtarea noastră de Dumnezeu. De aceea, în trei cete se rânduiesc ostașii războiului duhovnicesc, în: chemați, aleși și credincioși³, sau cu altă numire: începători, sporii și desăvârșiți.

Dar s-a ales o ceată de creștini care găsesc înlăuntrul lor îndemnarea sau chemarea numai spre viața duhovnicească, ca singurul rost vrednic al vieții. Aceștia sunt călugării.

Precum când merg la oaste, oamenii lumii lasă toată grija de acasă, ca să nu-i încălcească în vremea ostășiei, așa și nevoitorii mântuirii lasă toată grija lumii, pentru Împăratul cerurilor.

Dacă la intrarea în viață sunt de ajuns poruncile și sângele Mielului, pentru ajungerea desăvârșirii însă sfaturile evanghelice se fac porunci. Sfaturile evanghelice sunt tot porunci pentru cine are înzestrarea de a le împlini. Și o au mult mai mulți, după cum întâmplările vieții îi dovedesc, și iarăși înzestrarea aceasta și-o desăvârșesc mult mai puțini, din lipsa de povățuitori desăvârșiți. Printre sfaturile evanghelice sau poruncile desăvârșirii cea dintâi e lepădarea de lume. Cine se leapădă de lume nu mai stă la cumpănă, între prețul lumii întregi, de i-ar da-o cineva toată în stăpânire până la sfârșitul veacurilor, și între prețul sufletului, curățit și strălucit de slava lui Dumnezeu, în viața de apoi. Față de slava aceea, ale lumii de aicea toate sunt gunoi⁴.

Lepădarea de lume e o convingere, pe care poți s-o ai și în mijlocul lumii stând, precum poți să n-o ai în mijlocul pustiei petrecând. Dar cei ce se mântuiesc, toți trebuie s-o aibă.

Călugării deci, vrând să învețe știința mântuirii⁵, sau meșteșugul izbăvirii din cele de aici și strămutarea în cele de dincolo, dau aceste trei sfinte făgăduințe: sărăcia, fecioria și ascultarea.

¹ Levitic 11, 44-45.

² Matei 5, 48.

³ Apocalipsă 17, 14.

⁴ Matei 16, 26 și Ioan 2, 17.

⁵ Luca 1, 77.

Făgăduințele acestea, când sunt făcute dintr-o convingere statornică, surpă pe rând toate patimile și izbăvesc pe nevoitor de toate cursele vrăjmașului; căci acestea sunt sfaturile evanghelice și urmarea Mântuitorului. Astfel sărăcia e dezlipirea sufletului de orice lăcomie de avere sau iubire de argint, precum și dezlipirea de gândul averii. Cel dezlipit cu sufletul de acestea, de va și avea avere în grijă, nu va fi împătimit de ea, și nu-și va pierde cumpătul, când s-ar întâmpla să o piardă.

Fecioria stă împotriva a toată desfrânarea. Nevoința ei urmărește să aducă firea la liniște sau la nepățimire, ca la o stare de la sine înțeleasă a firii pe care firea a avut-o odată.

Ascultarea însă e făgăduința cea mai grea: mucenicia pe viață. Toți i-au zis așa. Greutatea ei cu adevărat stă și în îndărătnicia firii, sălbătăcită de păcate, dar stă și în scăderile povățuitorilor. Dacă povățuitorii n-au cuvântul acoperit cu o sporită viață duhovnicească și nu au patimile stinse, n-au cu ce te îndemna la ascultarea desăvârșită, decât cu puterea mărimii, sau cu mărimea puterii. E vorba de o ascultare, care oprește mintea ascultătorului de a mai cumpăni cuvântul și sare să-l facă întocmai, chiar de l-ar costa viața. Ascultătorul nu mai face nici o socoteală cu viața, liniștit că duhovnicescul său părinte i-a luat grija vieții și l-a scutit de toate primejdiile socotirii. Desăvârșit nu poți asculta decât de un sfânt. Aceștia însă fug de slujba poruncirii.

Totuși spre folosul vieții duhovnicești ești de mare câștig ascultând pe oricine; căci ascultarea e rânduită împotriva patimilor minții: mândria, părerea și slava deșartă, și cine are de gând să scape de acestea nu stă să cumpănească sfințenia mai marelui. Ascultarea desăvârșită e vestita "tăiere a voii" care, de multe ori, e tot una cu tăierea capului. Ascultătorul desăvârșit nu mai are război cu necazurile ce vin de pe urma iubirii de sine și nici lupte cu grija vieții care l-a scos din Rai. Ascultarea e lepădarea de sine, luarea crucii în fiecare zi¹ și urmarea Mântuitorului. Ea ne învață smerenia, care ucide toate patimile și liniștește sufletul. Ea stinge orice frământare și oprește orice inițiativă, deci toată energia, cu vremea, trebuie să se convertească în virtuți duhovnicești. Ascultarea aceasta stinge personalitatea

¹ Luca 9, 23.

de pe planul lumii și, dacă e ceva de capul ascultătorului, toată înzestrarea lui se preschimbă în sfințenie, pe care, de multe ori, se poate întâmpla să n-o știe nimeni fără numai Dumnezeu. Așa crește ascultătorul o personalitate a spiritului, când izbutește să treacă peste grămada sa de oase ca și cum ar trece altul.

În fiecare om este închisă o măsură a lui, după cum ne asigură și Sfântul Pavel¹; peste aceasta să nu treacă nimeni, dar nici să nu se lenevească nimeni a o ajunge. Arătarea și împlinirea în firea noastră a tuturor darurilor nașterii noastre de sus, din Duhul Sfânt, e ceea ce numim desăvârșirea, cea la măsura fiecărui ins. Fiecare e înzestrat și trimis să îplinească un rost al lui Dumnezeu între oameni. Dezvelirea și înțelegerea acestui rost sau destin ascuns în noi în fiecare, după atotștiința de mai înainte² a lui Dumnezeu, nu poate fi dezgropat fără cunoștința și luarea aminte a unui duhovnic iscusit, care are grija și meșteșugul să înlăture toată piedica și nepriceperea, ca să poată avea loc de ele voia cea bună a lui Dumnezeu, care era ascunsă în tine. Duhovnicul, sau starețul, ajută și dezvăluie toate intențiile lui Dumnezeu din fiii Săi, dăruite lor după măsura credinței, ce vor avea s-o aibă.

De aceea toți nevoitorii trebuie să-și găsească duhovnic, deoarece în cele duhovnicești, tot ce nu e din povățuire orânduită și sub ocrotirea smereniei duce la înșelare și la mai mare rătăcire, decât înseși patimile.

"Prin știința lui, dreptul, sluga Mea, va îndrepta pe mulți."³

Prin acea prietenie a duhovnicului cu Dumnezeu, despre care nu ne mai tocim, el va întoarce sau va atrage voia omului la voia lui Dumnezeu, făcându-l să vrea și el ce vrea Dumnezeu. Atunci vei fi în ascultarea care era în Hristos Iisus⁴, și dreptul, sluga lui Dumnezeu, va întoarce dragostea ta la dragostea lui Dumnezeu, iubind și tu ce iubește Dumnezeu: atunci va fi în noi simțirea care era în Iisus⁵. Duhovnicul va întoarce și mintea noastră de la atâta umblare pustie în

¹ Romani 12, 3.

² Romani 8, 29.

³ Isaia 53, 11.

⁴ Filipeni 2, 8.

⁵ Filipeni 2, 5.

afară, și o va face scaun al lui Hristos-Dumnezeu, în care sunt ascunse toate comorile cunoștinței și ale înțelepciunii¹.

La aceste stări însă nimeni să nu încerce să ajungă singur, căci nu va ajunge sau va ajunge rău. Toate darurile închise în destinul nostru sunt îngrădite cu suferințe, și numai la atâtea daruri ajungem, prin câtă suferință putem răzbi cu bucurie. Numai atâta bine putem face, câtă suferință putem ridica de pe el. Numai atâta mângâiere putem aduce între oameni, câtă amărăciune putem bea în locul celor ce vrem să-i mângâiem. Atâta strălucire va arăta iubirea de Dumnezeu și de oameni în noi, sau atât de puternice vor fi mila și adevărul în noi, câtă văpaie de ură înfruntăm bucuroși pentru Dumnezeu și oameni. Și așa mai departe.

E bine de știut și faptul că darurile lui Dumnezeu dau o mare putere de a suferi, cu seninătate, orice protivnicie în calea darului, și, răbdând cu liniște, toate piedicile cad pe rând, printr-o nevăzută rânduială dumnezeiască.

Lupta începătorului este lupta izbăvirii de patimi; straja atenției la porțile simțurilor, ca să nu intre pruncii vavilonești, care, făcându-se bărbați, ar fi mai greu de scos. Deci cum se arată aceia, să-i și lovească de Piatră, ca să nu ajungă cu ei până la luptă. Năvala de gânduri să nu descurajeze pe începători; toată grija să le fie să nu se nevoiască cu gândurile. A nu avea gânduri e tot așa de cu neputință, ca și a crede că poți opri vântul, dar, cu orânduire dumnezeiască, vin și vremuri fără furtună.

Începătorii pot să vadă cum numele Mântuitorului îi izbăvește de asuprirea momelilor vicleanului - ceea ce-i îndatorează cu o mare smerenie înaintea lui Dumnezeu, știind că se luptă El în locul lor. Partea începătorilor este nevoia de a seca izvoarele patimilor din pământul inimii, precum și grija de a nu se sui cu mintea în văzduhul părerii, căci acolo bat furtuni mari și se rup aripile minții. Fiindcă de multe ori e atrasă mintea dincolo și, furată de vrajă cum e, ușor poate fi mișcată de bucurie străină. De aceea Sfinții Părinți ne atrag luarea aminte să ne împotrivim acestei răpiri a minții, pentru că dincolo, mari și multe sunt primejdiile, în care începătorii pot să-și frângă mintea.

¹ Coloseni 2, 3.

Începătorii trebuie să stea cu mintea de strajă la porțile sufletului, ca să nu intre ca un foc bucurie străină în cetate.

Vremea nevoinei pentru unii e mai scurtă, pentru alții mai lungă, pentru unii mai ușoară, pentru alții mai grea, și pentru foarte mulți ține toată viața. Dar pentru cei ce nu judecă pe nimeni, Mântuitorul zice că fără nevoie intră în Împărăție¹.

Fără uscarea izvoarelor rele, fără scoatere din rădăcină a patimilor - ca pe urmă locul să fie ars cu lacrimile pocăinței - fără netezirea scurmăturilor pe care le-au făcut în fire porcii patimilor: dealuri și văi, nu e chip de a primi pe Iisus și-a ajunge în ceata a doua a luptătorilor, a celor sporiți. Ceata începătorilor stă sub fericirea sărăciei desăvârșite. Nimic n-a mai rămas de care să le mai fie împătimită inima, nici de ei înșiși, nici din altceva din cele de aici. Cât despre patimi, singura lor avuție, prin nevoia cea de bunăvoie, au risipit-o, au ajuns săraci și s-au făcut ca un crin în pustie.

CEI CURAȚI CU INIMA

Măsura celor sporiți stă sub fericirea fecioriei sau a celor curați cu inima. Căci una e să făgăduiești că vei petrece în fecorie și alta e să ajungi cu adevărat starea nevinovăției și nepătimirea. Cei ce-și întorc mânia și pofta de la cele de aici, unde altfel ar fi zăcătorit în contra firii, aceia scapă de bărbatul sau de femeia dintr-înșii și vin la starea unui suflet de fecioară.

Sufletul ajuns la starea de fecioară are parte de crinul Bunei-Vestiri a nașterii lui Hristos într-însul. În vremea aceasta, sortită dezvelirii darurilor dobândite prin Sf. Mir, se întâmplă că sufletul trebuie să treacă prin nevoine fără de voie, neatârătoare de el, care însă îi vin prin dumnezeiască orânduire, împlinind ceea ce mai lipsea din lămurirea la câtă s-a supus prin nevoine de bună voie. În vremea aceasta, lucrează asupra nevoitorilor puterea cea mai presus de fire a Duhului Sfânt. Dar, să nu uităm: numai după ce ei, prin nevoințele cele de bună voie, au scos toate puterile sufletului din robia lucrării

¹ Luca 6, 37.

contra firii și le-au adus la lucrarea potrivită cu firea, spre care le erau date. Odată dobândită această convertire și armonie lăuntrică a puterilor, vine și lucrarea cea mai presus de fire și ajută creșterea și rodirea darurilor Duhului Sfânt, potrivit orânduirii lui Dumnezeu cu fiecare.

Prunc nou s-a născut firii, pe care a întors-o la starea de fecioară fără prihană. Iar Pruncul creștea și se întărea cu Duhul, umplându-se de înțelepciune, și Harul lui Dumnezeu era cu El¹. El e steaua de dimineață, care răsare în inimile credincioșilor², după cum zice Petru. El e Dumnezeu-lumină - lumina ta - cea care era învăluită de întunericul neștiinței din vremea patimilor, care va răsări ca zorile și va grăbi tămăduirea ta³. Pe dărmăturile tale vechi se vor face zidiri din nou, căroră le vei pune temelie cea străveche⁴: Iisus Hristos. Lumina lumii și lumina ta va crește tot mai tare, Pruncul Iisus s-a făcut, în ceata celor desăvârșiți, bărbat desăvârșit, și vine, plecându-și capul, sub mâna de țărână a zidirii Sale, arătându-ne smerenia ca pe un botez.

Duhul lui Dumnezeu, lumina cea adevărată: Hristos, lumina care luminează pe tot omul ce vine în lume⁵, ajută sufletul să se cunoască cu adevărat ce este față de sfințenia lui Dumnezeu. La lumina adevărului veșnic își vede mulțimea păcatelor, loviturile tâlharilor, tăieturile fărădelegilor și întârzierea tămăduirii. Pe măsură ce sporește într-însul lumina dumnezeiască a cunoștinței de sine, pe aceeași măsură vede câtă stricăciune i-a făcut vremea închisă în necunoștința de sine. Așa se face că sub lucrarea sfântă a Harului, nevoitorii se văd cei mai mari păcătoși - căci e Cineva sfânt în ei și le arată aceasta. Iată cuvântul Sf. Marcu Ascetul: "Cu cât sporești virtutea astăzi, cu atât te-ai dovedit dator pentru ziua de ieri, făcând arătată capacitatea firii. Fiindcă prin sporul de azi s-a dovedit că nu există un spor sau un scăzământ al firii, ci al voinței."⁶

Ca atare sfinții sunt convinși de păcatele lor. De aceea judecându-se pe ei înșiși vrednici de iad, primesc de la Dumnezeu Raiul și în dar mântuirea.

¹ Luca 2, 40.

² 2 Petru 1, 19.

³ Isaia 58, 8-12.

⁶ Sf. Marcu Ascetul, *Despre Botez*, op. cit., ed. I, vol. 1, p. 302 și ed. II, p. 297.

⁴ Isaia 58, 12.

⁵ Ioan 1, 9.

Cei înșelați nu-și văd păcatele, ci virtuțile.

Pe când sfinții sunt "păcătoși" convinși de păcatele lor - căci puterea sfințitoare a lui Hristos se află în ei și întru recunoașterea neputinței se săvârșește darul - înșelații sunt niște păcătoși închiși în neștiință, dar convinși de "mântuirea" lor, căci s-a întărit într-înșii întunericul cel mai dinafară, care-i face să se dea pe ei înșiși mai presus de Biserică și sfinți. Sunt cei ce n-au avut grijă și s-au suit la părerea de sine; văzând darul lui Dumnezeu, și socotindu-l al lor, și-au frânt aripile minții.

Cei desăvârșiți nu simt numai spinul păcatelor lor, ci găsesc într-înșii murmurând toate păcatele oamenilor. Căci prin cei desăvârșiți se răsfrânge sfințenia lui Dumnezeu, ca printr-o oglindă, și într-înșii iarăși toată firea omenească-și simte durerea și păcatul.

Abia lor le îngăduie atotștiutorul Dumnezeu să bată război cu stricătorul firii omenești, și cu sabia Duhului neîntrerupt să-l ardă. Dar nu spre el le e privirea, ci având toată făptura lor absorbită de dar, s-au făcut ca un pârjol într-un rug nearzător și, strămutați de dragostea lui Dumnezeu, chiar și numai cu atâta, că sunt în lumea aceasta, ard pe "stăpânitorul" ei în inimă, ca o sabie de văpaie.

Această nebănuită simțire a neputințelor, întru care se desăvârșește darul lui Hristos, ne face înțeleasă mutarea din cele de aici a unui Cuvios Părinte:

"Venind el la vremea mutării din viața aceasta, și în jurul lui șezând Părinții, a strălucit fața lui ca soarele. Și le-a zis lor: «Iată Avva Antonie a venit». Și după puțin a zis: «Iată ceata Proorocilor a venit». Și iarăși fața lui mai mult a strălucit. Și a zis: «Iată ceata Apostolilor a venit». Și s-a îndoit fața lui în strălucire. Și se părea ca și cum ar vorbi cu cineva, și i s-au rugat lui bătrânii zicând: «Cu cine vorbești, Părinte?» - «Iată îngerii au venit să mă ia, și mă rog ca să fiu lăsat să mă mai pocăiesc puțin». Și i-au zis lui bătrânii: «Nu ai trebuință să te pocăiești, Părinte!» Și le-a zis lor bătrânul: «Cu adevărat nu mă știu pe mine să fi pus început

(pocăinței)». Și au cunoscut Părinții că a ajuns desăvârșirea. Și iarăși de năpraznă s-a făcut fața lui ca soarele, și s-au temut toți. Și le-a zis lor: «Vedeți, Domnul a venit, și zice: «Aduceți-Mi pe vasul pustiului!» Și îndată și-a dat duhul, și s-a făcut ca un fulger și s-a umplut tot locul de bunămireasmă.»¹

Cu aceste graiuri trece pragul dincolo, în adâncul smereniei, nevoitorul ce a ajuns desăvârșirea.

VÂRSTELE IUBIRII - VÂRSTELE DESĂVÂRȘIRII

Sf. Isaac Sirul a numit desăvârșirea o prăpastie de smerenie; dar tot așa de bine putea să zică și despre iubire, legând-o de numele desăvârșirii. Căci iubirea a coborât pe Dumnezeu din Ceruri să se facă om, - și nu este smerenie mai mare ca aceea a locui Dumnezeu în oameni, din iubire. Deci acestea-s semnele celor locuiți de Dumnezeu: un nesfârșit de dragoste și o prăpastie de smerenie. Căci: "Cine zice că petrece întru El, dator este precum Acela a umblat, și el așa să umble"².

Iar dragostea în Duhul lui Hristos, în trei vârste se vede:

În iubirea apropielii ca pe tine însuși;³

În iubirea mai mult ca pe tine însuși - iubirea de vrăjmași;⁴

În iubirea ca jertfă pentru oameni.⁵

Până la măsura iubirii de vrăjmași sunt datori să ajungă toți creștinii, care au de gând să se mântuiască; pe când la vârsta a treia a iubirii, foarte puțini ajung.

Cei desăvârșiți fiind o încrucișare a lui Dumnezeu și a firii omenești, și, răsfrângându-se Dumnezeu cu limpezimea cea mai mare

¹ *Patericul*, ed. III, Râmnicul Vâlcea, 1930, pp. 211-212.

² 1 Ioan 2, 6.

³ Matei 19, 19.

⁴ Matei 5, 44.

⁵ Ioan 15, 13.

în firea omenească, iar firea omenească în Dumnezeu, pe ei îi dor durerile și păcatele oamenilor, la o măsură dumnezeiască nebanuită. De aceea vor să se jertfească pentru ei, vor să fie osândiți în locul acelora, ca oamenii, frații lor, să ia iertare. Așa a fost Sf. Apostol Pavel.

Acești fii ai Tatălui vin în lume spre aceeași soartă spre care a venit Cel Unul Născut Fiul lui Dumnezeu. Aceștia toți se învoiesc să-I urmeze cărarea întreagă.

"Pe Iisus, iubirea L-a făcut să moară, iubirea I-a dat biruința asupra morții. Iubirea e singura putere care învinge moartea. Iar pe noi, forța care ne pătrunde în chip zguduitor și ne hotărăște să-I dăm viața noastră toată, nu e cuvântul Lui, ci Jertfa Lui."¹

Aceasta e iubirea desăvârșită, iubirea ca jertfă: pârjolul care aprinde lumea, cutremură porțile iadului, și stârnește împotriva-și toată vâlvătaia de ură, sau ispita a doua prin durere. Iar cel ce iubește așa, se ține într-o liniște mai presus de fire, căci: "Mintea lui unindu-se cu Dumnezeu și petrecând în El, prin rugăciune și dragoste se face înțeleaptă, bună, puternică, iubitoare de oameni, milostivă, îndelung răbdătoare, și, simplu vorbind, poartă în sine aproape toate însușirile dumnezeiești"².

De aceea nu-și pierde cumpătul dacă-l vor părăsi prietenii la ceas de prigoană și i se vor face protivnici și-l vor huli și-l vor osândi ca pe un înșelător, chiar cei din casa lui. Mintea și toată ființa lui ajunsă simplă, va putea trece și proba cea mai grea când, în viforul de ură al protivnicilor, îl va părăsi și Dumnezeu, arătându-i gustul iadului și lăsându-l în mâinile păcătoșilor, ca să se arate că nici urgia răului nu-l va putea desface din dragostea lui Dumnezeu!

Acesta e focul celei mai mari nevoințe prin care au să treacă cei ce ajung desăvârșirea, că Dumnezeu Însuși se ascunde din fața lor, și se prăvălesc asupra lor puhoai de ură, căutând cum să-i înghită. Dar de dragostea lui Dumnezeu nimic nu-i mai desface³: nici suferința, nici îngerii, nici viața, nici moartea, nici iadul, de care se dovedesc mai

¹ Pr. Prof. D. Stăniloae, *Iisus Hristos sau Restaurarea omului*, Sibiu, 1943, Tip. Arhidiecezană, pp. 241 și 307.

² Sf. Maxim Mărturisitorul, *Capete despre dragoste*, op. cit., p. 66.

³ Romani 8, 38-39.

presus, căci desăvârșirea dragostei nu mai are pe acestea îngrădire și hotar.

Toată această slăvită cale stă sub povața Bisericii, ca una ce ne-a născut de sus a doua oară, și nimeni din cei ce se întorc Acasă nu se răzlețește de ea. Căci prin Biserică ne-am născut fiii lui Dumnezeu și acum avem pe Hristos în parte după darul fiecăruia. Întreg e doar în Biserică, adică în obștea Sa văzută și nevăzută: iar de la înviere și zidirea din nou a lumii¹, Hristos va fi totul în toate, desăvârșirea neavând hotar.

În Biserică se nasc de sus și cresc pe pământ, câștigând în războaie, oamenii mai presus de fire, sau dumnezeii după Dar.

V

EREDITATE ȘI SPIRIT

¹ Matei 19, 28.

...Caut rădăcinile durerii...

GÂLCEAVĂ DE CUVINTE

Mult necaz s-a întâmplat între oameni de pe urma neînțelegerii în cuvinte. Nu toți înțeleg prin același cuvânt, același lucru. Cât despre gânduri, neînțelegerea e și mai mare. Urechea auzitorilor parcă ar fi o adevărată răsucitoare a cuvintelor, iar mintea, vârtelniță a ideilor. S-a întâmplat că lucruri clare ca lumina zilei să fie înțelese de oameni cu totul pe dos. Istoria ne stă mărturie: Cel care a avut mai mult de suferit de pe urma oamenilor, răstălmăcitori și suciți de minte, a fost Dumnezeu Însuși. Orice s-ar spune, El știa să vorbească limpede; unii, însă, destul de mulți, au înțeles că le vorbește un ieșit din minte¹, un îndrăcit², un hulitor de Dumnezeu³. De aceea L-au și osândit la moarte.

Primejdia, care nu s-a isprăvit, are și o formă întoarsă. Mulți, în zilele noastre, zic că cinstesc pe Dumnezeu hulindu-I crucea, sfinții, Biserica, Tainele, și, întrucât s-a făcut și om adevărat, și pe Sfânta Sa Maică⁴. Aceștia fac același lucru, adică Îl osândesc la moarte.

La gâlceavă se încaieră și următoarele perechi de termeni: sufletul cu trupul, rațiunea cu instinctul, știința cu credința, sau mai bine-zis, neștiința cu credința. Iar cu Dumnezeu se gâlcesc faptele Sale: îngerul căzut și omul decăzut.

La rândul său, omul decăzut, câtă vreme stăruie în decăderea sa, înseamnă că nu vrea să priceapă deosebirea între virtute și păcat, ci, după mintea lui, totul e natură și nimic mai mult. Ce nu vede, nu există. Dumnezeu, nemurire, înviere, judecată, diavol și iad, - astea-s vorbe de amețire a minții, bune pentru proști. (Deși nu știu cum s-ar părea la

¹ Ioan 10, 20.

² Matei 12, 24.

³ Matei 26, 65.

⁴ Apocalipsă 12, 13-17.

minte omul care, năvălit să judece așa, ar sta împotriva, zicând de pildă despre piramidele Egiptului că nu există, fiindcă nu le-a văzut el !)

Da, el e măsura lumii; nu știam. Oare cine-l ține din umbră, că cele pământești le crede - de vreme ce nu s-a răsculat nimeni împotriva piramidelor Egiptului - pe când cele cerești și veșnice nu vrea să le primească?

Dar felul ăsta de oameni, nu cred nici ce văd; vederea lor nu plătește nimic. Mai mult s-ar folosi să fie orbi, decât orbi fără să știe și să se țină că văd. Din nefericire asta e tragedia în care se cufundă mulțime de oameni, dar mai cu deosebire oamenii mărginași în știință și crescuți unilateral în cunoștințe. Nu e bine așa, ci precum urmărim o armonie între facultățile sufletești, tot așa trebuie să urmărim o armonie și între cunoștințele din cât mai multe domenii, precum și o sinteză a acestora cu viața. Multă știință apropie pe om de Dumnezeu, puțină știință îl îndepărtează și de știință și de Dumnezeu. Iar omul atâta prețuiește câtă apropiere de Dumnezeu și-a câștigat în sine. Dumnezeu i-a dat o valoare mare, însă trebuie și el să și-o câștige. Dar dacă nu vrea, Dumnezeu nu are nici o vină.

Știința, filosofia, medicina și celelalte discipline ale preocupărilor omenești, chiar și dreptul, care pune crucea pe masa de judecată, toate la un loc nu pot să dovedească, nici că există Dumnezeu, nici că nu există. Toate aceste discipline ale științei sunt însă folositoare când își cunosc marginile și când nu trec într-o altă zonă a existenței, unde nu au competență și nici mijloace de cercetare.

În știință e savantul care sondează necunoscutul prin teorii și le verifică pe urmă, dacă aduc lumină și corespund realității sau ba. Savantul se ajută de teorie, teoremă, noțiuni, experiențe, concluzii, care formează o bază pentru noi cercetări. Adevărul lucrurilor, însă, e mult mai mult decât atâta; depășește măsurile omului. Revelația n-are a ține pas cu vremea; nu e cazul adaptării Bisericii la spiritul timpului întrucât toate științele trebuie să ajungă la ce a revelat Dumnezeu.

În credință, în religie este sfântul, care are alte mijloace de aflare a adevărului. Lui i se revelează, i se descopere o lume mai mare, temelia lumii acesteia. În cunoștința lui, nu are teorii, nici aparate, ci e angajată viața lui. Sfântul nu cercetează. Viața lui curată e mijlocul de

cunoaștere a unei realități pe care cercetătorul savant n-o poate prinde niciodată.

Știința nu angajează viața, de aceea nici n-o poate pricepe și nici n-o poate crea.

Sfințenia însă tocmai viața o angajează. Iar sfântul desăvârșit, care și-a angajat viața și a arătat că o poate și crea, înviind morți și făcând ochi unde nu erau¹, e singur Iisus. De ce oare nu-L recunoaște medicina? Ba nici măcar nu-L pomeneste.

Poate fiindcă Iisus e de-o mărime uluitoare, care ar pricinui spaimă migălelii omenești.

De aceea, în interesul cunoașterii vieții și sub unghiul vremelniciei și sub al veșniciei - lucru care depășește puterea și cunoștința omenească - a venit la noi Dumnezeu Însuși și ne-a spus cele de dincolo de știință, de filosofie și de medicină, oricât s-ar desăvârși acestea.

Credința are revelația cu care omul credinței nu se tocmește. Dumnezeu ne însoțește mereu și, pe măsură ce-L cunoaștem, viața noastră biologică și psihologică se străbate tot mai tare de adevăr și de lumina cunoștinței. Asta e ceea ce posedă credinciosul printr-o cale mult prescurtată, cunoștința pe care savantul n-o poate prinde prin știință, ci numai dacă și-a împins știința până la toate marginile și i-a recunoscut neputința.

Dumnezeu se revelează smereniei.

Deci, dacă e să înțelegem și să folosim ceva, să încetăm gâlceava. Drept aceea încerc o lămurire armonioasă a unei porunci a lui Dumnezeu, porunca a șaptea - o problemă de biologie - cu cele câteva cunoștințe ce mi s-au întâmplat la îndemână. Porunca aceasta e o măsură preventivă a lui Dumnezeu, prin care vom dovedi că urmărește stăvilirea degenerării, a stricăciunii și a toată jalea fapturii omenești.

CAD COPIII ÎNTRE TÂLHARI

Pe lângă omul căzut între tâlhari treceau pe rând, neputincioase: Legea și preoția Vechiului Testament. Nici una nu i-a putut ajuta

¹ Luca 7, 22.

nimic. A venit Samarineanul milostiv¹, om de alt neam; omul fără de păcat, Iisus, care l-a luat pe cel rănit și l-a pus pe dobitocul Său. Ceea ce, ascuns, însemnează întruparea lui Dumnezeu în firea de om; omul fără de păcat, adevăratul nostru aproape, în stare să ne care în spate dintre tâlhari, Acasă.

Cel căzut între tâlhari a fost încredințat Bisericii, ca slujitorii ei să poarte grijă de dânsul, spălându-i rănilor, din neam în neam, cu vin și untdelemn. Bisericii i-a dat de cheltuială doi bani: Vechiul și Noul Testament, adică după trebuință, legea, povățuitoare la pocăință, aspră ca vinul pe rană, și Harul celor șapte Taine, izvorând din Hristos, pomul vieții, ca un untdelemn ce unge rănilor, curățite cu asprimea pocăinței. Amândouă tămăduiesc deplin pe om.

Căderea între tâlhari este căderea firii omenești din Rai în lumea aceasta²; căderea de la desăvârșire. Căci: "Îndată după călcarea poruncii s-a făcut în om străvezie și vădită asemănarea cu dobitoacele necuvântătoare. Fiindcă trebuia, după ce s-a acoperit demnitatea rațiunii, ca firea oamenilor să fie chinuită pe dreptate de trăsăturile iraționalității (ale dobitociei), de care a fost atrasă prin voia ei, - Dumnezeu rânduind prea înțelept, ca omul în felul acesta să vie la conștiința măreției sale de făptură cugetătoare."³ E vremea când: "A făcut Domnul Dumnezeu lui Adam și femeii lui îmbrăcăminte de piele și i-a îmbrăcat"⁴.

Chipul cunoscut al nașterii trupurilor a venit omului tocmai din pricina căderii; căci, după Sfinții Părinți, și mai ales după Sfântul Maxim Mărturisitorul, după care ne luăm, ar fi fost cu puțință și un alt chip de înmulțire, nepătimaș și nepăcătos. În urma păcatului însă, Adam urma să moară și să se stingă omul din zidire; dar văzând Dumnezeu, peste toate veacurile, că mulți au să se izbăvească din dobitocie, l-a osândit la calea nașterii trupesti, care constă din pătimire și păcat⁵. Păcatul își are pomeala în patima sau pofta pentru acest chip de naștere, ca într-o lege de pedeapsă dată firii. Firea și voința au fost legate într-o înlănțuire rea. Căci, cu cât se silea firea să dăinuie în

¹ Luca 10, 33.

² *Liturghier*, București, 1937, p. 220.

³ Sf. Maxim Mărturisitorul, *Răspunsuri către Talasie*, op. cit., pp. 20-21.

⁴ Facere 3, 21.

⁵ Sf. Maxim Mărturisitorul, op. cit., p. 62.

viața aceasta, prin naștere, cu atât se strângea pe sine mai mult în lanțul legii păcatului, sporindu-se și moartea. I s-a dat omului să se lupte cu moartea, de care se atinsese cu voia.

Dorul după Dumnezeu s-a întors în poftă pătimașă după trup. Mintea, întunecându-se dinspre Dumnezeu, a căzut în hățișul simțurilor care se lipesc de plăcere, ca de un bine, și fug de durere, ca de un rău. Iar plăcerea e momeala cu care "hoțul" înșeală pe om, să se pogoare din Ierusalim la Ierihon.

Pe drumul acestei pogorări pândeau toate puterile, începătoriile și stăpâniriile cele din văzduhuri¹, și se sileau ca un puhoi să intre, care mai de care, în partea pătimitoare a firii, adică în poftă și în iuțime, și să le povârnească în contra firii. Voința i-a împins-o ca să vrea numai ispita vicleanului, plăcerea, și să ocolească povara, de la Dumnezeu, a nașterii de fii. Mintea, care odinioară vedea pe Dumnezeu într-însa, acum e templu al idolilor, având în loc de un singur Dumnezeu, multe chipuri ale patimilor necurate². Deci mintea nemaidepănând în sine vederea lui Dumnezeu, stăpânitorul lumii acesteia³, s-a încâlcit în înfățișările cele supuse simțurilor. Mintea, fiind o putere arzătoare, ca una ce avea să sălășluiască într-însa pe Dumnezeu, care încă este foc arzător⁴, acum născocoște și aprinde plăcerile trupului, ea însăși fiind reținută astfel în legătură pătimașă cu simțurile!⁵ Iată cum s-a furișat în sfatul minții legea păcatului, care este plăcerea simțurilor și pentru care s-a hotărât moartea trupurilor, ca nu cumva răutatea să fie nemuritoare⁶. De atunci, mintea multora dă numai sfaturi contra firii sau sfatul fărădelegii.

"Foc de ocară e legea trupului - zice Sf. Maxim - iar îmboldirea prin deprinderea patimilor e lumina lui; și pară de ocară e arderea când lucră patimile. Sau pe scurt: focul de ocară e păcatul; lumina de ocară, deprinderea păcatului; iar flacăra, lucrarea. Prin urmare nu se cade minții să se încălzească în focul acesta, nici să se lumineze cu lumina aceasta, nici să ardă în această flacăra. Căci ceea ce pentru simțuri este

¹ Efeseni 2, 2.

² Sf. Maxim Mărturisitorul, op. cit., p. 276.

³ Ioan 14, 30.

⁴ Ieremia 20, 9.

⁵ Sf. Maxim Mărturisitorul, op. cit., p. 309.

⁶ Facere 3, 22 și *Molitfelnic*, București, Tipografia Cărților Bisericești, 1937, p. 217.

lumină și plăcere, pentru minte este adânc de întuneric.”¹ “Simțurile nu sunt în stare decât de rătăcire și nu prind decât stricăciunea trupurilor.”² Deci mintea, împinsă în aceasta, nu e numai contra firii, ci și împotriva lui Dumnezeu. Iar o minte înnebunită de simțuri și de poftile contra firii - prin care lucrează toată pofta vrăjmașă “vrăjmășia împotriva lui Dumnezeu”³ - ce sfaturi poate ea să dea, decât sfaturile tâlharilor care căsăpesc pe cei ce coboară din Ierusalim în Ierihon: copiii ce vin în lumea aceasta?

Oare venirea lui Iisus la nunta din Cana să nu aibă și un înțeles mai adânc? Oare să nu însemneze ceva mai mult, faptul că la nuntă face prima dovadă a dumnezeirii Sale? Oare nu trebuie de aici înainte socotit și Dumnezeu ca prezent la nuntă? Oare Dumnezeu nu are nici un cuvânt în biologie? Nici un lucru? Nici un sens? Nici o conducere? A dat legile și a părăsit lumea? Sau legile Îl exclud pe Dumnezeu? De ce dar a ridicat căsătoria la rangul de Taină între cele șapte, iar Bisericii i-a dat în grijă - deci în răspundere și în drept - de-a urmări cu luare aminte roadele Tainei, acești muguri ai vieții, copiii? Nu oare de aceea, ca ei să fie fiii Săi, întregi la minte și la trup, și nu dimpotrivă, puii fărădelegii? Încetul cu încetul ne vom lămuri cu șuvoiul întrebărilor acestora. Ne trebuie însă câteva cunoștințe de biologie.

UN CĂLUGĂR CU GÂNDUL LA MAZĂRE

Era un grădinar la o mănăstire din Brno, în Cehia; îl chema Gregor Mendel și se nevoia cu ascultarea în veacul trecut. Se vede că, de la o vreme, nu se mai mulțumea să rămână simplu săpaș de rând, ci și-a pus în minte necuviința de-a intra în tainele din viața buruienilor.

Avea trandafiri albi și roșii; le-a încrucișat polenizarea și a obținut în a doua generație trandafiri hibrizi de culoare roz. Aceștia au dat în a treia generație trei feluri de trandafiri: roșii, albi și roz, și anume, un sfert roșii, un sfert albi și jumătate roz.

¹ Sf. Maxim Mărturisitorul, *op. cit.*, p. 252.

² *Idem*, p. 366.

³ Romani 8, 7.

Îmbinarea caracterelor roșu și alb avea să se cheme conjuncție; iar desfacerea elementelor în generațiile următoare, avea să se cheme disjuncție. Situația redusă la formula de proporție ar fi 1-2-1. Caracterul sau culoarea se vede că e un factor care se află comprimat în celule de înmulțire paterne și materne, cam așa:

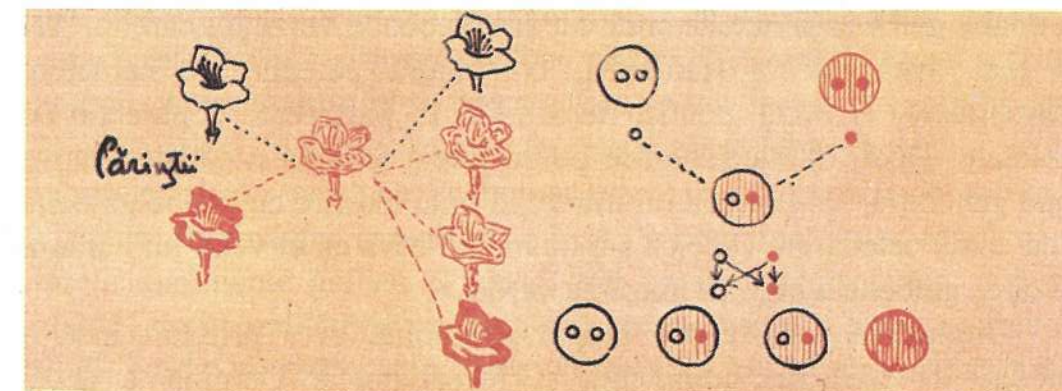

Fig. 1. Diagrama hibridării¹.

Deci acești factori ai caracterelor specifice dau, în procesul de fecundație, disjuncția elementelor parentale, și de asemenea și proporția 1-2-1. Așa se ivi prima lege a lui Mendel, sau “Legea disjuncției caracterelor părintești în hibrizi”, care mai pe larg zice: “Când se încrucișează doi indivizi, ce nu se deosebesc decât printr-un singur caracter, toți hibrizii din întâia generație sunt asemănători, fie că prezintă un tip intermediar între al celor doi părinți (amestec), fie că se aseamănă numai cu unul din părinți (dominantă). Acești hibrizi, între ei, dau ca urmași un sfert de indivizi de tip patern pur, un sfert de tip matern pur și o jumătate de tip hibrid.”²

Rezultatul acesta ne duce totodată cu gândul și la cel mai simplu calcul de probabilitate. Căci luând două monede, pentru cele două caractere de trandafiri, și aruncându-le, probabilitatea lor de cădere va fi: număr-număr, număr-coroană, coroană-număr și coroană-coroană. Deci 25% probabilitate pentru câte una din două poziții pure, și 50%

¹ Dr. René Jeannel, *Curs de biologie generală*, Ed. Universității, Cluj, 1930, p.161.

² *Idem*, p. 165.

probabilitate pentru poziții mixte. Exact proporția 1-2-1. Să nu uităm că între trandafiri era numai un singur caracter deosebitor: culoarea.

Să vedem ce se întâmplă când se încrucișează și se moștenesc mai multe caractere deodată. Căci Mendel, trebuind să vadă și de zarzavat, nu numai de trandafiri, și-a ațintit ochii la mazăre. Mazărea însă i-a dat mai multă bătaie de cap. Avea două soiuri de mazăre: unul cu boabe galbene și netede și un alt soi cu boabe verzi și zbârcite. Aci nu mai avea, ca la trandafiri, o singură pereche de caractere deosebitoare, ci două, pentru fiecare soi în parte câte o pereche de caractere. Deci, încrucișându-le polenizarea, toamna a căpătat, într-a doua generație, spre marea lui mirare, numai mazăre cu boabe galbene și cu coaja netedă. Se vede că s-a întâmplat ceva ca în visul lui Faraon, mazărea galbenă a înghițit mazărea verde.

Înghițirea aceasta n-a scăpat nenumită, ci a prilejuit încă o pereche de termeni: dominanța și recesivitatea. Dominanța ar fi însușirea unor caractere de-a birui alte caractere și de-a le trece în umbră până la o vreme; iar slăbiciunea și îndărăptarea în umbră a celorlalte ar fi recesivitatea. Vorbind de mazăre, perechea de caractere galben-netedă se dovedește dominantă asupra perechii verde-zbârcită.

În a treia generație mirarea i-a fost și mai mare, căci a căpătat patru soiuri de mazăre: unul galben și neted, altul verde și zbârcit, al treilea, verde neted cu o pată galbenă, și-al patrulea, galben zbârcit. Numărând toate boabele de toate soiurile și simplificându-le cu un divizor comun, a obținut recolta la a treia generație în proporția: 9-3-3-1, sau grafic așa:

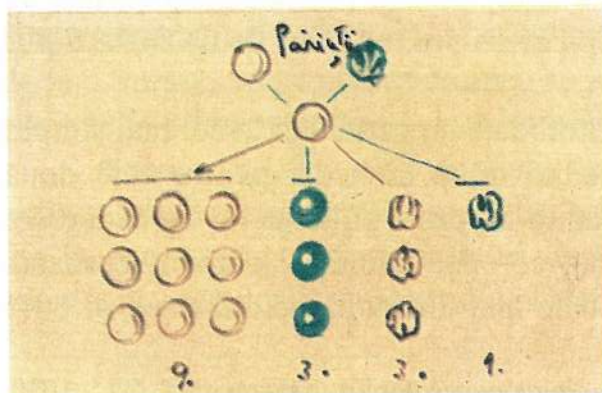

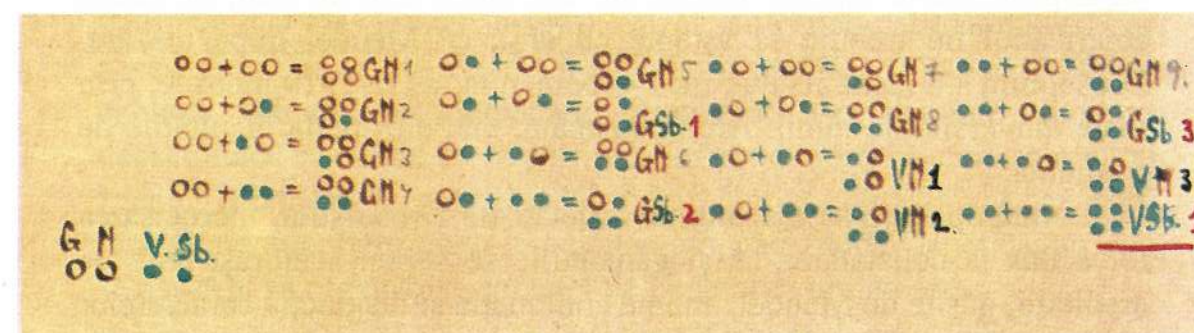
Fig. 2. Diagrama hibridării la mazăre, în cazul când părinții se deosebesc prin două caractere.¹

Cele două perechi de caractere:
1. Galben - neted și
2. Verde - zbârcit.

¹ R. Jeannel, *op. cit.*, p. 167.

“Cum se explică această proporție 9-3-3-1? Foarte simplu: dacă se admite că cele două caractere ale fiecărui părinte sunt independente și că disjuncția se face în mod independent în celulele sexuale ale dihibridului (se zice «dihibrid», fiindcă părinții se deosebesc prin două caractere).

“Celulele sexuale ale dihibridului vor fi deci de patru feluri, căci ele vor înfățișa cele patru combinații de factori, care determină caracterele: galben și neted, galben și zbârcit, verde și neted, verde și zbârcit. Aceste patru feluri de caractere se vor forma în cantități egale, în patru feluri de celule sexuale femele și patru feluri de celule sexuale masculine, și vor produce, în număr egal, 16 combinații deosebite. În virtutea dominanței caracterelor însă, 9 combinații vor reuni caracterele dominante galben și neted, trei combinații asociația galben și zbârcit, trei combinații vor reuni caracterele verde și neted și abia una tipul verde și zbârcit. În cifre $4 \times 4 = 16$; $9 + 3 + 3 + 1 = 16$; iar grafic, socotind factorii și dominanța avem:

“Experiența a dus la a doua lege a lui Mendel, sau legea disjuncției independente a caracterelor în hibrizi. «Fiecare pereche de caractere se desparte în mod independent și hibridul formează astfel atâtea feluri de celule sexuale, câte combinații posibile există între caracterele părinților...»

“Treis perechi de caractere vor determina prin disjuncția lor, 8 feluri de celule sexuale și 64 combinații de ouă fecundate, care vor apărea ca 8 tipuri distincte, în proporția de 27-9-9-9-3-3-3-1. Pentru patru perechi de caractere vor fi 16 feluri de celule sexuale și 256 de combinații posibile”¹, și așa mai departe.

¹ *Idem*, pp. 168-171.

Călugărul nostru, amăgit de mazăre și rătăcit prin biologia generală, totuși cu gândul se înalță de la ascultarea cu sapa la tainele ascunse de Dumnezeu, chiar și într-o grădină de zarzavat. Aproape nici nu băga de seamă că descoperea legile eredității; despre care avea să se spună mai târziu că nu sunt decât o aplicare a legilor probabilității¹. Viața prin urmare are o matematică, deci o explicație și astfel se poate interveni în variabilele ei.

O MUSCĂ PRICINUIEȘTE PREMIUL NOBEL

A aștepta de la un an la altul poate un călugăr, dar nu poate un american. Îl cheamă Thomas Hunt Morgan, care, ajutat de-o muscă, a pus bazele geneticii moderne, osteneală pentru care a fost încununat cu premiul Nobel. Musca se cheamă *Drosophila*, o musculiță de oțet. Se înmulțește foarte repede, fiindcă nu are multe zile de trăit, de aceea americanul nu trebuia să aștepte cu anii, ca Mendel după mazăre. *Drosophila* s-a făcut vestită, încât e pomenită, de la 1910 încolo, prin toate universitățile lumii. Are și dușmani, mai ales pe la facultățile de medicină.

Întâmplându-se mai multe varietăți de *Drosophilă*, încrucișarea lor a dus la constatarea că și gângăniile se supun acelorași legi ale eredității, găsite de Mendel, anume conjuncția și disjuncția caracterelor în urmași. Șoarecii, găinile și alte orătănii au confirmat și ele că legile eredității animale nu sunt altceva, decât tot legile calculului probabilității². Pe cunoștința asta se întemeiază selecționarea și găsirea de noi soiuri de rase, cu însușiri anume căutate, neaflătoare la părinți. Căci o schimbare în factorii ereditari se resimte în întregul organism rezultat, și egalează cu un nou caracter dobândit.

¹ Nicolae Mărgineanu, *Psihologia persoanei*, Ed. Universității, ed. II, Cluj, 1944, p. 149.

² *Ibidem*.

TEORIA CROMOZOMICĂ

Cele de până aici sunt experiențe, nu explicații. A ajunge la o explicație, în cazul nostru, e tot una cu o cufundare în infinitul mic viu, precum în materia moartă, avem infinitul mic, electronul, care nu mai e materie, ci energie. Teoria atomică în fizică s-a dovedit suficient de explicatorie, ajutând intervenția în constituția materiei, chiar până la neîngăduita disociație atomică. În ce privește însă teoria cromozomică în biologie rămâne de văzut până la ce măsură se va ajunge la intervenția în organizarea vieții. "Dacă o explicare e posibilă, evident că ea trebuie căutată în structura celulei, fiindcă orice ființă viețuitoare e formată din celule și provine dintr-o celulă unică, în care trebuie să fie așezați toți factorii ereditari, care condiționează caracterele individului."¹

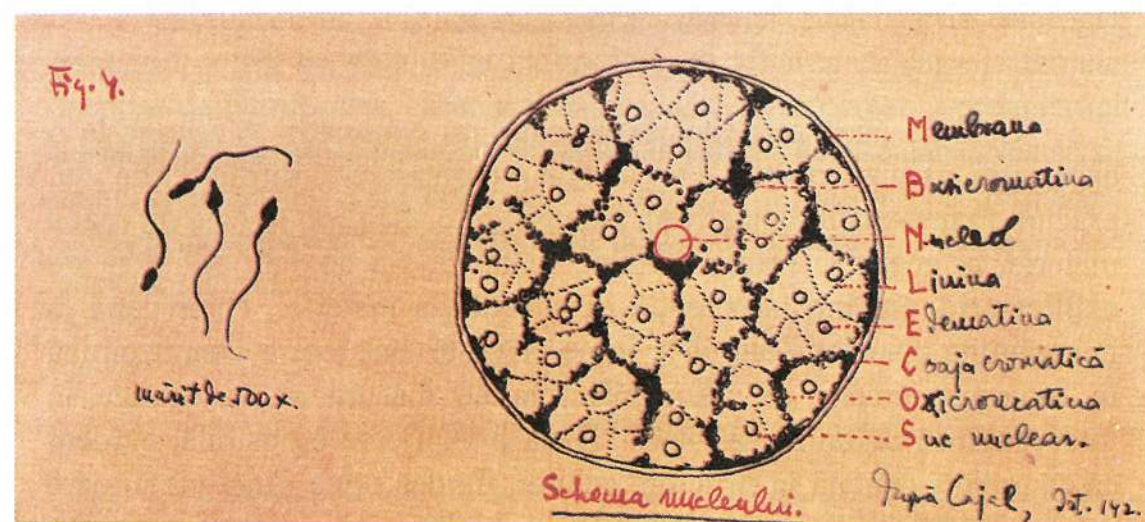
Americanul cu musca nu s-a mulțumit numai cu studierea caracterelor exterioare, rezultate din împerechere, ci a căutat să pătrundă mai ales în mecanismul cauzal sau genetic al eredității. Drept aceea, ajutat de unelte și colegi, a ajuns să stabilească într-un mod care exclude îndoiala, că elementele ultime, de care depinde ereditatea deosebitelor caractere, sunt particulele infinit de mici pe care le-a numit "gene", aflătoare în nucleul celulei germinative. Le-aș numi "geneze", fără să greșesc, botezându-le a doua oară, căci, după Genetică, au rolul să nască și să organizeze caracterele generației următoare.

CU SFIALA CUVINTEI

Să ne apropiem de om. Câteva noțiuni de embriologie ne ajută la adâncirea în infinitul mic biologic și ne apropie de explicarea multor taine ce ne interesează.

Iată forma și secțiunea unui spermatozoid de om.

¹ J. Rostand, *Les Chromosomes*, p. 62, după R. Jeannel, *op. cit.*, p. 173.

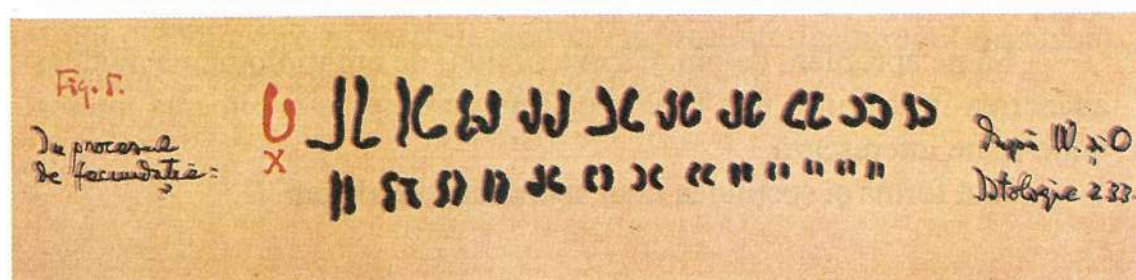

Se compune din elemente cromatice: cromatina și nucleolul; și din elemente acromatice: linina, suc nuclear și membrana nucleară.

Când celula se prepară pentru diviziune, în procesul fiziologic al fecundației, granulele de cromatină se unesc și formează un ghem cromatic ce se va segmenta apoi în filamente independente, de lungimi variabile, totuși în perechi cam egale, numite cromozomi. Aceștia la rândul lor sunt alcătuiți din granule numite microsomi sau cromioli, așezați în șiraguri ca zalele într-un lanț.¹ Aceste granule infinitesimale sunt "gene"-zele din Genetică.

Cromozomii se diferențiază numai în procesul de maturare al fecundării și se pot număra 23 de perechi, plus unul stingher, cromozomul X care determină sexul. Mai este și un cromozom nedevelopat Y.²

Perechile au forma următoare:

¹ Dr. René Jeannel, *op. cit.*, p. 181.

² Acestea au fost datele Geneticii până în perioada 1946-1950 (n.n.).

În sumă totală avem pentru speța umană în zigot (oul fecundat) numărul de 48 cromozomi - exact câți are și buruiana de tutun.

Asta înseamnă că toate celulele corpului sunt formate dintr-un stoc dublu (2N) de cromozomi, pe când celulele sexuale mature n-au decât un singur stoc (N). Aceste celule sexuale nu sunt jumătăți de celule, cum s-ar părea; ele sunt celule complete; iar celulele corpului sunt duble (diploide)¹.

Spre ajutorarea înțeleșului, dăm o diagramă a fecundației la echinoderme, după fazele caracteristice și cu multă simplificare a elementelor:

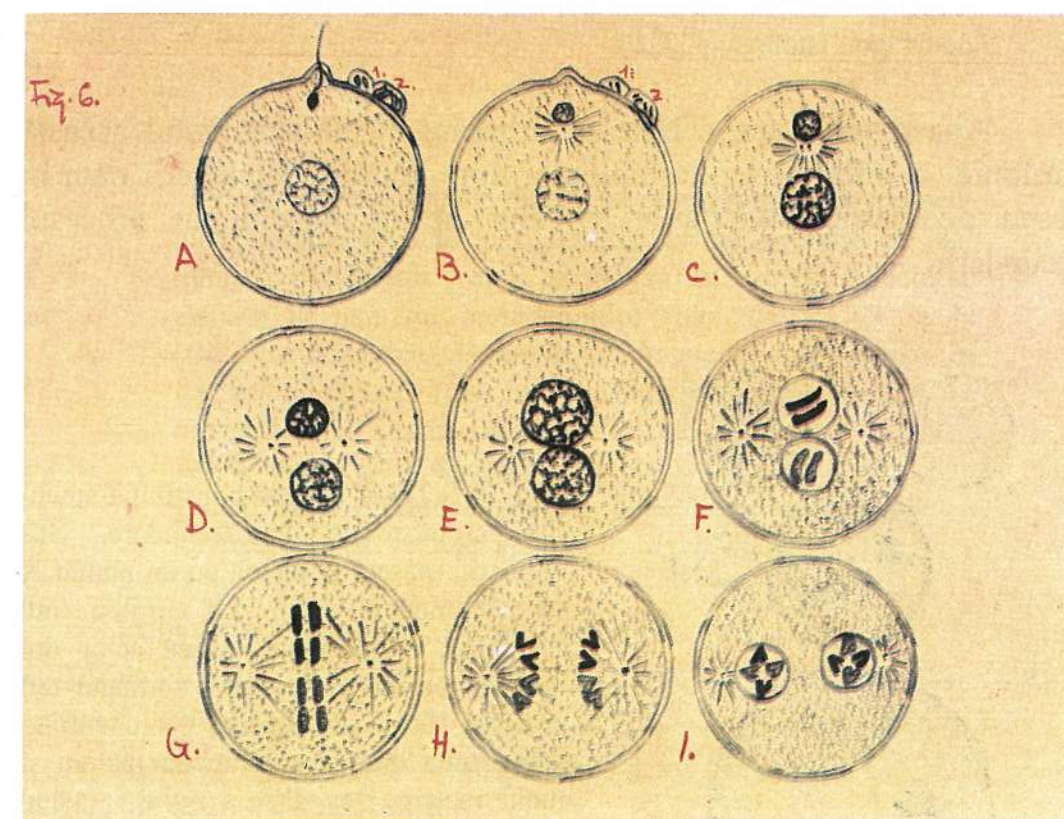

Fig. 6. Diagrama fecundației la echinoderme: A. pătrunderea spermatozoidului în oul la nivelul conului de atracție după expulzarea celor două globule polare; B. capul spermatozoidului s-a rotit 180°, spermocentrul orientându-se spre zona centrală a ovulului, în jurul spermocentrului s-a dezvoltat un astru;

¹ *Idem*, p. 181.

C. transpunerea nucleului spermic în pronucleul mascul și dublarea spermocentrului; D. cei 2 spermocetri, fii, fiecare cu câte un aster propriu s-au îndepărtat între ei; E. pronucleul mascul complet dezvoltat s-a alipit de pronucleul femel iar cei doi spermocetri fii se găsesc situați pe prelungirea planului de alipire a pronucleilor; F. cromozomii masculi și femeli s-au diferențiat în fiecare pronucleu respectiv (profaza); G. dispariția membranelor pronucleilor și dispunerea cromozomilor la ecuatorul primului fus de segmentare după ce s-au divizat în sensul lungimii lor spre a-și dubla numărul (metafaza); H. emigrarea a câte o jumătate din numărul total al cromozomilor spre polii opuși ai oului (anafaza); I. formarea nucleilor fii, fiecare cu câte 4 cromozomi, doi paterni și doi materni (după Boveri modificat de Drăgoi: Istologie p. 221).

Ajunși până aci, e bine să urmărim cu de-amănuntul această simfonie a infinitului mic biologic. Spre ajutorul înțelegerii dăm în desen geometric diviziunile stocului de cromozomi în procesul fecundării.

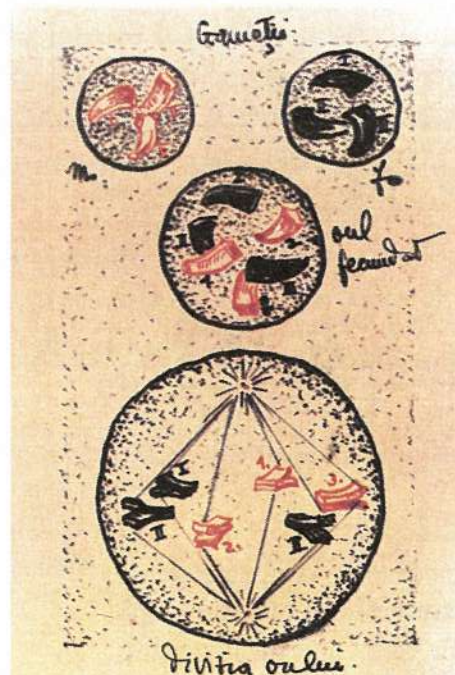

Fig. 7. Schemă arătând constituția stocului cromozomic în fecundare. Sus gameții, mascul și femel, cu un număr N de cromozomi (3); La mijloc oul fecundat, rezultat din unirea celor doi gameți, cu 2N cromozomi, formând trei perechi (I, II, III), fiecare pereche fiind constituită dintr-un cromozom patern și unul matern. Jos divizia oului, arătând păstrarea stocului 2N a cromozomilor în fiecare celulă fiică.

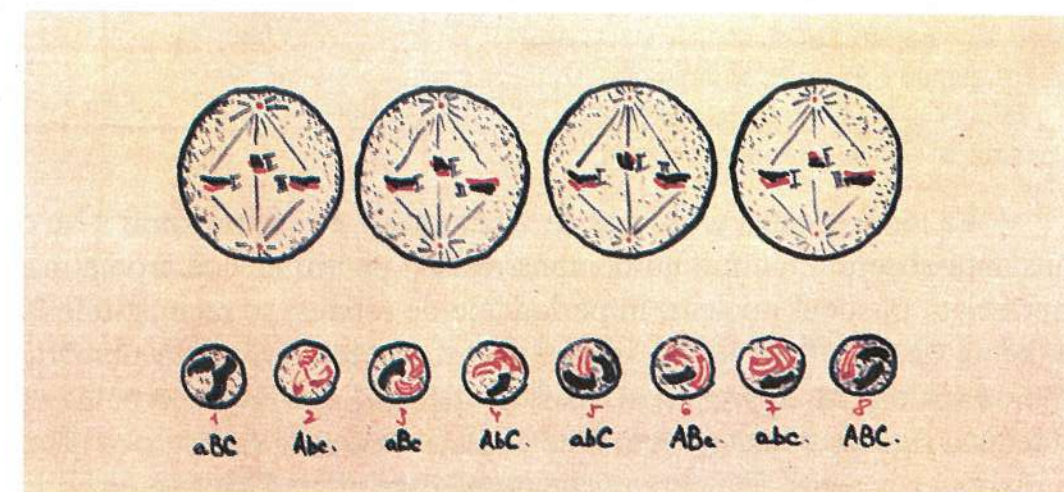

Fig. 8. Schemă arătând disjuncția cromozomilor în momentul maturăției celulelor sexuale. Sus, prima diviziune de maturăție: cromozomii (patern și matern) ai fiecărei perechi se alătură, și numărul cromozomilor trece de la 2N la N (reducere numerică). Perechile se orientează însă variabil în fus, așa că gameții (jos) primesc fie cromozomul patern, fie cel matern din fiecare pereche. În exemplul acesta, cu stocul 2N=6, există deci 8 combinații posibile de cromozomi în gameți, adică 8 feluri de gameți, deosebindu-se prin calitatea lor ereditară. (R. Jeannel *op. cit.*, p. 181, pl. 31.)

Potrivit acestor date, accentuăm că în genul uman toate celulele corpului cuprind stocul dublu (2N) al cromozomilor, pe când celulele sexuale cuprind numai stocul simplu (N=23 de perechi +X sau Y).

Socotind cu totalul cromozomilor în speța umană, avem deocamdată recunoscută situația:

Ovul,	Spermatozoid,	Ou.	
$\left(\frac{N}{2} + X\right)$	+	$\frac{N}{2}$	= N+X (mascul)
$\left(\frac{N}{2} + X\right)$	+	$\left(\frac{N}{2} + X\right)$	= N+X+X (femelă)

Iar când apare și cromozomul nedevelopat Y, am avea:

$$\left(\frac{N}{2} + X\right) + \left(\frac{N}{2} + Y\right) = N + X + Y \text{ (mascul)}$$

“La toate acestea unii bagă de vină, zicând că cromozomii n-au o constanță absolută. Nimic nu demonstrează - pentru ei - că cromatina, împrăștiată în suc nuclear, în perioadele de repaus, se reconstituie în elemente absolut identice la fiecare diviziune celulară și că numărul cromozomilor, în aparență același în fiecare celulă a corpului, e totdeauna riguros constant. Afară de aceasta oare nu e riscant a te bizui pe realitatea acestor elemente nucleare, pe care nimeni nu le-a văzut în stare vie, și care nu ies la iveală decât prin artificii de fixare și de colorare, care desigur alterează după moarte structura substanței vii?”¹

Mai cârtesc unii zicând că observațiile valabile pentru o muscă nu pot fi aplicate cu aceeași valabilitate și rigoare omului.

Bună e frâna oriunde. Totuși ei rămân datori cu explicarea multor taine și nevoi arzătoare, pe care numai partizanii teoriei cromozomice sunt în măsură să le poată da, măcar și numai până la un loc.

EREDITATEA, MEDIUL ȘI DESTINUL

Aceștia sunt factorii de căpetenie care configurează diferențele persoanei omenești. Ereditatea ar fi repetiția părintelui în fii. După cum se vede aievea și după cele de până aci, fiii repetă pe părinte numai cu oarecare aproximație. Așa e firesc, de vreme ce copilul e o sinteză a celor doi părinți, o sinteză a celor 4 bunici, a celor 8 străbunici, a celor 16 stră-străbunici ș.a.m.d. Adică: pe măsură ce crește numărul ascendenților în progresie aritmetică, contribuția lor în descendenți scade în progresie geometrică. Grafic ar fi așa:

¹ *Idem*, pp. 174-175.

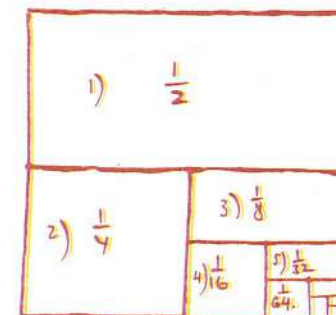

Fig. 9. 1/2 ereditate de la 2 părinți
1/4 ereditate de la cei 4 bunici
1/8 ereditate de la cei 8 străbunici
1/16 ereditate de la cei 16 stră-străbunici
etc. etc.

Așadar, în persoana noastră trăiesc mai multe generații și un număr mare de inși. Nu strică să ne luăm puțin pe urma lor; însă - potrivit înțelesului - deocamdată, în cadrele teoriei genetice.

Care este suportul de transmisie al eredității?

“Gena” (voi zice mereu geneza); acea granulă infinitezimală de cromatină, din lanțul cromozomilor.

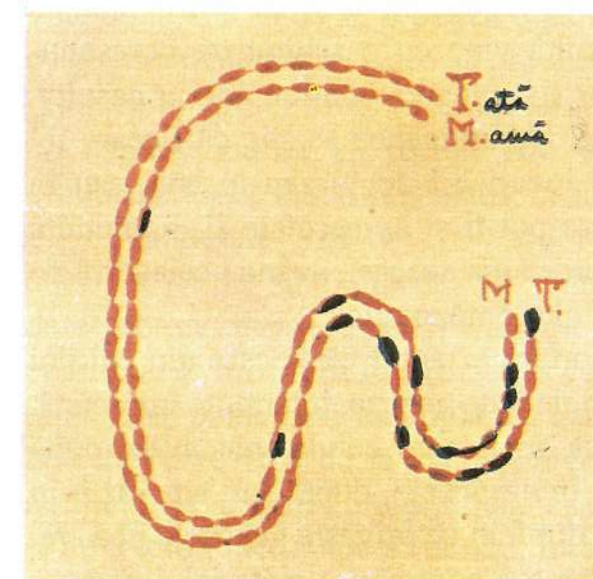

Fig. 10. Așezarea genezelor în lanțul dublu (diploid) al cromozomului, după Jennings¹.

Geneza e un centru condensat de materie vie, având să conducă: multiplicarea celulelor, obținerea formei anatomice a organelor și a sistemelor, ritmul fiziologic, armonizarea și sincronizarea funcțională cu organismele vecine din competența altor geneze, precum și durata acestora. Geneza trebuie să știe și să facă: arhitectură, anatomie, calculul rezistențelor, chimie, fiziologie, apărare activă, apărare preventivă, armonie muzicală, cutii de rezonanță, armonizare istorică, previziune,

¹ N. Mărgineanu, *op. cit.*, p. 150.

serviciu de siguranță - multe de toate. Pe scurt: forma, ritmul și durata; astea dau tonul în materie de ereditate. Chiar așa mare minune nu e, dacă socotim că numărul genezelor în cromozomii de om e variabil și pot urca până la câteva mii într-un lanț cromozomial. Numărul cromozomilor e constant; numărul genezelor din cromozomii constanți e variabil.

Știind elementele, să ascultăm de acum poema simfonică a misterului persoanei, descrisă de Jennings, biolog la Institutul de Genetică din California - descriere pe care ne-a făcut-o cunoscută *Psihologia persoanei*, cartea profesorului N. Mărgineanu, de la Institutul de Psihologie al Universității din Cluj.

“Vrednic de știut e faptul că fiecare din miile de geneze e o substanță aparte, care are o funcțiune diferită și bine definită, adică un anumit lucru de împlinit. Dacă una sau alta din ele e distrusă sau schimbată, dezvoltarea organică, la rândul ei, e și ea atinsă într-un anumit fel; iar individul care rezultă vine cu o schimbare corespunzătoare în caracterele sale, cum ar fi: culoarea ochilor, forma nasului, statura, temperamentul și celelalte. De asemenea se știe că fiecare fel de geneză are, în mod regulat și invariabil, locul său în lanț, sau în cromozom. Astfel diferitele geneze pot fi și numerotate și, o anumită geneză, să zicem 4, sau 47, este totdeauna aceeași, având același rol de îndeplinit și găsilă în același loc al cromozomilor...”

De asemenea la fel de important e faptul că fiecare din cei doi părinți ai noștri ne dau o serie completă de geneze, înlănțuite împreună, în forma descrisă mai sus. Astfel, în fiecare celulă, noi avem două feluri de geneze fiecare complete în ele însele, după cum am văzut în figura 10. Prin urmare noi suntem dubli în ce privește genezele noastre. Fiecare din cele două lanțuri de geneze conține tot materialul necesar pentru formarea unui individ, fapt care are foarte stranie consecințe. Mama ne dă tot materialul (în germene, în geneză) pentru producerea unui individ de un anumit tip; tata, pe de altă parte, ne dă tot materialul pentru producerea altui individ, de alt tip. În acest chip, noi începem viața ca ființe duble. Fiecare suntem, într-un anumit sens, două persoane, destul de legate împreună în întregime, deși în anumite privințe, legăturile nu sunt chiar complete. Această dublă natură a sarcinii noastre ereditare are o mulțime de urmări asupra vieții...

Duplicarea se aplică fiecărei părți din miile de geneze, cu care începem viața. Fiecare fel de substanță este prezentă în fiecare celulă în două doze: perechea de geneze. O geneză din fiecare pereche vine de la tată, cealaltă, de la mamă.

Diferitele perechi de geneze au funcțiuni diferite în dezvoltare. Cei doi membri ai fiecărei perechi de geneze au una și aceeași funcțiune. Dacă una din cele două geneze are de-a face cu culoarea ochilor, atunci tot cu culoarea ochilor are de-a face și cea de-a doua. Dacă una din geneze are de-a face cu producerea și determinarea unei anumite părți din creier, cu același lucru are de-a face și cealaltă. Dacă una influențează creșterea corpului, o influențează și cealaltă...

Acum, un fapt de o extremă importanță practică: deși cei doi membri ai unei anumite perechi de geneze au de a îndeplini unul și același lucru, totuși ei se deosebesc în felul lor de a-l face. Geneza care vine de la tată tinde să producă o anumită culoare a ochiului, în vreme ce geneza de la mamă tinde să producă o altă culoare. Geneza de la tată produce un creier sărac și astfel un individ stupid; geneza de la mamă un creier superior și, astfel, un individ înzestrat. O geneză poate produce ceea ce e bun și sănătos; cealaltă, ceva ce e bolnav și infirm...

Rânduiala firii de-a avea doi părinți, adică avantajul de a fi dubli, e de la sine înțeles. De pildă o geneză de la tată poate fi defectuoasă; dacă ea ar fi singura geneză care ar conduce lucrul, copilul ar fi infirm în funcțiunea aceea; deci ar fi un idiot sau un debil mintal. Se poate însă întâmpla, ca geneza corespunzătoare, din aceeași pereche, care vine de la mamă, să fie normală; atunci această geneză normală, ea singură, preia întreaga sarcină, așa încât copilul e normal; el nu e idiot, nici înapoiat mintal. În chipul acesta, defectuoșitatea unei singure geneze din pereche, nu are urmări rele, sau dacă are, le are așa de mici încât nu pot fi observate. Activitatea genezelor în dublu este o măsură de asigurare; individul are două șanse - în loc de una - de a-și dezvolta în mod normal fiecare din funcțiunile sale. Numai atunci când genezele din cele două lanțuri, nimerite în pereche, sunt defectue - adică atât cea de la mamă cât și cea de la tată - numai atunci funcțiunea respectivă a urmașului e și ea defectivă și, ca urmare, copilul e pe rând, fie lipsit de pigmentația pielii, sau a ochiului, fie stupid, fie leneș, fie înapoiat mintal, sau ceva asemănător...

Socotind dublarea genelor în această lumină, e lămurit că asigurarea pe care o aduce constituie rațiunea biologică pentru care avem doi părinți în loc de unul...

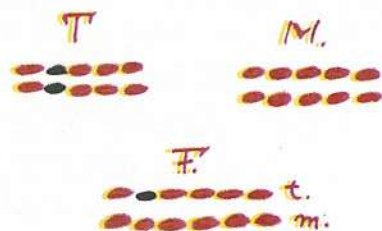
Geneza normală, care formează organul și-i conduce funcțiunea în condiții normale, a fost numită geneză dominantă; iar geneza defectuoasă, a cărei funcțiune nu se mai manifestă, a fost numită geneza recesivă. Geneza care crește creierul, prin care se mijlocește funcțiunea inteligenței, e o geneză dominantă; iar aceea care-l împiedică, și deci produce prostia, e o geneză recesivă. Genezele dominante sunt de 3 ori mai numeroase decât genezele recesive sau defective.”¹

MECANISMUL EREDITĂȚII

Să înșirăm cazuri de ilustrare concretă, cum se lucrează ereditatea:

“Presupunem un tată slăbănog la minte, cu amândouă genezele privitoare la inteligență recesive, și o mamă inteligentă, cu ambele geneze normale. În conformitate cu legile probabilității de la baza mecanismului eredității, copiii vor fi hibrizi, adică vor prezenta o geneză dominantă și alta recesivă. Cum însă caracterele genezei recesive nu se manifestă decât atunci când ambele geneze sunt recesive, dar nu și atunci când cealaltă e dominantă, însemnează că geneza dominantă își manifestă singură acțiunea. Copiii, rezultați din atari părinți, vor avea inteligență normală ca și mama, atât numai că ei poartă cu ei, în mod latent și germenul slăbănogiei, care - cum vom vedea îndată - poate să apară în urmașii lor.

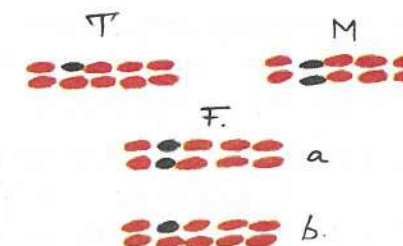
Figura 11 ilustrează cazul:

¹ N. Mărgineanu, *op. cit.*, pp. 150-151.

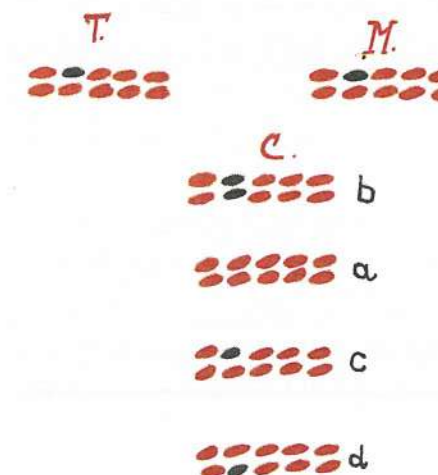
Presupunem acum că un atare copil, cu o geneză recesivă moștenire, se face mare și se căsătorește cu o parteneră care are două geneze recesive. Potrivit legilor probabilității, jumătate din urmași vor avea ambele geneze recesive, și, deci, vor fi proști; cealaltă jumătate vor avea numai o singură geneză recesivă și astfel vor fi deștepți.

Figura 12 ilustrează cazul:

Presupunem acum că un urmaș din primul caz, (fig.11), cu o singură geneză recesivă, se căsătorește cu o parteneră (partener), care, la fel, are tot o singură geneză recesivă. Întrucât defecțiunile nu se manifestă, amândoi părinții sunt normali, adică inteligenți sau sănătoși fizicește, etc.; atât numai că amândoi poartă sâmburele stricăciunii în structura lor genetică. În conformitate cu legile probabilității, ale cazului când aruncăm doi bani deodată, vom avea 4 permutări și 3 combinații. Cei doi bani pot cădea - cum am văzut - număr-număr, număr-coroană, coroană-număr și coroană-coroană, adică 4 posibilități de aranjare, sau 4 permutări. Întrucât ordinea nu importă, ci numai faptul dacă un element e cel puțin diferit, cele 4 permutări pot fi reduse la următoarele 3 combinații: odată număr-număr, de 2 ori număr-coroană sau invers, și odată coroană-coroană.

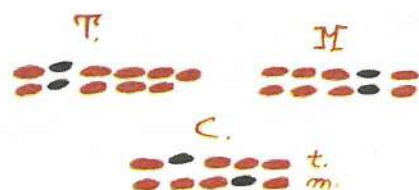
Figura 13 ilustrează cazul:

Avem astfel un copil (a) complet normal și în aparență și în fond, adică cu amândouă genezele dominante; un alt copil (b) idiot, cu ambele geneze recesive, deci fără puțință de tămăduire; și doi copii (c,d) cu câte o geneză recesivă și alta dominantă, în aparență normali, ca și primul copil, dar în fond numai pe jumătate sănătoși, și care, la un recurs, adică în căsătorie, pot pierde, dând 25% din urmași pe de-a-ntregul stupizi, atât în aparență cât și în fond...

Presupunem că individul b, din schema de adineauri, se căsătorește cu un partener cu ambele geneze corespunzătoare normale, dar având o altă pereche complet recesivă. Urmașii acestor doi părinți, unul defectiv într-o privință, altul defectiv în altă privință, vor purta în ei sâmburii ambelor defecte, dar altfel, în manifestările lor, vor fi normali în amândouă privințele...

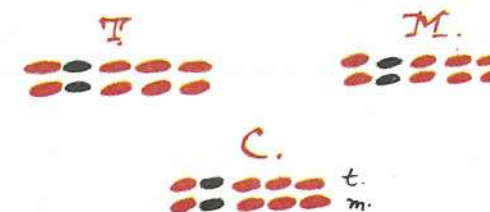
Figura 14 ilustrează cazul:

Se zice că o artistă din Hollywood, cetatea filmului, cu multă atenție față de ideile genetice, privitoare la regenerarea rasei omenești, a scris lui Bernard Shaw, care în ochii ei trecea drept cel mai deștept om din lume, propunându-i sacrificiul de a-l lua în căsătorie, în credința că urmașii lor vor avea inteligența lui și frumusețea ei, fiind astfel cei mai frumoși și mai deștepti din lume. Se spune de asemenea că Shaw ar fi respins oferta, temându-se, ca lucrurile să nu se petreacă pe de-a-ndoaselea și copiii să moștenească... inteligența artistei și frumusețea lui Shaw. Judecând după cazul de adineauri, se pare totuși că artista a avut dreptate...

Doi părinți idioți, cu ambele geneze ale inteligenței recesive, nu pot avea decât toți copiii idioți - ceea ce, în conformitate cu aceleași legi ale probabilității, e perfect natural. Un ban ale cărui amândouă fețe sunt leu, nu poate cădea decât leu, și niciodată coroață...

Figura 15 ilustrează cazul:

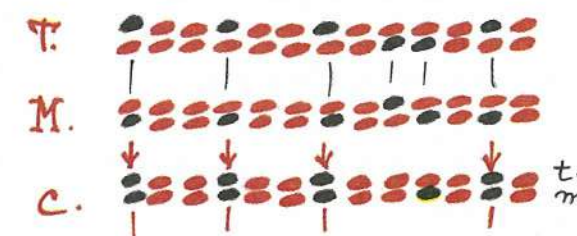

Cât de binefăcătoare e orânduirea că înmulțirea noastră se face totdeauna prin unirea genezelor a doi părinți se vede și din schema următoare, în care părinții sunt defectivi într-o serie de geneze, fără însă a fi defectivi la unele și aceleași geneze amândoi deodată. În mod latent, copiii poartă sâmburele tuturor defectelor părinților, dar pe plan de manifestare reală, ei sunt deplin normali...

Figura 16 ilustrează cazul:

Dar lucrurile se pot întâmpla și întors, de pildă așa:

În lumina exemplurilor de până aici, putem trage concluzia că posibilitățile de grupare a genezelor - și astfel - de determinare a configurațiilor biologice sunt nespuse de multe. Ele sunt aproape infinite. Într-adevăr numărul combinațiilor ce se pot face cu cele 24 perechi de cromozomi, se ridică - așa cum a arătat Th. H. Morgan - la astronomica

cifra de 282.429.536.481 de posibilități. Ceea ce, raportat la populația globului, de aproximativ două miliarde de inși¹, înseamnă de 141 de ori și ceva mai mult. De vreme ce însă caracterele ereditare nu depind numai de combinațiile posibile cu numărul de 24 de cromozomi, ci și de genezele din ei, al căror număr se ridică la sute sau mii, de fiecare cromozom - numărul combinațiilor posibile, pe care le-am obține cu cele câteva mii, sau zeci de mii de geneze, depășește pur și simplu închipuirea omenească!”²

ÎNTREBĂM ȘTIINȚA

1. Prin ce împrejurare vine defectarea genelor, încât avem de-a face cu geneze recesive? 2. De unde accidentele astea genetice ale vieții? 3. Cine ține contabilitate în infinitul mic? 4. Cine face calculul probabilităților și încă n-a sfârșit probabilitățile? 5. Aș mai vrea să știu de asemenea: de ce legi ascultă celula generatoare maternă, când în procesul de fecundare elimină prin cele două globule polare jumătate din nucleolul său, ceea ce înseamnă reducerea formulei cromozomice de la 2N, la N, sau din 48 la 23-24 perechi cromozomice? 6. Același lucru se întâmplă tot atunci și cu celula generatoare paternă, când își frânge gâtul și pățește aceeași reducere cromozomică? 7. Ce calcul se face atunci, ce sentință se pronunță atunci, de pică hotărârea expulzării, pe materialul acelor perechi și nu pe-al altora; căci încă nu se diferențiaseră boabă de boabă, și iată se și treziră afară din simfonia vieții?

- Hazardul, întâmplarea? E asta un răspuns?

- Legile? Ale cui legi? Ale lui Mendel? Legile sunt ale celui ce le găsește, sau ale Celui ce le-a făcut? Cine urmărește aplicarea lor? Mendel, Morgan, știința, sau Autorul lor? Ce vreți să înțelegeți prin legile vieții? Că viața și le-a dat sieși de la sine și se supune lor? Așadar știința, cunoscând legile, de ce nu creează și ea viața? Nu poate? Nu! Fiindcă și viața și legile depășesc hotarele științei și nu pot

¹ Notă: Azi aproape 6 miliarde.

² N. Mărgineanu, *op. cit.*, pp. 152-155.

fi cuprinse și știute absolut decât de Cel ce a creat viața din nimic. Autorul vieții și al legilor ei e Dumnezeu, știutorul și susținătorul lor, în desfășurarea timpului.

Realitatea, oricare, nu se explică suficient, fără referință și la autorul ei, care e Dumnezeu, nu știința omului.

De aceea se și întâmplă atâta gâlceavă, fiindcă realitatea vie, și îndeosebi omul e socotit mai mult numai din partea lui materială, supusă simțurilor, analizelor și microscopelor. Omul, în întregul lui, e din ce în ce mai necunoscut. De aceea, cei ce se mărginesc numai la cunoștința unilaterală, inevitabil ajung în înfundătura aroganței care nu știe nimic - ceea ce pătesc numai peticarii științei.

A nu ști și a recunoaște aceasta, nu e totdeauna o vinovăție - uneori e chiar virtute; însă a ști puțin, și a face gâlceavă că știi totul, asta e descalificare și rușine, și totdeauna o vinovăție.

“Cel ce știe mult, cu adevărat, încât împingând întrebările a ajuns să dea de limitele cunoașterii științifice, pe acela consecvența și adevărarea teoretică îl duc până în sanctuarul religiei. În adevăr, să presupunem ca fapt împlinit, că am împins consecvența cercetării așa de departe, încât știința a ajuns a cunoaște toate legile care guvernează procesele lumii. Să mai presupunem că spiritul teoretic și-a sărbătorit și acest ultim triumf al lui, de-a putea întruni într-un sistem închis toate relațiile și cauzele care compun fenomenalitatea lumii, și că, în ochii savantului unor îndepărtate vremuri viitoare, universul a ajuns să fie cunoscut, până în ultima lui taină, ca o icoană perfect încheată, ca un ciclu închis de relații. În momentul acela va fi rămas totuși o întrebare căreia știința nu-i va fi răspuns încă, și anume: de ce universul are tocmai forma pe care o are; de ce ciclul închis, pe care știința a izbutit să-l obțină, are tocmai limitele pe care le are, și nu altele și, în definitiv, de ce lumea este supusă tocmai acelor legi, pe care știința, găsindu-le, le-a stabilit, și nu se supune altor legi?

Iată niște întrebări cărora știința nu le va fi dat răspuns, nici măcar la capătul ultim al cercetărilor sale. Iată însă o întrebare, căreia îi răspunde religia, atunci când afirmă fierbinte existența unui Dumnezeu personal, exterior lumii, dar totuși străbătând-o, și care a creat-o din nimic, așa cum e, printr-un act suveran de alegere din infinitul

posibilităților, și, prin urmare, cu afinitate, cu iubire pentru această unică formă a ei.

Ni se pare, fără îndoială, că spiritul de consecvență și veracitate trăit cu ultima adâncime, vine să mărturisească nu numai relativitatea spiritului științific și nu numai insuficiența sa în fața ultimelor probleme ale speculației, ci mai mult decât atât. Cele două atitudini, științifică și religioasă, se transformă chiar în ardoare, în simț pentru misterul, care-i înconjoară domeniul, asupra căruia se întinde ancheta științifică, în adorație pentru Ființa care, stând în afară de lume, a creat-o, o conduce și o susține cu iubire.

Se poate vedea - pentru cine vrea să vadă - că un atare chip de-a rezolva gâlceava între știință și religie nu presupune nicidecum o renunțare la atitudinea științifică. În marele cadru de mister al lumii, atât în infinitul mare, cât și în infinitul mic, atitudinea științifică poate continua să-și dezvolte valorile ce-i sunt proprii. Ceea ce însă trebuie combătut, în lumina analizelor de până acum, este aroganța științifică, dogmatismul ei îngust și miop, vicii pe care, de altfel, adevărații savanți nu le practică niciodată.¹

Pricepem prin urmare, fără să trebuiască a mai înghesui Genetica la colțul neputinței cu urgia întrebărilor, că problema eredității mai are un capăt, dincolo de biologie și probabilitate. Chiar numai factorul eredității, ca să fie cunoscut îndeajuns, depășește limitele științei pozitive.

LEGILE ȘI FĂRĂDELEGILE

Dacă știința ar putea prinde momentul când apare în părinți o geneză defectivă, ar însemna pentru ea un adevărat triumf. Aceasta, numai când ar fi posibilă examinarea pe viu, un interval de vreme, fără ca experiența să stingherească insul de observație cu nimic, în mersul său obișnuit de viață - ba nici măcar să nu știe că e urmărit cumplit de microscopie, raze, reacții, ani de-a rândul, zi și noapte, ca să se prindă momentul și împrejurarea când o cromiolă sau geneză domi-

¹ Tudor Vianu, *Filosofia Culturii*, Ed. Publicom, București, 1945, pp. 92-93.

nantă devine o geneză recesivă. Cam așa cerea doctorul Carrel - alt american, francez de baștină, și la început preot - om de impresionantă sinteză a formelor culturii. Firește, nu se va întâmpla niciodată ca știința omului să ajungă în condițiile absolute ale cunoștinței.

În condițiile absolute ale cunoștinței nu e decât Dumnezeu, care cunoaște desăvârșit totul, fără să stingherească libertatea de mișcare a omului. De aceea, fiindcă știe absolut, a dat omului legile vieții sale și puterea de-a vrea sau a nu vrea să le respecte - cinstea primejdioasă a libertății voinței. Deci, dacă se învoiește să rămână între rosturile sale, gândite de Dumnezeu, viețuiește după fire în toată libertatea. Dacă însă omul nu vrea să rămână în rosturile firii, ci merge împotriva legilor vieții, împotriva firii, atunci își viciază libertatea sa, își primejduiește viața sa, aduce infirmitatea în fire. Întrucât omul viețuiește contra intenției lui Dumnezeu, într-un zicem că păcătuiește. Păcatul deci e călcarea legilor vieții, printr-un abuz de libertate. Fapta aceasta are urmări. Dumnezeu l-a prevenit pe om și-l previne mereu.

GENETICA ACUM 3.500 DE ANI

Cu toată mirarea multora, documentul există, și, cu oarecare bunăvoință, textul deslușește problema eredității mult mai bine, decât teoria cromozomică modernă, întrucât indică și factorul primordial al eredității - Dumnezeu: mobilul, izvorul și susținătorul a tot ce se mișcă, trăiește și există¹.

Iată Genetica modernă, dată în nucleu lui Moise, de Mântuitorul Însuși prin revelație, acum 3.500 ani pe muntele Sinai. Nu e nici o mirare: Iisus avea conducerea spirituală și înainte de venirea Sa în trup omenesc. Pe urmă, că iniția pe Moise în tainele eredității nu este nici o mirare, întrucât cine poate să cunoască mai bine omul, decât Cel ce l-a făcut și i-a dat legile vieții? Cuvântul acesta rămâne adevărat chiar dacă Dumnezeu ar fi făcut numai prima celulă vie și în ea ar fi comprimat toate posibilitățile ulterioare de dezvoltare, până la formele

¹ Fapte 17, 28.

prezente și viitoare, încă nebănuite de noi. Dacă va fi fost creația așa, Dumnezeu e cu atât mai mare.

Stăruim asupra faptului că Iisus e creatorul omului și ca gen aparte și ca persoană îndeosebi până la sfârșitul vremii. În această creație conlucră cu părinții pământești menajându-le libertatea, dar prevenindu-i că, în cazul când Îi calcă legile, calcă viața propriilor lor copii.

Deuteronom 5:

9. Eu, Domnul Dumnezeuul tău, sunt Dumnezeu râvnitor, care pedepsește vina părinților în copii până la al treilea și al patrulea neam - pentru cei ce Mă urăsc.

10. ...Și Mă milostivesc până la al miilea neam, către cei ce Mă iubesc și păzesc poruncile Mele.

După teoria cromozomică, văzurăm cum apar genezele recesive în urmași: după legile eredității, care nu sunt altceva decât legile probabilității. După textul Scripturii e clar că toată recesivitatea apare în părinți pe urma vreunui păcat. Știința, neavând termenul, nu poate da răspunsul la întrebarea: cum au apărut în ascendenți genezele defecte, prin ce accident, sau după care legi? Sau mai pe larg: prin ce împrejurare, independentă și anterioară procesului eredității, apar în cromozomi, de unde nu erau, aceste granule infinitezimale degenerative și cu urmări dezastruoase, pentru o eventuală progenitură? Ca să răspund pe scurt, genezele recesive apar în ascendenți în chip independent, nu după legile probabilității, ci după legile care atârnă peste fărădelegi.

Toate faptele omului, toate mișcările lui, se înseamnă undeva, într-o nevăzută carte, și se înseamnă și în sămânța sa, și cu aceasta își trage urmașii sub povara isprăvilor sale. Legile vieții sunt legile Creatorului; păcătuiești împotriva lor, nu scapi fără mustrarea lui Dumnezeu. Deci, nu ne mai tocim, că Dumnezeu n-ar avea cuvânt în biologie și că venirea lui Iisus la nuntă ar fi numai un simplu fapt divers, fără o semnificație neînchipuit mai largă pentru aducerea și conducerea personală a fiecărui om ce vine în lume.

Înainte de a exista ca persoane pământești, existăm ca gând, ca intenție a lui Dumnezeu. Cine știe, dacă nu El are de adus în viața

pământească, în fluviul timpului, atâtea fețe omenești, încât numărul lor să îplinească toate posibilitățile de configurație câte le oferă structura noastră genetică?

De faptul că suntem oarecumva anteriori față de forma noastră pământească, Dumnezeu ne spune, învățându-l pe Ieremia, când acesta încerca să se apere de misiunea cu care-l rostuiase pe pământ:

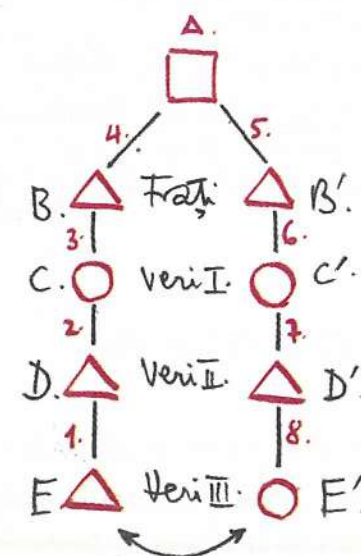
Ieremia 1:

5. Înainte de a te urzi în pântece... te-am sfințit și te-am rânduit proroc printre popoare.

Suntem prin urmare de obârșie spirituală, fapte spirituale, trimise vremelnice într-o închisoare de carne și oase, și împlinind un destin, între ceilalți fii ai lui Dumnezeu și frați ai noștri.

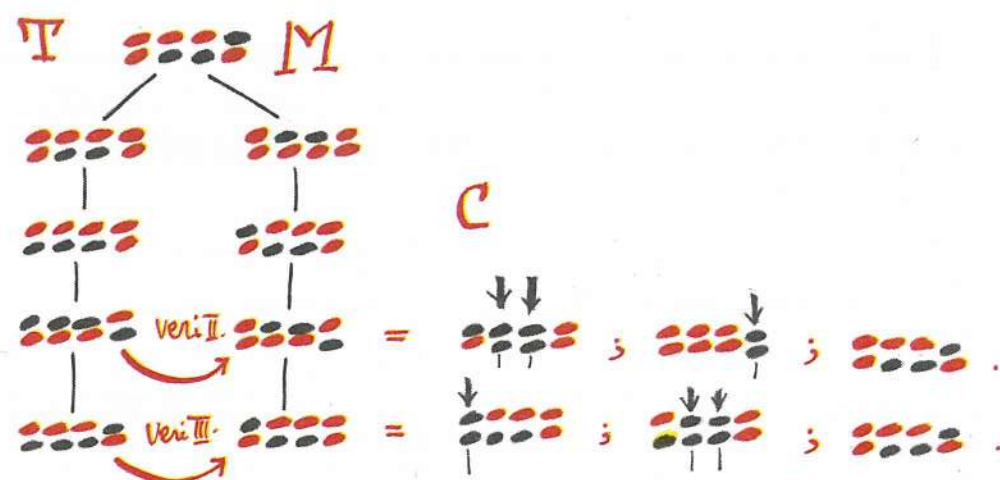
DISPOZIȚII DE DREPT BISERICESC CONFIRMATE DE GENETICĂ

În spiritul teoriei cromozomice, putem înțelege și unele norme de drept bisericesc, ca de pildă oprirea căsătoriei între rudeni. Astfel, la rudenie de consanginitate, în linie directă, căsătoria e oprită la infinit; iar în linie colaterală se îngăduie abia la depărtarea gradului opt:

De la E la E' 8 grade de consanginitate.

Situația transpusă în schemă genetică ar avea forma și interpretarea următoare:

De la un strămoș primar, se transmit în copii, nepoți, strănepoți, - cum zice Scriptura - până într-al treilea și al patrulea neam, câteva grupuri de geneze recesive - urmare a cine știe ce păcate - însă în stare latentă. Dacă se urmează șirul căsătoriilor cu persoane sănătoase în privința aceea, genezele lor dominante acopăr infirmitatea corespunzătoare și, astfel, urmașii au toată aparența sănătății.

Dacă însă urmașii, în gradul 4, 5, 6, 7 sau 8 de rudenie se vor căsători întreolaltă, atunci în copiii lor vor apărea, cu probabilitate maximă, genezele recesive ale străbunului, în pereche perfectă, și deci, infirmitatea fără leac, corespunzătoare acestei perechi.

Iată de ce Biserica, observând degenerările ce trebuie să le îndure urmașii căsătoriilor rudeni, declară vinovate asemenea căsătorii și le oprește. Unirea averilor a fost pricină de multă bătaie de la Dumnezeu; sau multă bătaie au mâncat oamenii de la lăcomie.

ENDOCRINOLOGIE, NEUROLOGIE ȘI PSIHOLOGIE

Instinctul, sau porunca aceasta irațională a firii în vederea rodirii de copii, are binecuvântările și primejdiile ei. Când omul se amăgește, ieșind din rosturile firii, nu scapă nepedepsit, și încă aspru pedepsit.

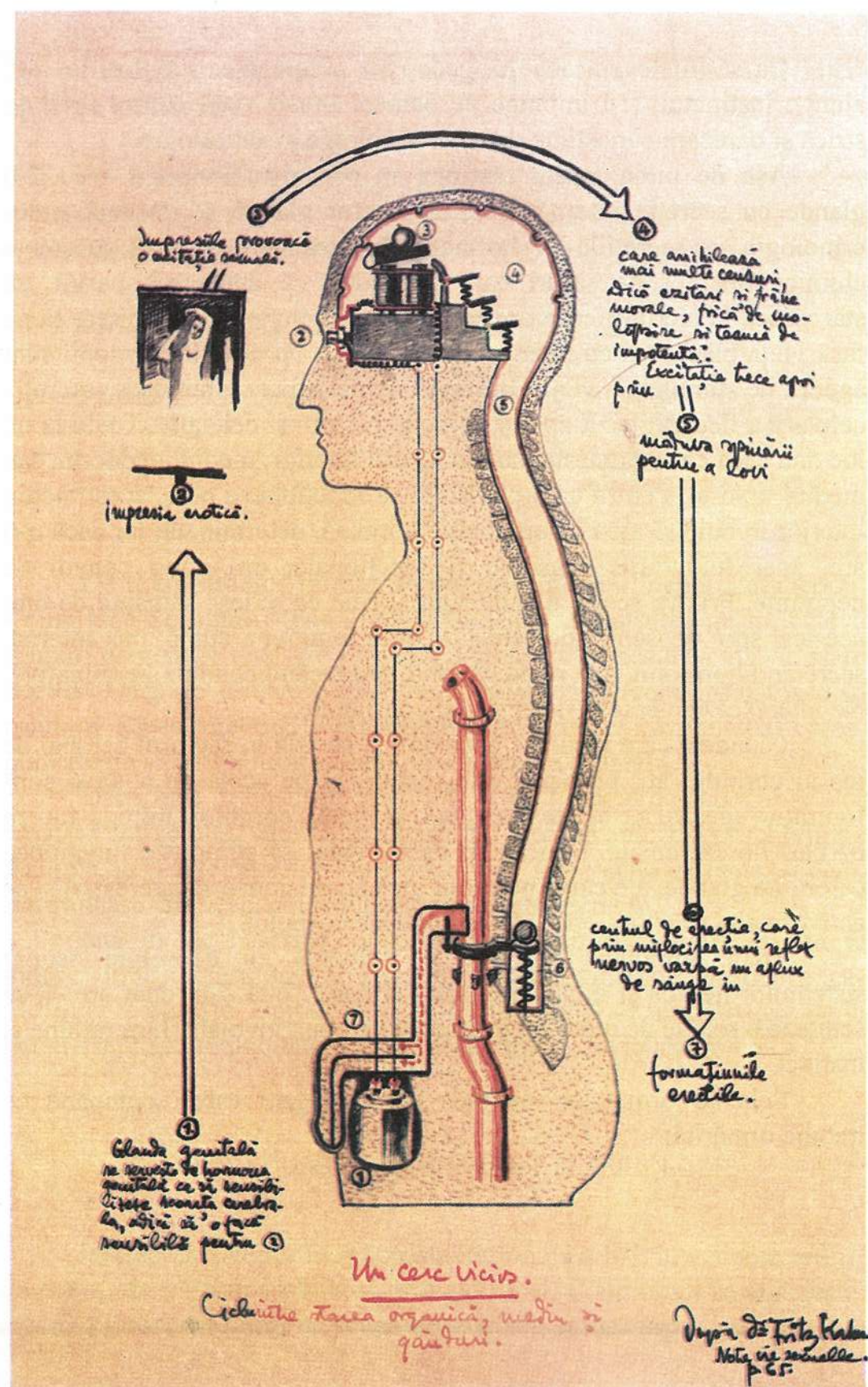
Ca să înțelegem această pedepsire automată a viciilor, la care ajunge instinctul, și-i împinge pe oameni într-o viață contra firii, nu strică și oarecare cunoștințe de endocrinologie și neurologie.

Așa de pildă, avem răsfirate în organismul nostru vreo 7-8 glande cu secreție internă. Studiul acestor glande se cheamă endocrinologie, iar secrețiile lor, hormoni. Acestea sunt un fel de substanțe chimice, un fel de săruri care au rostul să agerească nervii, să stârnească la lucru diferite organe interne, să învioreze gândirea, să ne facă viața plăcută și cu interes pentru ea - cu un cuvânt hormonii sunt agenții de stimulare a vieții. În sânge se mai află și vitaminele, secreția celulară a fiecărui țesut aparte, toxine, microbi și celelalte. Toate la un loc dau ceea ce se numește mediul nostru interior, mediul endocrin, sau mediul umoral. Pentru ca organismul să funcționeze bine, acest mediu interior trebuie să aibă o compoziție normală, determinată; iar dacă n-o are, apar tulburările organice și funcționale, un întreg convoi de neputințe. Printre aceste glande sunt și cele ce rodesc sămânța de om; acestea, spre deosebire de celelalte, au o funcțiune dublă: una internă, secretând hormonii, și a doua externă, producând celulele germinative. Ne interesează efectele, defectele și conflictele.

Glandele care izvorăsc hormonii și se află în sectorul cel mai de jos al corpului au, pe lângă alte rosturi, și pe acela de a da o configurație specifică, foarte energică și netă, corpului întreg, fie ca bărbat, fie ca femeie. Mai au pe urmă rostul să stimuleze funcțiunea celorlalte glande, ale căror hormoni încă au misiunea să agerească și să activeze alte funcțiuni, printr-alte zone ale corpului.

Toate împreună au rost și influență cu deosebire asupra sistemului nervos și a capitalei sale, creierul. Iată cam cum are să se schițeze o relație de conflict, precum și de bună învoială între rațiune și instinct.

Schema următoare ne face să înțelegem care-i cumpăna ce trebuie urmărită:

Din această schemă tehnică, putem înțelege, pe rând, următoarele: că instinctul, deși e fără minte, totuși nu poate trece la faptă, fără învoirea minții și fără încuviințarea câtorva cenzuri. (Ce bine! Și ce rău, când însăși stăpânirea minții e coruptă și cenzura cumpărată!) Apoi, că hormonii, gloanțele instinctului, iau la țintă capitala sistemului nervos, creierul, nu pe vreo cale a lor aparte, ci, aflându-se în orice moment în toată structura sângelui, la cel dintâi motiv semnalat de ochi, deodată se și reped în poarta forului de judecată, anunțând ocazia și poruncile instinctului. De altfel, ochii, urechile, nările și gura sunt zone erogene; tot atâtea porți de cremene și iască în care mediul din afară lovește cu amnarul în mediul dinlăuntru și-l aprinde cu scânteile poftelor spre văpaia faptelor. Schema ne mai pune pe gânduri asupra unui lucru. Funcțiunile genezice se deșteaptă încă din vremea copilăriei, când mintea nu știe să înfrâneze unele ca acelea.

De ce oare e rânduiala de-a-ndoaselea...?

Dacă socotim datoria părinților de a-și supraveghea și de a-și preveni copiii, la vreme, despre aceste noutăți gingașe, firește că răspunderea căderilor nu rămâne numai în seama copiilor, sau a lui Dumnezeu, ci părinții au să dea seama. Copiii se reazimă pe mintea părinților.

În privință neurologică și endocrină, deci după fire, așa trebuie să fie: încă din copilărie să izvorască această energie interzisă, ca, sub acțiunea ei, să se dezvolte și să se agerească întreg organismul și cu deosebire sistemul nervos. Deci hormonii se dovedesc izvorând cu rost, dar acțiunea lor trebuie întovărășită de înfrânare, altfel creșterea sănătoasă a organismului și a sistemului nervos ar fi profund alterată, atât organic cât și funcțional, fie că ar lipsi hormonii, fie că ar lipsi înfrânarea.

Se pare că în multe privințe și în multe domenii, valorile ies din conflictele susținute, ca mai toate scânteile.

INVITAȚII LA DREAPTA SOCOTEALĂ

Înțelegând înfrânarea ca o condiție de sănătate a sistemului nervos, iar desfrânarea ca o povârnire spre dezechilibru, e bine să precizăm limitele biologice și psihologice ale acestei porunci a firii, evitând bănuiala de neînțelegere a chestiunii și, pe cât cu putință, cârteala și vijelia mâniei.

Sunt oameni care ar vrea să petreacă după dreapta socoteală, dar nu îndrăznește nimeni să le-o spună. Chiar autorii de cărți privitoare la această poruncă a firii dau sfaturi mai rele de cum ar da la vite. Ei nu consideră omul și în natura lui morală și spirituală. De i-ar îndruma măcar la rânduiala vitelor, ar fi cu mult mai înțelepți. Medicul, care crede că, povățuind pe oameni, n-are trebuință de suflet și de Dumnezeu - autorul și stăpânul vieții - e, până la un loc, un bun veterinar. Dar dorm cam tot pe aceeași dungă și oamenii ce nici nu vor să știe de vreo socoteală, de vreo frână morală, sau de vreo pedeapsă automată și fără îndurare a libertinajului lor, care-i va ajunge din urmă.

Mă folosesc însă de orientarea spre psihologie și spirit a medicinei moderne, în urma căreia își dă silința să fie mai mult o medicină preventivă. Deci n-am să strâmtorez pe nimeni spre porțile Cerului, ci ajut numai lămurirea problemei și libera hotărâre a oricui, spre un câștig mai bun, aprofundând corespondența mediului endocrin cu mediul moral, și reflexul lor în conștiință.

Este o corespondență între trup și suflet, între calitatea trupului și caracterul sufletului; o interpătrundere ondulatorie. Presupunem o noapte cu lună și un lac liniștit, în care cineva aruncă două pietre în puncte diferite; se văd valurile apei, întretăindu-se în cercuri, și pe ele mișcându-se petece de lună. Cam așa ceva ar fi atingerea sufletului cu undele trupului, deși sufletul e de altă natură, nu mai puțin deosebită de trup, decât oglindirea de lună pe vălurelele apei. Și totuși se răsfrâng întreolaltă.

Hormonii, prin trup, influențează spiritul; într-un fel, al bărbatului, și într-alt fel, al femeii. Astfel bărbatul dobândește, pe lângă configurația vigorii anatomice, și sentimentul virilității sale. Intellectualitatea biruie asupra sensibilității; puterile minții se dovedesc creatoare. Cu alții e activ; înclinat mai mult spre tiranie, decât spre

supunere; mai curând spre brutalitate, decât spre bunătate. Cu cât notele diferențiale sunt mai accentuate, cu atât avem de-a face cu un caracter mai agresiv. Mi se pare că tot aici trebuie căutat și suportul trufiei.

Poate de aici își are obârșia faptul că, mai ales bărbații, nici lui Dumnezeu nu vor să se supună, iar când se aprind la mânie, nu găsesc cuvânt mai expresiv ca înjurătura de Dumnezeu și de toate cele sfinte. Caracterul agresiv al masculului se observă ca o notă comună și în firea animală. Omul gândește cu toate organele sale.

Foliculina, hormonul feminin, are o acțiune cu totul diferită. Astfel, pe lângă configurația anatomică, proprie destinului de mamă, îi păstrează totuși însușirile copilăriei: voce subțire, înfățișarea de copil, prietena copiilor; mai mult sensibilă decât intelectuală, mai mult primitoare decât creatoare. Presimte prin instinct, nu prin judecăți. Mentea ei e inima. E înclinată mai bucuroasă spre suferință și supunere, decât spre asuprire și dominație și, după Scriptură, veșnic atrasă (preocupată) spre bărbat¹.

Deci, dacă am socoti numai capătul fiziologic al deosebirii bărbat-femeie, găsim o mare disonanță. Tot rostul fiziologic al bărbatului - ca de altfel în întreg regnul animal - nu e altul decât aventura, cu prima întâmplare în cale.

Bărbatul e poligam din fire - așa ca evreii de odinioară și ca turcii de până mai dăunăzi. Înțeleptul Solomon avea o mie de femei, însă i-au plătit femeile bine - că l-au smintit la minte, încât s-a lepădat de Dumnezeu².

Tot rostul și configurația femeii e maternitatea. Chiar și mântuirea ei e condiționată de nașterea de fii - dacă stăruie cu deplină înțelepciune în credință, în iubire și în sfințenie³.

Între instinctul poligamic și instinctul maternității e un adevărat conflict biologic și pricină de tragedii. Ce vrea unul, nu corespunde cu ce vrea altul. Drept aceea, li s-au dat oamenilor normele divine și minte, ca să trăiască într-o rânduială după fire - rânduială morală și spirituală, dispuse ierarhic - iar nu să-și facă de cap, trăind împotriva

¹ Facere 3, 16.

² 3 Regi 11, 3-4.

³ 1 Timotei 2, 15.

firii, împotriva moralei, împotriva spiritului, cu totul anarhic, ceea ce de multe ori au să plătească cu capul, sau ei, sau urmașii lor.

Și încă n-am isprăvit corespondența endocrinologie - neurologie și psihologie, mai trebuie și genetică, fiindcă un convoi nesfârșit de necăjiți mă silește să le scriu durerea.

Reamintim orânduirea firii, că organismul întreg și îndeosebi sistemul nervos se dezvoltă bine datorită și hormonilor genezici - însă numai sub o cenzură de înfrânare. De aceea, până la căsătoria legală, toți tinerii trebuie să fie curați, cu fecioria păzită, și băieți și fete. Minunea e și cu puțință și cu trebuință. Din ce în ce, se află tot mai mulți medici care zic așa. Dar chiar de n-ar zice nici unul, omul e o realitate mult mai complexă decât sectorul studiat de medic, și vom vedea că situația lucrurilor, în realul lor, impune categoric frâna a șaptea a lui Dumnezeu, ca să normalizeze în ierarhia naturală, morală și spirituală, năbădăile acestui instinct anarhic, binecuvântat și plin de blestem.

COPILII NĂSCUȚI ÎN LANȚURI

Presupunem că un copilandru, la primele anunțări ale instinctului, cade în viciul onaniei. Nu-l află părinții, face excese, e din ce în ce mai retras, mai tăcut, mai obosit, nu mai învață la școală; memoria - scoarța cerebrală a minții - e atinsă; nu mai e agerită de hormoni ce izvorau din sectorul respectiv, încleștat de viciu. Cu alte cuvinte, mintea se tâmpește și încă repede. Creșterea corpului încetinită, cearcănele vinete pe lângă ochi îl dau de gol - pentru cine știe să vadă. Imaginația nu mai e vioaie, nu-i mai place joaca, parcă e bătrân, serios, și, mâinile - cu care a greșit - îi tremură. Iarăși dovadă că nervii sunt într-o primejdie.

Dacă n-are norocul să dea de un sfat, sau măcar de o carte, sporind cu vârsta, sporesc și urmările viciului, după cum urmează.

Pomeneam că glandele genezice au o dublă funcțiune: una endocrină, vărsând hormoni în sânge, și alta externă, formând celule genezice. De îndată ce viciul sau desfrânarea de orice fel, și la orice

vârstă - cazul e același - încleștează pe om, atunci țesuturile glandelor, masculine sau feminine, sunt peste măsură de mult sollicitate și silite să furnizeze material extern și, prin urmare, nu mai pot secreta și hormoni trebuitori în sânge. Se întâmplă adică un dezechilibru în mediul endocrin. Acest dezechilibru se răsfrânge asupra sistemului nervos, în felul că celulele nervoase, nemaivând agenții stimulatori cuveniți, degenerază, mai întâi funcțional, și insul respectiv începe să fie un fleșcăit; iar dacă desfrânarea continuă, celula nervoasă moare. Desfrânarea omoară milioane de celule nervoase.

Mai trebuie știut și aceasta că toate țesuturile se refac, afară de celula nervoasă. Omorâtă odată, nu mai învie niciodată.

Presupunem că tânărul-bătrân vrea să fie și el în rând cu lumea, vrea să se însoare. Nu izbutește. Nici pe el nu-l prea atrage femeia, și nici fetele nu se simt atrase spre el. Ce e la mijloc? Viciile instinctului i-au stins vioiciunea, i-au șters farmecul, l-au fleșcăit cu totul, nu mai aprinde dragoste, ci milă. De milă ca de silă nu faci casă.

Doctorii sfătuiesc: femeile sau căsătoria. Firește, un viciu nu va ieși cu alt viciu, - chestiunea rămâne mereu într-un cerc vicios. Dar căsătoria, chiar dacă se face, poartă ponoasele trecutului și muștrările viitorului.

Astfel bărbatului, de pe urma viciilor de tot felul și de pe urma dezechilibrării funcționale totale sau locale a sistemului său nervos, i se întâmplă că pierde frâna nervoasă a ritmului său funcțional și nu se va potrivi poate niciodată cu ritmul femeii sale - neostenită în astfel de vicii. Osteneala și scârba ei abia acum începe, căci mereu va rămâne nemulțumită, ceea ce îi va pricinui nevroze, dureri regionale și gânduri de căutare în altă parte. Nu e ea de vină că-l va părăsi, ci trecutul bărbatului se răzbună. Bărbatul, așa cum l-au desfrânat viciile, nu mai corespunde instinctului maternității femeii sale, și așa trebuie să-și tragă plata: rămâne fără urmași sau și fără soție.

Dar să presupunem că, totuși-totuși, i se va nimeri ca să aibă și urmași. Aceștia vor purta următoarele poveri părintești: o sănătate șubredă, un chip îmbătrânit, diferite neputințe fără leac, iar de scapă cu zile vor fi niște chinuiți ai soartei și slabi de minte. Cum și de ce? Iată cum și de ce: știm de adineaori că toate faptele insului se înseamnă în două locuri: undeva într-o contabilitate nevăzută, și al doilea, ceva

mai văzut, în grăuncioarele de cromatină, în genezele cromozomilor, adică în factorul biologic al eredității. Și-a distrus părintele cu viciile lui milioane de celule nervoase? Acestea, nemairefăcându-se niciodată, ci totalul celor distruse și sănătatea la care se găsea în momentul când își chema un urmaș pe lume, reprezentând situația lui, se și însemnase în stocul de cromozomi, cu atâtea geneze recesive mai mult, ceea ce n-ar fi pățit dacă ar fi avut o purtare mai bună. Vreți dovadă la îndemâna oricui? Iată-o: nu lovesc pe nimeni, dimpotrivă simt alături cu durerea oricui.

Să zicem că o pereche de oameni n-au avut pacoste cu viciile tinereții, deci n-au sistemul nervos subrezit dintr-o vină ca aceea. Totuși, nevoile vieții ostensesc nervii oricui. Această ostensire a vieții e de fapt o ostensire a elanului, a agerimii, a vioiciunii rezistente a sistemului nervos și a celorlalte țesuturi și umori. Acestea toate se înscriu numaidecât în patrimoniul genetic al eredității, în vreme și pe măsură ce se adaugă. Factorul biologic al eredității rezumă starea oricărui moment, precum și situația biopsihică a părinților, fie aparte, fie angajați în procesul rodirii. Proba o dau copiii, care vin la intervale mai mari de vreme. Cei din tinerețe sunt mai vioi, mai sprinteni, mai sănătoși, mai ageri la minte; pe când copiii veniți mai la bătrânețea părinților sunt mai molâi, mai împiedicați, mai bătrâni. Nu au nici o vină și nici un leac. Așa sunt construiți genetic și ireversibil, realizându-se armonia ce se vede, cu materialul ce li se dă, în răstimpuri de vreme. Revenind la corespondență, pricepem mecanismul după care apare în lanțul cromozomilor roiul boabelor de neghină, genezele recesive și ravagiile ce le pot face ele, dacă nu sunt scoase din lucru de perechea mai sănătoasă a celuilalt părinte.

Mai sunt urmări ale desfrânării și destul de grele încă din tinerețe. Poate s-a bănuț din cele de până aci, că organismul întreg se pipernicește, glandele în totalul lor rămân atrofiate, scoase din lucru și cu toate urmările acestui dezechilibru umoral. Așa se ajunge pe rând la atrofierea diferitelor organe din economia generală a corpului, și așa apar sterilitatea, nevrozele și o stare generală de boală, sau o predispoziție spre tot felul de boli.

Nu mai vorbesc de stările sufletești: frica, slăbirea minții, obsesii, ideile fixe, răstălmăcirea înțelesurilor, și o continuă muncire de

conștiință. E reacțiunea sufletului la starea mizerabilă în care i-a ajuns casa prin patimi.

CEI CE-ȘI BEAU MINTEA

Grozavă expresie și adevărată cuvânt cu cuvânt. Ne reamintim efectul hormonilor asupra scoarței cerebrale: excită spre poftele genezice. Exact același lucru îl face și alcoolul, sub orice formă și la orice grad de tărie; aprinde mintea spre aceleași pofte. Nu suplinește însă nici un hormon în rolul lui binefăcător, ci pe oriunde trece amețește, arde și atrofiază. Omoară alte milioane de celule nervoase și fire telefonice. Toate isprăvile se trec la activ, întocmai ca mai sus și se transmit zestre părintească la copii.

Mai grav: dacă prea din tinerețe se dedau flăcăii la must, se întâmplă că ajung neroditori. Glandele lor genezice se vor atrofia și vor produce niște celule incapabile de rodire. Se apără și firea pe cât poate: nu ia în spate orice i se nărcă. Chiar dacă se dau la vin mai târziu și încă nu scapă de pedepse. Așa de pildă, cercetătorii în chestiune au găsit forme monstruoase de spermatozoizi, având ba două capete, ba două cozi, ba alte forme, efecte ale beției.¹ Beția își înscrie urmările până și în celula genezică, mică de 60 de miimi dintr-un milimetru.

Ceea ce e dureros e faptul următor: de se întâmplă vreo zămislire cu o atare sămânță beată, și care-i mai mult siluire decât iubire, urmașul va fi, cu maximă probabilitate, epileptic - boală de nervi fără leac. Aceasta e cu atât mai sigur, cu cât la scârba și spaima bieteii mame, se mai adaugă și bruftuluiala câtorva înjurături de Dumnezeu. Deci, dezechilibru în toate părțile, dezechilibru în mediul umoral, dezastre în patrimoniul ereditar, dezechilibru moral, o mai fi având și mama ceva de adaus, dacă nu alta, cel puțin spaima ce-o mănâncă, și încă e de ajuns ca să se arate pe lume, în loc de un chip senin, un chinuit de draci și martor la judecată împotriva părinților săi.

Sfârșitul bețivului e sau în șanț sau în casa de nebuni; iar sufletul în iad încă de aici. Urmașii lui - nu mai zic nimic, mila mă oprește; totuși mai am și o milă preventivă, pentru viitor, care mă face să scriu.

¹ Jeannel, *op. cit.*, p. 153.

JALEA ÎNTR-UN CONVOI DE MONȘTRI

Un scriitor, de foarte creștină formație, și probabil doctor, descrie fizionomia unui azil, de undeva, din Apus, în felul următor:

“Copiii: Dom’le doctor! Dom’le doctor!”

Și doctorul D. înainta, făcându-și drum prin mulțimea groaznică și de plâns a micilor monștri: o umanitate neizbutită, pierdută, rău făcută, slută și neisprăvită, copii cărora le lipsea craniul sau bărbia, sau care nu erau decât un trunchi, sau un cap, nenorociți, mici, respingători, urâți, ca niște oale de lut strâmbe, plini de urdori, de bube, de coji, de puroiuri care le curgeau din ochi, din nas, din urechi și din pielea de pe cap. Pitici și uriași, slăbănogi nevinovați, cu brațe și mâini de schelet. Tinere bestii, băieți prea dezvoltati, cu fălci strașnice, cu umerii obrazilor ieșiți ca niște maiuri, făcuți așa pentru omoruri - viitori ucigași - urșiți dinainte și a căror privire tristă te urmărea fără să înțeleagă nimic. Cei mai mari și mai limpezi puțin duceau de mână pe cei mai năuci, pe cei cu desăvârșire tâmpiți; se ocupau de ei, îi ocroteau, îi adoptau. Îi târau spre doctorul D. și însoțitorii săi. În jurul celor trei oameni, izbucneau strigăte nelămurite și urlete, toată bucuria micilor nenorociți de-a revedea pe aceia ce erau buni cu dânșii. Și chiar aceia, care niciodată nu vor mai fi în stare să vorbească, mârâiau, gângăveau, behăiau înspre medici câte ceva, un strigăt nedeslușit și barbar de dragoste. Cu mâinile lor mici, îi apucau, îi atingeau, îi mângăiau, îi pipăiau ca niște tentacule. Priveliștea asta i se părea întotdeauna un vis urât. Dar doctorul îi iubea pe toți, pe acești mici nenorociți, chiar pe aceia care aveau un cap de scafandru, de pește, sau de gânganie mare. Chiar pe cei rău nărașiți, pe acei și pe acelea care se frecau... În trecere îi chema deoparte, le cerceta mâinile, îi privea, părând că vrea să-i hipnotizeze:

- Ai fost cuminte?
- Da, Dom’le doctor.
- Vei fi și azi cuminte?
- Da, Dom’le doctor.
- Bine. Du-te și te joacă. Uite o bucată de ciocolată. Șterge-o!

Erau fete, pe care trebuia să le lege ca să le împiedice năravul. Dar și cu mâinile legate izbuteau încă să-și atâțe simțurile cu călcâiul lor.

Toate păcatele ereditare mișunau în străfundul acestor suflete părăsite, reîntoarse la brută, și care coborau scara evoluției.

Fetelor, care erau mai tănuitoare, mai păcătoase, mai destrăbălate, și care își simțeau pubertatea, le plăcea să se ascundă, să roșească și să se țină de apucăturile lor. Băieții aveau fețe de urangutan și porniri primejdioase în jocurile lor. Câțiva singuratici plâneau prin colțuri, nemângâiați și sălbătăciți pentru totdeauna. Un copil, blond ca Sfântul Ioan, cu ochi albaștri, subțire, drăguț, aproape frumos, încerca să se apropie de doctor, îl apuca de mână pe la spate și vorbea încet:

- Domnule, aș vrea să mă întorc la mămica mea... Domnule când pot să mă întorc la mămica?

Mamele! Prea adesea au părăsit pe acești bieți monștri, care au ieșit din ele, și care le-au degustat. Erau căsnicii de alcoolici care, în fiecare an, regulat, aduceau la azil câte un nou copil tâmpit, încă un gunoi al societății pentru ca în anul următor s-o ia de la capăt.

Dealtfel, în tot azilul, părăsirile erau regula, și cei uitați acolo nu se mai numărau. Câți dintre nenorociții nebuni de la Azilul S. Clé. mureau fără să mai fi apucat să vadă vreodată chipul iubit al mamei, al soției, al copilului, chip care mai plutea ca o nălucire dureroasă în trista lor memorie întunecată și care singur încă mai trezea la ei un rest de conștiință, o lacrimă a lucidității deznădăjduite...”¹

O MARE PACOSTE CU DESCOPERIREA AMERICII

Acum cinci veacuri, la 1492, Columb aduce în Europa vestea descoperirii Americii, iar mateloții lui aduc Europei sifilisul. Isprava lor a luat proporții, încât, pentru stăvilirea urmărilor dezastruoase ale spirochetei, facultățile de medicină au creat catedra de sifilografie.

¹ Maxence van der Meersch, *Trupuri și suflete*, Ed. Contemporana, București, 1944, pp. 163-165.

Aci ne mărginim la câteva ciudățenii, mai mult ale organismului, decât ale bolii. Astfel e recunoscută de toți extraordinara repeziciune și putere de adaptare a organismului la orice accident și împrejurare; adaptare aproape automată. De pildă, unui tăietor de lemne îi alunecă mâna în pânza fierăstrăului său, cu câteva sute de turații pe secundă. De-abia a simțit grozăvia și cade în nesimțire. Un șoc nervos oprește afluența sângelui la creier, ceea ce aduce căderea în nesimțire, organismul stă astfel locului, fără vreo mișcare, căci altfel ar conturba lucrul zorit al apărării automate. Un val de sânge învâluie rana care se coagulează în atingere cu aerul și formează un înveliș izolator. Ca la o comandă, fibrina din sânge se și transformă în mici ațe, pe care le ghemuie ca un dop, în corpul tăieturii, unde se și apucă să repare, lipind, completând, etc. Temperatura locală se ridică, atingerea devine dureroasă, ca să fie asigurată liniștea apărării organice. Toată această adaptare la noua situație dovedește un serviciu automat de siguranță a vieții.

Alt caz. Prin oarecare împrejurări, niște musafiri nepoștiți au intrat în sânge - microbii. Construcția firii, serviciul automat de siguranță, i-a și luat în primire. Niște celule din sânge le dau ocol și se încaieră la trântă și, de drag, își mănâncă musafirii - de unde și numele, fagocite. Dacă musafirii sunt mulți sau se înmulțesc vertiginos, pe măsură ce crește primejdia, crește și temperatura, încât urcă până la 39 grade, 39 grade și mai multe linii, urcă și la 40 grade, și când încăierarea e pe viață și pe moarte, urcă și la 41 grade. La temperatura asta, toți musafirii și bacilii capătă sentința de moarte. După osteneală, organismul se reface; nălucirile, de pe urma temperaturii la cap, încetează; totul reintră în normal.

Față de bacilul sifilisului, atitudinea serviciului de siguranță e cu totul stranie: nu se apără, nu dă alarmă, îi lasă deschise toate căile, îi îngăduie să umble în inspecție prin întreg organismul și-l lasă să "mănânce" ce pofteste, până și scoarța de pe creier. De aceea a trebuit știința să ia măsuri împotriva lui, fiindcă natura nu vrea să se apere.

Nu cumva Treponema asta e o pedeapsă neîndurată, aruncată, ca o frână, împotriva destrăbălării? Nu cumva în fața acestei pedepse i s-a luat firii dreptul de apărare? De ce nu se apără?

Tare-mi vine-a mă gândi la locul din Ieremia proorocul, unde zice: "Iată, voi trimite asupra voastră șerpi și scorpii, împotriva cărora nu-i descântec și vă vor mușca, zice Domnul"¹.

Agentul patogen al sifilisului are chiar forma unor șerpi alergând. Un lucru e sigur, că organismul n-are, în iconomia constituției sale, nici un leac, sau apărare. Că totuși știința, apucându-i urma din vreme, după tratament îndelungat, poate curăți organismul de sifilis, asta e adevărat. Însă mai e ceva de zis. Musafirul ăsta, pornit să roadă firele minții își are calendarul lui. Isprava și-o arată cu etape legate de numărul doi: la două săptămâni și mai târziu după isprava cu păcat, apare un ulcer în regiunea inquală; la două luni, atacă căile sângelui. În perioada aceasta apar ulcerări prin alte părți și pe frunte. După doi ani inima, ficatul și rinichii se află foarte tulburați și bolnavi. Acum se întâmplă scleroza arterelor, care devin fragile, iar dacă se rupe vreo arteră la creier, asta pricinuieste apoplexia, o moarte fulgerătoare. Dacă însă nu pricinuieste vreo apoplexie, rezistând construcția arterelor, sifilisul se retrage din sânge în lichidul cefalorahidian, care învâluie toată măduva spinării și creierul, lichid care, prin elasticitatea lui, are rostul să apere de lovituri măduva și creierul, neutralizând și împrăștiind neprevăzutele presiuni ale accidentelor. După 20 de ani, își arată isprava asupra nervilor, rupând legăturile cu centrala de comandă, rupând corespondența între senzație și reacție, pricinuind paralizii prin toate părțile, ticuri nervoase, paralizii progresive și pierderea unor însușiri sufletești.

Cum devin toate astea? Așa, că defectându-se mijlocul de transmisie, sufletul nu mai are prin ce se exprima. Și așa, treptat-treptat, sifilisul, rozând scoarța cerebrală, împinge facultatea sufletească a cugetării în fundul întunecat al nebuniei.

Iată dar pedeapsa neîndurată peste care dă mintea când nu-și înfrânează poftele: e dată jos de pe tronul conducerii, și cu totul, trup și suflet, prăvăliți, legați în casa de nebuni.

Nu mai vorbim de psihiatria sifiliticilor, decât că, până la o vreme, Treponema ca și hormonul e un agent de foarte mare stimulare creatoare pentru scoarța cerebrală. Asta ar veni așa: agentul acesta

¹ Ieremia 8, 17.

ucigaș, dacă găsește sistemul nervos, în speță creierul, de-o sănătate și de-o rezistență maximă, în tentativa lui de a-l roade, nu face deocamdată alta decât că-l mobilizează, îl dinamizează în procesele sale intime de ardere, și astfel el se face un mediu foarte bun de transmisie a ideilor sufletului și a lumii nevăzute. Asta face până la un loc ca agentul nebuniei să fie și un agent al geniului. Dar de la o vreme, geniul acesta se întunecă în nebunie. E un foc, firește, însă un foc arzător, care nu iartă, ci arde aripile minții, spre deosebire de focul divin, nearzător, care strălucește în toate facultățile minții, fără să le ardă, adevăratul geniu al spiritului.

Geniile care sunt ajutate și de agentul nebuniei, mai toate manifestă o mândrie mare, o nesupunere față de Dumnezeu, un dezechilibru spiritual. Ei sunt cei ce zic: "Nu este Dumnezeu!" Scriptura constată realitatea lor și le dă diagnosticul: "Zis-a cel nebun întru inima sa: «Nu este Dumnezeu!»"¹. Prin urmare ateismul e o alienație mintală, nebunia mândriei, sau mândria nebuniei.

Alții zic același lucru întors: "Eu sunt Dumnezeu" - altă nebunie. Tiranii, teroriștii, alte genii rele, altă mândrie luciferică. Egoismul tiran, altă alienație; indiferent: cu agent, sau fără agent patogen.

Șansele științei sunt cât se poate de reduse, față de întinderea acestei pedepse groaznice. Ar trebui un control al tuturor oamenilor și o izolare absolută a tuturor contaminaților, cumva, undeva, etc.

Deocamdată e bine și atât: că în vederea căsătoriei, legile cer analiza sângelui; iar pe bețivi, pe nebuni și pe contaminați de boli venerice, îi oprește de-a mai împrăștiia răul pe lume.

Organismul omenesc are de asemenea atitudine pasivă și față de acea anarhie celulară, numită cancer. De obicei, pătimesc de cancer cei ce nu postesc niciodată. Cancerul încă n-are leac și apare fără alte explicații, decât ca o frână pedepsitoare a desfrânării stomacului. Se vede că prin el se pedepsește lăcomia mâncărilor și obârșia desfrânării. Grele osânde au aceste trei iubiri nelegiuite: iubirea de sine, care străbate în suflet prin ultimele două: iubirea de trup și iubirea de mâncare. Sf. Pavel le zice: "Dumnezeul lor e stomacul"².

Cancerul, această misterioasă anarhie celulară, mi se pare că vine tot cam din aceleași pricini din care vine și o anarhie socială, tot

¹ Psalmul 52, 1.

² Filipeni 3, 19.

un dezechilibru dovedește în vreo zonă necunoscută a organismului, sau vreo slăbire în serviciul de siguranță al sistemului nervos. Bănuiesc despre roiul celulelor canceroase că au chiar o altă formulă cromozomică; în tot cazul recesivitatea e sigură.

De ce mutațiile acestea care nu cruță nici regii?

FURTUNĂ ÎN PICURII DE ROUĂ

Nu știu, văzut-ați aceste frumuseți simple ale dimineților? Oglindesc soarele, îi răsfrâng razele, oglesc pământul și-i atâră deasupra ca niște mărgelușe sclipitoare, în arcu unui vârf de iarbă. Kneipp, un preot bun, mai mult medic balneolog și bucătar milostiv al necăjiților, nu găsea alt tratament al epilepsiei, decât umblarea cu picioarele desculțe câteva minute prin iarbă, ca bolnavul să-și reînvioreze nervii, scuturând la pământ și luând în picioare aceste buburuze de soare.

Nu asta e furtuna; asemăn numai conștiința cu picurii de rouă. Căci de fapt, în sfera conștiinței se răsfrâng și se frâng, se tulbură și se ciocnesc scânteieri de soare, cu fioroase luciri de păcură.

Situația, isprăvile și tendințele ce le avem, toate se răsfrâng, se rezumă și se înscriu în structura noastră genetică, dar și în sfera conștiinței. Aci, în conștiință, se răsfrâng isprăvile pământului, și, peste ele, în aceeași sferă, tot atunci, sau mai târziu, luminează seninul cerului, sau fulgerele dreptății divine.

În iconomia organică, genezele recesive, deși latente, sunt ca și inexistente, dacă sunt dublate de perechea genezelor dominante. Nu tot așa e cazul și în ce privește sfera conștiinței.

Iarăși o mică asemănare: de când undele hertziene ale posturilor de radio-difuziune circulă în jurul nostru, ne străbat fără să prindem nimic, oriunde ne-am afla, veștile și poveștile din lumea întreagă. Le prind însă aparatele de recepție, care le transformă pe înțelesul nostru. Cam așa ceva se întâmplă și cu energia germenilor infirmi ai structurii noastre genetice: organismul nu înregistrează această energie, dar o înregistrează sfera conștiinței, și ne-o tălmăcește printr-un conflict

străfund în temelia noastră. Ceea ce încercăm aci, e o scufundare în străfunduri, o experiență existențială.

UN FEL DE PSIHANALIZĂ

Aproape la toate vârstele se întâlnește, de pildă, conflictul acesta între a crede și a nu crede în Dumnezeu; adică ciocnirea minții sănătoase cu săgețile nebuniei. Sunt unii convinși de existența lui Dumnezeu, de dumnezeirea lui Iisus și de economia mântuirii; dar, în răstimpuri, se pomenesc munciți și de chingile ateismului. Sunt alții, care n-au muncirile acestea, chiar dacă aud de ele. Evidența interioară a credinței lor e absolută. Alții sunt bântuiți de furtuni și, în sfârșit, alții, liniștiți că au scăpat de Dumnezeu: pentru ei nu există. Adevărul e că aparatul conștiinței lor nu mai prinde nimic, s-a defectat, realitatea spiritului e inexistentă pentru ei.

Ce poate să fie la mijloc? Ceea ce poate să fie cu un aparat de radio, care nu mai prinde unde. Undele există, dar pentru el nu mai există. El are câteva lămpi arse, bobine arse, lovituri și piese frânte etc. E infirm pe undeva.

Așa și oarecare om pătimește multe feluri de arsuri și frângeri lăuntrice, mai pătimește și arsurile mediului social, care-i zdruncină nevinovăția, și iată-l un ateu, la diferite grade de tărie.

Toată situația lui se înscrie întocmai în granulele de cromatină. Ateul s-a armonizat cu acest dezechilibru. Sămânța îl reproduce întocmai. Presupunem că e căsătorit cu o femeie, nu așa de răvășită la minte, așa de dezechilibrată în mediul moral, ci o femeie credincioasă. Copiii se nasc cu două predispoziții contradictorii: una necredincioasă, a tatălui; și a doua credincioasă, a mamei, potrivit probabilităților arătate.

Sufletul nu se moștenește, ci se creează de Dumnezeu. Credința e o însușire a sufletului, e drept; dar de la Dumnezeu nu vine nimic rău. Atunci? Atunci, însușirea sufletului de a-și cunoaște și recunoaște pe Tatăl, sau de-a se lepăda de El, e dependentă și de construcția genetică a trupului, în care va avea să petreacă o vreme. Cuprinsul

credinței se învață; înclinarea de-a o învăța sau nu se moștenește. Înclinarea sufletului știm că e către obârșia sa: "Anima naturaliter christiana". Înclinarea sufletului face interferență cu înclinarea trupului în care a fost trimis. Deci, dacă vine într-un trup în care găsește numai dezechilibru, nu-și va putea manifesta înclinarea sa către cele de sus, ci va asista neputincios lângă un aparat stricat, care nu cântă, ci huruie.

Toate chinurile conștiinței izvorăsc din simțirea acestor infirmități, ce zac în străfunduri, și de unde ele răbufnesc până în suprafața faptelor văzute. Ca să ușureze Dumnezeu povara unui suflet, de multe ori îl cruță de cunoștința infirmității în care trebuie să petreacă. Așa vedem seninătate și la idioți.

GÂNDURI DE HULĂ

Din câte ne-au dat în scris pricepătorii, abia o zecime din psihicul nostru îl avem luminat și cunoscut în sfera conștiinței; nouă zecimi stau întunecate în sfera subconștientului. Se dă și comparația cu un cartof, al cărui vârf, ca o zecime din total, ar fi luminoasă, - lumini de putregai, noaptea; restul, întuneric. Cam așa sunt gândurile de hulă: răbufniri de păcură în raza de soare.

Să presupunem aceleași zăcămintе genetice surde, arătându-și existența, și ținându-se de energiile dominante; acestea sunt ca o pereche ce-o face lumina cu umbra.

Să presupunem într-un ins aceste moșteniri contradictorii a două dispoziții deosebite; când respectivul vrea, de pildă, să se roage lui Dumnezeu, deodată cu energia luminoasă a conștiinței se ridică din subconștient și răbufnirea energiei contrare. La momentul conflictului se mai adaugă și acțiunea hormonilor genezici asupra scoarței cerebrale, care stârnesc, pe ecranul minții, o imaginație cu totul alta decât momentul și icoana de rugăciune. Dacă persoana respectivă e mai în vârstă și de cumva are la activ oarece aventuri contra firii, conflictul îl mai sporește și însușirea sufletească a memoriei. Un trecut păcătos n-a prea trecut: însoțește ca un cazier judiciar. Ispășirea e

obligatorie; așa se asigură și se menține iertarea tot prin concursul memoriei, răbdând palmele trecutului peste obrazul minții.

Prima iubire e către părinte. Primul copil avea tată pe Dumnezeu. Iubirea vrea ca ceea ce iubește ea să dăinuiască veșnic; nu poate concepe ca obiectul ei să moară. De pildă cărmuitorii de neamuri, abia dacă mai pot fi văzuți ca muritori. Pe vremuri, iubirea îi trecea printre zeii nemuritori. Asta dovedește că iubirea își are sensul în Dumnezeu, care e veșnic și înveșnicește și pe cel ce iubește pe Dumnezeu. Dar oamenii se mai încălesc și cu iubirea de trup. Iubirea aceasta nu e egală în toate cazurile cu păcatul, ci zicem că în tot cazul e infectată de păcat. Întrucât păcatul sălășluiește în trup și din trup înrăurește sufletul spre corupție, prin căile pomenite mai sus, înțelegem că întâmpină o rezistență în zestrea divină a sufletului, care caută să-l influențeze spre virtute și sfințenie.

Faptul dragostei trupesti lasă o puternică impresie în toată pivnița ființei, în acea zonă de nouă zecimi a subconștientului. Aci, fapta, rezumată în simbol, se sedimentează ca un conflict cu conștiința. Cenzura morală astupă un depozit de dinamită, după ce n-a reușit să-l refuze.

O înjurătură de Dumnezeu e explozia acestui depozit. Iată de ce, când înjură bărbații, folosesc cuvântul - ce nu se scrie - al iubirii trupesti. Partea de înjosire și păcat a acestei iubiri, pe care o simt în trupul lor, le izbucnește din subconștient și, cu ea, izbesc furios cenzura morală și idealul de dragoste - pe Dumnezeul celui pe care-l înjură. O înjurătură e un moment de îndrăcire a mâniei, o clipă de întunecare a minții, - așa plătește cenzura conștiinței negrija de mai înainte.

Înjurăturile dovedesc prin urmare că această iubire între trupuri a fost închisă într-un blestem, într-o rușine și într-o necinste. Totul, schematizat în simboluri, coboară în întunericul subconștientului. Când deci pe unii cu cenzura slabă - înțelegeți genetic slăbiciunea aceasta - îi scoate din sărite vreo împrejurare oarecare, aflul de sânge și fiere la creier face de li se întunecă orice conștiință, și încep rafalele înjurăturii.

Deci unii înjură pe Dumnezeu pe față; alții Îl înjură când se roagă. Situația îngrozește pe cei ce pătimesc neputința asta. Ea vine, din cât se poate vedea, din poveri ereditare, din fapte consumate, din auzire, din conținutul memoriei conștiente sau inconștiente, printr-un

mecanism al suprapunerii de imagini, și anume, peste cele cuvioase, cele necuvioase, stârnite de hormoni, sau, în sfârșit, prin mecanismul de contrast.

Când mediul interior sau exterior e favorabil genezelor recesive, energia lor latentă nu întârzie să răbufnească prin subconștient asupra conștiinței, și astfel s-o înlăture, s-o întunece, și așa mai departe.

Tot într-o situație de contrast e și trupul ce se roagă. De aceea unii, nesuferind contrastul, rezolvă situația greșit: nu se mai roagă. Sfinții însă, purificându-și trupul de patimi, au izbutit să-l aducă în armonie cu țințele superioare ale conștiinței, încât trupul lor prezenta multe din caracterele sufletului. Dincoace, multe din patimile trupului se fac și însușiri ale sufletului.

Înjurăturile au aceeași obârșie cu hulele; numai că unele sunt învoite de minte, celelalte sunt cenzurate. De aceea vinovăția celor de pe urmă e neasemănat mai mică. Hulele dovedesc o vinovăție mai veche, nu una de acum. Ele sunt o pedeapsă, însă nu duc la nebunie, cum se tem cei mai mulți. Înjurătura însă îl dovedește pe respectivul că, cel puțin în momentul acela, e un iresponsabil, deci dezechilibrat în structura genetică, în mediul umoral, în serviciul de cenzură și în sistemul nervos. Temnița îi deschide porțile și-l va lua în brațe, de nu va fi cu luare aminte.

*
* *
*

O hulire mai primejdioasă e minciuna, păcatul împotriva adevărului. Sunt construcții de oameni așa de bizare, capabile de adevărate mutații biologice. Minte câte unul, în chipul cel mai firesc cu putință, de stă soarele în loc; iar după ce-i trece unda asta, nici măcar nu-și mai aduce aminte, iar dacă-i aduci probele în obraz, nu recunoaște nimic. O putere dinlăuntru îl împinge să mintă mereu și să i se pară că e omul cel mai cinstit. E ca și când o noapte s-ar fi lăsat peste mintea lui, ca și când o altă persoană ar fi înjurat, ar fi mințit sau ar fi furat, așa sunt câte unii de înfundați în contraziceri. Acesta e un alt neajuns al căsătoriilor greșite, în care nu s-a ținut seamă și de calitățile sufletești ale celeilalte părți. Acestea se pot vedea mai bine în părinții celor ce se căsătoresc, întrucât vremea le-a scos la iveală toate scăderile sau însușirile, și, așchia nu sare departe de butuc.

Zgârcenia, lăcomia, invidia, beția, necredința, minciuna, desfrânarea și celelalte configurează organismul potrivit cu fiecare din aceste patimi și se rezumă apoi în factorii ereditari, și așa se seamănă în urmași patimile contra firii, ca tot atâtea boabe de neghină în țarina lui Dumnezeu. Iar ei, la rândul lor, ce vrei să rodească? Sau aceleași, sau urmările acestora, sau pe amândouă, urmând, fie modul dominant al eredității, după care caracterele normale sau patologice trec de la generatori la urmași aproape obligatoriu, fie urmând modul atavic, când caracterele se ascund o generație sau două și apar, dintr-o dată, pe neașteptate, într-al 3-lea sau al 4-lea neam de oameni. Nu cumva așa vin repetițiile istoriei?

OAMENI DIN IAD

Nu vorbesc de iadul teologic, ci de iadul vieții mizerabile, de convoiul mizeriei asupra căreia desfigurarea și degenerarea se întind ca o pereche de gheare, trăgând pe cine prind într-o enormă gloată de chinuți și dosădiți ai sorții.

Tot spațiul ocupat odinioară de moarte e deținut azi de boală și de infirmitate. S-au redus bolile infecto-contagioase prin măsurile medico-preventive, au sporit în loc cele degenerative și afecțiunile cronice ale pielii și ale sistemului nervos, circulator, digestiv și respirator; pe urmă cancerul, bolile dentiției și bolile ereditare. Boala înclăștează umanitatea în suprafață și în adâncime, cantitativ și calitativ. Asta o spune un profesor de medicină¹. Nu vorbesc de cei ce ajung în spitale, străpunși de una sau mai multe din cele peste 800 de feluri de clești ai bolii. Ce curios e numărul! În bolile spiritului, numai deviația în materie de credință pe bază de Biblie, a dat până acum 800 de secte religioase². Contagiunile spiritului, în totalitatea lor, sunt pur și simplu nenumărate. Câte capete atâtea non-sensuri! Lucrul cel mai imposibil din lume ar fi o unificare a minților. Fiecare e unic în lume;

¹ M. Kernbach, *Spiritul științific și problemele fundamentale ale medicinei contemporane*, Institutul de arte grafice "Dacia Traiană", Sibiu, 1942, pp. 7-8.

² 800 în 1946, acum cca. 3000.

de-ar învia toți oamenii de la Adam până la sfârșitul lumii, n-ai să găsești doi oameni identici. Aceasta e genetic adevărat. Diferențierile astea dezechilibrate, din ce în ce mai prăpăstioase, creează haos între oameni, creează metereze de război, creează mizerie, creează chingile iadului, care strâng viața, de-o frâng.

Lazării de la porțile bogaților nu ridică o pretenție, ci o răbdătoare rugămintă. Bogații ăștia sunt ei sănătoși la minte? Le-a zis Dumnezeu "nebuni"¹ pe degeaba? Căci acestor două feluri de oameni le-a zis Dumnezeu nebuni: celor ce leapădă pe Dumnezeu și celor ce leapădă pe oameni din inima lor. De fapt, nu mai sunt buni decât să facă din viața celorlalți un iad. Ura, această desfigurare spirituală, face mii de victime, căci stinge pe Dumnezeu și din ochii celorlalți. Ura își ridică împotriva și mai mare ură, atât a oamenilor cât și a lui Dumnezeu. Ea e un climat al mediului viciat, o viforniță, o boare a haosului. Ea face din viața aceasta o anticameră a iadului. Acesta e mediul exterior. Să zic mediul social? Mediul: cu acestea pricepem ce pot să dea variabilele vieții, netezite de iubire, sau desfundate de ură. Configurația persoanei umane nu e determinată numai de elementele eredității, ci și de elementele mediului. Omul, așa cum e, e rezultatul interferenței dintre cei doi factori. Ereditatea nu fixează poziții fatale, din care nu putem ieși, ci limite mai mult sau mai puțin fixe, după cum e vorba de o însușire sau alta, în cadrul cărora mediul ne fixează poziția².

Energia de creștere și orânduire a configurației nu apare în mod automat în cromatină, ci ca o reacțiune a cromatinei față de un diferențial al mediului. Viața și organismul nu sunt o simplă actualizare a virtualităților native date în sistemul genezelor, ci un rezultat al interferenței dintre aceste virtualități și mediu, în care configurația genezelor se dezvoltă. Surprindem la mijloc și un mic cerc vicios, dar real: structura genezelor atârnă de mediul - de toate mediile - în care s-au configurat; iar dezvoltarea lor în filogeneză atârnă, pe lângă acestea, și de toate configurațiile mediilor viitoare, din tot parcursul creșterii. Desigur că și ideea aceasta nu poate fi împinsă până la absurd; dintr-un ou de muscă nu poți ajunge la un pui de găină. Acțiunea mediului nu e fără frâu; are margini, și încă bine definite,

¹ Luca 12, 20.

² N. Mărgineanu, *op. cit.*, p. 158.

totuși destul de elastice ca să ne permită - zic specialiștii - ca printr-un mediu dirijat să obținem o muscă numai cu un ochi, sau cu trei ochi. A denatura firea e ușor, mult mai ușor, decât a scoate denaturarea introdusă în fire. Cu alte cuvinte, putințele de dezvoltare, pe care le închide sistemul genetic, nu se reduc niciodată numai la una singură, ci la mai multe, chiar foarte multe. Din acestea foarte multe, mediul totdeauna alege una singură¹.

Cu treaba asta, a mediului dirijat, s-a angajat educația; aceeași datorie o au religiile. Câteodată însă vin vremuri când pare că se năruie stihiiile; - cine mai poate dirija furtuna? De multe ori haosul îl anunță prima celulă a mediului: familia necreștină.

UN RĂSPUNS FIOROS

Un învățător întâlnește un copil pe drum. Copilul era mic, nu venise la vremea de școală și nu ieșise printre oameni.

- Al cui ești tu?
- Al dracului, - răspunse copilul. Învățătorul încremeni.
- Cum te cheamă?
- Satana.
- De unde vii?
- Din iad.

Învățătorul cercetă obârșia acestui răspuns fioros și află lămuririle următoare:

Mama copilului se certa foarte des cu tatăl lui care era bețiv și-i zicea: "Ce-i drace, iar ai venit beat pe capul meu?" La asta, tatăl holba ochii, încleșta pumnii, și-un potop de înjurături îi ieșea pe gură. Copilul fugea speriat, plângând, în brațele mamei, dar mamă-sa îl alunga, zicând: "Fugi, satano, nu mă mai năcăji și tu în iadul ăsta de casă".

De aci a învățat copilul că pe tată-său îl cheamă "dracul", pe el "satana" și că ei toți trăiesc "în iad".

¹ *Idem*, p. 160.

O RĂDĂCINĂ A DURERILOR

Am rămas înțeleși, deocamdată, că păcatul este o călcare a legilor vieții; introducerea în viață a unui dezechilibru consimțit de minte. Dacă urmează mereu așa, mintea slăbește și nu mai poate stăvili dezechilibrul din ce în ce mai mare, care invadează spațiul vieții cu spectrele sinistre ale morții pe picioare¹.

Călcare a unei legi omenești dă infracțiunea legii și se pedepsește, precum se știe. Călcare a legilor divine ale vieții se numește păcat și se pedepsește precum s-a spus și precum se vede - cine vede.

O mare disarmonie constă în faptul că instinctul bărbatului e în conflict cu instinctul femeii. Instinctul bărbatului vrea mereu femeia, ca prilej al descărcărilor sale genezice. Instinctul femeii însă e maternitatea. Copilului până se desprinde de mamă, îi trebuie doi ani, deci, după rânduiala firii, trebuie să fie lăsată în pace.

Deci, ce va face bărbatul? Sau își va perverti soția, făcând-o să umble și ea după plăcerea pătimașă, căutând să scape de rostul firii sale, sau o va face criminală, punând-o să-și ucidă în pânțele ființa fără apărare, sau va practica scârba onaniei cu femeia sa², păzind-o de rostul zămislirii, dar necinstind-o, cum nu se mai poate spune. Alții recurg la sterilizare, alții la aventuri, sau la lupanare. Un atare bărbat nu-și va mântui soția prin nașterea de fii³, ci o va osândi cu ucigașii și curvarii, printre care și el de asemenea va fi⁴.

Prea puțini sunt bărbații care-și stăpânesc instinctul irațional, prin puterile raționale ale sufletului, reglementându-l potrivit cu rostul său originar. Și iarăși, și mai puțini sunt cei ce-i convertesc energia prin înfrânare, săltând sensul firii la rosturi mai presus de fire.

Deci plăcerea, căutată numai pentru ea însăși, cheamă repetarea din ce în ce mai deasă a actului, până ce ajunge la distrugerea sistemului nervos. Mai mult chiar: ea aprinde organismul și-l împinge până dincolo de posibilitățile sale funcționale; ea provoacă frângerea oricărei cenzuri morale și-și duce supușii până la doaga nebuniei.

¹ Apocalipsă 3, 1.

² Facere 38, 9.

³ 1 Timotei 2, 15.

⁴ Apocalipsă 21, 8.

De multe din nevoile acestea sunt de vină și părinții celor două părți. Așa, de pildă, aș vrea să știu de ce nu-s părinții la fel de grăbiți și cu însurarea băieților, pe cât sunt de grăbiți cu măritarea fetelor.

Fapta lor greșită încurajează tăinuit sau pe față fraudă neomaltusiană - onania cu femeie, fereala, păzirea - ceea ce e o plagă de-o nebănuită întindere în toate mediile sociale. Iată că, după scurtă vreme, se arată și pedepsele acestei fraude, cu deosebire la femei: tulburări grave ale sănătății, fenomene dureroase ale pântecelui, tulburări în deosebi nervoase și mintale, cu desăvârșire necunoscute nici chiar medicilor. Așa zic medicii. De la pânțele durerile se întind la rinichi și în josul pântecelui, uneori în membrele inferioare. Durerile se stârnesc și cresc în vremea mersului, în vremea ridicării sau așezării pe scaun, a ridicării vreunui lucru și peste tot în vremea intimității, - lucru care aduce uneori grave neînțelegeri conjugale. Deodată cu durerile acestea, apar tulburările nervoase, care schimbă profund starea psihică și mintală a bolnavelor. Caracterul schimbător ajunge iritabil, irascibil până la exces. Din nimicuri, explozii violente, furii, adevărate sincope ale judecății, care nu mai pot fi înfrânate sau stăpânite. E un adevărat dezechilibru umoral, care face biata victimă să treacă de la explozia violenței, până la tristețea și melancolia cea mai profundă, și uneori, până la ideea sinuciderii. Asta-i fraudă și isprava. De aceea nu tăcem, ci demascăm, împinși de milă și ajutați de știință.

Explicația. Într-un raport conjugal normal, organele genitale feminine trec succesiv printr-o fază de congestie intensă și o fază de slăbănogire bruscă, ce stabilește cursul regulat în circulația sângelui. Actul conjugal falsificat, neisprăvit, fără concluzia naturală, lasă să persiste în vase o stare de înecare ce, cu vremea, ia un caracter permanent. Urmează o tulburare a nutriției țesuturilor, pe urmă alterarea lor anatomică.

Mulțimea firișoarelor nervoase ale plexului hipogastric, firișoare care pleacă de la uter și se unesc cu sistemul cerebro-spinal, îndură apăsări, iritații, care, la obârșie sunt dureri locale, dar cu tulburări reflexe la distanță; iar cu vremea, aruncă pe bolnave în plin domeniu psihiatric.

Congestiile acestea cu repetiție produc alterări intense și profunde în sânul țesuturilor, care-și pierd astfel funcțiunea lor normală.

Așa se instalează, cu vicleșug, sterilitatea definitivă, incurabilă, după câte-o lungă perioadă de sterilitate voită. Atunci în zadar mai dorești copiii, mugurii vieții, căci firea te pedepsește cu această crudă întoarcere a lucrurilor: îți califică fapta și îți condamnă neamul la moarte.

Ultimul efect: denatalitatea, depopularea, etc. Așa se stinge neamul...

Parcă auzim glasul de foc al lui Osea proorocul, zicând:

4, 1-10: Domnul stă la judecată cu locuitorii pământului, fiindcă nu mai este credință, nici iubire, nici cunoaștere de Dumnezeu în țară. Toți jură strâmb, mint,ucid, fură și sunt desfrânați; săvârșesc fapte silnice. De aceea țara e în mare jale, iar locuitorii fără vlagă... Poporul meu va pieri, pentru că nu mai cunoaște pe Domnul. Când se vor desfrâna, nu se vor înmulți, căci au înșelat pe Dumnezeu.

Problema iscată are și urmări, suntem chiar pe cale să înhățăm câteva cercuri vicioase, de pildă: însușirile copilului atârnă de gradul de pervertire la care a ajuns instinctul maternității la femeie. Dacă i-a fost stârnită senzualitatea - ceea ce e o decădere de la rostul firii sale, o pervertire convenabilă pentru mascul - evoluția embrionului în atari condiții de viață intrauterină aduce pe lume un copil ușor aplecat spre onanie precoce și târzie, și va fi un copil arțăgos, ereditar nervos, și predispus spre boli nervoase. Toată această povară își are rădăcina numai în această trezire afară de cale a senzualității mamei.

Invers, dacă mama n-a fost încă împinsă în acea aprindere a senzualității, nici în vremea dezvoltării intrauterine n-a fost tulburată de bărbat și nici în vremea alăptării copilului, noul venit va fi un copil prea puțin înclinat spre trezirea genezică prematură, neatrăs spre onanie și aproape deloc dispus spre nervozitate.

Deci, dacă mama își pervertește rostul maternității sale, aduce pe lume copii predispuși unor pervertiri sporite care le va distruge sistemul nervos sau, de se vor căsători, vor mări decăderea și necazurile. Asta-i ocolul de cercuri și se soldează cu stingerea neamului celui ce apucă pe panta pervertirii rosturilor firii.

De aci și de până aci, urmează că toată vremea sarcinii și a alăptării bărbatul trebuie să se înfrâneze, ca să nu tulbure viața viitoare a celui ce vine în lume cu un anumit rost de la Dumnezeu.

Desfrânarea bărbatului și pervertirea femeii zădărnicește rosturile urmărite de Dumnezeu cu oamenii, de aceea El a dat oamenilor poruncă, frâna a șaptea: "Să nu desfrânezi".

COPILII NATURALI, SAU ÎN FĂRĂDELEGI NĂSCUȚI

Instinctul poligamic al bărbatului mai face și isprava asta: nu păzește porunca lui Dumnezeu, și, cum am văzut, nu se dă-napoi nici de la crimă. Faptul că un bărbat nu se poate stăpâni, îl degradează, îl coboară de la cinstea de om și de la rangul de bărbat, și-l cufundă în regnul din subordine, al oricărui mascul.

Situația aceasta mai are și alte urmări, pe lângă cele zise mai sus. Dacă omul e construit pe mai multe planuri de existență, pe mai multe zone, orice nesocotire, orice dezechilibrare a condiției sale armonioase, are urmări. Omul care se întunecă despre Dumnezeu și suflet, despre morală și orânduirea spirituală a venirii copiilor pe lume, omul care n-are nici un Dumnezeu și nu-l interesează nimic decât desfrâul lui, sigur că roada sa va însuma în sine toată lipsa lui de echilibru cu marele mediu divin, în care ne mișcăm, trăim și suntem¹.

Moise, care prin revelație știa genetică, ne dă câteva documente potrivite și la poziția la care ajunserăm, astfel:

Geneza 5:

27. Toate zilele lui Matusalem pe care le-a trăit
au fost 969 de ani și apoi a murit.

Geneza 6:

1. Iar după ce au început oamenii a se înmulți
pe pământ și li s-au născut fiice,

¹ Fapte 17, 28.

2. Fiii lui Dumnezeu, văzând că fiicele oamenilor sunt frumoase, și-au ales din ele soții, care pe cine a voit.

3. Dar Domnul Dumnezeu a zis: "Nu va rămâne Duhul Meu pururea în oamenii aceștia, pentru că sunt numai trup. Deci zilele lor să mai fie o sută douăzeci de ani".

Cu toate acestea pricina s-a lecut abia în puhoaiile potopului. Răutatea însă a trecut asupra urmașilor și prin puntea lui Noe, încât pe vremea lui David le-a mai făcut Dumnezeu o reducere:

Psalmul 89:

10. "Zilele omului sunt 70 de ani, iar de vor fi
în puteri 80 de ani, și ce este mai mult decât
aceștia, osteneală și durere".

Care va fi media vieții în zilele noastre, urmăriți buletinul necrologic și aflați. Dar fără nici o urmărire, fapt este că nu mai sunt bătrâni - bătrâni venerabili, adevărate chipuri ale lui Dumnezeu printre oameni.

Scurtarea vieții, prin urmare, a venit neamului omenesc ca o plată pentru căderea în desfrânare. Nici că se poate mai drept. L-a înzestrat Dumnezeu pe om cu atâtea daruri minunate, ca el să renunțe la ele și să se coboare satisfăcut la singurul rol de mascul și femelă? Asta-i toată aspirația lui? Neînvățat la un ideal mai înalt, sau nevrând să ostenească mai sus, așa după cum a rânduit Dumnezeu o instituție, Biserica, tocmai cu acest scop, ca să-l îndrepte și să-l ajute spre împărăția spiritului, sigur că se află în disonanță și în dezechilibru cu Dumnezeu. De Dumnezeu nu scapi pe simplul motiv că nu-L ascuți, sau Îi tăgăduiești existența, și-I nesocotești Biserica, pentru că El are o rânduială și-ți cere s-o urmezi.

Solomon, ca unul ce avea s-o pățească, a întrevăzut acestea:

Înțelepciune 3:

10. Cei nelegiuți pedepsiți vor fi...

12. Femeile lor sunt fără minte și copiii lor
stricați, iar spița lor blestemată.

13. Drept aceea, fericită este cea stearpă care nu s-a pângărit și care n-a cunoscut pat cu păcat; ea avea-va roadă la cercetarea sufletelor...

16. Fiii desfrânaților nu vor avea desăvârșire și sămânța din patul nelegiuit se va stinge.

17. Căci, deși vor avea viață lungă, nu vor fi de nici o treabă, și bătrânețele lor, la urmă de tot, vor fi fără cinste.

18. Iar de vor muri de timpuriu vor fi fără nădejde și fără mângâiere în ziua judecării.

19. Căci neamul celui nedrept are groaznic sfârșit.

Înțelepciune 4:

3. Mulțimea pruncilor la cei nelegiuiți nu este de nici un folos; din mlădițele lor spurcate nu se înfige rădăcină în adânc și nu vor avea temei nezdrunțat.

4. Chiar dacă se vor îmbrăca vremelnice cu ramuri, fiind fără temeinicie, se vor zgudui de vânt și se vor dezrădăcina de puterea vijeliei.

5. Ramurile lor vor fi frânte mai înainte de maturitate, rodul lor va fi netrebnic, crud la mâncare și de nimic bun.

6. Fiindcă pruncii născuți din somnul necurat sunt martori ai nelegiurii părinților, când stai să-i cercetezi.

Acestea sunt mărturii biblice despre destinul de mizerie al roadelor fărădelegii, de pe urma instinctului desfrânat și poligamic.

*
* *
*

Prin cuvântul lui Iezechiil proorocul străbate totuși o rază de îndurare, pentru câteva excepții. Ne interesează enorm lucrul acesta, al redresării unei moșteniri mizerabile. Astfel în locul ce urmează e vorba de un tată făcător de toate relele, dar - printr-un concurs de

ajutoare văzute și nevăzute - copilul său pricepe deosebirea dintre bine și rău și se ferește de faptele tatălui. Biruie în el moștenirea, probabil mai bună, a mamei. Deci, dacă unui atare părinte:

Iezechiil 18:

14. De i s-a născut un fiu, care văzând păcatele, văzând toate câte le-a făcut tatăl său, el se păzește și nu face nimic asemenea...

17. ... acest om nu va muri pentru nedreptățile părintelui său, ci în veci va trăi.

19. Dar veți zice: pentru ce fiul său nu poartă nedreptatea tatălui său? "Pentru că fiul a făcut ceea ce era drept și legiuit și toate legiuirile Mele le-a ținut și le-a împlinit: de aceea va trăi."

Adică e cu puțință, pentru fericite excepții, despovărarea de sub o moștenire mizerabilă? Da, e cu puțință, cu prețul și cu osteneala unei vieți curate.

NU SE POATE, SĂ NU SE POATĂ

Conflictul sau disonanța dintre instinctul poligamic al bărbatului și instinctul maternității femeii nu se poate înfrânge, nu se poate rezolva și nu se poate converti, decât în cazul când ambele părți trăiesc învățătura creștină din toate puterile ființei. Creștinismul e a doua creație a lumii, a doua creație a omului, o creație din nou a firii. Iisus Hristos însoțește pe om prin învățătura Sa, prin Biserica Sa, prin rânduielile Sale, prin cuvântul Său; ajută pe om prin darurile Sale, prin sălășluirea Sa în noi, și în toți, ca un Dumnezeu pretutindeni de față; iar mai mult decât acestea - care se știau și până aci - Iisus Hristos întovărășește, cârmuiește chiar, creația fiecărui om ce vine în lume, în temeiul pretutindenității și atotputerniciei Sale de Dumnezeu. El este cauza primară care configurează viața în toate particularitățile sale, încât fiecare ins e unic între oameni. El decide, în infinitul mic, ce calități sau defecte să fie expulzate prin cele două globule polare, care

cuprind jumătate din numărul cromozomilor, și nicidecum hazardul. El înclină să fie una sau alta din configurațiile - probabile pentru noi și sigure pentru Dumnezeu; El formează destinul nostru în așa fel încât o așezare specifică în infinitul mic să aibă urmări imense în configurația și în faptele noastre viitoare. Toate acestea le face contabilitatea absolută a lui Dumnezeu, care creează în dependență cu omul și potrivit cu faptele sale, ajungându-l cu răutățile lui din urmă și întorcându-i-le în brațe, sau iertându-l de ele, dacă s-a silit, prin lupta cu sine însuși, să-și dobândească iertarea.

Ieșirea din înghesuirea aceasta, după care: "Tu singur te pedepsești cu răutatea și tu singur te lovești cu ateismul tău", nu e cu puțință, decât trăind prezența nevăzută a lui Hristos în noi, trăind învățătura creștină în toate fibrele ființei, - ceea ce face cu puțință lui Dumnezeu să scoată afară, prin mecanismul eredității, neghina recesivă și, în vremea străduinței celui din cauză, să facă să revină mulțime de geneze recesive în geneze dominante, ceea ce lui Dumnezeu îi este foarte cu puțință. Puterile credinței, amplificate de puterea și binecuvântarea lui Dumnezeu, au influență nebănuț de mare asupra eventualelor noastre infirmități. Minunea acestei refaceri se întâmplă oriunde se află credință îndeajuns, ca să strămute configurația recesivă într-una dominantă, fie prin calea nașterilor, fie de-a dreptul. Puterea lui Dumnezeu nu are hotarele neputinței noastre și de aceea nimic nu-i este cu neputință. Unde însă nu vrem și noi, nu intervine; ne-a făcut fără noi, dar nu desăvârșește lucrul fără noi.

Abia un bărbat, care are cap pe Hristos¹, va fi în stare să-și înfrângă pornirile pervertirii și să păzească netulburat, în vremea cuvenită, mugurul vieții, de la rodire până la desprinderea deplină de la sânul mamei.

Un atare bărbat păzește fără vrajbă predania pravilei bătrâne, care-l oprește în posturi și sărbători și în zilele asupra lor - ca pe unul ce știe: ce binecuvintează Dumnezeu și ce pedepsește.

Vorbim aci cu toată înțelegerea și cunoștința ce s-a nimerit la îndemână, că bărbații cu un sistem nervos rezistent sunt capabili de înfrânare. Pe când slabii, nervoșii, dezechilibrații devin și mai

¹ 1 Corinteni 11, 3.

anormali în urma înfrânării poftelor lor genezice. Persoanele tari se fac mai tari, prin această formă de asceză. Asta o spune Carrel¹, un mare doctor al timpului.

Iată de ce la căsătorie nu ajunge numai numărul anilor, îngăduiți de lege, ci se cere și vârsta credinței în Dumnezeu, prin care, "păzind hotarele legii", să se asigure stăpânirea peste patimi. Majoratul părților îl decide mintea, nu instinctul; credința, nu necredința; înfrânarea nu desfrânarea.

Viața noastră are trei faze, în dezvoltarea ei: faza vegetativă - până la naștere; faza bio-psihică, fără limite precise; și faza spirituală. Mulți nu trăiesc decât primele două faze ale vieții, iar mai sus n-au nici gând s-ajungă. Trăind într-o căsătorie cu aceștia, nu poți fi decât într-un permanent dezechilibru cu cerințele spiritului. Viața acestora e o înjurătură continuă la adresa spiritului, iar pentru partea creștină e un fel de mucenicie fără nădejde sigură.

Creșterea normală desfășoară viața omului în faza spirituală, în trăirea intensă a credinței creștine; abia acum, tinerii ajunși la trăirea creștină a vieții, numai cu aceasta aduc garanții suficiente că în căsătorie vor trăi, păzind legile lui Dumnezeu și înfrânând patimile contra firii. Căci oricum s-ar căuta, nu i se găsește acestui instinct alt rost de la Dumnezeu, decât singur rostul rodirii de copii. Orice denaturare a acestui rost e desfrânare și cădere de la trăirea creștină la viața păgână.

PUI DE OM ÎN PUI DE CER

Biserica creștină mereu atrage aminte fiilor săi duhovnicești să nu se cufunde, ca într-un rost ultim al vieții, în emoțiile iraționalității, ca să nu-și închidă astfel ușa de ieșire din întuneric în lumină, în vârsta lor spirituală.

În opera recreațiunii omului în Hristos, cele două părți trebuie să se simtă că sunt chemate la cinstea de colaboratori ai lui

¹ Alexis Carrel, *Omul, ființă necunoscută*, Ed. Cugetarea, București, 1944, ed. III, p. 151.

Dumnezeu¹, care urmărește printr-înșii o intenție divină, îmbrăcată în pui de om. O căsătorie cu o așa socoteală o binecuvintează Dumnezeu când ridică nunta de la instinct la rostul ei spiritual, la cinstea de Taină. E singura garanție a unei căsătorii durabile și plăcute lui Dumnezeu.

Tobie, călătorind în altă țară să-și ia nevastă, a zis cuvintele acestea pline de socoteală:

“Doamne, iată iau pe această soră a mea, nu pentru împlinirea poftelor mele, ci într-adevăr ca femeie”².

Când vrea Dumnezeu să întrupeze un gând în lumea văzută, ca pe un nou fiu al Său și să-l suie pe treptele desăvârșirii fapturilor Sale, neapărat îi trebuie și o căsătorie corespunzătoare pe pământ. Situația aceasta a lui Dumnezeu o găsim exprimată în Scripturi, sub diferite forme.

Astfel, prin Isaia proorocul, Cuvântul se tânguie:

“Piere dreptul și nimeni nu ia aminte; se duc oamenii cinstiți și nimănui nu-i pasă că din pricina răutății a pierit cel drept”³.

- Cum pier dreptii și nimeni nu ia aminte?

- Foarte simplu: Că nu se mai nasc.

- Și e de vină omul? Trebuie să se întrebe omul, de ce nu se mai nasc dreptii?

- Iată că trebuie, de vreme ce-i aflat de vină; iată că dispariția dreptului e o problemă, de care suntem trași la răspundere. Căsătoria are cuvântul.

*
* *
*

Din cele de până aci s-a înțeles ceva din mecanismul eredității, al mediului dirijat de religie și de educație, iar aci, vorbind de trăirea

¹ 1 Corinteni 3, 9.

² Tobit 8, 7.

³ Isaia 57, 1.

creștină, ne aflăm în plină structurație spirituală, atârănătoare totuși de factorii omenești ai căsătoriei.

Într-o atare perspectivă ni se face pe deplin înțeles cuvântul Sfântului Pavel, care chiar condiționează mântuirea femeii de menirea ei de mamă.

1 Timotei 2:

15. “Se va mântui prin naștere de fii, dacă stăruiește cu deplină înțelepciune (așa numeau cei vechi înfrânarea), în credință, în iubire și în sfințenie”.

Nașterea de fii, deodată cu o petrecere de acest fel, e ceva care contravine instinctului poligamic și fără altă socoteală al bărbatului fără Hristos; deci nu e cu puțință împlinirea intenției divine, decât cu un soț în stare de aceeași credință și petrecere. Convingerea că se poate și ceea ce ni s-ar părea că nu se poate, e o putere nebănuită; un fel de amplificare a voinței omului cu voința lui Dumnezeu.

Avem probe unde nici n-am bănuia: în fizica modernă, despre puterile sufletului asupra lumii fizice, deci și asupra trupului. Prin simpla atingere a unui obiect structura acestuia s-a schimbat întrucâtva. Prin simpla îndreptare a energiei cunoscătoare a sufletului asupra unui lucru, acesta se influențează și se schimbă întrucâtva, încât nu e identic în mod absolut cu el însuși de mai înainte de experiență. Drept aceea, nu se poate vorbi de o determinare riguroasă a configurației materiei, ci cel mult de un indeterminism în fizică. Pachetele acestea de energie, care bombardează materia sau celula vie, dau acele mutații neprevăzute în structura obiectivului lor. S-a scris chiar despre biologia cuantelor. Toate constatările astea sunt legate de nume proprii, recunoscute de lumea întreagă.

De aci reținem faptul că organismul viu înregistrează cu atât mai ușor un bombardament al energiei sufletului și-i pricinuieste mutația infimizezimală, după dorință. Iar o mică schimbare în microbiologie dezlănțuie, prin amplificare, procese uriașe în configurația persoanei, uneori chiar și în macrobiologia societății.

Deci, cum să nu fie în stare blestemul unei babe, aproape cojită de materie, zvârlit cu urgia cea mai mare pe urma unui vinovat, ca

voința ei să nu-l ajungă și să nu-i schimbe configurația fizică și psihică ? Gândirea îndreptată ca o săgeată poate pricinui la țintă leziuni organice. Și iarăși: cum să nu fie în stare rugăciunea cu iubire să-l folosească și să-l schimbe, din rău în bun? Cu ce să fie mai prejos rugăciunea unei mame pentru mugurele său, zisă cu tot focul ființei sale, ca aceasta să nu-l folosească în chipul pe care îl dorește? Mai mult: toate stările trupesti și sufletești ale celor doi părinți, iar mai cu deosebire ale mamei în vremea celor nouă luni, se întipăresc în copil, ca tendințe sau predispoziții, pe care copilul le va avea pentru toată viața. Supărări, amărăciuni, dureri, predispun copilul la tristețe, melancolie, nesănătate. Deci toate acestea trebuie ocolite. În vremea aceea, dacă mama fură oarece, copilul va fura toată viața. Se îmbată mama odată, copilul se va îmbăta toată viața - mai ales beția are și suport ereditar. Se roagă mama lui Dumnezeu, se va ruga și copilul ei.

Nota sufletească dominantă în familie, cu deosebire din vremea aceea, și mai ales a mamei, va fi caracteristica întregii vieți a urmașilor.

Acum e vremea când să faci ce vrei din copilul tău, acum ești cu deosebire dator să-l păzești de toate relele, cu care n-ai vrea să te supere, fiindcă numai acum poți și te ascultă cu desăvârșire. Deci nu te lăsa coruptă de soțul mai slab de fire și nepricepând minunea ce o săvârșește credința ta, ca să nu plângi degeaba pe urma ticăloșiilor copilului tău pe care nu l-ai păzit curat, în vremea în care trebuia păzit.

Îndreaptă purtările tale, mamă, către Dumnezeu, care săvârșește prin tine minunea îmbinării unui pui de om cu un pui de cer, răsplată de fericire pentru ostenele tale.

În atari strădanii, orice mamă se va mântui.

Iată faza spirituală a vieții de familie, răbdând pentru un rost divin o pravilă sfântă, despre care zice Sfânta Scriptură:

Înțelepciunea lui Solomon 6:

10. "Cei ce-au păzit pravila sfântă, sfinți-se-vor,
și cei ce-ar învăța-o vor ști ce să răspundă".

Iată de ce vin: Iisus la nuntă și nuntașii la judecată.

VI

ICONOMII TAINELOR

CUVINTE HOTĂRĂTOARE

Sfânta Scriptură, prin Apostolul Pavel, împarte oamenii în două cete: în trupești și duhovnicești. "Cei ce se țin de trup poftesc cele trupești, iar cei ce se țin de duh, cele duhovnicești. Ci pofta cărnii este moarte, deoarece este vrăjmășie împotriva lui Dumnezeu, fiindcă nu se supune legii lui Dumnezeu și nici nu poate. De aceea cei ce sunt în carne, nu pot să placă lui Dumnezeu."¹

Cei ce sunt însă ai lui Hristos, trupul și l-au răstignit împreună cu poftele². "Nu suntem datori trupului, ca să viețuim după trup. Căci, dacă viețuiți potrivit trupului, veți muri; iar dacă ucideți cu duhul poftele trupului, veți fi vii. Fiindcă toți câți sunt mânați de Duhul lui Dumnezeu, ei, fiii lui Dumnezeu sunt."³ Căci: "Voința lui Dumnezeu aceasta este: sfințirea voastră, ca să vă feriți de desfrânare, ca să știe fiecare dintre voi să-și stăpânească vasul său în sfințenie și cinste, nu în patima poftelor, cum fac necredincioșii, care nu cunosc pe Dumnezeu. Căci Dumnezeu nu ne-a chemat la necurăție, ci la sfințire."⁴

Pe vremea acestui mare iconom al tainelor lui Dumnezeu, Pavel Apostolul, sufla urgie mare peste creștini. De aceea mulți erau hotărâți pentru înfrânarea desăvârșită în căsătorie, ca să fie gata oricând de Sfânta Împărtășanie și de mărturisirea muceniei. Sfântul Pavel însă, socotind copiii mugurii căsătoriei, n-a îngăduit înfrânarea desăvârșită decât pentru vremile de post și rugăciune⁵. Post era - și este - luni, miercuri și vineri, iar rugăciune și Sfânta Împărtășanie sâmbăta și

¹ Romani 8, 5-8.

² Galateni 5, 24.

³ Romani 8, 12-14.

⁴ 1 Tesaloniceni 4, 3-5, 7.

⁵ 1 Corinteni 7, 5.

duminica. Slăbănogindu-se creștinii, cu trecerea vremii, Sfinții Părinți au adăugat pe rând cele patru posturi mari, care sunt post în toate privințele. De atunci au băgat de seamă Părinții că omul fără înfrânare decade, iar fără post nu se poate înfrâna și, ca urmare, nu mai poate pricepe cele ale vieții duhovnicești. Ioil proorocul de mult cuvântase: "Gătiți postiri sfinte... Să iasă mirele din cămara lui și mireasa din iatacul ei!"¹

Sf. Pavel, socotind însă și nevoia ceasului de față, urgia vremii de atunci, le dă sfatul acesta: "Bine e pentru oricine să fie așa cum se găsește. Legat ești cu femeie, nu căuta desfacere. Dezlegat ești de femeie, nu căuta femeie. Căci de-acum vremea s-a scurtat. Așa încât cei ce au femei să fie ca și cum nu ar avea; cei ce cumpără ca și cum n-ar stăpâni, și cei ce se folosesc de la lumea aceasta, ca și cum nu s-ar folosi de ea. Căci fața acestei lumi se trece."² În zilele urgiei de pe urmă, la același sfat se va ajunge.

Până atunci, băgăm de seamă că preoții vremurilor noastre, cu aceeași datorie ca Pavel, nu mai urmăresc desfrânarea ca pe un păcat care dărmă alcătuirea omenească, în întindere și în adâncime, ci o lasă să-și facă de cap. Ei nu mai au îndrăzneala să o măture afară din Taina căsătoriei creștine, de aceea se ajunge la sărăcirea și rătăcirea roadelor ei, copiii. Așa se întâmplă că: "lipsind preotului cunoștința legii și bătrânului sfatul", cum se tânguia Iezechiil³, oamenii orbecăie în mulțimea neștiinței și a lipsei de sfat, care s-au întins ca o noapte de osândă peste bieții oameni. Acesta e un somn de primejdie, din amândouă părțile. Căci scrie: "Dormind oamenii, a venit vrăjmașul și a semănat neghină printre grâu și s-a dus"⁴.

Deci nu fără rost atragem luarea-aminte că neghinele vrăjmașului vor sălbătăci oile împotriva păstorilor...

Ceea ce se petrece în mic, într-un om, se petrece și în mare, în omenirea întreagă. Ceea ce se petrece în microbiologie se petrece și în macrobiologie, în societatea omenească; cu deosebirea că o mică strâmbare dintr-un ins, cu întinderea și cu lungimea de vreme, poate da între oameni o rătăcire cum nu s-a mai pomenit. De la faptul neînsemnat că unuia, investit cu putere, i s-a strâmbat mintea, e cu puțință

¹ Ioil 2, 15-16.

² I Corinteni 7, 26-31.

³ Iezechiil 7, 26.

⁴ Matei 13, 25.

să se ajungă la izgonirea a milioane de oameni de sub ascultarea lui Dumnezeu.

Faptul că Iisus a venit la nuntă cu ucenicii Săi¹ dovedește că de la nuntă se începe prima minune dumnezeiască spre bine; de aci se ridică o stavilă împotriva pustirii firii omenești. De aceea se ridică și nunta din desfrânare la cinstea de Taină, între cele șapte, tocmai pentru ca oamenii să se simtă și să nu mai îngăduie într-însa șerpăria fără-delegilor.

Drept aceea, zice Sfântul Maxim: "Nimenia păcătuind, nu poate avea spre apărarea păcatului slăbiciunea trupului. Căci unirea cu Dumnezeu-Cuvântul a întărit toată firea, prin dezlegarea ei de blestem, nemailăsându-ne nici o apărare pentru pornirea cu voie spre patimi. Căci dumnezeirea Cuvântului, fiind totdeauna după Har în cei ce cred în El, veștejește din trup legea păcatului."²

În veacurile de aur ale creștinismului, trăirea în Hristos era mai puternică și mai întinsă între creștini; aceasta le făcea ușoară lupta cu patimile; în veacul nostru însă, când Dumnezeu a ajuns de răs³ chiar între creștini, a mai vorbi de luptă cu patimile însemnează să-ți aprinzi paie în cap. De aceea azi, oricât ne-ar costa îndrăzneala aceasta, trebuie să înduplecăm pe oameni la o viață mai curată, - căci de ea atârână o credință mai luminată, și deci mântuirea. Drept aceea iau în ajutor propria lor mizerie, precum și înfricoșarea de urmări, ca și mai mari mizerii. Calea aceasta e treabă de cârpaci, pentru că o trăire în Hristos ne-ar scuti de vorbă. De aceștia însă care să trăiască viața în Hristos, rar dacă se mai află; trebuie născuți, altă cale nu rămâne; căci cu ce vine, cum vine, credința va ajunge să se strâmbe și în tot felul să se stingă.

Cunoștința mântuirii⁴, de unde odată lumina ca soarele între noroade, azi abia se mai zărește ca o stea, căci gloatele șed în întuneric⁵ și în umbra morții.

Cunoștința mântuirii trebuie, cu orice preț, reaprinsă între oameni.

¹ Ioan 2, 2.

² Sf. Maxim Mărturisitorul, *Răspunsuri către Talasie*, op. cit., p. 255.

³ Ieremia 6, 10.

⁴ 1 Timotei 2, 4.

⁵ Matei 4, 16.

DESTINUL TALANȚILOR

Dacă rămânem înțelegi despre faptul că în fiecare ins ce vine în lume, Dumnezeu ascunde un gând al Său, un plan pe care-l urmărește între oameni, și, potrivit cu el, tocmirea celui ce vine capătă însușirile de a-l putea îndeplini, ne aflăm în raza unei mari taine.

Dumnezeu ocârmuiește lucrurile în multe feluri. Dintre aceste multe feluri alegem două spre tălmăcire: cârmuirea cea peste știrea și puțința minții omenești, cârmuirea prin simpla atotputernicie a voinței Sale. Iar a doua e ocârmuirea la care leagă și slujirea omenească; ocârmuirea atârătoare de om, iubitoare de om, hotărătoare de om. Adică libertatea lui Dumnezeu făcută, din iubire, atârătoare de libertatea omului.

Astfel de libertate însă nu are decât dreptul, fiindcă el a câștigat iubirea lui Dumnezeu. Păcătosul e rob păcatului, n-are voință liberă. Ceea ce i se pare lui libertate, e un dezechilibru în creațiunea lui Dumnezeu. Drept aceea, pe când dreptul cunoaște un Dumnezeu personal, plin de iubire și apropiat oamenilor, păcătosul simte un Dumnezeu aspru, ascuns, amenințător, atotputernic și tare departe. Dar sunt păcătoși cu totul vrăjmași lui Dumnezeu, care nici nu îngăduie să li se zică păcătoși. Aceștia nu sunt împreună lucrători cu Dumnezeu. Peste lucrul lor trebuie să vină corecturi divine. Așa se face că simțim un Dumnezeu atotputernic, care restabilește, peste voințele oamenilor, echilibrul creației și echilibrul vieții, stricat de fărădelegile oamenilor. Acțiunea aceasta a lui Dumnezeu, prin care constrânge faptele oamenilor cu urmările lor, o numim ispășire. Ispășirea e un chip de veghe a lui Dumnezeu în destinul insului și în destinul neamurilor. Dar cu toate că răul se pedepsește prin sine însuși, iubirea divină dă totuși puțință de ieșire din înfundătura răutății ce se pedepsește pe sine însăși: de se va găsi cineva să stea bun pentru frații săi înaintea lui Dumnezeu.

Aceștia, prevăzuți de Dumnezeu cu slujba aceasta încă mai înainte de-a se naște¹ și trimiși să o împlinească, sunt slugile Sale, cărora le-a dat avuția Sa pe mână.

¹ Galateni 1, 15; Ieremia 1, 5.

Luca 19:

12. Un om de neam mare (Iisus) s-a dus într-o țară îndepărtată ca să-și ia întărire crăiască și să se înapoieze. (A doua venire ca Împărat și Judecător.)

13. Și a chemat pe zece robi ai săi și le-a dat zece talanți și a zis către ei: Neguțatoriți cu ei până vin.

14. Dar cetățenii lui aveau ură pe el, și au trimis solie în urma lui, zicând: Nu vrem ca acesta să fie crai peste noi.

15. Când a venit înapoi, "după multă vreme"¹, cu întărire de crai, a poruncit să-i cheme pe acei robi cărora le dăduse banii, ca să afle cine ce neguțatorie a făcut.

Talanții sunt talentele: înzestrări cu daruri, misiuni, slujbe duhovnicești și slujiri cetățenești; meșteșugul artelor; meșteșugul științei, al oricărei științe, darul chivernisirii avuției; pe scurt valorile culturii: valoarea morală, politică, teoretică (știința), estetică, economică și religioasă². Iar slujitorii sunt oamenii înzestrați cu toate aceste valori sau talente.

Și fără vorbă, s-ar pricepe, din felul cum e pusă problema, că toate valorile, talentele, ar trebui să se negustorească între oameni, în favoarea lui Dumnezeu, căci precum este o ierarhie a valorilor, tot așa este un Ierarh al lor.

Dar, zice parabola, că unii din talentați, n-au vrut să-l recunoască de stăpân, 80% au făcut rebeliune împotriva Stăpânului averii.

Aceștia sunt cei ce socotesc că sunt ale lor darurile date de Dumnezeu. Ei se umflă cu părerea de sine, își afumă mintea cu mândria și scot afară pe Dumnezeu din negustoria lor. Toată zdroaba lor e egală cu îngroparea talantului în pământ. A nu lucra cu valorile, în sensul în care le-a rostuit Dumnezeu, înseamnă a ieși din ierarhie și a

¹ Matei 25, 19.

² Tudor Vianu, *op. cit.*, p. 30.

face anarhie. Deci 20% petrec în ierarhie și 80% în anarhie: exact situația a 20 de oi în mijlocul a 80 de lupi.

Dar minunea lui Dumnezeu e că oile biruie lupii! Avem mărturie istoria creștinismului. Când puterii politice, în persoana împăratului din Roma sau Bizanț, i se suia mândria luciferică la minte, pretindea poporului, nu numai supunere, ci și închinare. Se făcea pe sine zeu, își comanda statuie, o ducea la Panteon și cerea lumii închinare.

Creștinii însă nu se închinau la idoli.

Zeul împărat se ciocnea astfel de Dumnezeul creștinilor, și, fiindcă nu-L putea înlătura din cale, ucidea pe creștini fără judecată, îi ardea de vii, îi răstigneau pe cruce; creștinii, fără să aibă vreo vină, cu răbdarea lor, scoteau din minți pe zeul mincinos. Se întâmpla vreo nenorocire? Creștinii sunt de vină! Nu plouă, creștinii sunt de vină; ieșeau apele, creștinii sunt de vină; incolțeau barbarii imperiul, creștinii sunt de vină, - creștinii la lei!...

Iată valorile în conflict: puterea politică, umflată de trufie, înfigând ghearele în grumazul smereniei, și totuși, s-a văzut trufia căzând frântă în fața smereniei.

Pavel învăța pe creștini: "Supuneți-vă stăpânirii, căci nu este stăpânire, fără numai de la Dumnezeu; iar cele ce sunt: de Dumnezeu sunt rânduite"¹.

Năravul ghearelor e cu rădăcini bătrâne. În istoria Egiptului, câtă vreme faraonii respectau religia, dinastiile lor dăinuiau multe mii de ani. De îndată ce și-au ridicat mâna asupra preoților, s-a isprăvit cu ei; templele și-au închis luminile științei, piramidele au rămas monumente ale morții și dinastiile s-au stins. Unul dintre faraoni sfârșește cu toată oastea în fundul Mării Roșii².

Dezechilibrul mintal al trufiei a contaminat aproape toate valorile și le-a pus în conflict. În valoarea politică trufia stârnește tirania, terorismul, dictatura; în religie, inchiziția, despotismul, protestantismul; în știință și economie, materialismul; în artă, senzualismul; în toate a băgat anarhia față de Dumnezeu, Ierarhul lor de drept. Deci, ce vor zice, când li se va cere socoteală?

¹ Romani 13, 1.

² Ieșire 14, 28.

VEDEREA PRIN VĂL

Să nu se creadă îngust, că dreptul apare numai în religie. Dreptul poate să se arate în oricare dintre valorile sau talanții lui Dumnezeu. Dacă însă abia apare în religie, asta se datorește faptului că abia aci se mai știe ceva despre atârnarea omului de Dumnezeu. Deci purtătorul oricărei valori, dacă va ajunge la cunoștința atârnării sale de Dumnezeu, va ajunge drept.

Dreptul e omul lui Dumnezeu, ori de poartă slujba preotului, ori pe-a împăratului, ori pe-a învățatului, ori pe-a artistului, ori pe-a vistiernicului, ori pe-a bogatului, ori pe-a săracului. Un singur lucru i se cere pentru aceasta: să se cunoască pe sine ca avându-și obârșia spirituală și toată înzestrarea de la Dumnezeu. Sunt mulți drepti care nici nu știu despre ei că sunt drepti. Pentru ei neștiința e o mare acoperire de primejdii, și anume, primejdia căderii în mândrie a celor conștienți de virtutea lor. În sfânta lor neștiință ei sunt simpli ca florile, nu știu nimic despre frumusețea lor.

Pentru cei ce însă au o răspundere între oameni, e neapărat de trebuință să-și cunoască atârnarea lor de Dumnezeu și Lui să-I întoarcă cinstea și slujba, pe care le au între oameni.

Tot ceea ce împiedică această situație normală e vălul de pe minte, e zidul, despărțitor de Dumnezeu, al păcatului.

Dumnezeu pe toți îi trimite înzestrați și în stare să fie drepti. Dar, trecând ei prin poarta nașterii pământești, iau în spate poveri părintești, care-i spetesc și-i încovoie spre pământ. Pe urmă, slăbiți de osteneala vieții și de mediul înconjurător, greu se vor decide să reprezinte cauza lui Dumnezeu.

"Înainte de-a te urzi în pânțe... te-am sfințit și te-am rânduit prooroc pentru popoare", zice Dumnezeu lui Ieremia¹, care se cam lepăda de slujba de prooroc. Iona s-a lepădat mult și bine, Petru s-a lepădat; împărați s-au lepădat, preoți s-au lepădat. Se vede că e un risc al vieții de-a te ține de Dumnezeu. E o ciudată rușine de oameni în a te face mai bun. Iar îndrăzneala de-a sluji lui Dumnezeu și a-i îndemna și pe ei să-I slujească, de cele mai multe ori, te pune în primejdie cu

¹ Ieremia 1, 5.

oamenii. E frica oii de lup. Dar dacă și Iisus s-ar fi înfricoșat de oameni și de iad, ce s-ar fi ales de nădejdea noastră ? Taina lui Iisus era că în trupul Lui se ascundea Dumnezeu; iar taina noastră, a creștinilor, e că în făptura noastră se ascunde Hristos. Aci e minunea că oile biruie lupii, oricât de mare le-ar fi haita. Spre a vedea cu ochii o minune ca aceasta, nu e decât o singură cale de urmat: viața curată - potrivită cu firea - care ajută și oamenilor, și-I ajută și lui Dumnezeu, ca să ne poată ajuta. Nu-i alt chip obișnuit de-a surpa zidul și de-a subția vâlul ce desparte pe oameni de Dumnezeu și bagă haosul în zidire.

Căci păcatul desfrâului și a toată fărădelegea întârzie sau face cu neputință arătarea și desăvârșirea vieții lui Hristos în noi. Că numai de se va arăta viața lui Hristos în noi, vom cunoaște ținta spre care trebuie să tindem și ne vom înțelege rostul pe pământ.

În copiii veniți dintr-o viață curată a căsătoriei, precumpănesc înclinările bune și nu-i biruie împrejurările rele ale mediului, ce eventual l-ar găsi și, poate că, chiar împotriva acestui mediu sunt rânduiți. Ei sunt de mici mai străvezii pentru Dumnezeu și prin aceasta se vede că au chemare să-I fie ucenici, iar, dacă vremea le-o va cere, Îi vor fi și mucenici.

Un bărbat de știință, care mărturisește în mediul său pe Dumnezeu, adeseori e mucenic; un conducător de neamuri, dacă se declară atârător de Dumnezeu, de asemenea e mucenic, ca și cum atârarea de Dumnezeu ar fi o mare slăbiciune și vinovăție. Și așa pălesc pe rând toți dăruții lui Dumnezeu, când nu se învoiesc la sfatul lumii, să tâlhărească pe Dumnezeu de darul ce li-l dase spre tot lucrul bun, ce au să-l îplinească în lume.

Cu cât "vâlul" țesut din păcate și așternut peste ochiul conștiinței e mai subțire, cu atât cei dăruți află mai repede cine sunt și ce trimitere au de la Dumnezeu. Iisus, ca om adevărat, n-avea nici un vâl despărțitor, încât la 12 ani spunea dreptului Iosif și Sfintei Fecioare, cu aerul cel mai natural cu putință: "N-ați știut că în casa Tatălui Meu mi se cade să fiu ?"¹ Era în templul din Ierusalim, înconjurat de bogoslovii legii vechi, întrebându-i și răspunzându-le din Scripturi.

¹ Luca 2, 49.

Deci sfinții, dreptii prin excelență, pe măsura credinței și a curăției lor moștenită din părinți și sporită cu propria lor osteneală, sunt o cuvântare vie, pentru că au într-înșii pe Dumnezeu-Cuvântul, Cel ce strigă printr-înșii voia Sa către ceilalți oameni. În jurul acestora se întărește și se întinde credința, și mulți se mântuiesc. Prin ei se potolește anarhia, prin ei se restabilește echilibrul și armonia și prin ei și ceilalți întrevăd pe Dumnezeu. Sfințenia e tocmai această transparență a lui Dumnezeu în făptura Sa, prietenia aceea de mare cuviință a sufletului cu Tatăl său - singura situație normală și de la sine înțeleasă a omului și a oamenilor.

DREPTUL ÎNTRE IUBIRE ȘI SABIE

Dezechilibrul, haosul și anarhia sunt cam același lucru; o schimonosire, o degenerare, un accident, un păcat colectiv. Dezechilibrul sau păcatul nu e o realitate cu suport propriu, ci sunt ghearele haosului în grumazul realității, o pândire a nimicului care vrea să înghită în sine toate câte sunt. Dumnezeu vrea să stăvilească năvala anarhiei în făptură, însă, respectând libertatea omului, nu poate, decât dacă va câștiga și convingerea omului pentru intenția Sa. Pe drepti îi are câștigați pentru această cauză. Pe nedrepți, pierzând aceștia libertatea lor - de vreme ce robesc păcatului - nu-i mai poate câștiga prin libertatea pe care n-o mai au, de aceea pentru aceștia nu-I mai rămâne decât sabia. Prin sabie se înțelege aci: asprimea dreptății, legea, autoritatea, stăpânirea, pedeapsa, până chiar și pedeapsa cu sabia.

Când cineva, cu faptele sale păcătoase, cade din dragostea Tatălui său, dă de dreptatea Lui, care, ca pe un rob, îl va readuce la cale cu sila. Îi dă și timp, doar va simți să vină de bună voie; dacă însă nu bagă în seamă, îi ia și timpul și cade fără de veste urmărit de dreptate.

O mare putere de refacere asupra celor căzuți din dragostea lui Dumnezeu o au dreptii, care stau înaintea Stăpânului vieții pentru frații lor. Ei fac cumpănă între Dumnezeu și oameni: dobândind de la oameni pocăința și de la Dumnezeu, milostivirea. Când lipsesc dreptii

dintre oameni, iubirea nu se poate împlini, ci trebuie să se îplinească dreptatea.

Chemarea aceasta de mijlocitor între Dumnezeu și oameni au avut-o mulți, dar mai cu seamă Iisus, și de la El toți iconomii Tainelor, Apostolii și urmașii lor legiuitori. Preoții reactualizează, prin jertfa cea fără de sânge, prin Sfânta Împărtășanie, permanența acestei mijlociri. De aceea preotul - care se înțelege că trebuie să fie un drept - e numit chiar mai mult decât atât; el e îngerul Domnului Savaot¹ (Savaot e tot Iisus). "Îngeri Bisericii" din Apocalipsă erau șapte episcopi, care au luat îndreptare pentru oarecare nebăgări de seamă.

Preoții au grija de-a îndupleca pe oameni în vremea rânduită întoarcerii, ca să nu cadă din milostivire sub strivirea dreptății. Lor li s-a dat marele dar să ierte în numele lui Dumnezeu. Mare, covârșitor de mare dar. Oare de ce nu-l pricep oamenii?

A osândi pe preoți e lucrul cel mai ușor și cel mai fără rost. Să fim drepti: slujba preoților e sfântă, darul lor e de la Dumnezeu, e sfânt. Că firea lor pământească mai dă uneori prilej de sminteală, iară să fim drepti: neavând cum să vină altfel decât prin naștere din trupuri pământești în care mișună pornirile fărădelegilor ca șerpilor și rod înclinările patimilor ca viermii, sigur că ei vor fi covârșiți de moștenirea aceasta și nu-și vor putea îndeplini fără umbră trimiterea lor de la Dumnezeu. Chemarea le este învăluită, vor șovăi în hotărâri², biruindu-se de lume, în loc ca ei să biruie lumea. Sigur că aceștia, prin viața lor, nu vor lăsa poporul să creadă, și așa se vor sălbătăci oile asupra păstorului și vor face bucurie lupilor. În jurul lor se va întări întunericul a toată neștiința și va începe foametea, nu de pâine, ci de Cuvântul lui Dumnezeu, pâinea cea din Cer. Sarea pământului o vor călca-o oamenii în picioare și așa vine că: "Și preotului i se va întâmpla ca și poporului"³. Dar, de toată starea asta rea a lucrurilor are să dea seama și poporul, căci toată decăderea e de la părinți începătură.

Iată în ce mare măsură milostivirea lui Dumnezeu e atârnată de oameni. Dreptatea însă nu mai e atârnată de oameni, aceștia trebuie să o sufere fără de tocmeală.

¹ Maleahi 2, 7.

² Isaia 28, 7.

³ Isaia 24, 2.

*

Iubirea și sabia lui Dumnezeu lucrează neînterupt și deodată între oameni: pentru fiecare, după cum îi trebuie; asta nu numai fiindcă oamenii sunt amestecați, dar și pentru că fiecare îns își are vremile sale când îi strălucește milostivirea, precum și vremi când îl prigonește sabia - ca să vie iarăși la starea de milostivire.

În toată această întoarcere a lucrurilor, preotul, și în general dreptul, își are slujba sa de-a tălmăci tainele iconomiei divine, înduplecând spreolaltă amândouă părțile, și pe om și pe Dumnezeu. De multe ori dreptul o pățește, că primește săgeți din amândouă părțile. "Dreptul care moare osândește pe nelegiuitorii care trăiesc... vedea-vor sfârșitul înțeleptului, dar nu vor înțelege ce sfat a avut Dumnezeu cu el..."¹

Dacă primim ce spune Carrel, persoana omenească se întinde în felurite chipuri și dincolo de marginile sale anatomice. Suntem totodată și persoane duhovnicești. Dragostea și ura sunt realități. O dragoste distrusă poate pricinui uneori chiar moartea. O dragoste reînviată e o înviere. Dacă am putea vedea firele, care ne leagă unii de alții, forma oamenilor ar fi destul de ciudată. Unii oameni ar depăși cu puțin suprafața pielii lor, alții s-ar întinde până la un depozit de bancă, alții până la trupul oarecui, alții până la cârciumă, alții până la avuție. Unii ni s-ar părea cu niște mâini întinse peste mări și țări, până la familia lor, până la munții și cerul țării în care s-au născut, la o ceată de prieteni, la o casă veche. Conducătorii de neamuri, marii binefăcători, sfinții, ar fi niște uriași care-și întind mulțime de brațe asupra unei țări, a unui continent, sau a lumii întregi².

Cine știe, dacă nu cu rost sfătuiau Părinții pe ucenicii lor de a-și avea sufletul adunat acolo unde le e și trupul; că, împrăștiați cu sufletul, căpătau multe răni și nu sporeau. Cine știe, dacă nu mărturiile unor văzători Părinți despre stâlpul de foc ce urca de la câte un sporit duhovnicește până la cer, nu era tocmai această concentrare a personalității fericitului: a minții în inimă și a amândurora în Dumnezeu, căpătând forma unui stâlp de foc.

¹ Înțelepciunea lui Solomon 4, 16-17.

² Alexis Carrel, *op. cit.*, p. 264.

Sunt mult mai multe lucrurile pe care nu le știm, decât cele ce le știm despre om; dar ceea ce știm sigur e că spiritul nu e îngrădit de cele 4 dimensiuni ale lumii văzute.

CÂRMA DIN ZARE

Oare de ce învinuiește Dumnezeu pe oameni de faptul că nu se mai naște dreptul printre dânșii, și că ei nu bagă de seamă? Răspunsul e următorul: dreptii sunt uneltele lui Dumnezeu, prin care sfătuiește neamurile și, prin rostul lor, face cu puțință milostivirea Sa peste oameni; pe când dacă nu-i are, oamenii vor da peste urgia dreptății Sale, după faptele lor. Familia, cu roadele ei împovărate de fărâdelegi, îl aduce pe Dumnezeu la impas; drept aceea oamenii sunt trași la răspundere și se află în aceeași primejdie ca smochinul fără roadă¹.

“Căutat-am printre ei, să găsesc un om ca să se poarte cu dreptate înaintea feței Mele pentru țara aceasta, ca să nu o pierd, și n-am găsit.”²

Primul drept, care a stat înaintea lui Dumnezeu pentru alții, a fost Avraam³. Altul a fost Moise, care chiar a strâmtorat pe Dumnezeu, ca să ierte norodul care făcuse păcat mare, închinându-se la vițelul de aur, zicând:

“Rogu-mă acum, de vrei să le ierți păcatul acesta, iartă-i; iar de nu, șterge-mă și pe mine din Cartea Ta, în care m-ai scris!”⁴

Și Dumnezeu ascultă de om.

Alt drept, Iisus Navi, urmașul lui Moise, intrând în pământul făgăduinței, la o luptă cu Amoreii, s-a rugat să stea soarele și s-a oprit soarele, până ce i-a făcut Dumnezeu izbândă asupra vrăjmașilor. “Și

¹ Luca 13, 6; Marcu 11, 13.
² Iezechiel 22, 30.

³ Facere 18, 23.
⁴ Ieșire 32, 32.

n-a mai fost nici înainte, nici după aceea, o astfel de zi, în care Domnul să asculte așa glasul omului”¹, mărturisește Scriptura.

De obicei oamenii stărnesc cu faptele lor anumite furtuni nevăzute; acestea tot în capul lor se întorc, dar în chipul cel mai văzut cu puțință. Dumnezeu, știind de mai-nainte sfârșitul tuturor, rânduiește fiecăruia ispășiri în lumea aceasta.

“Dumnezeu este îndelung răbdător și mult milostiv, dar nepedepsit nimic nu lasă.”² Însă nimic nu face fără să arate taina Sa slujitorilor Săi³. Iată dreptul ca vestitor al voinței lui Dumnezeu, ca văzător înainte, dincolo de zarea dimensiunii a patra, timpul. Sfânta Scriptură ar fi o copie de pe nevăzuta Carte de la cârma lumii. Dreptul ajunge la obârșia Scripturii. Astfel, Dumnezeu ține sfat cu oștirea cerească, rânduind sfârșit cu pedeapsă regelui Ahav și arată taina Sa proorocului Miheia⁴.

Aspra îndreptare a împăratului din Babilon, care făcuse abuz de putere și se suise la mândrie mare, “se sprijină pe vrerea îngerilor și pe porunca sfinților”⁵.

Taina o înțelege Daniil, care-i dă trufașului împărat sfatul răscumpărării păcatelor sale, lucru prin care ar fi putut ocoli nemai-văzuta pedeapsă, ce atârna asupra-i. Iar Dumnezeu, Cel ce împlinește sfatul slugilor Sale⁶, i-a dat 12 luni, vreme la îndemână. Împăratul însă, nedeprins să asculte, n-a vrut de bunăvoie să-și ispășească păcatele, după calea milostivirii, de aceea l-a ajuns din urmă legea dreptății, a ispășirii fără de voie. N-a vrut să se îndrepte după minte, de aceea i s-a luat mintea și a fost izgonit dintre oameni, șapte ani păscând cu boii⁷.

Ca rânduit de Dumnezeu cu slujba de împărat al Babilonului, el nu trebuia să se semețească și să ceară poporului să i se închine lui, ispitire care e mai presus de putere, și a fost întinsă și asupra poporului evreu, pe care i-l dăduse Dumnezeu în robie, iar nu în rătăcire. Pe lângă asta, era un tiran înfricoșat, încât tocise umerii ostașilor săi și de osteneala zidirii mării cetăți a Tirului, toți cheliseră⁸.

¹ Iisus Navi 10, 14.
² Naum 1, 3.
³ Amos 3, 7.

⁴ 3 Regi 22, 19.
⁵ Daniil 4, 14.
⁶ Ibidem.

⁷ Daniil 4, 24, 26, 29.
⁸ Iezechiel 29, 18.

Era dator să se poarte ca o slugă a lui Dumnezeu și nu ca un tiran, făcând atâta tulburare în zidirea lui Dumnezeu. Urgia, pe care a dezlănțuit-o asupra-și, a stins fărădelegile sale, încât, după trecerea vremii de pedeapsă, și-a văzut rostul și atârănarea sa de Dumnezeu. Iată mărturia de înțelepciune a acestui tiran al istoriei vechi, dată de el însuși:

“Și după trecerea acestei vremi (cei șapte ani de nebulie), eu, Nabucodonosor, am ridicat ochii mei la Cer, și mintea îmi veni din nou, și am binecuvântat pe Cel Preaînalt și veșnic viu, și I-am adus laudă și preamărire. Căci puterea Lui este putere veșnică, iar Împărăția Lui peste vârste și vârste... Toate căile Lui sunt drepte, iar pe cei ce umblă mândri poate să-i smerească.”¹

*
* *
*

Cârmuirea neamurilor tot de sus se face. Este și o ispășire a neamurilor. Aceasta s-a destăinuit prima dată lui Avraam:

“Să știi bine, că urmașii tăi vor nemernici în pământ străin, unde vor fi robiți și apăsați patru sute de ani; Dar pe neamul acela, căruia vor robi, îl voi judeca Eu, și după aceea vor ieși să vină aicea cu avere mare. Ei însă se vor întoarce aici în al patrulea veac de oameni, căci nu s-a umplut încă măsura nelegiuirilor Amoreilor.”²

La plinirea vremii prezise, când evreii s-au întors din Egipt, alte taine din Cartea ispășirii vede Solomon, privind îndărătul timpului. Iată cum i-a judecat Dumnezeu pe egipteni:

Dintre cele 10 pedepse, cea mai grea a fost noaptea cea de trei zile, cu înfricoșările ei cumplite, “care veniseră peste ei din iad”³. Într-însa li se dezveleau păcatele lor ascunse. Ea era icoana

¹ Daniil 4, 31, 34.

² Geneză 15, 13-14, 16.

³ Înțelepciunea lui Solomon 17, 14.

întunericului ce avea să-i înghită pe urmă. Azvârliți încoace și încolo pe pământ și pe jumătate morți, ei dădeau pe față pricina pentru care mureau. Căci vedeniile ce-i îngroziseră le destăinuiseră lucrul, ca să nu moară în neștiință: pentru ce pătimesc atâta rău¹. Iată și sfârșitul judecății lui Dumnezeu cu ei: dezastrul militar al lui Faraon:

Înțelepciune 19:

1. O mânie neîndurată prigonește pe nelegiuiți până în sfârșit, fiindcă Dumnezeu știa de mai-nainte care va fi petrecerea lor.

2. Că adică egiptenii, după ce au lăsat pe Israil ca să plece și cu mare stăruință i-au zorit la drum, avea-vor păreri de rău și vor începe să-i urmărească.

3. Cu adevărat, când nu isprăviseră de jelit pe morții lor și plângeau încă la mormintele celor uciși, un alt gând nebunesc le-a venit și au început ca pe niște fugari să urmărească, pe aceia pe care îi zoriseră cu rugăminți, să plece de la ei.

4. La aceasta îi atrăgea pedeapsa de care erau vrednici, căci despre cele mai-nainte întâmplare ei nu mai aveau ținere de minte, ca să se împlinească și ceea ce mai lipsea din urgiile suferite de ei,

5. Așa încât poporul Tău să săvârșească necrezuta lui trecere prin mare, iar egiptenii să dea peste o moarte năprasnică.

În vreme ce miluia Dumnezeu pe unii, prăpădea pe alții, căci li se împlineau măsurile fărădelegilor. Iar ca cei miluiți să ia aminte, alte taine din Cartea ocârmuirii neamurilor se descoperă lui Moise, în vreme ce poporul se apropia de pământul făgăduinței. Dumnezeu îi înșiră lui Moise toate fărădelegile desfrânării, de care îi atrage luarea aminte să păzească poporul, iar la urmă adaugă:

¹ Înțelepciunea lui Solomon 18, 19.

Levitic 18:

24. Să nu vă întinați cu nimic din acestea, căci cu toate acestea s-au întinat păgânii, pe care Eu îi izgonesc dinaintea feței voastre,

25. Că s-a întinat pământul și am privit la nelegiuirile lor și a lepădat pământul pe cei ce trăiau pe el.

26. Iar voi să păziți toate poruncile Mele și toate legile Mele și să nu faceți nici una din ticăloșiile acestea, nici băștinașul, nici veneticul, care trăiește între voi,

27. Că toate urâciunile acestea le-au făcut oamenii pământului acestuia, care-i înaintea voastră, și s-a întinat pământul;

28. Ca nu cumva să vă lepede și pe voi pământul, când îl veți întina, cum a aruncat el de la sine pe popoarele care au fost înainte de voi.

Iată că pe locuitorii cu o viață strică, când îi sortește Dumnezeu pedepsirii, nu-i apără nici o graniță și nici o armă, dar pentru o viață curată îi apără Dumnezeu, cum nu-i apără nimic pe lume. Neamurile au un destin ascuns în Dumnezeu. Când își urmează destinul, au apărarea lui Dumnezeu, când îl trădează, să se gătească de pedeapsă.

Dar ei n-au ascultat, ci din neam în neam tot mai răi s-au făcut, încât iată cum tună glasul lui Osea:

Osea 4:

1. Ascultați cuvântul Domnului, voi feciori ai lui Israil, căci Domnul stă la judecată cu locuitorii pământului,

2. Căci nu mai este credință, nici iubire, nici cunoaștere de Dumnezeu în țară.

3. Toți jură strâmb, mint, ucid, fură și sunt desfrânați; săvârșesc fapte silnice, iar sângele vărsat curge peste sânge.

4. Pentru aceasta țara e în mare jale, iar cei ce-o locuiesc sunt fără vlagă.

Nărașiți cum erau cu păcatele, n-au ascultat; de aceea mai multă urgie și-au îngrădădit peste cap, adăugând a face rele, până când, prin Ieremia proorocul, Dumnezeu le dă de știre dărâmarea Ierusalimului și ducerea în robie. E interesant momentul acesta istoric, în care proorocul se luptă cu regele ca să-l înduplece să se predea fără rezistență, ca să scape cu viață, dar regele - în temeiul datoriei de rege - preferă să moară, dar să se predea, ba. Prevestirea aceasta, care era o urmare a viețuirii ticăloase a poporului și a regelui, o motivează Dumnezeu lui Ieremia, zicând: "Poate, auzind toate necazurile ce Mi-am pus în gând să le fac¹, vor asculta și se vor întoarce fiecare de la calea sa cea rea și atunci voi schimba strâmtorarea pe care vreau să le-o fac, pentru faptele lor cele rele"².

Pentru cuvântul acesta însă, erau să-l omoare pe Ieremia³. Căci cuvântul Domnului era de răs la ei⁴ și și-au bătut joc de trimișii lui Dumnezeu și n-au ținut seamă de cuvintele Lui, pe proorocii Lui i-au batjocorit, până ce mânia lui Dumnezeu s-a pogorât peste poporul Său, cât acesta n-a mai avut scăpare⁵.

În vremea aceea Ieremia se ruga:

"Mărturisim Doamne necredința noastră și fărădelegile părinților noștri, căci am păcătuit înaintea Ta. Nu ne lepăda pe noi, pentru numele Tău!"⁶

Primește însă răspunsul următor:

"Chiar Moise și Samuil de-ar sta înaintea Mea, tot nu M-ar îndupleca spre poporul acesta. Gonește-i de la fața Mea, să se ducă. Iar de-ți vor zice: «Unde să ne ducem?» să le răspunzi: Așa

¹ Ieremia 36, 3.

² Ieremia 26, 3.

³ Ieremia 26, 11.

⁴ Ieremia 6, 10.

⁵ 2 Paralipomena 36, 16.

⁶ Ieremia 14, 20.

zice Domnul: «Cel rânduit la moarte, să se ducă la moarte, cel pentru foamete, la foamete și cel pentru robie, la robie!»¹ Iar calea rugăciunii desăvârșit a închis-o², apoi a adus prăpădul.

“Căci El a adus pe regele Chaldeilor și acela le-a omorât pe tinerii lor cu sabia, în casa cea sfântă a lor... Apoi a dat foc Casei lui Dumnezeu, a dărâmat zidul Ierusalimului, toate cămările lui le-a ars cu foc și toate palatele cele mari le-a nimicit. Iar pe cei ce au scăpat de sabie i-a strămutat în Babilon”³, în robia celor 70 de ani.

La jalea aceasta se adăuga una și mai mare:

“Femei miloase, fiert-au cu mâinile lor copiii, care le-au slujit de hrană în vremea prăpădului”⁴.

De ce atâta urgie? se întreabă Ieremia. Și capătă răspunsul din rădăcini; un răspuns profund:

“Profeții tăi nu ți-au dat pe față fărâdelegea ta, ca să-ți schimbe calea ta!”⁵

E drept, că darea pe față a fărâdelegilor e cea mai primejdioasă predică, dar și singura care mai poate ceva. Toți fug de metoda aceasta. Chiar pentru câștigul lui Dumnezeu, nu vor să se primejduiască cu oamenii. N-au putere! Oare de ce? Iată de ce:

“În proorocii Ierusalimului văd grozăvie: aceștia fac desfrânare și umblă cu minciuni; ajută mâinile făcătorilor de rele, ca nimenea să nu se întoarcă de la necredința sa. De aceea așa zice Domnul Savaot (numele Mesiei în V. T.) despre prooroci: Iată îi voi hrăni cu pelin și le voi da să

¹ Ieremia 15, 1-2.

² Plângeri 3, 8.

³ 2 Paralipomena 36, 17-20.

⁴ Plângeri 4, 10.

⁵ Plângeri 2, 14.

bea apă cu fiere, căci de la proorocii Ierusalimului s-a lăsat necredința peste tot pământul.”¹

“Vai de părinții care pierd și împrăștie oile turmei Mele, zice Domnul!”²

*
* *
*

Oare de ce s-a ostenit Dumnezeu 1500 de ani cu ucigașii dreptilor, trimițându-le pe toți vestitorii Săi, în fiecare zi, dis-de-dimineață³, adică la o vreme când se mai putea înlătura osânda ce le atârna peste creștet și se mai putea abate urgia, care se pogora ca focul, peste fărâdelegile lor fără seamă?

CRINUL DE PE CRUCE

Era ascuns în neamul acesta un mare destin: Taina cea din veac ascunsă și de îngeri neștiută. Trebuia, era scris în istoria nevăzută, ca la plinirea vremii, să răsară între oameni crinul neamului omenesc: Sfânta Fecioară, Maica Domnului.

Trebuia re-crearea acestei zidiri, povârnită iremediabil spre plata păcatului, spre neîndurata moarte. Prin poporul iudeu era prevăzută era creștină, cea din urmă strădanie a lui Dumnezeu în persoană, cea din urmă dintre măsurile ce mai rămâneau. Singura rezolvare, care face viața neamurilor cu puțință, nu află între iudei, decât fapta cea mai ucigașă a lor, cea din curtea lui Pilat și de pe dealul Căpățânii.

Crinul Bunei Vestiri, pe care dragostea L-a coborât din Cer între oameni, iudeii Îl răstigniră pe cruce. Cu fapta aceasta ucigașă, ei ieșiră din destinul lor, pentru care ostenise Dumnezeu cu ei atâta amar de vreme, și-și băgară neamul sub roțile blestemului.

¹ Ieremia 23, 14-15.

² Ieremia 23, 1.

³ Ieremia 7, 25.

De aceea:

“Zile fără număr fiii lui Israil vor rămâne fără rege, fără căpetenie, fără jertfă, fără stâlp de aducere aminte, fără efod și fără terafimi. După aceea fiii lui Israil se vor întoarce la credință, iar la sfârșitul zilelor celor de pe urmă se vor apropia cu înfricoșare de Domnul și de bunătatea Lui.”¹

Până la plinirea vremii atârnă peste ei blestemul pe care și l-au cerut în curtea lui Pilat:

“Sângele Lui asupra noastră și asupra feciorilor noștri”².

De aceea sunt urâți de toate neamurile - că ăsta e ponosul blestemului, pe care singuri și l-au cerut peste urmași. Blestemul acesta îi zorește să ia în brațe pe toți antihriștii vremurilor, până la cel mai de pe urmă, pe care și-l vor pune rege. Le va sosi și vremea aceea mult dorită, dar chiar pentru ei ivirea antihriștilor e un destin blestemat. Când se vor convinge de aceasta, vor veni înfricoșați la credința creștină.

Deci până la capătul zilelor, când se vor întoarce și ei, moștenirea lor este a noastră, a noului Israil, a neamurilor creștine. Până atunci pentru ei, sângele lui Iisus e blestem și mânie. Pentru noi sângele lui Hristos, dimpotrivă, e izbăvirea de mânie³. Dovada celei mai mari iubiri de oameni - trecerea Mântuitorului pentru noi prin moarte - are putere de mântuire pentru cei ce-o primesc, și are față de osândă pentru cei ce nu vor s-o primească. Unii stau sub dar, alții sub sabie.

În toată lumea lui Dumnezeu, nu este altă predică mai puternică, decât a Sfântului răstignit de ură și Care-și iartă ucigașii. Asta dovedește ceva atotputernic și fără de sfârșit: desăvârșirea.

¹ Osea 3, 4-5.

² Matei 27, 25.

³ Romani 5, 9.

Ei n-au înțeles, că de aceea petrec acele “zile fără număr”, zile de foamete: “Nu foamete de pâine și nu sete de apă, ci de auzit cuvintele Domnului. Și ei se vor clătina de la o mare până la cealaltă și de la Miazănoapte la Răsărit, și vor cutreiera pământul, căutând cuvântul Domnului, dar nu-l vor afla.”¹

Asta-i foametea lor de mii de ani: Dumnezeu nu le mai vorbește!...

Toată tragedia acestui popor, ce se vrăjmășește de moarte cu Iisus Hristos, e o mare lecție a lui Dumnezeu pe care o arată neamurilor creștine până la sfârșitul zilelor. Istoria se va repeta cu oricare dintre neamurile care vor face ce-au făcut ei. Aceleași fapte aduc aceleași urmări, deci pricinuiesc aceeași istorie; pentru asta nu trebuie să fii prooroc deloc.

RĂSPUNZĂTORII

Faptul că din partea Sa Dumnezeu a făcut totul pentru om, până și jertfa Sa de pe cruce, dovedește că omul are un preț imens, necrezut de mare. Omul are dimensiunile intenției divine; centrul și sinteza creațiunii Sale: lumea văzută îmbinată cu lumea nevăzută.

Iată de ce suntem datori a viețui potrivit acestei intenții divine; adică să trăim deodată, și ca persoane văzute, și ca persoane nevăzute; căci omul are valoarea arătată de jertfa de pe cruce. Când omul trăiește în adevărata lui valoare, e subiect de istorie, pe când, dacă renunță la dimensiunile sale divine, ajunge obiect de istorie, în rând cu oricare dintre obiecte; nu mai poartă un nume, ci poartă un număr.

Deci, ce poate să însemneze coborârea omului la simpla valoare economică, decât o degradare a lui în rândul vitelor, care se vor sălbătăci întreolaltă și-și vor împinge conducătorii până la marginile nebuniei. Asta înseamnă treaba unuia, care ar încovoia crinii în gunoi, prețuind mai mult gunoiul, decât mirosul crinului.

¹ Amos 8, 11-12.

Pentru o alunecare a omului de la nume la număr, au să dea seama toți înzestrații lui Dumnezeu, cei cu daruri, cu răspunderi, cu măririi, cu puteri și cu tot felul de haruri.

Regele David, înzestrat deodată cu darul stăpânirii și cu darul proorociei, a căpătat o strașnică pedeapsă, numai fiindcă a îndrăznit să numere poporul¹. Darul proorociei i s-a luat o vreme, iar din popor i-au murit 70 de mii de oameni - și doar el greșise, nu poporul².

Deci înaintestătătorii și deținătorii puterii au să dea seama, chiar de venirea sabiei după dreptate, după cum ni se destăinuie aceasta prin Iezechiil, văzătorul tainelor.

Iezechiil 33:

1. Fost-a cuvântul Domnului către mine și mi-a zis:

2. "Fiul omului, rostește cuvânt către fiii poporului tău și le zi: de voi aduce sabie asupra unei țări și poporul țării aceleia va lua din mijlocul său un om și-l va pune străjer,

3. Și el, văzând sabia venind asupra țării, va trâmbița din trâmbiță și va prevesti poporului;

4. De va auzi cineva sunetul trâmbiței, dar nu se va păzi, când va veni sabia și-l va prinde, sângele aceluia va fi asupra capului său.

5. Pentru că a auzit glasul trâmbiței și nu s-a păzit, sângele lui asupra lui; iar cel ce se va păzi, își va mântui viața sa.

6. Dacă însă străjerul a văzut sabia venind și n-a sunat din trâmbiță, și poporul n-a fost prevestit, atunci când va veni sabia și va ridica viața cuiva, acela s-a răpit pentru păcatele lui, dar sângele lui îl voi cere din mâna străjerului.

7. Și pe tine, fiul omului, te-am pus Eu străjer casei lui Israil, și tu vei auzi cuvântul din gura Mea, și-i vei vesti din partea Mea.

¹ 2 Regi 24.

² 2 Regi 24, 17.

8. Când Eu voi zice păcătosului: «Păcătosule, vei muri!», și tu nu vei grăi nimic, ca să prevestești pe păcătos, ca să se abată de la calea lui, atunci păcătosul acela va muri pentru păcatele sale, iar sângele lui îl voi cere din mâna ta.

9. Iar dacă tu ai prevestit pe păcătos să se abată de la calea lui, și să se întoarcă de la ea și el nu s-a întors din calea lui, atunci el va muri pentru păcatele lui, iar tu ți-ai mântuit sufletul tău."¹

Slujba cea anevoioasă și plină de primejdii o au însă dreptii, când trebuie să dea pe față păcatele poporului.² "Prin știința lui, dreptul, sluga Mea, va îndrepta pe mulți."³ De aceea trebuie să fie deodată și stâlp de fier și zid de aramă⁴ și față de cremene⁵; și, pe deasupra tuturor, trebuie să fie păstorul cel bun, care-și pune viața pentru oile sale⁶.

Într-adevăr, slujba aceasta n-o poate face decât un lepădat de viață și un îndrăgostit de Dumnezeu. De aceea zice Petru, că și dreptul abia se mântuiește⁷, socotind greutatea sarcinii. Căci nimeni nu e drept fără vreun rost de la Dumnezeu, fără vreo treabă de făcut. Mântuirea dreptului e condiționată de împlinirea destinului său de la Dumnezeu, și e primejdioasă de cruțarea vieții proprii, când o face în dauna intenției divine.

Nici Dumnezeu n-a avut alt cuvânt mai tare decât jertfa. Jertfa e maxima apropiere a voinței și iubirii lui Dumnezeu de libertatea omului. Ea e hotarul de atingere între voința divină și libertatea omului. Iar în ucenicii Săi trimiși în fiecare veac de oameni, tot El e Cel ce-și repetă cuvântul, și aduce aminte prețul pe care-l are omul înaintea lui Dumnezeu. El, trăit din toată sinceritatea ființei, e singura cale care mai poate aduce pace între oameni și bună învoire; toate celelalte rezolvări alături de trăirea creștinismului grăbesc apoca-

¹ Iezechiil 3, 21.

² Plângeri 2, 14; Ieremia 14, 10; Isaia 58.

³ Isaia 53, 11.

⁴ Ieremia 1, 18.

⁵ Isaia 50, 7.

⁶ Ioan 10, 11.

⁷ 1 Petru 4, 18.

lipsul. Știința fără Dumnezeu și împotriva omului, s-a apucat să facă și nebunia ei cea mai de pe urmă: desfacerea și aprinderea stihilor.

2 Petru 3:

10. Ziua Domnului va veni ca un fur. Atunci cerurile pieri-vor cu vuiet mare; stihiiile, arzând se vor desface, și pământul și lucrurile de pe el vor arde de istov.

ICONOMUL NEDREPT

Deci rostul iconomilor e de-a întoarce marea turmă a oamenilor iarăși la Dumnezeu în "țara de obârșie"¹. Au însă și protivnici care zi și noapte, îi pârăsc înaintea lui Dumnezeu², precum că i-ar fi risipind avuțiile³. Căci de când protivnicul a fost aruncat pe pământ, se dă pe sine stăpân al pământului și al tuturor împărățiilor lumii. Nu se sfiește protivnicul nici de obrazul lui Hristos, ci-i zice: "Ție îți voi da toată puterea aceasta și strălucirea ei, căci mie îmi este dată și o dau cui vreau. Deci, dacă Tu te vei închina mie, toată ți-o dau Ție"⁴.

Se înțelege dar, că orice milostenie, orice binefacere, orice folosire a lumii după legea iubirii de oameni, e o pagubă, o mare daună în stăpânirea acestui înger nebun. Știi cum sunt nebunii: se dau pe sine de ceva mare și pretind să li se supună oamenii, se cred pe sine stăpâni și împărați, că așa cere boala lor; cu atât mai vârtos o cere Lucifer, începătorul nebuniei. Deci orice iubire, în păruta lui împărăție, e o risipire; și orice ură - după voia lui cea rea - o mare faptă bună. Dar împărăția fiind de drept a lui Dumnezeu, care este lumea întreagă, chivernisită de oameni cu ură, nu cu iubire, îngrămădește pe cheltuiitorii ei cu o mare datorie de plată lui Dumnezeu. Orice ascultare de Stăpânul adevărat al lumii e o daună în împărăția "stăpânului" nebun și orice ascultare de stăpânul nebun al pământului îngrămădește pe oameni sub povara unei datorii sau greșeli făcute lui Dumnezeu.

¹ Ieremia 22, 10.

² Apocalipsă 12, 10.

³ Luca 16, 1.

⁴ Luca 4, 6-7.

Deci, dacă de fapt și de drept, proprietatea și stăpânia lumii e a lui Dumnezeu, atunci omul e numai un fel de chiriaș, un fel de administrator și nicidecum proprietarul absolut al lumii. Că, de se va crede stăpân absolut al lumii, seamănă cu credința îngerului nebun. Pentru ca să înfrâneze pe om de la o cădere ca aceasta, Dumnezeu l-a numit iconom nedrept, pe de o parte, pe motivul că n-are proprietatea absolută, ci numai proprietatea relativă; iar pe de altă parte, ca să-l ferească de căderea în nebunia îngerului rău. Așadar, de îndată ce se dă pe sine proprietar absolut al lumii, se ciocnește cu Dumnezeu, îl tăgăduiește, îl înlătură, îl expropriează, și cu asta crede întocmai ca Lucifer. Nu-și dă seama bietul om că, primind ispita, va fi zdrobit sub dărâmurile propriei sale iubiri nebune. Când omul se lipește de făptură, de avuție, de slavă, acestea i se fac mamona, care însemnează bani sau bogății. Deci nu poți sluji și lui Dumnezeu și lui mamona. Cu toate acestea, Dumnezeu laudă pe iconomul pârât, care și-a făcut prieteni din mamona nedreptății, și-i făgăduiește că-l va primi în împărăție când o va isprăvi de risipit, după legea dumnezeiască a iubirii de oameni - se înțelege că e vorba de risipirea mamonei. De aci putem scoate înțelesul bogăției: nu sărăcia te mântuiește, nici bogăția nu te osândește; și, precum nici bogăția nu te mântuiește, așa nici sărăcia nu te osândește, ci precum ai sufletul, și față de bogăție și față de sărăcie.

Ești sărac și zorit cu gândul după avuție, iată că nu te mântuiește sărăcia. Ești bogat, dar desfăcut cu inima de bogăția ta, iată că nu te primejduiește bogăția ta. Faptul cum stai cu sufletul: și față de una și față de alta, de asta atârână mântuirea sau osânda ta.

Mamona nedreptății are un mare apărător: vițelul de aur, care împunge pe toți cei ce-ar încerca să o risipească la săracii lumii. Stăpânul vițelului face pâră la Dumnezeu asupra iconomilor nedrepti, care însă, risipind vițelul prin iubirea de oameni, s-au făcut mai înțelepți decât fiii luminii.¹

Bietul Dumnezeu, săracul, n-are unde să-și plece capul, că bogății și pana cea vicleană a cărturarilor² lumii acesteia l-au expropriat din dreptul de proprietate și autor al lumii. Cine știe, dacă

¹ Luca 16, 8.

² Ieremia 8, 8.

nu cumva I-a rămas totuși dreptul să se supere pe ei și să le măture toate gândurile cu mamona lor cu tot. Căci dreptul de proprietate derivă din atributul de autor, mai mult ca din actul de proprietate. Deci, când clatină Dumnezeu mamona (bogăția), e semn că n-a fost iconomisită bine de oameni, și le cere socoteală; a zis doar: "Fii celor săraci ca un tată!"¹ Deci, fiind în drepturile absolute peste valoarea economică, poate să-și pună iconomi pe cine vrea, chiar și pe cei ce-l tăgăduiesc. Cu această orânduire atotputernică, prin care Dumnezeu își lucrează voia Sa, întrebuițând chiar și pe vrăjmașii Săi, mai pălmuiește din când în când pe mărturisitorii Săi, ca să-i trezească din împietrirea inimii cu care țin Lazării la poartă.

*
* *
*

Părinții au zis că singura noastră avuție cu adevărat sunt păcatele. Căci, după ei, nu ești proprietarul decât al lucrului pe care l-ai făcut din nimic. Iar, împlinind condiția asta, din nimic Dumnezeu a făcut făptura, iar făptura a făcut păcatul.

Deci, de drept, omul nu e al lui însuși, nici al altui om, ci al lui Dumnezeu. Pe de altă parte păcatul, al cărui autor este, îl reclamă pentru el și i se ține de urmă, ca proprietate de drept - balast de accident - care poate duce pe om până la starea să se lepede de Dumnezeu și să-I stea împotriva, ca un creator al unei teribile noutăți - păcatul - fără să bage de seamă că printr-asta se întoarce, cu ispravă cu tot, sub amara tiranie a neantului, adică a haosului de tot felul și în toate privințele și poate că pentru totdeauna.

Asta-i noutatea grozavă, că omul a putut să facă ceea ce Dumnezeu nu poate, adică răul. Faptul că, după judecata tuturor, pe cei păcătoși îi închide în chinurile haosului veșnic, nu e o răzbunare din partea lui Dumnezeu, ci o consfințire a libertății și a deciziei viciate a omului, pentru ca acesta să fie împreună cu creația sa iubită - păcatul - în infinitul eternității.

Păcatul, această mamonă cu adevărat nedreaptă a omului, trebuie risipit; trebuie să cerem iertare de la Dumnezeu pentru atare agoniseală, precum și ajutorul ca s-o împrăștiem. Preoții sunt acei

¹ Înțelepciunea lui Isus Sirah 4, 10.

iconomi ai tainelor lui Dumnezeu, care scad pentru semenii lor, această mamonică agonisire, iertându-le din datorie. De aceea Lucifer ridică pâra mare asupra lor înaintea lui Dumnezeu, zi și noapte, și le răscoală împotriva toate urgiile împotrivirii.

"Ci ei l-au biruit prin sângele Mielului și prin
cuvântul mărturiei lor, și nu și-au iubit viața lor,
până la moarte."¹

De aceea, avea dreptate Sfântul Ioan Gură de Aur, zicând că: "Mai multe sunt furtunile care zbuciumă sufletul preotului, decât talazurile care bântuie marea"². Iconomii tainelor, slujitorii Sfintei Liturghii, sunt și ei în măsura iubirii, jertfă neîncetată, arsă în lumea aceasta, pentru mântuirea lumii.

¹ Apocalipsă 12, 11.

² Sf. Ioan Gură de Aur, *Despre Preoție*, Craiova, 1941, p. 61.

VII

ÎMPĂRĂȚIILE IUBIRII

O SORĂ A VIETII...

Nu suntem născuți de timp, ci de veșnicie. Așa se face, că avem într-o fărâmbă de țărână și celălalt tărâm. Deși trăim o vreme îmbrăcați de lumea aceasta, totuși ni se întâmplă clipe când fratele vis și sora moarte ne dau târcoale și ne despică făptura în două.

Avem clipe în care scăpăm de sub chingile celor patru dimensiuni ale lumii văzute și ne trezim deodată într-un alt mod de-a fi și pătrundem într-un alt mod de-a cunoaște.

Întâmplările următoare ne pot pune pe cale:

Povestea cineva, zicând: "Se făcea că eram un om sărac, cu nevastă și copii și n-aveam nici o avere. Lumea se-nrăise și nimeni nu mă ajuta; drept aceea, m-am gândit să mă fac și eu la fel și să merg să fur. Deci într-o noapte am plecat să fac isprava ce o plănuisem. Dar, nefiind un priceput în meserie, mi s-a întâmplat să fiu prins de paznici, care m-au legat și m-au băgat în temniță. După mai multă vreme m-au chemat la judecată pentru tâlhărie. M-au judecat și m-au osândit la moarte. Drept aceea, ducându-mă afară din cetate, legat fedeleș cu mâinile la spate, ne-am oprit într-o pădure, unde aveau să mă spânzure de-o cracă. Când îmi strânseseră ștreangul de grumaz, tresării de spaimă și mă trezii din vis. Eram learcă de sudoare, dar izbăvit de ștreang.

Ce se întâmplase ? Dormisem pe spate și din tavan, drept de deasupra mea, se dezlipise o bucată de tencuială care-mi căzuse tocmai pe grumaz și care mă trezise.

Așadar, eu trăisem o istorie întreagă, care cuprindea atâtea lucruri răsfirate pe așa de multe zile, adunate într-o clipă."

În hrisoavele unui bătrân din Sfântul Munte, se găsește întâmplarea următoare:

“Un slăbănog venise în Kapsala. Era bolnav de mai mulți ani de zile și-și pierduse răbdarea. Slăbise cu sufletul și, plângând, se ruga lui Dumnezeu să-i scurteze viața.

Un înger se arătă și-i zise bolnavului:

- Prea bine, frate, Domnul în milostivirea Sa nemărginită îți ascultă rugămintea: El scurtează viața ta pământească, dacă te învoiești, ca pentru un an de suferințe ce-ai mai avea de răbdat pe pământ - ca să te curățești printr-însele, ca aurul prin foc - să petreci trei ceasuri în muncile iadului. Păcatele tale cer curățirea ta prin suferințele propriului tău trup, ca tu să trăiești slăbănog încă un an de zile, căci pentru tine, ca și pentru toți credincioșii, nu este altă cale spre Cer, decât calea Crucii, care a fost arătată de Dumnezeu-Omul, Cel fără de păcat. Calea Crucii te face să suferi. Încearcă deci ce sunt suferințele veșnice, unde merg toți păcătoșii; dar tu nu vei suferi decât vreme de trei ceasuri, după care vei fi scăpat din munci, prin rugăciunile Bisericii.

Nenorocitul începu a cugeta:

- Încă un an de suferințe pe pământ e o vreme tare lungă! Mai bine rabd trei ceasuri suferințele de dincolo; și zise îngerului: mă învoiesc să merg în iad.

Îngerul îi luă sufletul și-l închise în temnițele iadului.

- După trei ceasuri voi veni să te caut, îi spuse îngerul, cu mângâietoare grăire.

După plecarea îngerului totul se întunecă, un întuneric de smoală, o strâmtoare cumplită, un vuiet sfâșietor de suspine ale sufletelor păcătoase, duhuri rele cu ochii de văpaie și cu urâciunea lor, îl împrejmuiau, și-i înghețau făptura, iar el nu se putea apăra cu nimic; toate acestea îl cuprinseseră ca niște gheare de groază și-l cufundară într-o spaimă nespūsă. Nu vedea nimic, deși suferința și plânsul strigau de pretutindeni. Ochii arzători ai demonilor luceau în întuneric și se vedeau deasupra umbrelor lor pocite, care se repezeau la dânsul, gata să-l sfârșame și să-l înghită într-o sorbitură de fiară.

Nenorocitul suflet începu a striga de spaimă, însă nu răspundea nimeni la strigătele sale, decât răsunetul hăului, prăpăstuit de dihanii.

Ceasurile i se făcură ani. Ba chiar i se păru că are sute de ani în muncile acelea, și îngerul tot nu mai venea. Așa-l încleștă deznădejdea că îngerul nu se va mai întoarce, și scrâșni deodată din dinți. Nu-l auzi nimeni, căci toți păcătoșii din temniță nu se ocupau decât de ei înșiși și de propria lor muncă; iar sălbaticii demoni luau în bătaie de joc suferințele lor.

Tocmai când scrâșni a doua oară, dulcea lumină a slavei îngeresti coborî deasupra chinuiților și cu zâmbet ceresc îl întrebă:

- Cum te afli, frate?

- N-aș fi crezut vreodată ca și îngerii să mintă! mormăi nenorocitul, cu glasul frânt de durere.

- Ce voiești să zici? întrebă îngerul cu liniștea de cer.

- Vreau să zic că mi-ai făgăduit să mă scoți de-aici după trei ceasuri și iată c-au trecut sute de ani de când mă chinuiesc aici!

- Ce zici tu? Sute de ani? zise îngerul, cu zâmbetul lin. Un ceas a trecut de când te-am părăsit și mai ai încă două de rămas aici.

- A trecut un ceas și mai am două! Oare-i cu puțință să nu fi trecut decât un ceas? Nu mai pot îndura chinurile acestea, nu mai am putere. De cumva e cu puțință și ar vrea Dumnezeu, rogu-te scoate-mă de-aici. Vreau mai bine a răbda pe pământ ani și sute de ani, ba chiar până la ziua de apoi, numai scapă-mă de-aici: fie-ți milă de mine.

Așa se sfârșea de durere bietul suflet, întinzându-și mâinile spre îngerul luminii, care îi răspunse:

- Dumnezeu, fiind Tatăl îndurării, s-a milostivit de tine și te scoate de-aici; dar tu, frate, să-ți aduci aminte când te-i întoarce pe pământ cât de mari sunt muncile de-aici, față de oricare dintre cele pământești și că-i mai bine să-ți îplinești pocania până ești în trup, decât după aceea.

Când îngerul isprăvi cuvântul, bietul slăbănog se trezi pe pământ, învăluit de soare, iar ceasul de alături arăta mai mult c-o oră...” Era fericit ca un izbăvit din iad.

*
* * *

Pozne de astea ne mai face sora moarte și cu alte prilejuri. Așa, de pildă, e îndeobște cunoscut faptul că cei ce cad năprasnic într-o primejdie de moarte, într-o clipă își văd toată viața lor trecută. Tot

conținutul memoriei se dezlănțuie ca un potop și se prăvălește peste strunga conștiinței pe care o înecă, și pe urmă uită totul: și-au pierdut conștiința...

Faptul acesta, al filmării vieții de ani de zile într-o clipă, firește, nu e de firea trupului, ci de firea sufletului.

Dacă îmbinarea sufletului cu trupul n-ar fi strunită din voia lui Dumnezeu, însușirile sufletului ar fi ca niște fulgere, care ar pârlă într-o clipă fărâma de țărână în care zăbovește suflarea lui Dumnezeu.

Suntem însă o suflare de iubire a lui Dumnezeu. Așa se face că, după trup, suntem un picur de rouă, față de un cosmos fără margini, care însă încapă tot în conștiința noastră.

Când sora moarte ne dezleagă de trup, ne face un mare bine, fără să știm și fără să vrem. Tot ce e rău în lumea asta: neștiință, neputință, întunericul, păcatul cu miile lui de gheare, prin moarte încetează. Răul e osândit la moarte, deci moartea ni-i un ajutor. Nu trupul este răul, dar prin moarte se omoară răul cu desăvârșire, de aceea la vreme trupul va învia din morți. În moarte-i învierea.

Deocamdată, moartea pentru suflet e o adevărată slobozire din temniță; iar pentru trup, încetarea răului ce dăinuia prin mecanismul nașterilor pătimase. Deci, când va fi învierea morților, trupurile vor dobândi acea mutație cosmică după care nu vor mai fi supuse, ca-n veacul de acum, îngrădirilor vremelnice.

Oamenii fug, cât pot mai mult, de fiorul cunoașterii - a unei cunoașteri de ei înșiși în relație cu Dumnezeu, în relație cu nemurirea sufletului, în relație cu binele și răul. Cu un cuvânt, fug până la moarte de orice cunoaștere existențială. Astfel, ceea ce nu cunosc ei, fiind stăpâniți de o lene biologică, li se pare că nu există de fapt și dorm vremea vieții pământești, pe urechea aceea.

Situația se schimbă brusc în momentul morții. Toate lucrurile pe care trebuiau să le cunoască în vremea vieții, dar au fugit de ele sau le-au tăgăduit, năpădesc peste ei cu o evidență de neînlăturat. În vremea vieții pământești cunoașterea rămâne la libertatea omului: dacă voia să cunoască, putea cunoaște; nu voia să cunoască, rămânea în necunoaștință. Îndată după moarte însă, libertatea aceasta se suspendă, și sufletul cunoaște fără să vrea, ceea ce s-a ferit să facă pe când era îmbrăcat în trup.

Cunoașterea are două momente mari: momentul morții, când sufletul se dezleagă de necunoaștință, și momentul învierii, când se dezleagă și trupul de necredință. Căci necredința își are obârșia mai mult din conviețuirea sufletului cu trupul. Or și el trebuie să întovărășească și cunoaștința și credința. Moartea dezleagă sufletul de trup și astfel sufletul ajunge la cunoaștința spiritualității și a nemuririi sale; învierea dezleagă trupul desăvârșit de moarte și de necredință. Moartea și învierea împlinesc, în privința conștiinței și a izbăvirii de rău, ceea ce nu pot împlini nici cele mai impresionante nevointe ale sfințeniei. Până ce nu trecem și prin porțile acestea, cunoaștința noastră e numai frântură.

VAMEȘII VĂZDUHULUI

Când a sunat ceasul ieșirii din lume, sufletul se retrage din trup și se adună înspre cap. De aceea, pentru cei ce au dus o viață duhovnicească intensă, li se înseninează fața cu o lumină neobișnuită. La mulți dintre sfinții nevoitori ai pustiei, în vremea ieșirii sufletului le străluceau fețele ca soarele. Sufletul e o făptură spirituală care nu are îngrădirea pe care o are trupul și nici nu-i stau în cale piedicile trupului. În vremea aceea o conștiință împăcată răsfrânge o față senină, pe când o conștiință tulburată răsfrânge o față îngrozită.

De aceea Înțeleptul dă sfatul:

1. "Adu-ți aminte de Ziditorul tău, în zilele tinereții tale, înainte ca să vină zilele de restriște...
5. ...fiindcă omul merge la locașul său de veci...
6. (Adu-ți aminte de Ziditorul tău) mai-nainte ca să se rupă funia de argint...
7. Și ca pulberea să se întoarcă în pământ, precum a fost, iar sufletul să se întoarcă la Dumnezeu, Care l-a dat."¹

¹ Ecclesiastul 12, 1,5,6,7.

Desfacerea sufletului de trup se face în vreme de trei zile pământești, începând de la momentul pe care-l numim noi moarte. Slujba înmormântării corespunde cu dezlegarea deplină a sufletului de trup.

Să urmărim, așadar, călătoria sufletului dezlegat de trup. La ieșirea din cortul pământesc, sufletul trece în lumea asemenea cu el, a fapturilor nevăzute, fie cu îngerii buni, dacă a fost bun, fie cu îngerii căzuți, dacă faptele lui au fost rele. De unde pe pământ erau ceasuri, zile și ani, dincolo e un veșnic "astăzi", o veșnicie luminoasă pentru sufletul care a dobândit sfințenia, sau o veșnicie întunecoasă, neagra veșnicie, pentru sufletul care a iubit stricăciunea.

Acum dă sufletul de datoria cunoașterii.

Dacă sufletul n-a ajuns, sau n-a vrut să ajungă pe pământ la desăvârșita cunoștință de sine însuși, el trebuie neapărat, ca ființă spirituală, să se cunoască dincolo de mormânt. Sufletul trebuie să-și dea seama de ceea ce și-a câștigat; trebuie să-și recunoască și să-și pronunțe judecata, înainte de a-l judeca Dumnezeu.

Pe pământ avea ajutorul Harului dumnezeiesc din Sfintele Taine, care-l ajuta să se cunoască și să-și judece purtarea. Dincolo nu se mai poate cunoaște pe sine însuși prin propria lui libertate, căci misiunea de-a descoperi sufletului starea sa de stricăciune o au îngerii căzuți. Demonii, stăpânii răului pe pământ, au să-i dea acum pe față toate faptele sale rele, pe care sufletul și le va recunoaște și se va teme cumplit. Prin recunoașterea aceasta va preveni judecata lui Dumnezeu, cea asupra sa. Deci toate greșelile mărturisite la duhovnic, cu inimă înfrântă și smerită și pentru care sufletul și-a făcut canonul, nu se mai află ca piedică în cale, la trecerea printre cumpliții vameși ai văzduhului, căci puterea lui Dumnezeu le-a șters pe acestea din cărțile lor. La această înfricoșată cercetare a sufletului stă de față și îngerul păzitor, care însoțește sufletul toată călătoria aceasta.

Vămile cunoștinței sunt pentru sufletele de mijloc, care mai văd fața lui Dumnezeu, chiar dacă vor fi osândite. Vrajmașii lui Dumnezeu, ateii, care se înnebunesc, zicând cu ură că nu este Dumnezeu, nu mai trec prin vămi, ei fiind cu totul fiii pierzării. Sufletul acestora îl trag din trup cu silă mare o droaie de diavoli și osânditul suflet n-are nici măcar mângâierea să vadă de departe fața îngerului păzitor, dacă necredinciosul acela era dintre cei botezați.

Precum nu se apropie îngerii buni de sufletul ce s-a dat pierzării, așa nu se apropie îngerii răi de sufletele sfinților care, într-o stare de contemplație, se suie la Dumnezeu ca un șuvoi de foc. Acum, sufletul se închină lui Dumnezeu, Tatălui său, nu prin credință, ci prin vedere. Cei curați cu inima vor vedea pe Dumnezeu - asta-i fericirea.

Cunoștința trebuie să fie deplină, pentru stadiul în care se află sufletul acum. De aceea e condus de înger să vadă Raiul, fericirea dreptilor, răsplata faptelor bune, dar mai ales e condus să-și vadă faptele sale bune pe care le-a făcut, sau pe care le-ar fi putut face, dar nu le-a făcut. Acum va pricepe sufletul ce înzestrare îi dăduse Tatăl, și ce putea să facă, iar din acestea, cât a făcut. Acum cunoaște care-i era măsura dată lui de Dumnezeu și cât a împlinit-o el.

Iar ca la a noua zi pământească (a șasea zi de la îngroparea trupului) sufletul se reîntoarce la Dumnezeu și I se închină. Pe pământ, Biserica face rugăciune a noua zi pentru cel ce s-a mutat. Cunoscuții și rudeniile de pe pământ, în obștea Bisericii fiind, ridică rugăciune către Dumnezeu și iubire către fratele lor, ca să fie rânduit în ceata dreptilor, cu îngerii buni.

De la aceasta, a doua închinare a sufletului, din porunca lui Dumnezeu, sufletul merge să vadă și iadul, suferințele păcătoșilor, scrâșnirea dinților, focul cel veșnic, întunericul cel mai de dinafară, unde e plângerea deznădejdiei ultime.

Dincolo nu e timp, ca la noi, ci veșnicia. Totuși călătoria asta a sufletului prin iad, ține ca la 30 de zile pământești. În vremea aceea sufletul cunoaște cu de-amănuntul plata păcatului, urmările relelor pe care le-a făcut el. Dacă s-a pocăit de ele, se va teme mai puțin; dacă nu se pocăise de ele și-l prinsese moartea într-însele, îngrozirea lui va fi cumplită. Acum își cunoaște "locul" după dreptate, în care are să se muncească și tremură de frică.

JUDECATA PARTICULARĂ A SUFLETULUI

După vederea iadului, sufletul se întoarce pentru a treia oară să se închine Domnului. Acum e lămurit. A văzut binele și răul. Acum nu

mai vorbește, ca pe pământ, că nu este Rai și Iad. Acum nu mai zice, ca hoțul fără minte: "Nu cred că este temniță!" Și fiindcă nu crezi, urmează că nu există? Dar dacă există, ce te faci? Dacă crezi că este iad și - să zicem, prin absurd, că nu este - n-ai pierdut nimic. Dar dacă este? Te-ai pierdut pe tine însuși, ai pierdut totul!

Iată de ce ne spun Părinții nouă pământenilor, că de aceea ne tânguim noi cu credința, fiindcă n-am văzut nici Raiul, nici Iadul. Parcă pricepem întrucâtva râvna propovăduirii lui Pavel Apostolul, care a fost răpit în Rai¹: cu asta avea evidența absolută a împărăției spiritului, de care era mai sigur decât de toată existența celor văzute²; acesta era zorul unei nemaiîntâlnite apostolii.

În împărăția nevăzută a duhurilor, la a patruzecia zi pământească, are loc o mare hotărâre asupra sufletului, care s-a lămurit în așa de scurtă vreme, cât nu se lămurise în zeci de ani de zile de viață pământească.

Biserica pe pământ se roagă lui Dumnezeu a treia oară, pentru sufletul care-și așteaptă judecata Împăratului lumii. Stăpânul vieții are în mână cheile morții și ale iadului³. Deci, dacă sufletul, în viața pământească, a fost ostaș bun al Împăratului Hristos, intră în obștea sfinților, a îngerilor buni, bucurându-se de toate ostenele și suferințele ce le-a îndurat bucuros pentru Hristos pe pământ. Dacă însă n-a trăit pentru Hristos, ci pentru sine și pentru toate amăgirile lumii acesteia, petrecerea lui va fi cu diavoli, în "locul" de muncă.

Deci judecata particulară, adică a fiecărui suflet îndeosebi, iese a patruzecia zi de la mutarea sufletului din cortul lui de lut. Hotărârea pe care o dă Dumnezeu asupra sufletului de-a petrece în Împărăția luminii, sau a se osândi în împărăția chinurilor, e o hotărâre provizorie, și ține până la judecata cea de obște, judecata de pe urmă. Aceea e definitivă și fără de sfârșit.

¹ 2 Corinteni 12, 3.

² Ibidem.

³ Apocalipsă 1, 18.

O DESCRIERE A IADULUI

Întâi o descriere teologică.

În Împărăția lui Dumnezeu nu intră nimic necurat. Deci ne putem închipui ce puțini sunt aceia care rămân în Împărăție, încă de la judecata particulară, pentru veșnicia nesfârșită.

Și toți ceilalți?

- Toți ceilalți, deși credincioși, dar dacă nu s-au curățit prin pocăință de păcatele lor, de mândria lor, de slava deșartă și celelalte, trec în lumea nevăzută, așa-zicând, în stare de boală, dar n-au pierdut puțința de-a ajunge odată și ei în obștea Bisericii lui Hristos.

Dar până atunci?

- Până atunci suferă în iad. Căci în iad sunt mai multe feluri de osândiți. Unii pentru vecii vecilor, alții până la judecata de pe urmă, când îi scoate Biserica luptătoare de pe pământ, prin rugăciune și milostenie.

Aici, în viața pământească, vrei să te pocăiești, poți să o faci. E o faptă a libertății voinței. Dincolo, nu mai e libertatea voinței. Cei ce în viața trupească au robit păcatului, cu voia erau robi încă de aici, și de aici și-au pierdut libertatea voinței. Deci în ce stare de libertate i-a surprins moartea, în aceea vor petrece, cât le va hotărî Dumnezeu.

Sufletul a plecat din viața aceasta cu îndemnare de pocăință? Îndemnarea aceasta i se socotește ca bună deși, pentru că n-a desăvârșit-o, are să petreacă în iad; dar în iad nu poate să continue pocăința - nemaivând libertatea voinței - ci suferința lui e socotită de Dumnezeu și cândva, odată, când Dumnezeu știe, e iertat și el. Pocăința nu și-o poate desăvârși sufletul în iad și pentru motivul că acolo nu mai lucrează Harul lui Dumnezeu. Deci, dacă cineva ar fi scos din iad, aceasta se datorește ostenei rudeniilor și rugăciunilor Bisericii luptătoare, pe care socotindu-le Dumnezeu ca pe-o faptă a iubirii de oameni, care trece dincolo de hotarele mormântului, va împlini cu ele ceea ce lipsea din pocăința sufletului osândit. Fără libertate și fără Har, nici o suferință nu plătește nimic, cu atât mai puțin suferința din iad. Suferința aceea, deși foarte mare, nu rodește nici o nădejde de pe urma ei. Dar libertatea, iubirea și Harul celor de pe pământ pot îndupleca pe Dumnezeu să scoată din muncă sufletul ce

n-a ajuns la sfințenie deplină. Căci, precum nimic necurat nu intră în Împărăția lui Dumnezeu, așa nimic bun, oricât de puțin ar fi, nu rămâne în iad pentru totdeauna, subînțelegându-se prin acest bun și rugăciunile Bisericii. Iubirea a coborât pe Dumnezeu în trup, iubirea a sfărâmat porțile iadului, iubirea "scoate din moarte și nu te lasă să te pogori în întuneric"¹. E vorba de-o iubire arătată prin fapte. De aceea zicem că iubirea n-are marginile omului, nici spațiul, nici timpul; nu piere niciodată, e puternică, încât străbate dincolo de mormânt și ajunge pe cel iubit; străpunge iadul care nu-i poate sta împotrivă și străbate cerul. Iubirea e însușirea lui Dumnezeu, prin care a creat lumea văzută și nevăzută, și toată făptura care-L cunoaște de Tată e străbătută de iubire. Dacă am stăruî cum trebuie în iubirea aceasta fără margini, s-ar răsfrânge și în noi obârșia noastră divină, chipul și asemănarea fiilor cu Tatăl, am avea și noi mulțime de însușiri dumnezeiești, prin Har nu prin natură, în primul rând n-am fi așa de mărginiți într-o mulțime de privințe.

Iată ce rost are îmbunătățirea celor vii, nu numai pentru folosul mântuirii lor personale, ci și pentru izbăvirea celor din închisoare, care au plecat din viața pământească cu pocăința începută dar neisprăvită.

Cu adevărat, iubirea e calea cea mai scurtă și mai presus de orice cale, spre desăvârșire²; printr-însa avem înlăuntrul nostru Împărăția Cerurilor.

*

Trupul trăiește, dacă e locuit de suflet; iar sufletul trăiește, dacă e locuit de Dumnezeu. Așadar, sunt oameni care au într-înșii suflete vii, și sunt oameni care au suflete moarte³. Moartea trupului este despărțirea sa de suflet; iar moartea sufletului e despărțirea lui de Dumnezeu. Astfel, un trup viu poate fi locuit de un suflet viu sau de un suflet mort.

Starea sufletului dincolo de mormânt este continuarea stării sale pământești, fie de viață, fie de moarte. Cel ce a înviat în sufletul său cunoștința și iubirea lui Dumnezeu, câtă vreme era pe pământ, acela a înviat pentru veșnicie; iar cel ce a omorât acestea în sufletul său și

¹ Tobit 4, 10.

² 1 Corinteni 12, 31.

³ Apocalipsă 3, 1.

moartea l-a prins în acestea, acela a murit pentru veșnicie. Acela a omorât Împărăția lui Dumnezeu dinlăuntrul său și a înlocuit-o cu împărăția chinurilor veșnice, în care a intrat încă din viața pământească.

Trupul nu are o consistență sau temei în sine însuși, ci dăinuiește în temeiul sufletului, al acestei făpturi spirituale, nemuritoare, de obârșie divină. Iar ceea ce dă sufletului pecetea de ființă spirituală e funcțiunea conștiinței, a acelei cunoștințe de sine însuși, în relație cu Dumnezeu, Tatăl său, și cu toate câte decurg din rudenia aceasta¹. Acestei ființe spirituale i s-a dat trupul ca o unealtă, nu ca un tovarăș. Iar dacă un om oarecare nu ascultă de conștiință, ci de animalitate, se întâmplă că glasul conștiinței tot mai slab se aude, mintea tot mai mult se întunecă, și așa, faptele trupului pun pecetea lor întunecoasă pe suflet. Sufletul, cu negrija lui, se face el o unealtă a trupului.

Sufletul, amăgit de conviețuirea cu animalitatea trupului, are să poarte chinurile răsturnării rolurilor de îndată după despărțirea sa din robia uneltei sale.

Într-un cuvânt de mai-nainte s-a văzut că orice faptă trupească a fost mai întâi o faptă sufletească. O cădere în desfrâu e mai întâi o cădere în spirit. În spirit e înclinarea și căderea. Iar aceasta e de la conviețuirea cu trupul în care s-a retras ispititorul și-l muncește cu poftă. Dar ispititorul nu poate face nimic fără consimțirea spiritului. Această consimțire însă înnegrește sau spurcă fața sufletului; îl face din ce în ce mai mânjit de poftele împotriva firii. Iar cu trecerea vremii, trupul slăbește și se satură de poftă, pe când sufletul, fiind nemuritor, năvăindu-se cu ele, caută să le împlinească, chiar dacă trupul nu mai e în stare să le facă. Sunt patimi trupești care înrăuresc sufletul și sunt patimi sufletești care se răsfrâng asupra trupului. Slava deșartă, mândria, orgoliul, viclenia, părerea de sine și altele asemenea, se văd de departe în ținuta dinafară a trupului. Această spurcare a obrazului, sufletul are să o plătească de pe urma consimțirii cu patimile iscate de vrăjmaș contra firii, printr-un chin de nedescris. Totuși încerc.

Deci, în cazul când trupul și-a robit stăpânul, când petele animalității s-au întipărit pe făptura nemuritoare a sufletului, când sufletul s-a aprins de dorințele trupului, aceste poftă, toate, însoțesc

¹ Fapte 17, 29.

sufletul, și-l aprind mereu, zorindu-l să le împlinească în faptă, chiar dacă nu mai are unealta trupească, precum o avea în viața pământească. Sufletul, în viața pământească, nu avea o corvoadă așa grea de purtat cu poftele, pentru că ele, împlinite cu trupul, îi dădeau sufletului iluzia stingerii lor și deci, mulțumirea odihnei. Dar de îndată după încetarea trupului, poftele, stropii aceștia de noroi improșcați din trup pe suflet, stârnesc în sufletul desfăcut de trup, o văpaie de poftă, care-l muncesc cel puțin tot atâta, cât l-ar chinui setea până la moarte, pe unul care ar trece Sahara și n-ar găsi apă.

Sufletul, izgonit din trup de moartea acestuia, are să se chinuiască în felul fiecărei patimi, care l-a ros în viața pământească.

Orice întoarcere a voinței, deci orice faptă, dincolo e cu neputință. Deci ușor putem pricepe că fiecare patimă pe care a iubit-o sufletul, nemaivând cum să se împlinească, se stârnește mereu, crește mereu și-l chinuiește pe clipă ce trece cu o tot mai aprinsă văpaie. Sufletul, deși chinuit de zădărnicia văpăii, nu mai are libertatea voinței de-a scăpa de muncirea aceasta, cum o avea pe pământ. Dacă n-a vrut să scape de poftă câtă vreme putea s-o facă, acum, trecând vremea, a ajuns să nu mai poată voi una ca aceea, ci culege silit roadele amare ale robiei cu voia. Chinuirea poftelor ce cresc - și, pe măsură ce cresc, măresc chinuirea - nu are nici o izbăvire, de vreme ce sufletul e nemuritor și nu se poate ucide pe sine, ca să nu mai simtă văpaia care-l arde cu o iuțime din ce în ce mai mare. Un iubitor de argint, un lacom de avere, un lacom de mâncare, un bețiv, un desfrânat, nu scapă de tirania poftelor sale, ci acestea îl chinuiesc fără de sfârșit și se măresc pe măsură ce nu pot fi satisfăcute - lipsind trupul, iar conștiința îi strigă mereu osânda lui Dumnezeu și zădărnicia suferinței sale. Invidiosul, trufașul, iubitorul de sine, sunt roși de ură asupra oamenilor, asupra sufletelor pe care nu le cunosc și asupra lui Dumnezeu. Ura crește mereu și le macină mintea, zvârlindu-i într-o nebunie furioasă, dar desăvârșită neputincioasă. Iar chinul cel mai mare tocmai acesta este, că răutatea se vede pe sine mărindu-se în deșert și zvârcolindu-se, în neputința de-a mai face ceva. Toată isprava acestor patimi e muncirea neîncetată, până la nebunia absolută a sufletului. Sufletul arde ca într-o mare de foc. Conștiința îi vestește neîncetat pedeapsa lui Dumnezeu, îi arată sufletele dreptilor în Rai - ceea ce îi

mărește suferințele - dar nu vede pe cei ce se muncesc ca și el în văpaia aceluiași poftă; vede însă chipurile feroase ale demonilor, care întetesc văpaia care-i arde.

Precum în viața pământească, lucra Harul asupra celor ce se sfințeau și sporea în ei iubirea, iar la dezlegarea lor din trup, rămânând în Împărăția Harului, acesta sporește, desăvârșind în ei iubirea; așa prin contrast, în starea de iad a conștiinței, în împărăția fără de Har, lucrează demonii asupra sufletelor chinuite și sporesc în ele ura. Ura aceasta care nu poate face nimic, zvârcolirea neputinței furioase, ura demonilor care chinuiesc sufletele și văd că nu isprăvesc nimic, ura aceasta arde, ura aceasta infernală e focul nestins, care nu luminează nimic. Sufletele acelea, care s-au amăgit de poftele lumii, de slava deșartă și de trufia vieții¹, înșelate de iubirea de sine care le-a povăruit la toate poftele, iată-le înecându-se în ura care le arde și care s-a întărit peste ele ca o mare împărăție a răului. În această împărăție infernală i-a dus iubirea de sine, primul pui al diavolului și tată a toată amăgirea.

Într-o așa împărăție au să sufere toți cei ce n-au scos cu desăvârșire iubirea de sine din lăuntrul lor, ci au mângâiat-o cu toate plăcerile, și i-a surprins moartea încă neînțelepțiți la minte și necurățiți la inimă. Au plecat cu nădejde, le rămâne nădejdea. Și dacă se va afla cineva dintre rudeni sau urmași, ca să împlinească pentru ei faptele iubirii, cu acestea acopăr mulțime de păcate și-i scot din moarte². Iar dacă Dumnezeu nu pune nimănui în gând să împlinească mila și pocăința pentru ei, e semnul că nu are planul să-i scoată din muncă.

*

Pentru cei ce vor fi scoși din muncă se roagă și Biserica luptătoare de pe pământ și mijlocește către Dumnezeu și Biserica biruitoare din Ceruri. Obștea Sfinților în frunte cu Maica Domnului mijlocește cu mare osârdie luminarea noastră a pământenilor, că mult mai ușoară ne este nouă izbăvirea de munci până ce suntem în viața pământească, decât după moarte când vom fi lepădați de la nunta Fiului de Împărat, legați de mâini și de picioare³, adică fără libertatea voinței de-a ne mai

¹ 1 Ioan 2, 16.

² Tobit 4, 10.

³ Matei 22, 13.

putea schimba și fără puțința de-a mai lucra ceva pentru pocăința noastră, de vreme ce puterile sufletului sunt legate.

Până la judecata din urmă - cum zice Sfântul Nichita - "lumea de sus fiind încă nedesăvârșită, așteaptă plinirea, așteaptă întoarcerea celor dintâi născuți ai lui Israil, care văd pe Dumnezeu. Căci lumea de sus se desăvârșește împlinindu-se prin cei ce aleargă spre cunoștința lui Dumnezeu. Și, odată desăvârșită, hotărăște sfârșiturile lumii de jos, a credincioșilor și a necredincioșilor."¹

SEMNUL LUI IONA

Cel ce S-a străduit mai mult pe pământ cu luminarea oamenilor în cunoștința de Dumnezeu și de cele viitoare, a fost însuși Fiul lui Dumnezeu. Boierii și mazureții lui Israil, mușcați de vipera răutății, clocoteau de ură și-și astupau urechile și-și rupeau hainele de pe ei, ori de câte ori Iisus Se afirma pe Sine a fi mai înainte de Avraam și mai înainte de a fi lumea. Cuprinși de ură împotriva lui Iisus, că le strică stăpânirea despotică asupra poporului pe care-l ocărau din vârful mândriei, se închideau în nebunia necredinței, care nu mai primește nici o învățătură despre viața veșnică. Drept aceea se luau la vrajbă cu Mântuitorul, încât nici un semn al dumnezeirii Sale nu răzbea la inima lor înrăită, și totuși cereau semn.

Mântuitorul făcea ochi unde nu erau din naștere, învia pe Lazăr, și iudeii voiau să-i omoare pe amândoi, tocmai ca să nu rămână semn. Pe acești iudei necredincioși și pe toți urmașii lor, de atunci și până astăzi, Mântuitorul n-a putut să-i vindece, fiindcă orice boală sufletească are leac și iertare, numai păcatul împotrivirii față de adevărul propovăduit, arătat și dovedit, nu are nici îndreptare, nici iertare. Neîntrerupt au stat împotriva Fiului lui Dumnezeu, cerând un semn, ca prin el să fie constrânși să creadă. Dar ei nu voiau să creadă, ci doar ispiteau pe Dumnezeu, de aceea Iisus le răspunde cuvintele acestea:

¹ Sf. Nichita Stănilă, *Despre cunoștință, despre iubire și despre desăvârșirea vieții, Filocalia*, București, 1977, vol. 6, p. 352.

"Neam viclean și desfrânat, cere semn, dar nu i se va da decât semnul lui Iona proorocul. Că precum a fost Iona în pântecul chitului trei zile și trei nopți, așa va fi și Fiul Omului în inima pământului, trei zile și trei nopți."¹

Dar necredincioșii de atunci și din toate vremile nu se dau bătuți nici de semnul lui Iona. Iar semnul lui Iona e minunea Învierii Domnului, cheazășie și a învierii noastre și temelia creștinismului.

Dar, să lărgim puțin "semnul lui Iona":

Dumnezeu slăvitul, în nemărginita-I cunoștință, prin care știe toate mai înainte de a fi lumea, știe că răutatea necredinței nu va fi învinsă decât atunci când fiecare dintre oameni va trece el însuși prin semnul lui Iona. Și vor trece nu numai trei zile și trei nopți, ci toate zilele și anii ce vor fi până la semnul ce-i va birui, care este: învierea morților.

"Iată Eu voi deschide mormintele voastre și vă voi scoate pe voi, poporul Meu, din mormintele voastre și voi pune în voi Duhul Meu și veți învia, numai astfel veți cunoaște, că Eu sunt Domnul, Cel ce am zis și am făcut acestea."²

Minunea aceasta dumnezeiască va fi deodată cu a doua venire a Mântuitorului, - după Sfinții Părinți tot într-o zi de Duminică, precum a fost și Învierea Domnului. Mirele vine la miezul nopții, adică pe neașteptate, când nimeni nu se mai gândește tocmai la învierea morților și la a doua venire în slavă a Mântuitorului. Va fi într-o vreme de adâncă noapte a minții oamenilor.

"În cele din urmă vremi ale împărăției, când cei căzuți de la credință vor fi fără număr..."³

Iată semnul lui Iona, prin care au să treacă toți oamenii din toate vremile și locurile, când spaima va fi mare, încât mulți ar vrea să

¹ Matei 12, 39-40.

² Iezechiel 37, 12-14.

³ Daniil 8, 23.

moară, dar nu mai pot, - tânguirea e degeaba; și așa vor fi trași din iad și de prin morminte, la darea de seamă în ziua-nfricoșată a judecății din urmă.

Înțelepciune 4:

20. Veni-vor înspăimântați de știința păcatelor lor, și fărădelegile lor îi vor muștra pe față.

Înțelepciune 5:

1. Atunci cel drept va sta cu multă îndrăzneală înaintea celor ce l-au prigonit și au disprețuit prețul ostinelilor lui.

2. Iar ei, văzându-l, se vor tulbura cu cumplită frică și se vor minuna de minunea mântuirii dreptului.

3. Ei vor zice, căindu-se în inima lor și gemând întru strâmtoarea duhului lor: acesta este pe care-l aveam altă dată de batjocură și tobă de ocări.

4. Nebunii de noi ! Am socotit viața lui o căpială și moartea lui o ticăloșie.

5. Și iată, cum a fost socotit printre fiii lui Dumnezeu, și partea lui între sfinți.

6. Așadar noi am rătăcit de la calea adevărului și lumina dreptății n-a strălucit pentru noi și nouă soarele nu ne-a răsărit.

7. Ne-am săturat de cărările fărădelegii și ale pierzării, am străbătut pustietăți neumbrate, iar calea Domnului n-am cunoscut-o.

8. Ce folos ne-a adus trufia ? La ce ne-a slujit bogăția și toată fala ei ?

9. Toate acestea au trecut ca umbra și ca o veste, ce se duce pe aci încolo.

13. Tot așa și noi ne-am născut și am isprăvit cu viața și nu putem să arătăm nici un semn de faptă bună, ci întru răutatea noastră ne-am risipit.

În ziua aceea nu mai încapă târguială între credință și necredință, atunci văd toți, - nu mai trebuie să creadă. Atunci, dar cu desăvârșire târziu, sufletul, primindu-și trupul pentru totdeauna, își va desăvârși cunoștința pe care n-a vrut s-o primească până ce era în viața pământească.

MĂRIMEA RĂSPUNDERII

În ziua acelei înfricoșate cunoștințe cu Dumnezeu va fi o vedere minunată: toate faptele fiecăruia, pe care le-a făcut într-un ascuns, acum sunt date pe față și le vede nu numai cel ce le-a făcut, ci toți oamenii, dimpreună cu îngerii, văd deodată întreolaltă toate faptele lor și ale tuturor. Mai mult decât atât: oamenii au să vadă și toate urmările faptelor lor, în urmașii și în înaintașii lor. Au să vadă pe Cuvântul lui Dumnezeu, pe care trebuiau să-L primească și să-L asculte, ca să nu pricinuiască osândă peste așa mulțime de oameni.

Cuvântul lui Dumnezeu îi va judeca pe ei după faptele lor. Vor vedea toate vorbele ce au spus cât au trăit în lume, și-și vor vedea și gândurile și cărțile ce au scris, dimpreună cu toate urmările lor peste oameni. Părinții își vor vedea faptele în copiii lor; toate se vor descoperi în ziua aceea.

Iată de ce o judecată dreaptă și veșnică nu se face decât chemându-se toți martorii, toți oamenii, din toate vremile, să-și vadă toate faptele și să-și cunoască toate urmările lor și pe dreptate să-și ia plata veșnică. Atunci mateloții lui Columb vor vedea turma de nebuni, pentru care au să dea seama, că le-au adus cu fapta lor germenul nebuniei. Luther se va vedea pricinuitorul puzderiei de secte, iar înșelații lui se vor apăra și ei de urgia judecății, zicând: "Doamne, Doamne, au nu în numele Tău am profețit și în numele Tău am scos demoni și în numele Tău multe minuni am făcut ?" Dar capătă răspunsul: "Niciodată nu v-am cunoscut pe voi. Duceți-vă de la Mine, cei ce lucrați fărădelegea !" ¹ Și vor merge cu lucrătorii fărădelegii toți cei ce-au ascultat de ei. Și așa mai departe, fiecare va vedea și va

¹ Matei 7, 22-23.

culege roadele, nebănuite de mari, ale faptelor sale, fie bune, fie rele. Căci viața pământească era vremea semănatului, iar viața viitoare, vremea secerișului.

LEGILE JUDECĂȚII

Ziua judecății omului e totodată și ziua nașterii din nou a lumii¹, când va fi cer nou și pământ nou, căci acestea care sunt, de istov vor arde². Deodată cu această minune a înnoirii cosmosului prin foc, omul e înnoit prin focul judecății. Astfel pe pământ sunt adeseori puzderii de legi omenești; la judecata lui Dumnezeu sunt numai două: legea iubirii de Dumnezeu și legea iubirii de oameni, în care se cuprinde toată Scriptura. În loc de dosare, sunt cărțile morții și Cartea Vieții, în care-s scrise toate faptele oamenilor.

În ziua judecății se împlinește desăvârșit cuvântul, care zice: "Mila și adevărul merg înaintea Ta"³, căci atunci oamenii vor fi întrebați despre: 1. faptele iubirii și 2. mărturisirea dreptei credințe, după cuvântul:

"Cine se va rușina de Mine și de cuvintele Mele în neamul acesta desfrânat și păcătos, și Fiul Omului se va rușina de el când va veni întru mărirea Tatălui Său, cu sfinții îngeri"⁴.

Mila și adevărul, iubirea și curajul mărturisirii lui Dumnezeu, iar pe de altă parte, ura și minciuna, acestea îi despart pe oameni în două, în buni și răi, precum desparte păstorul oile de capre; oile de-a dreapta și caprele de-a stânga.

Iubirea lui Dumnezeu nici la judecată nu uită pe săracii pe care i-a iubit, numindu-Se în locul lor și binecuvântând pe cei ce au avut milă:

¹ Matei 19, 28.

² 2 Petru 3, 13.

³ Psalm 88, 15.

⁴ Marcu 8, 38.

"Flămând am fost și Mi-ați dat să mănânc, însetat am fost și Mi-ați dat să beau, străin am fost și M-ați primit, gol, bolnav și în temniță am fost și ați venit la Mine, - că întrucât ați făcut acestea săracilor, fraților Mei mai mici, Mie Mi-ați făcut. Veniți, binecuvântații Tatălui Meu, de moșteniți Împărăția, cea gătită vouă de la întemeierea lumii."

Faptele iubirii de oameni i-au adus pe aceștia în Împărăția iubirii lui Dumnezeu.

Iar celor de la stânga, pentru faptele iubirii de sine, care calcă peste oameni și nesocotește pe Dumnezeu, le va spune osânda:

"Duceți-vă de la Mine, blestemaților, în focul cel veșnic, gătit diavolului și îngerilor lui".

Pentru că:

"Flămând am fost și nu Mi-ați dat să mănânc; însetat, și nu Mi-ați dat să beau; străin, și nu M-ați primit, gol, bolnav și în temniță am fost și n-ați venit la Mine".

Și se vor apăra aceștia zicând:

"Doamne când Te-am văzut flămând, sau însetat, sau străin, sau gol, sau bolnav, sau în închisoare și nu ți-am slujit Ție?"

"Întrucât nu ați făcut acestea săracilor, fraților Mei mai mici, pe care pururea i-ați avut între voi, nici Mie nu Mi-ați făcut!"¹

¹ Matei 25, 31-40.

LUCIFER ȘI ANTIHRIST

Dar, între cei de-a stânga va mai fi de față încă cineva: Lucifer, sau Satana, cu îngerii săi. Cel din urmă va fi judecat și Satana¹, șarpele cel mare care a amăgit atâta lume. El, Lucifer, care a fost odată înger, va fi judecat de sfinți², adică de creștini. Căci sfinții, sub povară de trup fiind, au dobândit sfințenia, pe câtă vreme el, duh fiind, a pierdut-o, pierzând cu dânsul și puhoiaie de oameni.

Dar Lucifer, în nebunia răzvrătirii, vrând să se facă mai presus de Dumnezeu, nici în ziua judecății nu se va supune cu una cu două, căci trufia nu are îndreptare niciodată, ci se va apăra:

- Ce vrei, Dumnezeule, asupra mea? Nu vezi că-s mai presus de Tine? Că mai mulți sunt cei ce mi-au slujit mie, decât Ție?

"Satană, Satană, (Fiica Babilonului) dornică de pustiire,"... cu dor aștept ziua înfricoșatei judecăți să văd răsplătindu-ți Atotputernicul Dumnezeu, "după fapta care ne-ai făcut tu nouă."³

Căci atunci Mântuitorul nostru, Dreptul Judecător, cu suflarea gurii Sale, îi va prăvăli pe toți: iadul, moartea, diavolii, pe Antihrist și pe dumnezeul nebun și pe toți cei nescriși în Cartea Vieții îi va cufunda în marea cea de foc, în moartea cea de-a doua⁴. Așa începe Gheena de conștiințe chinuite și de trupuri arse de un foc întunecos și fără de sfârșit, foc ce se deosebește de cel cunoscut de noi, precum se deosebește focul zugrăvit de pictori de focul adevărat.

Dumnezeu taie para focului în două; cu puterea arzătoare, dar neluminoasă, arde păcătoșii, iar cu puterea luminoasă, dar nearzătoare, strălucește pe sfinți. Așa că pe unii îi luminează nearzându-i, ca un Soare neapus în vecii vecilor; iar pe alții îi arde neluminându-i, întunecați și la întuneric, în vecii vecilor...

Și dăinuiește Gheena ca mărturie veșnică, pentru toată zidirea Sfântului Dumnezeu, ca să nu mai cadă nimeni ispitit de noutatea păcatului, care, desăvârșindu-și răutatea, a dărâmat atâta zidire.

¹ 2 Petru 2, 4.

² 1 Corinteni 6, 2.

³ Psalm 136, 8.

⁴ Apocalipsă 20, 11-15.

PENTRU O GREȘEALĂ VREMELNICĂ, O PEDEAPSĂ VEȘNICĂ?

Întrebarea aceasta zvâcnește aproape în toate mințile. Într-adevăr, pentru că n-ai fost milostiv cu săracii, frații mai mici ai lui Dumnezeu, pentru că nu le-ai dat să mănânce, nu i-ai îmbrăcat, nu i-ai primit când erau străini, nu i-ai cercetat când erau în temniță, numai pentru atâta vină, făcută într-o viață scurtă, se poate ca Dumnezeu să te dea focului și diavolilor să te muncească în vecii vecilor?

Ce taină ar putea răspunde și la întrebarea aceasta?

Totuși este răspuns:

Cel flămând și însetat, gol, străin și bolnav și, peste toate acestea, în temniță, în înțelesul tainic, nu mai sunt săracii, ci Mântuitorul Iisus Hristos Însuși, pe Care îl avem în noi, în fiecare, de la Botez.

Dacă în vremea vieții, în vremea minții depline nu ne întoarcem de la cele dinafară și vremelnice la cele dinlăuntru și veșnice, la fapta noastră cea născută de la Dumnezeu, la Hristos Cel ce petrece în adâncul profund, dar apropiat al fiecărui om; dacă nu vom căuta darul nașterii noastre celei din Duhul Sfânt, atunci Hristos Iisus se află în noi: flămând și însetat, gol, străin și bolnav de durerea întunecării noastre, și pe deasupra, într-o temniță în care mișună viermii patimilor și șerpii răutăților.

"Se poate să nu cunoașteți că Hristos Iisus este în voi? Afară numai dacă nu sunteți creștini netrebniți"¹, zice Sf. Pavel, asprindu-se către Corinteni.

Iată se face lumină...

Adică noi, fiecare din noi, ori știm, ori nu știm, ori credem, ori nu credem, purtăm pe Hristos Iisus și pe Duhul cel Sfânt în temelia fapturii noastre celei duhovnicești. Hristos Iisus cel cu Cruce, este așadar piatra unghiulară, temelia zidirii noastre celei duhovnicești. Aceasta e adevărat pentru toți cei botezați. Când însă, "din înmulțirea

¹ 2 Corinteni 13, 5.

fărădelegii, dragostea de Dumnezeu a multora se va răci”¹, când “grija acestei lumi și înșelăciunea avuției (materialismul), înăbușă cuvântul lui Dumnezeu și-l face neroditor”², atunci credința se va stinge, și atunci se vor arăta cei nebotezați care nu vor mai avea de temelie pe Hristos și nici temelia în Hristos. Pricepem de aici, că în aceeași situație a nebotezaților sunt și toți sectarii care se leapădă de primul și singurul Botez, de vreme ce: “Este un Domn, o credință și un Botez”³. Deci botezul al doilea e lepădarea de primul și singurul Botez. Vai de zilele și veșnicia lor. Iată prin urmare un răspuns descoperit.

Acum știm pe Cel ce flămânzește și însetează după noi, acum știm pe Cine ținem în temniță pe viață, dacă nu cumva ne-am lepădat de El cu voia noastră, sau cu înșelăciunea diavolului, și așa Îl răstignim zi și noapte, cât trăim.

Sfântul Pavel ne învață:

“Nimeni nu poate pune altă temelie, decât cea odată pusă, care este Iisus Hristos. Iar pe această temelie, care ce zidește: aur, argint, pietre scumpe, lemne, fân sau trestie: lucrul fiecăruia se va face cunoscut; îl va da pe față ziua Domnului. Pentru că această zi se descoperă prin foc, și ce fel este lucrul fiecăruia: focul însuși va cerca-o. Dacă lucrul lui, pe care l-a clădit, va rămâne, plată va lua; dacă lucrul lui va arde, va fi păgubaș de plată, dar el se va mântui, însă așa, ca prin foc.”⁴

E limpede. Față de Hristos Iisus din noi și de Duhul Său cel Sfânt, temelia și viața noastră cea după Dumnezeu, putem avea în vremea vieții noastre pământești una din cele două atitudini: fie trădarea lui Iuda, fie iubirea lui Ioan. De la acestea se decide soarta noastră în vecii vecilor. Dacă am trăi anii lui Matusalem tot așa am face.

Prin urmare: “Nu este nedreptate la Dumnezeu”, când ne dă o plată veșnică pentru o mică decizie.

¹ Matei 24, 12.

² Matei 13, 22.

³ Efeseni 4, 5.

⁴ 1 Corinteni 3, 11-15.

CHEMAREA LA ÎNVIERE

Tainele lui Dumnezeu glăsuiesc înainte:

“Amin, Amin, grăiesc vouă, cine ascultă cuvântul Meu, și crede în Cel ce M-a trimis pe Mine, are viață veșnică și la judecată nu va veni, ci s-a mutat din moarte la viață”¹.

Hotărăște-te suflete al lui Dumnezeu pentru cuvântul Tatălui tău!

Când a trimis Mântuitorul pe cei doisprezece ucenici, deprinzându-i la propovăduirea Împărăției Cerurilor, printre alte porunci, le-a dat și aceasta:

“Înviați pe cei morți”².

Porunca aceasta o avem și noi preoții, urmașii Sfinților Apostoli, ucenicii de azi ai Domnului. Însă, nu pentru trupuri i-a fost grijă Domnului, ci pentru sufletele moarte, pentru oamenii cărora le merge numele că-s vii dar, netrăind învățătura creștină, sunt morți³.

A găsi în tine pe Hristos, Cel cu Cruce, temelia ta dumnezeiască, și a clădi pe ea viața ta, a dezvolta viața lui Hristos în viața ta, asta e învierea ta din morți, înainte de învierea cea de obște.

“Fericit și sfânt este cel care are parte de învierea cea dintâi. Peste acesta moartea cea de-a doua, nu are putere.”⁴

“Amin, Amin, grăiesc vouă, că vine ceasul, și acum este, când morții vor auzi glasul Fiului lui Dumnezeu și care vor auzi vor învia.”⁵

¹ Ioan 5, 24.

² Matei 10, 8.

³ Apocalipsă 3, 1.

⁴ Apocalipsă 20, 6.

⁵ Ioan 5, 25.

Aci e vorba de morții aceștia, cărora li se pare, după nume, că-s vii. E vorba de o înviere îndeosebi, nu de învierea cea de obște, când vor învia și trupurile, de aceea zice:

“CARE vor auzi, vor învia”.

Căci glasul Fiului lui Dumnezeu, este glasul Care, prin preoții Bisericii, ucenicii și trimișii Săi din toate vremile, cheamă morții la înviere.

Clopotnița Mănăstirii Prislop,
concepută și zidită de Părintele Arsenie
în stil athonit, în anul 1952.
Desen realizat în email.

Părintele Arsenie, la 36 de ani,
când a început să scrie *Cărarea Împărăției*, în anul 1946

Iubite Părinte Arsenie,

A fost o vreme când te-am știut pictor de suflete după modelul Domnului nostru Iisus Hristos. Ce vreme înălțătoare când toată țara lui Avram Iancu se mișca în pelerinaj, cântând cu zăpada până la piept, spre Sâmbăta de Sus, ctitoria voevodului martir ! O fi fost așa de la Dumnezeu ca toată acea bulboană spirituală uriașă să se desumfle la comandă ca și cum n-ar fi fost ?

Ceea ce am admirat la Sfinția Ta e că nu te-ai lăsat. Din zugrav de suflete, fericite să se modeleze după Domnul tuturor, iată-te zugrav de biserici, adică al celor ce poartă pe chipurile cuvioase reflexul desăvârșirii Fiului lui Dumnezeu. E o mare mângâiere, acum când nu mai ai prilejul să desăvârșești pe aspiranți, să poți mângâia cu penelul pe cei desăvârșiți pentru a-i da pildă pe zidurile sacre.

Mica biserică de la Drăgănescu are norocul să simtă pe zidurile ei zugrăvite predicile fierbinți, pe care miile de oameni le ascultau la Sâmbăta de Sus.

E o pictură nouă ca și predica de-atunci.

Nimic întunecat în această primăvară care îmbracă cu plai înflorit bolțile bisericii. E o lumină de tonuri deschise către lume ca spiritul și chipul Mântuitorului coborât să ne aducă lumina de sus, ce iradiază din pictura Sfinției Tale. E un stil nou, e o pictură nouă, după viziunea nouă pe care o porți în suflet.

Pictura sacră e istoria în imagini a vieții Mântuitorului și a celor transfigurați de El. Adică imaginea raiului. Sfinția Ta ai înțeles să faci o pictură transfigurată în nuanțe clare și deschise, paradizice pentru a sugera lumea feerică de dincolo. Biserica de la Drăgănescu iradiază lumina raiului. Ceea ce domină în ea până acum e imaginea Maicii

Domnului. Cea care ocrotește biserica din bolta altarului e pur și simplu magnifică în milostivirea ei de mijlocitoare a lumii către dumnezeescul ei Fiu. Cea care plutește vizionar peste Sinodul de la Efes e făcută din atâtea nuanțe și numai din nuanțe încât nici nu pare pictură, ci o apariție vaporosă și diafană care, cu cerescul Prunc în brațe, apare să întărească pe sinodali că ea e într-adevăr Maica lui Dumnezeu - Θεοτόκος.

Notă:

Această scrisoare a fost dată de Nichifor Crainic ucenicului său spiritual Părintele Arsenie Boca după întâlnirea de câteva ceasuri pe care au avut-o în toamna anului 1971, în biserica din satul Drăgănescu de lângă București, pe care Părintele începuse să o picteze.

După mai multe convorbiri avute în București, Nichifor Crainic a venit să pecetluiască, cu iubirea și competența cu care scrisese *Nostalgia Paradisului*, valoarea picturii ucenicului său ajuns părinte duhovnicesc de statură filocalică.

Menționăm că în vremea când la Mănăstirea Brâncoveanu-Sâmbăta de Sus izbucnise acea "bulboană uriașă spirituală", Nichifor Crainic era ocrotit de Părintele Arsenie, cu încuviințarea Mitropolitului Nicolae Bălan și cu consimțământul tacit al lui Petru Groza care, cu prilejul unei întrevederi, îi spusese Părintelui Arsenie: "Omul acesta trebuie păstrat pentru neamul românesc".

Așa se explică primele trei paragrafe ale scrisorii, care descriu atât de sugestiv și înălțător ceea ce Nichifor Crainic a văzut și a trăit cu 25 de ani în urmă.

Scrisoarea e neterminată, urmând să o completeze pe măsura înaintării picturii. Dar în 1972 Nichifor Crainic s-a săvârșit din viață la vârsta de 83 de ani.

Monahia Zamfira Constantinescu

Părinte Arsenie,

A fost o vreme când te-am știut pictor de suflete după modelul Domnului nostru Iisus Hristos. Ce vreme înaltă! Toate când toată țara lui Avram Iancu se misca în pălării, cîntînd cu zăpăda pînă la piept spre Simbata de Sus, cătăria nevedului marilor. A fost laș de la Dumnezeu, la tot în acea bulboană spirituală uriașă să se desumple la comanda ei, cum nor fi fost? Căci ce am admirat la spintiu Tu e că nu te-ai lăsat de zugrav de suflete, fericite să se modeleze după domnul tuturor, iată-te zugrav de biserică, adică al celor de părtă pe chipurile curioase reflexul desăvîrșirii Fiului lui Dumnezeu. E o mare minerie, acum din nu mai ai prilejul să desăvîrșești pe orșivanti, să poți mîngia cu penelul pe cei desăvîrșiți pentru ei și pînă pe zidurile sacre.

Mica biserică de la Drăgănescu are norocul să simtă pe pînăle ei zugrăvite predicile Părintelui, pe care mîile de oameni o căltau la Simbata de Sus.

E o pictură nouă, ca și predică de-atunci, în care ai plei înflorit bolțile bisericii. E o lumină de tonuri deschise către lumina ca spintic și chipul Mîntuitorului coboară să aducă lumina de sus, ce iradiază din pictura Sfintei Ico. E un stil nou și o pictură nouă, după viziunea nouă pe care o poartă în suflet.

Pictura sacra e istoria în imagini a unei Mîntuiri. Pînă la cel înconjurat de el. Adică imaginea raiului. Pînă la cel înțeles și faci o pictură înconjurată în nuanțe clare și deschise, paradigmate pentru Călugărele lumii, care de dincolo. Biserica de la Drăgănescu iradiază lumina raiului. Căci ce domină în ea pînă acum e imaginea Maicii Domnului. Cea care ocrotește biserica din bolta altarului e pur și simplu magnifică în milostivirea ei de mijlocitoare a lumii către dumnezeescul ei Fiu. Cea care plutește vizionar peste Sinodul de la Efes e făcută din atâtea nuanțe și numai din nuanțe încât nici nu pare pictură, ci o apariție vaporosă și diafană care, cu cerescul Prunc în brațe, apare să întărească pe sinodali că ea e într-adevăr Maica lui Dumnezeu. - Θεοτόκος.

Scrisoarea lui Nichifor Crainic în original.

Apariția cărții *Cărarea Împărăției* a Prea Cuviosului Părinte Arsenie Boca, este ca o adevărată "mană cerească" pe care fiii săi duhovnicești - și nu numai - o așteaptă de aproape cincizeci de ani. Concepută și realizată în urma numeroaselor experiențe spirituale pe care Sfinția Sa le-a avut în minunata lucrare pe care a desfășurat-o în mijlocul credincioșilor, lucrarea de față este un răspuns creștin la unele probleme esențiale care au frământat, frământă și vor frământa existența umană.

Pornind de la alegerea titlului cărții: *Cărarea Împărăției*, putem spune că lucrarea Părintelui Arsenie are o linie orientativă, întrucât în ea ni se arată "calea" care duce spre Împărăția lui Dumnezeu.

Sfânta Scriptură ne învață că există două "cărări": una duce la pieire și mulți sunt cei ce merg pe ea; iar alta (cf. Ioan 14, 6) duce spre "Cetatea noastră stătătoare" din ceruri (cf. Evrei 13, 14) și puțini sunt cei ce merg pe ea (cf. Matei 7, 13-14).

Mântuitorul nostru Iisus Hristos "S-a micșorat pe Sine, a luat chip de rob, făcându-se asemenea oamenilor, și la înfățișare dovădindu-se ca un om" (Filipeni 2, 7), tocmai pentru a ne arăta "calea", mergând El însuși primul pe ea.

Cărarea Împărăției e strâmtă și "plină de spini", pe ea vor putea să meargă numai cei ce s-au hotărât irevocabil să lupte cu ispitele, cu păcatele, cu cel rău. E o cale anevoioasă, deoarece a călători pe ea înseamnă să fii într-o continuă trezvie, întrucât cel rău: "răcnește ca un leu, căutând pe cine să înghită" (cf. I Petru 5, 8).

Lucrarea Părintelui Arsenie *Cărarea Împărăției* descrie punct cu punct taina mântuirii neamului omenesc săvârșită de Mântuitorul

nostru Iisus Hristos și "oferită în dar" tuturor celor care cred și-L mărturisesc cu viața și cu faptele lor.

Prea Cuviosul Părinte Arsenie a fost unul dintre cei mai mari teologi-duhovnici ai monahismului românesc din ultimii 50 de ani. Înzestrat de Dumnezeu cu multe daruri, "ce nu au fost puse sub obroc", a căutat "să se facă tuturor toate", după îndemnul Sfântului Apostol Pavel. Lumina intelectuală și spirituală care era în Sfinția Sa, dobândită prin studiu și meditații adânci, dar și prin școala suferințelor și a răbdărilor de tot felul, a luminat pe toți cei ce i-au ascultat și urmat sfaturile, fie la Mănăstirea Sâmbăta de Sus sau Mănăstirea Prislop (de lângă Hațeg), fie la Biserica din satul Drăgănescu (de lângă București) sau la Așezământul mănăstiresc de la Sinaia.

Părintele Arsenie a simțit că în Biserica noastră strămoșească este nevoie de un nou duh, cel al Sfinților Părinți. Preocupat din tinerețe de viața și operele Sfinților Părinți, a dorit cu toată ardoarea ca învățătura și viața lor să fie cunoscută și trăită de toți credincioșii.

"Prea Cuviosul Părinte Ieromonah Arsenie a reînviat cu viața și cu propovăduirea duhul Filocaliei în viața religioasă a poporului nostru", spunea Părintele Profesor Dumitru Stăniloae (vezi dedicația *Filocaliei*, vol. III, Sibiu 1948). Apoi, **"Prea Cuviosul Părinte Arsenie Boca împreună cu mișcarea religioasă din jurul Mănăstirii Brâncoveanu sunt ctitorii Filocaliei românești"**, afirma din nou Părintele Profesor Dumitru Stăniloae în: Cuvânt înainte, (*Filocalia* vol. III, Sibiu, 1948, p. 2).

A fost preocupat de tot ceea ce este bun și sfânt pentru viață căutând "să culeagă, după sfaturile Sfinților Părinți, mierea și nectarul" inteligenței și spiritului uman spre a le converti în izvoare de progres spiritual.

Generații de credincioși au crescut și s-au format sub impresia și lucrarea personalității de excepție a Părintelui. Locurile pe unde a trecut au rămas marcate pentru totdeauna de amintirea Sfinției Sale. A fost cunoscut în țară și peste hotare. De viața și opera Părintelui s-au interesat oameni și teologi de seamă; unii dorind să-i editeze opera în străinătate înainte ca să apară în țară.

A fost căutat și ascultat în timpul vieții sale de o mulțime de oameni: de la oamenii simpli până la profesorii universitari, și continuă să fie căutat și după moarte.

Cartea *Cărarea Împărăției* este dialogul de taină pe care Părintele l-a avut și-l are cu fiii săi duhovnicești de atunci și de acum. Ea este o adevărată sinteză a învățaturii filocalice din Biserica Ortodoxă.

În duhul Sfintei Scripturi și al Sfinților Părinți a căutat să tămăduiască sufletele și trupurile bolnave de cancerul păcatului. S-a folosit cu destulă chibzuință și de rezultatele științei timpului Sfinției Sale, în scopul pătrunderii cât mai adânci în tainele ființei umane, în vederea descoperirii cauzelor păcatelor și a înlăturării lor prin lucrarea Mântuitorului nostru Iisus Hristos lăsată Bisericii. Iată de ce lucrarea Părintelui este așteptată atât de mult.

Tonul blând și părintesc, plin de înțelepciune - aproape fiecare propoziție este o axiomă - îi rezervă lucrării de față un loc unic în literatura teologică românească, așa cum unic în trăire și învățătură a fost și autorul ei.

Preot Conf. Univ. Dr. Simion Todoran

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI I

13 iunie 1946

Dăruiesc Părintelui Protopop Nistor din Brașov, aceste prime patru capitole, în manuscris, probabil ale unei cărți viitoare, pentru ostenele ce-a făcut ca să le afle cuprinsul înainte de șlefuirea lor definitivă - cu rugămintea de-a opri multiplicarea și publicitatea manuscrisului, din pricina repetatelor revizii.

Dăruită cu părintească iubire tuturor cititorilor și ostenitorilor,

Arsenie.

Această dedicație scrisă de Părintele Arsenie lămurește deplin începutul și evoluția *Cărării Împărăției*. Am găsit-o pe un exemplar care cuprindea cele patru prime capitole. N-am putut afla încă dacă mai este cineva din familia Părintelui Protopop, dar faptul dovedește că ori Părintele Protopop, ori urmașii n-au respectat rugămintea Părintelui Arsenie, și așa se face că s-a răspândit această primă schiță și s-a multiplicat între credincioși.

Pe contracoperta manuscrisului se află următoarea notiță:

Prima schiță a *Cărării*, pentru iulie 1947.

Corecturile de față s-au făcut după un an, în vederea lui august 1948.

Urmează, mai jos, trei subtitluri, dintre care Părintele a subliniat pe ultimul:

Un răspuns creștin la trebuințele vremii.

Un răspuns creștin la unele probleme ale vremii.

Un răspuns creștin la neliniștile vremii.

Pe pagina următoare stă scris cu creionul: 3 iunie 1946 - 19 iulie a.c. (probabil 1946), ceea ce dovedește că scrierea *Cărării* a început în vara anului 1946, când au venit la Mănăstirea Brâncoveanu-Sâmbăta de Sus prima serie de studenți din București și din alte centre universitare.

Această vacanță spirituală, la care ne-am dus întâi cu scepticism, ne-a cucerit repede și ne-a înflăcărat pe toți, încât și în anii următori, 1947-1948, mergeam cu convingere și entuziasm în minunata așezare de atunci a Mănăstirii Brâncoveanu, ca să ascultăm îndrumările Părintelui Arsenie devenit duhovnicul nostru. Aș putea spune că pentru fiecare era altul, după structura, educația și cerințele fiecăruia. Se identifica cu fiecare, ca să-l ajute să-și descifreze intenția divină ascunsă în destinul fiecăruia, fapt care la vârsta tinereții nu-l prea pricepe nimeni, sau întrebare pe care aproape nici un tânăr nu și-o pune, nu și-o pune atunci și cu atât mai mult nu și-o mai pune astăzi, când nu duhovnicul este călăuza tinerilor. Astăzi se folosesc toate mijloacele, mult mai mult decât atunci, pentru a trezi cât mai devreme instinctele și a îndepărta astfel pe tineri de interioritatea, de sufletul și de spiritualitatea lor. Părintele Arsenie a dorit să lămurească mai ales pe tineri să-și îndrepte viața încă din tinerețe după legile divine, prevenindu-i de urmările care atârnă asupra păcatelor, sfătuindu-i să-și clădească viața pe temelia Hristos. Fie deci ca această carte ieșită din cea mai profundă conștiință duhovnicească să fie primită spre zidirea sufletească a generației de acum.

Avalanșa poporului și a tineretului spre Mănăstirea Brâncoveanu-Sâmbăta de Sus, foarte sugestiv prinsă și descrisă de Nichifor Crainic în scrisoarea de mai târziu, a determinat "șlefuirea" și amplificarea continuă a *Cărării Împărăției* până în noiembrie 1948, când Părintele a fost dus cu mașina de Mitropolitul Nicolae Bălan personal, însoțit de Protoiereul-Vicar T. Belășcu și Arhidiaconul Circov, la Mănăstirea Prislop de lângă Hațeg, străveche mănăstire ortodoxă de la 1399-1405, ctitoria Sf. Nicodim de la Tismana și Vodița, rectitorită de Domnița Zamfira fiica lui Moise Vodă din București, redobândită de curând de sub stăpânirea absurdă a greco-catolicilor, pentru a fi restaurată. De față au mai fost preotul Faur din Silvașul de Sus și autoritățile locale.

Văzând Mitropolitul Nicolae Bălan paragina locului, a bisericii și a clădirii, a spus Părintelui Arsenie: "Din orice lucru urât, un om cu talent poate face un lucru frumos; dar când ți se va urî te-ntorci înapoi".

Deci nu autoritățile vremii l-au scos pe Părintele de la Mănăstirea Sâmbăta, trimițându-l la un schit gol, fără importanță, cum se insinuează într-o carte tipărită la Brașov în 1993. Iar schitul este tocmai Mănăstirea Prislop al cărei al treilea ctitor a devenit Părintele Arsenie, care a adus-o la înfățișarea și frumoasa dezvoltare de astăzi.

Mai există de asemenea documente, atât personale cât și oficiale, de unde reiese clar că nu autoritățile locale l-au scos de la Mănăstirea Brâncoveanu, ci Mitropolitul Nicolae Bălan i-a dat ascultarea de a restaura Mănăstirea Prislop, ceea ce a și făcut. Altă dovadă este și misiunea avută între uniți, cu care a fost încredințat de Patriarhul Justinian, curând după aceea.

O altă insinuație se încearcă acum prin sfințirea unui monument, care s-a făcut duminică 29 octombrie 1995 la Mănăstirea Brâncoveanu, în amintirea celor care au murit în lupta împotriva comuniștilor, în rezistența din Munții Făgăraș, în care este implicat și Părintele Arsenie, cu știrea Prea Cuv. Părinți de la Mănăstirea Sâmbăta și cu binecuvântare arhierească.

Or, toți cei care au participat la acele cursuri de spiritualitate creștină din anii 1946-1948, care alcătuiesc *Cărarea Împărăției*, știu foarte bine că Părintele n-a îndrumat pe nimeni la rezistență și nesupunere, ci tuturor le-a spus că n-au căderea și puterea să împiedice ce trebuie să vină, îmbiindu-le trăirea cu toată sinceritatea a idealului creștin, sintetizat în Predica de pe Munte, pe care l-a mărturisit până în ultimele ceasuri ale vieții. Deci Dumnezeu este Cel care rânduește ce trebuie să vină asupra oamenilor, în funcție de purtările lor, de ascultarea lor de Dumnezeu, și de încreștinarea vieții lor cea de toate zilele.

Așa se explică de ce, arestat ca legionar în vara anului 1948, i s-a dat drumul după o lună, o lună jumătate, în orice caz la 1 septembrie era la mănăstire. Oricine își poate da seama că dacă ar fi fost dovedit legionar sau partizan, nu ar mai fi fost eliberat. Și de câte ori a fost arestat, tot așa i s-a întâmplat, încât chiar Patriarhul Justinian a făcut următoarea afirmație la Seminarul Monahal Horezu, în fața maicilor

profesoare, care și ele participaseră la acele cursuri de neuitat: "Nu știu ce-i cu omul acesta, că mereu e luat, și mereu eliberat, și de fiecare dată iese mai luminat".

Cititorii acestei cărți vor putea să-și dea seama singuri că este cel mai puternic argument împotriva acestor insinuări, al căror scop nu-l înțelegem: nu există în *Cărarea Împărăției* vreun rând măcar, care să îndemne la rezistență sau insurecție de orice fel.

Părintele a fost cercetat întotdeauna pentru popularitatea pe care a avut-o, fiindcă se bănuia că acolo unde este adunare de oameni trebuie să fie și instigație. Adevărul e că în mijlocul mulțimii erau și unii care nu veneau pentru formarea lor religioasă, ci ca doară, doară, să găsească în spusele Părintelui vreun sprijin al convingerilor sau ideilor lor. Și erau câte unii care răstălmăceau și interpretau greșit vorbele - și de aceștia mai sunt până astăzi! Un alt motiv de cercetare a mai fost și faptul că unii au venit să-i ceară sfat și ajutor, și era destul să declare că s-au întâlnit și cu Părintele Arsenie ca să fie ridicat, până la proba contrarie.

Ca ultimă dovadă că niciodată n-a îndemnat la revoltă, stă răspunsul pe care mi l-a dat mie - pe atunci stareța Mănăstirii Prislop - în anul 1959, când s-a petrecut scoaterea forțată a călugărilor și călugărițelor din mănăstiri. În fața dispozițiilor primite am fost de părere să ne opunem. Părintele mi-a răspuns: "N-ai dreptul să antrenezi poporul într-o persecuție; de unde știi câți sau câte vor rezista în pușcărie?" Am înțeles, și așa a început rezistența pasivă. Fără exemplul Sfinției Sale n-am fi reușit!

Am fi dorit ca prima ediție a *Cărării Împărăției* să apară într-o atmosferă senină. Dar această ultimă încercare de a răstălmăci rostul și sensul profund creștin al activității Părintelui Arsenie, - și încă cu încuviințarea Prea Cuv. Părinți de la Mănăstirea Brâncoveanu-Sâmbăta de Sus și cu binecuvântare arhierească -, ne obligă să lămurim toate încercările de a minimaliza și caricaturiza această complexă, harică și marcantă personalitate a monahismului din Ardeal.

Prima s-a făcut prin articolul Părintelui Prof. Teodor Bodogae, apărut în *Telegraful Român*, îndată după săvârșirea din viață a Părintelui. Fiind acum și dânsul în "Țara de peste veac", îl trecem sub tăcere, mai ales că, cu puțin înainte de a muri, a trimis un buchet de

flori la mormântul Părintelui. Și i-au fost florile mai frumoase decât articolul. Poate că articolul a fost scris la comandă, iar florile le-a trimis din inimă! Dumnezeu să-l ierte.

Ne referim apoi la năravul, pe care-l au unii, de a-l lua pe Părintele ca stindard sau paravan al acțiunilor lor, atribuind Părintelui propriile lor idei, sau năravul altora care până mai ieri l-au ponegrit și acum deodată întrec măsura, crezând că dacă-l declară luptător împotriva comunismului îi adaugă - sau își adaugă! - o cunună în plus. Dar tocmai apariția *Cărării Împărăției* anulează orice încercare de acest fel, fiindcă oricine o citește poate să-și dea seama că **Părintele a urmărit numai realizarea idealurilor creștine, între care și problema majoră a regenerării neamului prin regenerarea creștină a vieții de familie. Or, prin trăirea creștină a vieții nu mai poți fi în conflict cu nimeni, începând cu stăpânirea politică (Cezarul), care oricine ar fi și oricum ar fi, este cu orânduire dumnezeiască, spre bucuria sau pedeapsa oamenilor, după cum împlinesc sau nu rânduielile divine ale vieții.**

Alt lucru care trebuie lămurit este ciudata apucătură a unor așa-ziși credincioși, care pretind că-l cunosc de nu știu când pe Părintele (deși ar trebui să aibă cel puțin 70 de ani ca să-l fi putut cunoaște la Mănăstirea Sâmbăta) și care cred "ipso facto" că au datoria să-l facă ei cunoscut pe Părintele. În acest scop adună ziceri sau predici de ale Părintelui, pe care unii le mai modifică și le amestecă cu predici făcute de ei, scot texte din contexte, copiază de pe unde pot prima schiță a *Cărării*, le multiplică și în felul acesta își fac o sursă de câștig, inducând în eroare sufletele simple și necunoscătoare.

Toți aceștia nu-și dau seama că prin ce fac dovedesc că au despre Părintele o concepție minoră. Parcă Părintele ar fi fost un fel de monah peregrin, iar ei îi fac binele de-a-i aduna "predicile" de pe unde le nimeresc, autentice sau neautentice, întregi sau fragmentare, și a le oferi oamenilor - contra cost firește! Or, din dedicația scrisă Părintelui Protopop Nistor din Brașov reiese limpede că Părintele Arsenie nu admitea să-i fie multiplicare scrierile de oricine și oricum.

Tuturor acestora le facem cunoscut că a fost și a rămas duhovnicul Mănăstirii de maici de la Prislop, din anul 1950 până în anul 1989, când s-a săvârșit din viață. După izgonirea forțată din

mănăstire în anul 1959, obștea s-a reorganizat într-un Așezământ mănăstiresc în orașul Sinaia, care acum este metocul Mănăstirii Prislop.

În acest așezământ, construit și organizat cu neîntrecutu-i dar artistic, Părintele și-a avut chilia și atelierul de pictură din anul 1969 până în anul 1989, când s-a săvârșit din viață. Aici și-a lăsat într-o rânduială desăvârșită și predici și meditații și desene, dar și ultima dorință de a nu-i fi date publicității.

Văzând însă câte variante circulă și mai ales câți antreprenori sau patroni are, dintre care unii nu l-au mai văzut din anul 1949, care n-au mai vrut să știe de Sfinția Sa în vremea de surghiun, ba se mai dau și ucenici și calzi apărători, ne-am hotărât să dăm forma definitivă a *Cărării Împărăției*, cum a gândit-o și cum a lăsat-o în 1949, după care vor urma predicile - care și ele circulă în nu știu câte variante -, pe care și le-a legat singur într-un volum - se pricepea să lege foarte frumos cărțile - după o anumită ordine și cu o caligrafie unică.

I se atribuie câteva scrieri, între care *Pravila Albă*, un manuscris care i s-a furat, modificat apoi și rescris. Circulă pe numele Părintelui, ajungând până în Franța. Dăm în original caracterizarea pe care o face Părintele pe un asemenea exemplar din *Pravila Albă*.

Pravila albă

model de
scrierilor a
unui original
fural
As.

I s-a mai atribuit și așa-zisa scriere: *Sundar Singh vorbește globului pământesc*. Iată și caracterizarea făcută de Părintele asupra acestei scrieri:

SUNDAR SINGH

Ce frumos scrie Sundar Singh
și de ce proastă calitate e
apocrifă aceasta, a unui
fanatic, incult și mincinos.

As.

Mai circulă apoi zvonul că după 7 ani va fi dezgropat și mutat la Mănăstirea Brâncoveanu-Sâmbăta de Sus.

Suntem trei martori care am fost de față în ziua când Părintele l-a rugat pe Părintele Nicodim (duhovnicul de atunci al Mănăstirii Prislop, care s-a săvârșit din viață la data de 20 noiembrie 1998) să-i aducă patru pocumbi, pe care i-a bătut în cele patru colțuri ale locului ales de mormânt și care este mormântul de azi. Toată obștea mănăstirii știe acest lucru.

Iar martorul cel mai puternic este fostul stareț al Mănăstirii Brâncoveanu, Prea Cuv. Arhimandrit Veniamin Tohăneanu care, cam cu 10-15 ani înainte de săvârșirea din viață a Părintelui, s-a dus la Drăgănescu unde picta și i-a spus: "Părinte, am hotărât ca după 7 ani de la înmormântare să vă aducem la Sâmbăta !" Părintele i-a răspuns: "Nici mort nu mă mai întorc la Sâmbăta". Despre aceasta pot da mărturie Părintele Savian Bunesu de la Drăgănescu și toată obștea de la Sinaia și Prislop, cărora Părintele le-a relatat întâmplarea.

În legătură cu aceasta, ca să se liniștească cei care, din comoditate sau din alte interese ar dori schimbarea, mai fac următoarea mărturisire: cu puțin timp înainte de săvârșirea din viață a Sfinției Sale, l-am întrebat dacă, după 7 ani, să urmărim obiceiului care este prin mănăstiri, de a dezgropa pe cei adormiți. Mi-a răspuns lapidar:

“Pecetluit să-mi fie mormântul până la a doua venire”. Și n-a fost vorba decât de dezgropare nu și de mutare!

Mai menționăm că are două case părintești zidite în această mănăstire, în afară de propria-i viață, pe care și-a riscat-o și jertfit-o pentru Prislop, până cu câteva luni înainte de săvârșirea din viață.

Ar fi absurd, ar fi strigător la cer, ca cel socotit al treilea ctitor al Prislopului, să fie dus unde “Nici mort n-a vrut să se mai întoarcă”.

Ceea ce sigur nu se va întâmpla, fiindcă toți cei ce i-au stat alături în surghiun, începând cu Părintele Nicodim, duhovnicul actual al Mănăstirii Prislop, nu vor îngădui sub nici o formă să se treacă peste hotărârea din urmă a unui om, a unui părinte duhovnicesc, ctitor de mănăstire, rugându-L pe Dumnezeu să nu îngăduie să se scrie o a doua “Plângere a Mănăstirii Prislop”.

Ultima lămurire este asupra celor două scrieri apocrife: “Acatistul Prea Cuviosului Părinte Arsenie” și “Viața Sfântului Prea Cuvios Părinte Arsenie”, scrise de Ieromonahul Dometie de la Mănăstirea Brâncoveanu-Sâmbăta de Sus, preotit la 75 de ani, cu 4 clase primare, maniac și exaltat religios, care venea pe la Părintele, îi scria scrisori, dintre care din întâmplare i s-a păstrat ultima, dar care mereu pleca supărat că Părintele nu-i da sfatul pe care-l voia el.

Culmea este că acest Acatist a fost scris cu încuviințarea Prea Cuv. Părinți de la Sâmbăta și cu binecuvântare arhierească (după mărturisirea autorului), unii fiindcă sunt probabil de același nivel cu autorul, iar alții ca să-l denigreze. Dovadă că, cu toate demersurile făcute de conducerea Mănăstirii Prislop atât către conducerea Mănăstirii Sâmbăta, cât și către Arhiepiscopia Sibiului, precum și anunțurile publicate în *Telegraful Român* și *Credința Străbună* (anul 1992), cele două apocrife, scrise sub o formă puerilă, cu multe minciuni, exagerări și invenții, circulă și acum nu numai în țară ci și peste hotare, ajungând până în America, încât nu știm cui i-a făcut mai mult rău acest pseudo-acatist, Părintelui sau Mănăstirii Sâmbăta și Arhiepiscopiei Sibiului, că îngăduie asemenea scrieri, fără să le interzică și să lămurească pe credincioși.

Ca urmare, nu numai că nu s-a luat nici o măsură de a stăvili răspândirea acestei necuviințe, dar au pus pe un călugăr ieșit din

mănăstire, după ce dăduse pe alți călugări afară, căsătorit, văduv, având o fiică, revenit în viața monahală și devenit arhimandrit, să acuze conducerea Mănăstirii Prislop, că ar fi scris “Acatistul” și “Viața Părintelui”, care de fapt luase atitudine împotriva acestor improvizații, contestând prin adresa din 22 februarie 1992 către redacția *Telegrafului Român* din Sibiu, “autenticitatea și cuprinsul acestui pseudo-acatist și pseudo-viață atât pentru că nu sunt decât o înșiruire de invenții și inexactități a unei minți exaltate, cât și pentru faptul că nu orice neavenit are dreptul să scrie «Acatiste» sau «Vieți de sfinți», iar acestea se fac numai după canonizarea unei personalități duhovnicești, - și numai cu aprobarea Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române”; iar prin adresa 14/1992 către Mănăstirea Brâncoveanu îi roagă să ia măsurile convenite de “stingere a răspândirii lor în popor pentru ca răul să nu se înmulțească și pentru ca să nu li se întoarcă în pedeapsă... lipsa de dragoste și respect față de Părintele Arsenie”.

Ca urmare, rugăm pe cititorii *Cărării Împărăției* să nu se mai lase înșelați de improvizații, ci să se adreseze Mănăstirii Prislop pentru a obține scrierile autentice ale Părintelui Arsenie.

Menționăm că citatele din Sfânta Scriptură au fost date după ediția din 1936 a Sf. Scripturi și ediția din 1939 tradusă de Preoții Prof. Vasile Radu și Gala Galaction.

Mulțumim tuturor celor care au ajutat la tipărirea acestei cărți, realizată numai cu contribuția credincioșilor care au făcut abonamente.

Și acum, ca să se risipească umbra atâtor devieri, să ne întoarcem la Cuvântul de la începutul cărții: “Este o singură cale senină: trăirea învățaturii creștine, în toată adâncimea ei și în toată sinceritatea noastră. Asta rămâne singura cale sigură, pe care trebuie s-o învățăm mereu, în fiecare rând de oameni”, la care adăugăm și un citat din Baudelaire aflat în însemnările Părintelui Arsenie, care ni se pare definitoriu pentru activitatea și personalitatea Sfinției Sale:

“Orice operă mare și severă nu se poate încrusta în amintirea oamenilor și nici nu-și poate cuceri locul în istorie, fără împotriviri crâncene. Oamenii nu știu cu ce răbdare și îndârjire a înzestrat Providența pe cei cărora le-a încredințat o misiune”.

HOTĂRÂRE

Sinodul mitropolitan întrunit la 9 noiembrie 1998, luând în dezbateră situația ambiguă de la Mănăstirea Prislop, privită cu precădere din punct de vedere istoric și care se răsfrânge negativ asupra întregii obști din prezent, socotește potrivit ca după Revoluția Română, când s-au limpezit aspecte critice din trecut, să reabiliteze pe toți slujitorii și viețuitoarele de aici, cu osebire pe toate maicile și surorile din perioada Decretului 410/1959. Aparte socotește cazul Prea Cuviosului Părinte Protosinghel Arsenie Boca, îndepărtat din mănăstire prin actul Episcopiei Aradului nr. 2407/1959 semnat și parafat de Prea Sfințitul Episcop Andrei Magieru. De asemenea și cazul Cuvioasei Maici Zamfira Constantinescu, împotriva căreia s-a procedat identic, cu actul nr. 2408/1959 (ambele decizii se anexează în copie). Fundamentarea prezentei hotărâri este următoarea:

- Motivarea deciziilor este superficială, poate mai mult încă, incorectă, anume: "activitate ce dăunează intereselor bisericești", pentru Părintele Arsenie și "neascultare și nerespectarea dispoziției date de autoritatea bisericească", pentru Maica Zamfira. Or, este cunoscut faptul că Părintele Arsenie a lucrat constant, potrivit intereselor bisericești, restaurând în acest răstimp mănăstirea în cauză, prin angajarea personală în toate muncile de aici: tencuiala pentru pregătirea frescei, ridicarea schelei pentru pictura ce urma să o execute personal, sculptarea iconostaselor și a stranelor, în general lucrarea întregului mobilier, restaurarea bisericii și a clădirilor anexe, la care a adăugat altele noi, înzestrându-le cu toate cele privind gospodăria

(saivan de oi, grajd de vite etc.), pentru a nu întrelăsa amenajarea și decorarea întregii curți, un adevărat parc natural, străjuit de o clopotniță pe stâncă, în admirația tuturor. Toate lucrările efectuate după anul redeschiderii, adică 1976 și pe parcursul a mai mult de două decenii, au respectat planurile Prea Cuvioșiei Sale, viața însăși a mănăstirii fiind tributară rânduielilor pe care cu obștea încropită în 1949 și transformată în mănăstire de maici în luna aprilie 1950, le-a respectat cu sfințenie. De subliniat că, obștea nu s-a înstrăinat nici un moment de viața Bisericii Ortodoxe Române, ci s-a reorganizat pe măsura posibilităților, de-a lungul unui deceniu, în localitatea Sinaia, unde Așezământul compus din două case în str. Privighetorilor nr. 16, timp de 30 de ani, adică până în prezent, s-a considerat un adevărat metoc al Mănăstirii Prislop, ajutând permanent mănăstirea și prosperitatea ei.

- Se menționează că, deși s-a considerat nevinovat, reintrând chiar în serviciul Sfintei Patriarhii, la Atelierul de la Schitul Maicilor, cu încadrarea de muncitor pictor, Părintele Arsenie nu a voit să încalce decizia unui ierarh, în semn de adevărată ascultare călugărească, nemaislujind, ci doar participând la slujbe, ca și cântăreț de strană, rămânând încă duhovnic, fără a spovedi, ci doar în înțelesul de îndrumător spiritual, pentru generații de preoți și credincioși, care i-au păstrat și îi poartă o recunoștință aleasă. De subliniat că, atât în timpul vieții, personal, Prea Cuvioșia Sa, cât și după moarte, obștea mănăstirească, nu a împărtășit deviațiile unora dintre credincioși.

- În ceea ce privește pe Maica Zamfira, neascultarea ei a constat în refuzul ducerii la îndeplinire a deciziei amintite. (De observat însă că numerele succesive ale actelor denotă caracterul premeditat al acestora legat de două personalități ce nu intrau direct în prevederile decretului arătat).

- Din mărturiile celor care au trăit evenimentele din 1959 și imediat următoare, rezultă că P.S. Episcop Andrei, în momentul redactării actelor de referință, nu era în măsură de a iscăli valid. În plus, a făgăduit că va rechema imediat pe cei îndepărtați, după ce va

primi avizul Patriarhului Justinian. (Pentru edificare se anexează scrisoarea Maicii Teofana. Totodată, se citează lucrările Pr. Prof. M. Păcurariu, *Istoria Mănăstirii Prislop*, P. Berariu, *Episcopul Andrei Magieru*).

- Odată cu reluarea vieții monahale la Prislop, în 1976, ierarhii Eparhiei Aradului, în asentimentul preoților și cu concursul credincioșilor, au păstrat caracterul îndătinat al sfintei mănăstiri, așa cum l-a reliefat Părintele Arsenie.

În consecință, respectând dreptarul bisericesc, se anulează Deciziile nr. 2407 și 2408/1959, considerând reintegrați în viața obștei prislopene pe toți cei împlicinați.

Timotei
P I S C O P ,

Nicolae
M I T R O P O L I T ,

Laurențiu
E P I S C O P ,

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI A II-A

A doua ediție a *Cărării Împărăției* înmănușează două momente de o egală valoare și însemnătate.

Primul moment îl constituie Hotărârea Sinodului Mitropolitan întrunit la 9 noiembrie 1998 semnată de Înalt Prea Sfințitul Părinte Dr. Nicolae Corneanu Mitropolitul Banatului, Prea Sfințitul Părinte Dr. Timotei Sevcicu Episcopul Aradului și Hunedoarei și Prea Sfințitul Părinte Dr. Laurențiu Streza Episcopul Caransebeșului, prin care se revine asupra deciziilor de alungare din Mănăstirea Prislop a Părintelui Protosinghel Arsenie Boca, a maicii starețe stavrofora Zamfira Constantinescu, care a refuzat să execute dispoziția de alungare semnată de consilierii infiltrați în Episcopia Aradului, în vreme ce Prea Sfințitul Părinte Dr. Andrei Magieru, Episcopul de atunci al Aradului, era bolnav, nemaiputând semna decât cu o șampilă și de alungare a tuturor maicilor din Mănăstire în decurs de un an de zile (1959-1960), precum și desființarea Mănăstirii Prislop, în care s-a organizat un cămin de bătrâni. Prin aceeași Hotărâre, Așezământul monahal din Sinaia, a doua ctitorie de zidire și duhovnicie a Părintelui Arsenie, a fost recunoscut ca metoc al Mănăstirii Prislop.

Al doilea moment de egală valoare și însemnătate îl constituie "Smerita închinare" a Înalt Prea Sfințitului Părinte Nicolae Corneanu Mitropolitul Banatului, care exprimă ca nimeni altul până acum momentul de întâlnire cu Părintele Arsenie.

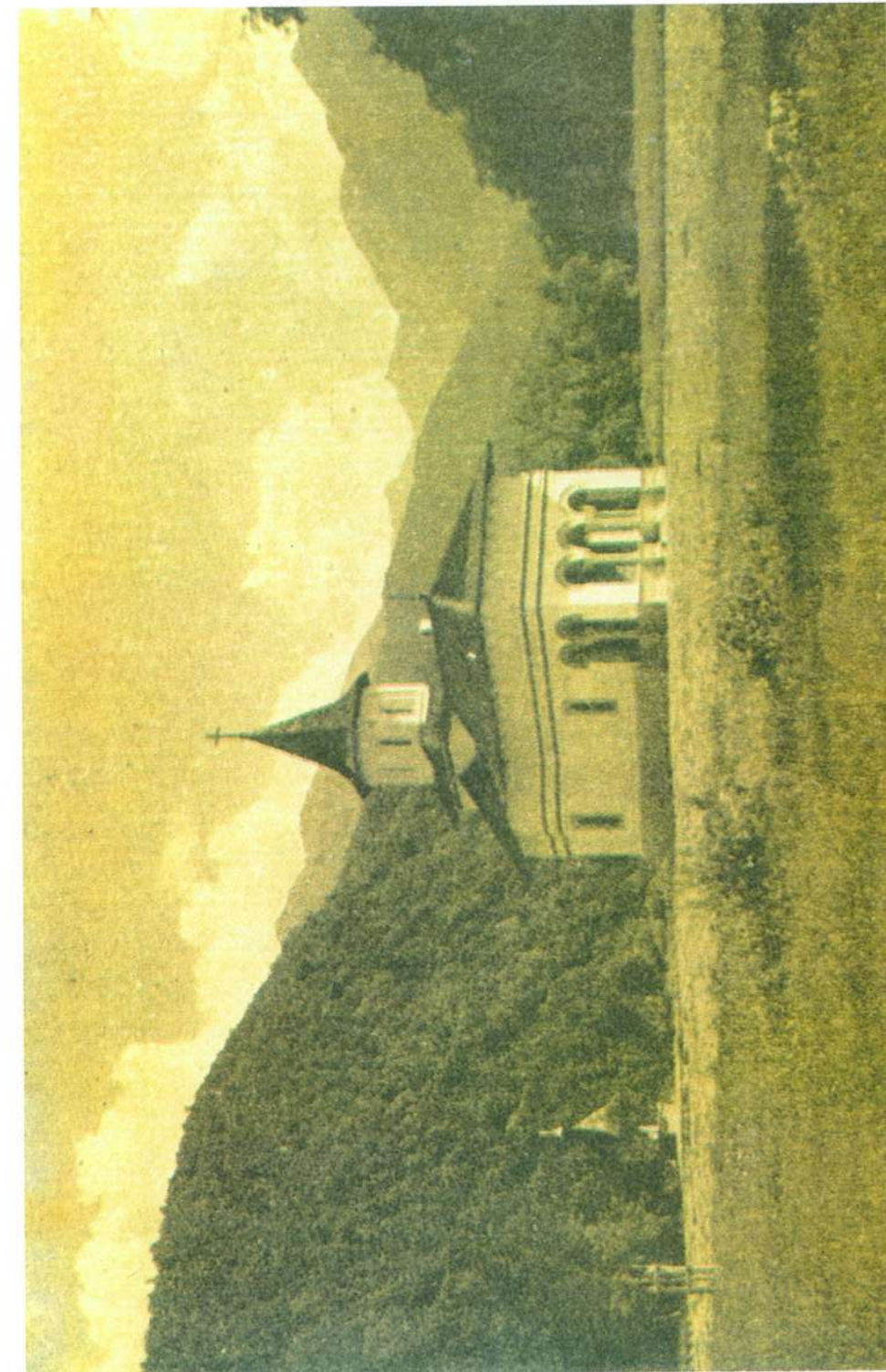
Asemuind această "smerită închinare" a Înalt Prea Sfințitului Părinte Mitropolit Dr. Nicolae Corneanu cu crinul unei bune vestiri, crescut din trecerea soborului Mănăstirii Prislop vreme de 40 de ani (1959-1999) prin pustia acestui veac (după ce vreme de 10 ani

restaurase Mănăstirea găsită într-o stare de păcăgînire cumplită), și cu bucuria că acest crin ne-a fost trimis de Dumnezeu prin cel mai ales reprezentant al generațiilor de studenți dintre anii 1943-1948, generații care l-au descoperit pe Părintele Arsenie și l-au cercetat, cum spune atât de simplu și frumos o tânără studentă de atunci¹, aducem mulțumirile și adâncă recunoștință a soborului Mănăstirii Prislop Înalt Prea Sfinției Sale Părintelui Mitropolit Dr. Nicolae Corneanu, Prea Sfinției Sale Părintelui Episcop Dr. Timotei Sevcicu și Prea Sfinției Sale Părintelui Episcop Dr. Laurențiu Streza.

Monahia Zamfira Constantinescu

¹ Otilia Răduleț Aroneasa: "Am avut fericirea să-l cunosc în timpul vacanțelor de Paști din anii 1945-1946 la Mănăstirea Brâncoveanu de la Sâmbăta de Sus. Cu generozitatea cunoscută, accepta să răspundă întrebărilor grupului nostru de studenți călăuzindu-ne prin hățișul "certitudinilor" științifice spre imensa bucurie pe care ți-o poate da credința și rugăciunea. Dimensiunea spirituală a Părintelui Arsenie nu poate fi cuprinsă în cuvinte, iar eu cunosc mult prea puțin din tot ce el a reprezentat pentru neamul nostru." *Evocări*, capitol din *Lacrima prigoanei*, Ed. Gordian, Timișoara, 1994, p. 48.

Această mărturisire este o dovadă că tineretul, ajuns în fața Părintelui Arsenie, avea preocupări mai străfunde și mai serioase decât politica.

Mănăstirea Brâncoveanu - Sâmbăta de Sus, Făgăraș
așa cum a fost pe vremea Mitropolitului Nicolae Bălan,
după restaurarea făcută între anii 1927 - 1936.

Mănăstirea Prislop, Hațeg - Hunedoara.

CUPRINSUL

SMERITĂ ÎNCHINARE PĂRINTELUI ARSENIE	I
PREFAȚĂ	V
CUVÂNT ÎNAINTE	9
 I. CĂRAREA	11
1. De la cârma minții atârnă	13
2. Un tovarăș nevăzut	14
3. Noe și Iisus	14
4. Din păcătoși, sfinți	16
5. Lupta mântuirii	18
6. "Vrăjmaș milostiv și prieten viclean"	21
7. Puiul necurat	22
8. Semnul Crucii	24
9. În pustia Carantaniei	26
10. Iubirea e cărarea	29
11. Cărarea Sfântului Pavel	34
 II. ÎNVĂȚĂMINTELE REGILOR	37
1. Saul și David	39
2. Cum începe o datorie	40
3. Vremea de plată	40
4. Mărturisirea	41
5. Încercările	42
6. Prin cuptorul smereniei	44
7. Lumina suferinței	47
8. Cenzura invidiei	51
9. Soarele smereniei	52

10. Cei ce n-au necazuri.....	55
11. Urzirea căderii	56
12. Puterea care nu ascultă.....	58
13. Prin tâlcuirile Părinților	60
14. Apusul unui rege.....	62
15. Spiritism.....	66
16. Plata din urmă a neascultării.....	76
17. Tirani în pocăință.....	78
 III. CELE ȘAPTE SURLE	81
1. Dumnezeu se roagă.....	83
2. Glasul conștiinței	87
3. Chemarea cuvântului și tăcerea trasă la răspundere	88
4. Chemarea care ustură.....	89
5. Răspunsul poporului	94
6. Ceasul primejdiei.....	97
7. Ce urmărește Dumnezeu.....	100
8. Mărturia unui sfânt	102
9. Socotelile înțelepciunii cu moartea.....	110
10. Judecata milostivă.....	114
11. Sfatul din iad.....	116
12. Dezlățuirea stihilor	119
13. Antihrist.....	121
14. Sfânta Liturghie mai ține lumea.....	123
15. Proorocul de foc.....	124
16. Sfânta Cruce pe cer.....	126
 IV. RĂZBOIUL NEVĂZUT	129
1. Omul, zidire de mare preț	131
2. Îngeri căzuți	132
3. Pustiirea firii omenesti în Adam	133
4. După fire și împotriva firii.....	135
5. Refacerea firii omenesti în Iisus Hristos.....	138
6. Continuarea biruinței, prin Taine.....	140
7. Desăvârșirea - finalitate a omului	145
8. Războiul nevăzut	151
9. Poruncile și libertatea	156
10. Lucrarea poruncilor stinge crizele voinței	161
11. Spre rugăciunea neîncetată	169
12. Lupta după lege.....	173
13. Pe trepte de-a răpa.....	177

14. Cursele	180
15. Unii-și taie mintea în Scripturi	182
16. Greșelile iubirii și dreapta socoteală.....	192
17. Măsurile	194
18. Sfaturile evanghelice sau poruncile desăvârșirii.....	197
19. Cei curați cu inima.....	201
20. Vârstele iubirii - vârstele desăvârșirii	204
 V. EREDITATE ȘI SPIRIT	207
1. Gâlceavă de cuvinte	209
2. Cad copiii între tâlhari	211
3. Un călugăr cu gândul la mazăre.....	214
4. O muscă pricinuieste premiul Nobel	218
5. Teoria cromozomică	219
6. Cu sfiala cuvinței	219
7. Ereditatea, mediul și destinul.....	224
8. Mecanismul eredității	228
9. Întrebăm știința	232
10. Legile și fărâdelegile	234
11. Genetica acum 3.500 de ani	235
12. Dispoziții de drept bisericesc confirmate de genetică	237
13. Endocrinologie, neurologie și psihologie	238
14. Invitații la dreapta socoteală	242
15. Copiii născuți în lanțuri	244
16. Cei ce-și beau mintea.....	247
17. Jalea într-un convoi de monștri.....	248
18. O mare pacoste cu descoperirea Americii	249
19. Furtună în picurii de rouă	253
20. Un fel de psihanaliză	254
21. Gânduri de hulă.....	255
22. Oameni din iad.....	258
23. Un răspuns fioros.....	260
24. O rădăcină a durerilor	261
25. Copiii naturali, sau în fărâdelegi născuți	264
26. Nu se poate, să nu se poată	267
27. Pui de om în pui de cer	269
 VI. ICONOMII TAINELOR	273
1. Cuvinte hotărâtoare.....	275
2. Destinul talanților	278

3. Vederea prin vâl.....	281
4. Dreptul între iubire și sabie.....	283
5. Cârma din zare.....	286
6. Crinul de pe cruce.....	293
7. Răspunzători	295
8. Iconomul nedrept.....	298

VII. ÎMPĂRĂȚIILE IUBIRII.....	303
1. O soră a vieții.....	305
2. Vameșii văzduhului.....	309
3. Judecata particulară a sufletului.....	311
4. O descriere a iadului.....	313
5. Semnul lui Iona.....	318
6. Mărimea răspunderii.....	321
7. Legile judecății.....	322
8. Lucifer și Antihrist.....	324
9. Pentru o greșală vremelnică, o pedeapsă veșnică?.....	325
10. Chemarea la înviere.....	327

Nichifor Crainic: Scrisoare Părintelui Arsenie.....	331
Preot Simion Todoran: Mărturisiri.....	334
Notă asupra ediției I.....	337
Hotărârea Sinodului Mitropolitan al Mitropoliei Timișoarei.....	346
Notă asupra ediției a II-a.....	349